

TÜRK SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ TSBD

THE JOURNAL OF
TURKISH SPORT SCIENCES

ISSN 2636-848X

Cilt / Vol :

2

Sayı / No :

1

Mart / March 2019

<http://dergipark.gov.tr/tsbd>

TSBD

<http://dergipark.gov.tr/tsbd>

Türk Spor Bilimleri Dergisi
The Journal of Turkish Sport Sciences

TÜRK SPOR | **THE JOURNAL OF**
BİLİMLERİ DERGİSİ | **TURKISH SPORT SCIENCES**
Türk Spor Bil Derg | *J Turk Sport Sci*

Cilt 2, Sayı 1 | **Volume 2, Issue 1**
Mart 2019 | **March 2019**
ISSN: 2636/848X | **ISSN: 2636/848X**

Yayın hakkı © 2019 Erkan Faruk ŞİRİN
Türk Spor Bilimleri Dergisi yılda 2 kez yayımlanan Ulusal hakemli süreli bir yayındır.
The Journal of Turkish Sport Sciences is published biannually (March- October)

<http://dergipark.gov.tr/tsbd>

Türk Spor Bilimleri Dergisi Adına
Sahibi – Owner/ Baş Editör – Editor in Chief

Dr. Erkan Faruk ŞİRİN

Editör Yardımcıları/ Associate Editor

Dr. Hayri DEMİR

Yayın Koordinatörü/Publishing Coordinator

Yahya Gökhan YALÇIN

İngilizce Dil Editörü
Dr. Özer YILDIZ

Proofreading for Abstracts
Dr. Özer YILDIZ

Yazım Kontrol Grubu
Yahya Gökhan YALÇIN
Ali ERDOĞAN

Editing Scout
Yahya Gökhan YALÇIN
Ali ERDOĞAN

Yayın Dili
Türkçe-İngilizce

Language
Turkish-English

Kapak Tasarım/Cover Design By

Yahya Gökhan YALÇIN

BİLİM KURULU – SCIENTIFIC BOARD

Dr. Ahmet Azmi YETİM	Gazi Üniversitesi
Dr. Asuman Seda SARAÇALOĞLU	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Alparslan İNCE	Ordu Üniversitesi
Dr. Erdil DURUKAN	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Funda KOÇAK	Ankara Üniversitesi
Dr. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI	Gazi Üniversitesi
Dr. Hakan SUNAY	Ankara Üniversitesi
Dr. İbrahim YILDIRAN	Gazi Üniversitesi
Dr. Mehmet Çağrı ÇETİN	Mersin Üniversitesi
Dr. Mehmet Fatih YÜKSEL	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Mehmet GÜNAY	Gazi Üniversitesi
Dr. Metin KAYA	Gazi Üniversitesi
Dr. Metin YAMAN	Gazi Üniversitesi
Dr. Murat ERDOĞDU	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Mustafa Levent İNCE	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Rana VAROL	Ege Üniversitesi
Dr. Settar KOÇAK	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Dr. Özer YILDIZ	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Yunus ARSLAN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

2019: 2(1) SAYI HAKEMLERİ / REVIEWERS FOR 2019: 2(1)

Dr. Settar KOÇAK
Dr. Nurtekin ERKMEN
Dr. A. Azmi YETİM
Dr. Özer YILDIZ
Dr. Mahmut GÜLLE
Dr. Cevdet CENGİZ
Dr. Süleyman PATLAR
Dr. Serkan REVAN
Dr. Erkan Faruk ŞİRİN
Dr. Havva DEMİREL
Dr. Ezgi ERTÜZÜN
Dr. Alparslan İNCE
Dr. Mehmet DALKILIÇ
Dr. Mehmet ALTIN
Dr. Levent VAR
Dr. Hayri DEMİR
Dr. Murat ERDOĞDU
Dr. Fatma SAÇLI-UZUNÖZ
Dr. Ekrem Levent İLHAN
Dr. Mehmet ULAŞ

Editörden

Spor Bilimlerinin değerli bilim insanları,

*Elinize geçen bu sayı ile **The Journal of Turkish Sport Sciences/Türk Spor Bilimleri Dergisi** ikinci yayın yılına girmiş oldu.*

İlk sayımızı 2018 Haziran ayında yayınlamıştık. Bir önceki sayımızla birlikte gerçekleştirdiğimiz değişiklikle (ikinci sayımız Ekim ayı içerisinde yayınlanmıştı) dergimizi artık Mart ve Ekim aylarında basılacak ve doçentlik başvurusunda bulunacak bilim insanlarına da bir nebze katkıda bulunmaya çalışacaktır.

*Akademik hayata küçüğe olsa katkı sunmak üzere çıkmış olduğumuz bu yolculukta, spor bilim dünyasının siz değerli insanlarını yazar ve hakem olarak yanımızda görmek; ayrıca görüş ve önerilerinizle bizleri en iyiye ulaştırma noktasında yönlendirmeniz bizlere güç vermiştir. Bu bağlamda **The Journal of Turkish Sport Sciences/Türk Spor Bilimleri Dergisi**'ne ilk sayısından beri verdiğiniz her türlü destek ve dergimize gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkür ederim.*

Dergimizin bu sayısında yer alan çalışmaların yazarlarına ve değerli zamanlarını ayırarak katkı sunan hakemlerimize tekrar teşekkür ederim. Bundan sonra çıkaracağımız 4. sayıda buluşmak üzere hepinize saygılar sunarım.

Sevgi ve saygılarımla...

Editör

Dr. Erkan Faruk ŞİRİN

	Sayfa/Page
Üst Gövde Direnç Egzersizlerinde 1TM, 5TM ve 10TM Testlerinin Güvenirliği <i>Reliability of 1RM, 5RM and 10RM Tests in Upper Body Resistance Exercises</i> Serhat ÖZBAY, Süleyman ULUPINAR.....	1-7
Sosyal Medyayı Kullanım Açısından Gençlik ve Spor Bakanlığının Analizi <i>Analysis of the Ministry of Youth and Sports in Terms of Social Media Use</i> Murat KALFA, Selda KOCAMAZ-ADAŞ.....	8-21
Genç Millî Güreşçilerin Başarısızlık Korkusuna Yönelik Görüşleri <i>Young National Wrestlers' Opinions about Fear of Failure</i> Mehtap YILDIZ, Levent VAR, Özer YILDIZ.....	22-30
Isınma Seansında Uygulanan Dinamik ve Statik Germe Egzersizlerinin Performans Üzerine Etkileri <i>The Effects of Dynamic and Static Stretching Exercises During the Warm up on Performance</i> Suat POLAT, Çağlar EDİS, Fatih ÇATIKKAŞ.....	31-38
Sporda İnovasyon: Bir Derleme Çalışması <i>Innovation in Sports: A Compilation Study</i> Gülşen TOSUN-TUNÇ, Ali SEVİLMİŞ.....	39-46
Taekwondocuların Durumluk ve Sürekli Kaygılarının Müsabaka Performansı ve Yaralanma Durumu ile İlişkisi <i>Competition Performance of State and Trait Anxiety of Taekwondo Players and its Relationship with Injury Status</i> Ebru Olcay KARABULUT , Sevde MAVİ-VAR	47-54
Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin İncelenmesi <i>Investigation of Positive Social Behavior Tendency of University Students</i> Havva DEMİREL , Selçuk BUĞDAYCI.....	55-59
Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerini Kullanma Düzeyleri <i>The Level of Using Alternative Measurement and Assessment Methods of Physical Education Teachers</i> Mehtap YILDIZ, Özer YILDIZ.....	60-73
Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği'nin (REMM) Çocuk Sporcular İçin Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi: Kısa Form <i>Validity and Reliability of Turkish Versions of the Recreational Exercise Motivation Measure (REMM) for Children Athletes: Short Form</i> Sırrı Cem DİNÇ, Özge YAVAŞ-TEZ.....	74-85
Ferdi ve Takım Sporcularında Mobbing Yaşama Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi <i>Investigation of Mobbing Living Conditions in Terms of Various Variables in Individual and Team Athletes</i> Selçuk BUĞDAYCI, Havva DEMİREL	86-92
Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin Karma Araştırma Yaklaşımı İle İncelenmesi <i>Investigation with Mixed Research Approach of Career Stresses of Teacher Candidates</i> Aynur YILMAZ	93-105

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 1-7

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 1-7

Serhat ÖZBAY¹
 Süleyman ULUPINAR²

¹Erzurum Teknik Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

²Hacettepe Üniversitesi
Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Doktora programı

Sorumlu Yazar: S. Özbay
e-mail:serhat.ozbay@hotmail.com

Geliş Tarihi: 26.10.2018
Kabul Tarihi: 08.12.2018

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Üst Gövde Direnç Egzersizlerinde 1TM, 5TM ve 10TM Testlerinin Güvenirliği

Özet

Spor bilimlerinde antrenman ya da benzeri bir müdahalenin etkisini inceleyen araştırma tasarımları yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu tür tasarımlarda katılımcıların ön test ya da son testlerinden elde edilen verilerin güvenirligi oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı üst gövde egzersizlerinde (bench press, shoulder press, biceps curl ve triceps extension) 1TM (1 tekrar maksimum), 5TM ve 10TM testlerinin güvenirligini incelemektir. Çalışmaya antrenman deneyimi düşük (1 yıl ve daha az) seviyede olan 23 gönüllü erkek katılmıştır. Katılımcılara bir alıştirma antrenmanından sonra dört farklı egzersizin 1TM, 5TM ve 10TM testleri üç-dört gün arayla ikişer kez uygulanmıştır. İki ölçüm arasındaki farklar ve test-tekrar test güvenirligi analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre toplam 12 testten, ikisinde (biceps curl 1TM ve triceps extension 1TM) ölçümler arasında anlamlı fark bulunurken, diğer 10 testte ölçümler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Testlerin güvenirliginin belirlenmesi ve diğer çalışmalar ile karşılaştırılması için sınıf içi korelasyon katsayısı (ICC): 0,945-0,993; değişim katsayısı (CV): %1,25-3,33; ölçümlerin tipik hatası (TEM): 0,84-2,25; minimum anlamlı değişim (SWC): 0,97-2,25; Pearson korelasyon katsayısı (r): 0,919-0,988; Etki boyutu (ES): 0,01-0,34 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak 1TM, 5TM ve 10TM testlerinin tamamının güvenirlilik analizlerinin yüksek olduğu, ancak küçük kas gruplarını içeren biceps curl ve triceps extension egzersizlerinin 1TM testlerinde iki ölçüm arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla bu çalışmada antrenman seviyesi düşük bireylerde 1TM testinin güvenirliginin sağlanması için en az iki testin yapılması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üst gövde, direnç egzersizleri, güvenirlilik, testler

Reliability of 1RM, 5RM and 10RM Tests in Upper Body Resistance Exercises

Abstract

Research designs that examine the effect of training or similar intervention in sports sciences are widely used. In such designs, the reliability of the data obtained from the pre-test or post-test is very important. The aim of this study is to examine the reliability of 1RM (1 repeat maximum), 5RM and 10RM tests in upper body exercises (bench press, shoulder press, biceps curl and triceps extension). 23 male who have low (1 year or less) training experience participated in this study voluntarily. After one familiarization training, 1RM, 5RM and 10RM tests for four different exercises were applied two times in two-three days intervals. Differences between two measurements and test-retest reliability were analyzed. According to the results, in total 12 tests, the significant difference was found between first test and second test in two tests (BC 1RM and TE 1RM), whereas there was no significant difference between the measurements in the other 10 tests. To determine the reliability of the tests and compare with other studies, Intra-class correlation coefficient (ICC): 0.945-0.993; coefficient of variation (CV): 1.25-3.33%; typical error of measurements (TEM): 0.84-2.25; smallest worthwhile change (SWC): 0.97-2.25; Pearson correlation coefficient (r): 0.919-0.988; Effect size (ES): 0.01-0.34 were calculated. As a result, 1RM, 5RM and 10RM tests were found to have high reliability, but it was found that there was the significant difference between 1RM test-retest in biceps curl and triceps extension exercises involving small muscle groups. Therefore, in this study, it has been recommended to perform at least two tests to ensure the reliability of the 1RM test in individuals who have low training levels.

Keyword: Upper body, resistance exercises, reliability, tests

GİRİŞ

Maksimum kuvvet birçok spor dalında önemli bir bileşendir (Colquhoun vd., 2018; Rajkumar ve Divya, 2018; Ribeiro vd., 2017). Kuvvet gelişimi için çoğunlukla tercih edilen direnç egzersizleri ise spor bilimlerinde, özellikle antrenman gibi herhangi bir müdahalenin etkisinin incelendiği araştırma tasarımlarında, sıklıkla kullanılmaktadır (Ritti-Dias, Avelar, Salvador ve Cyrino, 2011; Weir, 2005). Bu araştırmalarda 1TM (1 tekrar maksimum) testlerin güvenilir olmasının oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (Banyard, Nosaka, ve Haff, 2017; Coyne vd., 2015). Çünkü hem sporcuların uyguladığı antrenman programları hem de tedavi ve rehabilitasyon amaçlı egzersiz programları 1TM yüklerin belli yüzdelere göre tasarlanmaktadır (do Nascimento vd., 2013; Marocolo, Marocolo, Cunha, da Mota, ve Maior, 2016).

Güvenirlilik bir ölçümün tekrarları arasındaki kararlılık ve tutarlılık olarak tanımlanmaktadır (Faigenbaum vd., 2012; Weir, 2005; Worts, Schatz, ve Burkhart, 2018). Spor bilimlerinde güvenirliliği belirlemek için en fazla kullanılan analizlerden birisi ölçümler arasındaki ilişki derecesini tanımlayan sınıf içi korelasyon katsayısıdır (ICC) (McCurdy, Langford, Jenkerson, ve Doscher, 2008; Monteiro ve Neto, 2016). Değişim katsayısı (CV) ölçümler arasındaki farklılaşmayı ifade eden ve araştırmalarda sıkça kullanılan diğer bir analizdir. Etki boyutu (ES) ise, sonuçların pratik anlamlılığının bir göstergesi olarak araştırmalarda kullanılmaktadır (Balsamo vd., 2012; Cohen, 1988; do Nascimento vd., 2017). Spor ve sağlık bilimlerinde çokça kullanılan ön test-müdahale-son test tasarımlarında sadece p değerini kullanarak, bu sonuçlara aynı oranda pratikte anlam yüklemenin uygun olmadığı gerekçesiyle etki boyutunun kullanılmasının gerekli olduğu belirtilmektedir (Buchheit, 2018; Cohen, 1988). Bunların yanında tipik hata (TEM) ve minimum anlamlı değişim (SWC) çalışmalarda çok fazla yer almayan ancak son yıllarda güvenirlilik için kullanılması tavsiye edilen diğer analiz yöntemidir (Buchheit, 2018; Coyne vd., 2015; do Nascimento vd., 2017; Hopkins, 2000, 2004; Taylor ve Fletcher, 2012). TEM, ölçümler arasındaki rastgele hatayı ifade eder. SWC ise klinik olarak anlamlı kabul edilen en küçük değişim miktarı olarak araştırmalarda kullanılmaktadır (Buchheit, 2018; do Nascimento vd., 2017; Hopkins, 2000; McCurdy vd., 2008). Bunların yanında araştırmalarda güvenirlilik ölçütü olarak güven aralığı (CI) ve Pearson korelasyon katsayısı (Pearson r) analizleri de çalışmalarda tercih edilen diğer analizlerdir (Coyne vd., 2015; Faigenbaum vd., 2012; Levinger vd., 2009; Simão, Farinatti, Polito, Maior, ve Fleck, 2005).

Spor bilimlerinde ön test-antrenman müdahalesi-son test şeklindeki tasarlanan araştırmalarda 1TM testleri, kas kuvvetinin değerlendirilmesinde laboratuvar dışı durumlar için altın standart olarak kabul edilmektedir (Levinger vd., 2009; Seo vd., 2012). Bu çalışmaların birçoğunda güvenirlilik analizleri Hopkins (2000) ve Atkinson ve Nevill (2000)'in tavsiyelerine göre yapılmaktadır (Atkinson ve Nevill, 2000; do Nascimento vd., 2017; Gail ve Küzell, 2014; Hopkins, 2000). Bunun yanında araştırmalarda belli yüklerde maksimum tekrarların gerçekleştirildiği farklı testler uygulanmaktadır. Örneğin 1TM, 3TM, 5TM, 8TM ve 10TM testleri gibi farklı tekrarlarla uygulanan maksimum yükleri içeren testler araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır (Banyard vd., 2017; Dias, de Salles, Novaes, Costa, ve Simão, 2010; Gail ve Küzell, 2014; McCurdy, Langford, Cline, Doscher, ve Hoff, 2004; Taylor ve Fletcher, 2012). Bazı araştırmacılar bu testlerin bir kez yapılmasının yeterli olacağını savunurken (Levinger vd., 2009; Seo vd., 2012) bazı araştırmacılar ise özellikle antrenmansız kişiler için güvenirlilik açısından testlerin en az iki kez tekrarlanması gerektiğini belirtmektedir (Ritti-Dias vd., 2011). Ayrıca güvenirliliğinin sağlanması için standart bir ısınma ve alıştırma antrenmanları tavsiye edilmektedir (do Nascimento vd., 2013; Ritti-Dias vd., 2011).

Araştırmanın Amacı

Birçok çalışmada tekrarlı maksimum kuvvet testleri antrenmanlı bireyler üzerinde yapılmıştır (McCurdy vd., 2008). Ancak bu tür testler rekreasyonel amaçlı spor yapan bireyler ya da antrenman deneyimi düşük sporcular için belirlenen egzersiz programlarında referans olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çalışmalarda katılımcılara genellikle 1TM, 5TM, 8TM ya da 10TM gibi testlerden sadece biri uygulanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı antrenman seviyesi düşük kişilerde üst gövde egzersizlerinin 1TM, 5TM ve 10TM testlerinin güvenirliliğini aynı anda incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmaya antrenman deneyimi bir yıldan daha az olan 23 erkek (yaş: $19,0 \pm 2,6$ yıl; boy: $173 \pm 7,31$ cm; VA: $78,0 \pm 9,9$ kg) gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılar profesyonel olarak spor yapmayan ve herhangi bir yarışma takvimine bağlı olmayan kişilerden oluşmaktadır. Araştırma süresince katılımcılardan sakatlık ya da hastalık gibi engel teşkil eden durumu olanlar testlere dahil edilmemiştir.

İşlem Yolu

Çalışmada geçmiş araştırmalar referans alınarak üst gövde kuvvetini belirlemek için sıklıkla tercih edilen dört farklı üst gövde egzersizi BP (bench press), SP (shoulder press), BC (biceps curl) ve TE (triceps extension) kullanılmıştır (Dias vd., 2010; do Nascimento vd., 2013; Simão vd., 2005). Araştırma 3-4 günlük aralıklarla toplam yedi günde tamamlanmıştır. Birinci gün antropometrik ölçümler ve alıştırma antrenmanı uygulanmıştır. Sonraki üç gün boyunca günde dört egzersiz olmak üzere sırasıyla 10TM, 5TM ve 1TM testleri uygulanmıştır. Son üç gün güvenilirliği belirlemek için aynı testler tekrar uygulanmıştır. İlk testlerde egzersizler rastgele sırayla uygulanırken, ikinci testlerde önceki sıra tekrar edilmiştir. Tüm testler saat 15:00-18:00 arasında gerçekleştirilmiştir. Tüm ölçümler gözlemciden kaynaklanan hataları minimuma indirmek için aynı araştırmacı tarafından yapılmıştır. Katılımcılar ilk test gününde (10TM) rastgele belirlenen ilk egzersiz ile uygulayacakları yükün %50'sinde 15-20 tekrardan oluşan standart bir ısınma gerçekleştirmişlerdir (Dias vd., 2010). Katılımcıların ısınmada uygulayacakları yük, geçmiş deneyimleri ve alıştırma antrenmanına göre düzenlenmiştir. Katılımcılara tüm testlerde, her egzersiz için 3-5 dakika arayla 3-5 deneme hakkı tanınmıştır. 10TM ve 5TM testlerinde yorgunluk etkisini minimuma indirmek için bir deneme hakkı, tüm egzersizler için tamamlandıktan sonra tekrar edilmiştir. Katılımcıların denemelerde başarısız oldukları durumlarda isteklerine göre %3-10 oranında yük azaltılmış; başarılı olduklarında %3-10 oranında yük arttırılmıştır (do Nascimento vd., 2017). İki test gününde elde edilen en başarılı deneme geçerli kabul edilmiştir. Tüm katılımcılara maksimum performans gerçekleştirebilmeleri için sözlü olarak destek verilmiştir.

Verilerin Analizi

İstatistiksel işlemler SPSS programında yapılmıştır. İstatistiksel işlemlerde $p \leq 0,05$ kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile kontrol edilmiştir. İki ölçüm arasındaki fark, eşli örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Pratik anlamlılık için etki boyutu (ES) hesaplanmıştır. ES değerleri, düşük (0.2), orta (0.5) ve yüksek (0.8) olarak değerlendirilmiştir (Cohen, 1988). Güvenirlilik analizleri için iki ölçüm arasındaki ilişki sınıf içi korelasyon katsayısı (ICC) ve Pearson korelasyon katsayısı (Pearson r) ile belirlenmiştir. CV, her bir denek için "CV = std. sapma/ort x 100" formülü ile ayrı ayrı hesaplanmış daha sonra tüm deneklerin ortalaması alınmıştır (Atkinson ve Nevill, 2000; do Nascimento vd., 2017; Gail ve Küzell, 2014). Ölçümler arası rastgele hatayı belirlemek için ölçümlerin tipik hatası (TEM), ölçümler arasındaki farkların standart sapmasının $\sqrt{2}$ 'ye bölünmesi ile hesaplanmıştır (do Nascimento vd., 2017; Hopkins, 2000; McCurdy vd., 2008). Klinik olarak minimum anlamlı değişim (SWC), deneklerin iki ölçümden elde ettikleri en büyük yüklerin ortalamasının standart sapması alınmış ve 0.2 ile çarpılarak hesaplanmıştır (Buchheit, 2018; Coyne vd., 2015; Hopkins, 2000, 2004).

BULGULAR

Egzersizlerde birinci ve ikinci test arasında 1TM, 5TM ve 10TM yüklerde anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir (Tablo 1). Sonuçlara göre BC ve TE egzersizlerinde 1TM testinin birinci ve ikinci ölçümü arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Diğer testlerin ölçümleri arasında ise anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Sonuçlar pratik anlamlılık açısından incelendiğinde BC ve TE egzersizlerinde 1TM testlerinden elde edilen ölçümler arasındaki değişimin düşük-orta arasında (sırasıyla 0,34 ve 0,27) bir etki boyutuna sahip olduğu bulunmuştur. Diğer testlerden elde edilen ölçümler arasındaki değişimin ise tamamının düşük etki boyutuna sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların 1TM, 5TM ve 10TM Test-Tekrar Test Değerleri (N=23)

		1,Test Ort ± Ss	2,Test Ort ± Ss	t	p	ES
1TM	BP (kg)	75,17 ± 8,60	76,52 ± 8,90	2,029	0,055	0,15
	SP (kg)	66,30 ± 10,97	67,43 ± 11,23	1,842	0,079	0,10
	BC (kg)	51,04 ± 4,21	52,87 ± 6,36	5,735	0,001*	0,34
	TE (kg)	51,09 ± 5,73	52,65 ± 5,97	3,303	0,003*	0,27
5TM	BP (kg)	64,74 ± 7,45	63,78 ± 7,67	2,061	0,051	0,13
	SP (kg)	57,48 ± 9,57	58,09 ± 9,83	1,481	0,153	0,06
	BC (kg)	44,13 ± 5,44	44,96 ± 5,66	1,945	0,065	0,15
	TE (kg)	44,70 ± 5,35	45,52 ± 5,64	1,777	0,089	0,15
10TM	BP (kg)	54,43 ± 6,66	54,48 ± 6,43	0,157	0,877	0,01
	SP (kg)	48,61 ± 7,97	48,26 ± 8,34	1,283	0,213	0,04
	BC (kg)	37,26 ± 5,15	36,91 ± 5,38	1,400	0,175	0,07
	TE (kg)	37,35 ± 4,90	36,96 ± 4,85	1,438	0,165	0,08

*İki ölçüm arasında anlamlı fark var, ES: Effect size (Etki boyutu)

Tablo 2. Ölçümlerin Test-Tekrar Test Güvenirliği (N=23)

		ICC (%95 CI)	CV% (%95 CI)	TEM	SWC	r
1TM	BP (kg)	0,961 (0,903 - 0,984)	2,47 (1,63 - 3,31)	2,25	1,78	0,934
	SP (kg)	0,980 (0,952 - 0,992)	2,93 (2,19 - 3,66)	2,08	2,25	0,965
	BC (kg)	0,965 (0,766 - 0,991)	2,73 (2,01 - 3,44)	1,08	1,27	0,971
	TE (kg)	0,945 (0,794 - 0,980)	3,33 (2,62 - 4,04)	1,61	1,19	0,925
5TM	BP (kg)	0,976 (0,938 - 0,990)	2,01 (1,27 - 2,74)	1,57	1,55	0,958
	SP (kg)	0,989 (0,974 - 0,995)	1,93 (1,15 - 2,71)	1,39	1,97	0,980
	BC (kg)	0,989 (0,974 - 0,995)	1,93 (1,15 - 2,71)	1,39	1,97	0,980
	TE (kg)	0,953 (0,887 - 0,980)	3,07 (2,26 - 3,88)	1,58	1,13	0,919
10TM	BP (kg)	0,990 (0,976 - 0,996)	1,25 (0,68 - 1,82)	0,94	1,33	0,980
	SP (kg)	0,993 (0,985 - 0,997)	1,25 (0,58 - 1,91)	0,92	1,67	0,988
	BC (kg)	0,987 (0,968 - 0,994)	1,76 (0,96 - 2,55)	0,84	1,07	0,975
	TE (kg)	0,981 (0,955 - 0,992)	1,87 (1,13 - 2,61)	0,92	0,97	0,964

ICC: Intra-class correlation coefficient (Sınıf içi korelasyon katsayısı), CV: Coefficient of variation (Değişim katsayısı), TEM: Typical error of measurement (Ölçümün tipik hatası), SWC: Smallest worthwhile change (Minimum anlamlı değişim), CI: Confidence interval (Güven aralığı)

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada dört farklı egzersizin (BP, SP, BC ve TE) her biri için üç farklı maksimum kuvvet testi (1TM, 5TM ve 10TM) ikişer kez uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda BC egzersizi 1TM testi ve TE egzersizi 1TM testinin birinci ve ikinci ölçümleri arasında anlamlı fark bulunurken, geri kalan testlerin tamamında ölçümler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bunun yanında bu testlerin tamamında iki ölçüm arasındaki ilişki düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur (ICC:0,945-0,993 ve Pearson r: 0,919-0,988).

Direnç egzersizlerinde tekrarlı maksimum kuvvet testlerinin güvenilirliğini inceleyen çalışmalar genellikle test-tekrar test güvenirliliğinin yüksek (ICC>0,90) olduğunu bulmuşlardır (Banyard vd., 2017; McCurdy vd., 2008; Monteiro ve Neto, 2016; Reynolds, Gordon, ve Robergs, 2006). Ancak bu çalışmalarda kullanılan yöntemler ve sonuç temelli önerilerde bazı farklılıklar söz konusudur. Örneğin bazı çalışmalarda, bir alıştırmaya seansı ya da bir testin güvenilirlik açısından yeterli olduğu savunulmaktadır (Levinger vd., 2009; Seo vd., 2012). Bazı çalışmalarda ise alıştırmaya seansı ve testlerin iki ya da daha fazla sayıda uygulanması gerektiği belirtilmektedir (Ritti-Dias vd., 2011; Weir, 2005). Antrenman seviyesi yüksek kişilerde belli bir standardın oluşmasının beklenen bir durum olduğu, ancak antrenmansız kişilerde bu testlerin güvenirliliğinin belirsiz olduğu vurgulanmaktadır (Levinger vd., 2009; McCurdy vd., 2004; Ritti-Dias vd., 2011). Ayrıca antrenmansız kişilerde kuvvet gelişiminden bağımsız olarak öğrenme etkisiyle performansın artabileceği belirtilmektedir (Ritti-Dias vd., 2011). Bizim çalışmamızda yer alan örneklem grubunun antrenman seviyesinin düşük olmasından dolayı öğrenme faktörünün etkisini elimine etmek için alıştırmaya uygulanmış ve 1TM testleri, 10TM ve 5TM testlerinden sonra uygulanmıştır. Buna rağmen BC ve TE egzersizlerinde 1TM testinin iki ölçümü arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla

çalışmamızın düşük-antrene bireylerde testlerin güvenilirliğinin sağlanması için iki ya da daha fazla test uygulanması yönündeki bulguları, literatür tarafından desteklenmektedir.

Çalışmalarda güvenilirlik, farklı analizler kullanılarak (ICC, CV, CI, ES, Pearson r, TEM, SWC) ve farklı açılardan (cinsiyet, antrenman deneyimi, tekrar sayısı, kas grubu) incelenmiştir. Örneğin, Taylor ve Fletcher (2012) çalışmasında antrenmansız 28 katılımcı üzerinde dört farklı üst gövde egzersizi için 8TM testinin güvenilirliğini incelemiş ve ICC değerlerini 0,96-0,99 arasında; varyasyon katsayısı olarak tipik hata (TEcv) değerlerini %3,4-10,4 arasında bulmuştur (Taylor ve Fletcher, 2012). McCurdy vd. (2008) dokuz antrenmanlı sporcu üzerinde, CBP (chain loaded bench press) adını verdiği bir egzersizin 1TM test-tekrar test güvenilirliğini ICC ve CV değerlerini erkekler için sırasıyla 0,99 ve %1,4 olarak raporlamıştır (McCurdy vd., 2008). Nascimento vd. (2017) yaptıkları çalışmada bench press ve arm curl egzersizlerinin 1TM test güvenilirliğini antrenman tecrübesi farklı katılımcılar üzerinde incelemişlerdir. Tüm katılımcıların bench press ve arm curl egzersizlerinin ICC değerlerinin sırasıyla 0,968-0,990 ve 0,962-0,991 arasında; CV değerlerinin 0,007-0,46 ve 0,11-0,40 arasında; ES değerlerinin 0,005-0,24 ve 0,008-0,25 arasında; TEM değerlerinin 0,6-1,3 ve 0,5-1,4 arasında olduğunu bulmuştur (do Nascimento vd., 2017). Başka bir çalışmada chest press egzersizinin 5TM güvenilirliğini belirlemek için ICC değeri 0,99 olarak hesaplanmıştır (Reynolds vd., 2006). Levinger vd. (2009) antrenmansız 53 katılımcı üzerinde bazı direnç egzersizlerinin test-tekrar test güvenilirliğini incelemiştir. Güvenirlik analizi için ICC, Pearson r, TEM ve CI istatistiklerini kullanmıştır. TEM grup-İçi değişim olarak raporlanmış ve ham veriye logaritmik dönüşüm uygulandıktan sonra TEM, CV (değişim katsayısı) olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonunda birinci ve ikinci denemeler arasında güvenilirlik değerleri chest press için ICC=0,99, TEM: 6,5, r: 0,984; biceps curl için ICC:0,98, TEM: 7,2, r: 0,979 olarak bulunmuştur (Levinger vd., 2009). Simao vd. (2005) en az 6 aylık direnç antrenman deneyimi olan 18 katılımcı üzerinde üst gövde egzersizlerinin 10TM test-tekrar test güvenilirliğini Pearson korelasyonu ile belirlemiştir. Araştırma sonunda Pearson korelasyon katsayısı değerlerini BP için 0,98; LPD için 0,99; SP için 0,96; BC için 0,98 ve TE için ise 0,97 olarak bulmuştur (Simão vd., 2005). Bizim çalışmamızda da bu çalışmalarda olduğu gibi üst gövde egzersizleri (BP, SP, BC ve TE) kullanılmış ve güvenilirlik analizi sonuçlarının literatürdeki çalışmalar ile benzer olduğu bulunmuştur.

Bir çalışmada bench press egzersizinin 1TM güvenilirliğinin antrenmanlı ve antrenmansız bireyler arasında farklı olup olmadığı incelenmiştir. Bench press egzersizinin ilk iki ölçümden elde edilen değerleri arasında antrenmanlı bireyler açısından anlamlı fark bulunmazken, antrenmansız bireyler açısından anlamlı fark bulunmuştur (Ritti-Dias vd., 2011). Nascimento vd. (2013) yaşlı kadınlar (60 yaş üstü) üzerinde, bench press ve arm curl egzersizleri için 1TM test güvenilirliğini incelediği çalışmada birinci ve ikinci denemeler arası ICC değerlerini sırasıyla 0,973 ve 0,953 olarak bulmuştur. Birinci ve ikinci denemeler arası değişimi ise BP için %3,5-10,9 ve %3,8-8,1 olarak bulmuştur. Ancak iki egzersiz için de denemeler arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir (do Nascimento vd., 2013). Bizim çalışmamızda ise BP için testlerin birinci ve ikinci ölçümü arasında fark bulunmazken, BC için testlerin iki ölçümü arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak iki çalışma arasında katılımcı grubu oldukça farklılık göstermektedir. Yapılan başka bir çalışmada direnç egzersizi deneyimi olan sporcular üzerinde bazı egzersizlere ait 1TM testinin güvenilirliği kas grubu ve cinsiyet açısından incelenmiş ve tüm egzersizlerin ICC değerlerinin 0,913 ve üzerinde olduğu bulunmuştur. Ayrıca büyük ve küçük kas gruplarını içeren egzersizlerde 1TM test skorları açısından anlamlı fark bulunmamıştır (Seo vd., 2012). Bizim çalışmamızda ise büyük kas grubunu içeren egzersizlerde (BP ve SP) birinci ve ikinci testler arasında anlamlı fark bulunmazken; küçük kas grubunu içeren egzersizlerde (BC ve TE) 1TM testinin ölçümleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak Seo vd. (2012) çalışmasında antrenman deneyimi olan katılımcıları kullanırken, bizim çalışmamızda antrenman seviyesi düşük katılımcılar kullanılmıştır.

Saraiva vd. (2014) çalışmasında sekiz farklı egzersizin 10TM test-tekrar test güvenilirliğini belirlemek için ICC değerlerinin 0,97-0,99 arasında olduğunu bulmuştur (Saraiva vd., 2014). Gail ve Kunzell (2014) yapmış oldukları çalışmada (n=25) leg press ve leg curl egzersizlerinin 5TM test güvenilirliğini

incelemişlerdir. Araştırma sonunda leg press ve leg curl egzersizlerinin ICC değerleri sırasıyla 0,99 ve 0,99; CV değerleri %3,0 ve %3,1 olarak bulunmuştur (Gail ve Küzell, 2014). Marocolo vd. (2015) yaptıkları çalışmada en az bir yıllık direnç antrenman tecrübesine sahip sporcularda leg press, scott arm ve knee flexion egzersizlerinin 1TM test-tekrar test güvenilirliğini belirlemek için ICC ve %95CI değerlerini 0,962 (0,949-0,981) olarak belirlemiştir (Marocolo vd., 2016). Yapılan başka bir çalışmada patlayıcı güç gerektiren birçok sporda sıklıkla kullanılan power clean testinin 1TM güvenilirliği incelenmiştir. Antrenmanlı adolesan sporcular üzerinde yapılan çalışmada güvenilirlik ölçütleri ICC: 0,98, Pearson r: 0,98 olarak bulunmuştur. İki ölçüm arasında ($70,9 \pm 19,8$ ve $69,8 \pm 19,8$) tipik hata 2,9 kg olarak belirlenmiştir. Ayrıca power clean testinde en az 8,0 kg'lık bir değişimin, performansta anlamlı bir değişime sebep olacağı belirtilmiştir (Faigenbaum vd., 2012). Çalışmamızın güvenilirlik analizlerinden elde edilen sonuçların genel olarak literatüre uygun olduğu görülmektedir (ICC: 0,945-0,993; CV: %1,25-3,33; TEM: 0,84-2,25; SWC: 0,97-2,25; Pearson r: 0,919-0,988; ES: 0,01-0,34).

Sonuç olarak bu çalışmada farklı tekrarlarla uygulanan maksimum yük (1TM, 5TM ve 10TM) testlerinin güvenilirliği incelenmiştir. Araştırmalarda test-tekrar test güvenilirliğini belirtmek için sunulan sınıf içi korelasyon katsayılarının (ICC), literatüre paralel olarak yüksek düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Ancak 12 farklı testin ikisinde (BC-1TM ve TE-1TM) iki ölçüm arasında istatistikî açıdan anlamlı fark bulunmuştur. Dolayısıyla bizim çalışmamızda olduğu gibi antrenman seviyesi düşük bireylerde uygulanan maksimum kuvvet testleri için birkaç alıştırma antrenmanı ve en az iki test tekrarı uygulanması önerilmektedir. Test-tekrar test güvenilirliğinin sağlanmamasının özellikle antrenman ya da benzeri bir müdahalenin incelendiği çalışmalarda gerçekçi olmayan sonuçlara ulaşılmasına yol açabileceği düşünülmektedir. Başka bir deyişle elde edilen anlamlı farka, antrenmanın ya da etkisi incelenen başka bir değişkenin sebep olduğu düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Atkinson, G., ve Nevill, A. (2000). Measures of reliability in sports medicine and science. *Sports Medicine*, 30(5), 375-381.
- Balsamo, S., Tibana, R. A., da Cunha Nascimento, D., de Farias, G. L., Petruccelli, Z., de Santana, F. d. S., . . . de Souza, J. C. (2012). Exercise order affects the total training volume and the ratings of perceived exertion in response to a super-set resistance training session. *International Journal of General Medicine*, 5, 123.
- Banyard, H. G., Nosaka, K., ve Haff, G. G. (2017). Reliability and validity of the load-velocity relationship to predict the 1RM back squat. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 31(7), 1897-1904.
- Buchheit, M. (2018). Magnitudes matter more than Beetroot Juice. *Sport Perform. Sci. Rep.*, 15.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for The Behavioral Sciences*. 2nd: Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Colquhoun, R. J., Gai, C. M., Aguilar, D., Bove, D., Dolan, J., Vargas, A., . . . Campbell, B. I. (2018). Training volume, not frequency, indicative of maximal strength adaptations to resistance training. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 32(5), 1207-1213.
- Coyne, J. O., Tran, T. T., Secomb, J. L., Lundgren, L., Farley, O. R., Newton, R. U., ve Sheppard, J. M. (2015). Reliability of pull up ve dip maximal strength tests. *J Aust Strength Cond*, 23, 21-27.
- Dias, I., de Salles, B. F., Novaes, J., Costa, P. B., ve Simão, R. (2010). Influence of exercise order on maximum strength in untrained young men. *Journal of Science And Medicine In Sport*, 13(1), 65-69.
- do Nascimento, M. A., Januário, R. S. B., Gerage, A. M., Mayhew, J. L., Pina, F. L. C., ve Cyrino, E. S. (2013). Familiarization and reliability of one repetition maximum strength testing in older women. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 27(6), 1636-1642.
- do Nascimento, M. A., Ribeiro, A. S., de Souza Padilha, C., da Silva, D. R. P., Mayhew, J. L., do Amaral Campos Filho, M. G., ve Cyrino, E. S. (2017). Reliability and smallest worthwhile difference in 1RM tests according to previous resistance training experience in young women. *Biology of Sport*, 34(3), 279-285.
- Faigenbaum, A. D., McFarland, J. E., Henman, R., Naclerio, F., Ratamess, N. A., Kang, J., ve Myer, G. D. (2012). Reliability of the one repetition-maximum power clean test in adolescent athletes. *Journal of strength and conditioning research/National Strength and Conditioning Association*, 26(2), 432.
- Gail, S., ve Küzell, S. (2014). Reliability of a 5-repetition maximum strength test in recreational athletes. *Deutsche Zeitschrift Für Sportmedizin*, 65(11).
- Hopkins, W. G. (2000). Measures of reliability in sports medicine and science. *Sports medicine*, 30(1), 1-15.
- Hopkins, W. G. (2004). How to interpret changes in an athletic performance test. *Sportsmedicine*, 8(1), 1-7.

- Hopkins, W. G. (2017). A spreadsheet for monitoring an individual's changes and trend. *Sports science*, 21(5-9), 10.
- Levinger, I., Goodman, C., Hare, D. L., Jerums, G., Toia, D., ve Selig, S. (2009). The reliability of the 1RM strength test for untrained middle-aged individuals. *Journal of Science And Medicine in Sport*, 12(2), 310-316.
- Marocolo, M., Marocolo, I. C., Cunha, F. S. B., da Mota, G. R., ve Maior, A. S. (2016). Influence of percentage of 1RM strength test on repetition performance during resistance exercise of upper and lower limbs. *Arch. med. deporte*, 33(176), 387-392.
- McCurdy, K., Langford, G., Jenkerson, D., ve Doscher, M. (2008). The validity and reliability of the 1RM bench press using chain-loaded resistance. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 22(3), 678-683.
- McCurdy, K., Langford, G. A., Cline, A. L., Doscher, M., ve Hoff, R. (2004). The reliability of 1-and 3RM tests of unilateral strength in trained and untrained men and women. *Journal of sports science and medicine*, 3(3), 190.
- Monteiro, E. R., ve Neto, V. G. C. (2016). Effect of different foam rolling volumes on knee extension fatigue. *International journal of sports physical therapy*, 11(7), 1076.
- Rajkumar, R., ve Divya, K. (2018). Impact of specific training on selected speed, explosive power and muscular strength parameters among school men handball players. *Indian Journal of Applied Research*, 7(9).
- Reynolds, J. M., Gordon, T. J., ve Robergs, R. A. (2006). Prediction of one repetition maximum strength from multiple repetition maximum testing and anthropometry. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 20(3), 584-592.
- Ribeiro, A. S., Schoenfeld, B. J., Fleck, S. J., Pina, F. L., Nascimento, M. A., ve Cyrino, E. S. (2017). Effects of traditional and pyramidal resistance training systems on muscular strength, muscle mass, and hormonal responses in older women: a randomized crossover trial. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 31(7), 1888-1896.
- Ritti-Dias, R. M., Avelar, A., Salvador, E. P., ve Cyrino, E. S. (2011). Influence of previous experience on resistance training on reliability of one-repetition maximum test. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 25(5), 1418-1422.
- Saraiva, A. R., Reis, V. M., Costa, P. B., Bentes, C. M., e Silva, G. V. C., ve Novaes, J. S. (2014). Chronic effects of different resistance training exercise orders on flexibility in elite judo athletes. *Journal of Human Kinetics*, 40(1), 129-137.
- Seo, D.-i., Kim, E., Fahs, C. A., Rossow, L., Young, K., Ferguson, S. L., . . . Kim, D. (2012). Reliability of the one-repetition maximum test based on muscle group and gender. *Journal of Sports Science and Medicine*, 11(2), 221.
- Simão, R., Farinatti, P. d. T. V., Polito, M. D., Maior, A. S., ve Fleck, S. J. (2005). Influence of exercise order on the number of repetitions performed and perceived exertion during resistance exercises. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 19(1), 152-156.
- Taylor, J. D., ve Fletcher, J. P. (2012). Reliability of the 8-repetition maximum test in men and women. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 15(1), 69-73.
- Weir, J. P. (2005). Quantifying test-retest reliability using the intraclass correlation coefficient and the SEM. *The Journal of Strength and Conditioning Research*, 19(1), 231-240.
- Worts, P. R., Schatz, P., ve Burkhart, S. O. (2018). Test performance and test-retest reliability of the vestibular/Ocular motor screening and King-Devick test in adolescent athletes during a competitive sport season. *The American journal of sports medicine*, 46(8), 2004-2010.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 8-21

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 8-21

 Murat KALFA¹
 Selda KOCAMAZ-ADAŞ²

¹ Gazi Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

² Gazi Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Doktora programı

Sorumlu Yazar: M. Kalfa
e-mail: mkalfa@gazi.edu.tr

Geliş Tarihi: 22.01.2019
Kabul Tarihi: 07.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Sosyal Medyayı Kullanım Açısından Gençlik ve Spor Bakanlığının Analizi

Özet

Bu çalışmanın amacı, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın (GSB) Facebook kullanımını analiz etmektir. Bu doğrultuda bakanlığın Facebook paylaşımlarının durumu, karşılaştırması ve faaliyet alanlarıyla ilişkisi incelenmiştir. Temel nitel araştırma tekniği kullanılan bu çalışma, tanımlayıcı bir araştırma tasarımına sahiptir ve 15 Haziran 2016 -22 Kasım 2016 tarihleri arasında GSB'nin Facebook paylaşım haberleri analiz edilmiştir. 74.674 sözcükten oluşan 250 haber incelenmiştir. İncelenen nitel veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi yoluyla birbirine benzeyen Facebook haber paylaşımları beş ana tema altında toplanmıştır ve etkileşim rakamları ile birlikte sunulmuştur. Sonuçta GSB'nin Facebook'u aktif kullandığı ve paylaşım temalarının kurumun faaliyet alanları ve amaçlarıyla örtüştüğü, fakat GSB'nin Türkiye nüfusunun özelliklerine ve dört büyükler olarak tabir edilen futbol takımlarına göre kullanım düzeyi oldukça düşüktür. Bu nedenlerle ve sosyal medyanın sağlayabileceği faydalar nedeniyle GSB'nin sosyal medya stratejisini etkileşim tabanlı olarak yeniden oluşturması ve sürekli ölçümlemesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik ve Spor Bakanlığı, sosyal medya, facebook, spor

Analysis of the Ministry of Youth and Sports in Terms of Social Media Use

Abstract

The aim of this study is to analyse the facebook use of the Ministry of Youth and Sports (MYS). In this direction, the interaction status of the Ministry's Facebook shares, their comparison, and relation with their activity areas was examined. This study, which was used a basic qualitative research technique, has a descriptive research design. And, the Facebook share news of MYS has been analysed between 15 June 2016 and 22 November 2016. In the study, 250 news consisting of 74.674 words were examined. The examined qualitative data were analysed by content analysis method. Facebook news shares that were similar to each other through content analysis, was grouped under five main categories, and presented with interaction numbers. As a result, it has been seen that the shared news overlaps with the activity areas and purposes of the ministry. But it can be argued that the ministry's Facebook usage level is at a very low level compared to the population numbers and characteristics and the four major football teams. For these reasons and for the benefits that social media can provide, it is suggested that the MYS's social media strategy be re-established as based on interaction and continually be measures.

Keyword: Youth and Sports Ministry, social media, facebook, sport.

GİRİŞ

Bilgi çağının en önemli özelliği gelişmiş iletişim yolları sayesinde bilginin çok hızlı yayılabilmesidir. Gelişmiş iletişim yolları sayesinde örgütler, var oluş amaçlarına ulaşmak ve kamuoyunda iyi bir imaj oluşturmak için hedef kitleleriyle hızlı bilgi paylaşımı ve hızlı iletişim kurabilirler. Bu yüzden örgütler artık halkla ilişkiler faaliyetlerinde, kamuoyu üzerinde oldukça etkili olan sosyal medyayı sürekli ve etkili bir şekilde kullanmak zorundadırlar.

GSB'nin toplum için önemi ve sosyal medyanın toplum, gençler ve örgütler üzerindeki etkisi ve de sağladığı faydalar göz önüne alındığında bu çalışmanın özgün yapısı ve ortaya koyduğu veriler hem GSB'nin sosyal medyayı kullanımının değerlendirilmesi açısından hem de bu konuda yapılacak gelecekteki çalışmalarda karşılaştırmalar yapılabilmesi açısından önemlidir. Ayrıca kamu örgütlerinin etkililik ve amaçlarla faaliyetlerinin paralellığının bilimsel araştırmalara konu edilmesi, kamu örgütleri üzerinde bir çeşit kamuoyu denetimi sağlayarak, örgütlerin kendilerini geliştirmelerine katkı sağlayabilmektedir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Halkla İlişkiler

Örgütlerin halkla ilişkiler faaliyetleri, kamuoyunu ve hedef kitleyi tanıma, örgütü özellikle hedef kitlesine ve kamuoyuna tanıtmaya, karşılıklı iyi niyetle yapılan planlı çalışmalardır (İşler, Çiftçi ve Yarangümelioglu, 2013, s. 175). Ayrıca halkla ilişkiler, kamuoyuna bilgi aktarmak, örgütü ilgilendiren çevrelerden bilgiler toplamak, ölçmek, değerlendirmek, analiz etmek, yorumlamak ve bu verileri yöneticilere aktararak yöneticilerin doğru kararlar vermesine yardımcı olmak amacını güder (Doğan, 2018, s. 218). Dolayısıyla örgütün çevresiyle karşılıklı iletişim kurarak kendi kamuoyunu etkilemeye çalışması halka ilişkilerin en temel amacı sayılabilir. Örgütler hem bu temel amaca ulaşmak hem de hedef kitlelerinin talep ve beklentilerini belirleyerek, yaptıkları ve yapacakları faaliyetler hakkında bilgilendirme yapmak için birçok iletişim yolundan yararlanırlar.

Bir örgütün hedef kitlesi ile işbirliği yapmadan, fikirlerini göz önünde bulundurmadan varlığını sürdürmesi olanaksızdır. Bu yüzden kısa sürede çok büyük kitlelere ulaşma imkânı sağlayan, sınırları ortadan kaldıran özelliği ile çevrimiçi iletişim yöntemleri halkla ilişkiler araçları arasında yerini almıştır (Peltekoğlu, 1998, s. 321). Yaygın ve popüler iletişim yollarından biri olan sosyal medya da, etkili bir halkla ilişkiler aracı olarak ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2013, s. 107).

Yapılacak olan halkla ilişkiler planlamalarında hedef kitleyi bilgilendirilme, örgütü amaçları doğrultusunda yönlendirilme ve ürün ya da hizmet tanıtımını kolaylaştıracak teknoloji temelli politikalara ağırlık vermenin gittikçe artacağı belirtilmiştir. Sosyal medya aracılığıyla halkla ilişkiler faaliyetleri yeniden keşfedilmekte ve diğer iletişim faaliyetleri gibi sosyal medya da planlanmakta, izlenmekte, kurum politikalarının geliştirilmesi, itibarın korunması, kriz riskinin hafifletilmesi ve hedef kitleler ile daha güçlü ilişkiler kurulması için kullanılmaktadır. Dolayısıyla bir örgütün amaçları doğrultusunda sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşımlar, duyurular, bilgilendirici mesajlar o kurumun çalıştığı konular ve faaliyet alanları hakkında geçerli bir bilgi kaynağı olabilecektir (Breakenridge, 2012).

Sosyal Medya

Sosyal medya genel olarak web 2.0 teknolojilerinin sağladığı olanaklar çerçevesinde, farklı kesimden birey ya da bireylerin belli amaç ve içeriklerle paylaşım yaptıkları, geribildirim alabildikleri, kullanıcı müdahalesine açık sanal ortam uygulamaları şeklinde tanımlanabilir (Bat ve Vural, 2015, s. 34).

Sosyal medya sayesinde örgütler, çevresel tüm unsurlarla aralarındaki medya kanallarını azaltmakta ya da kaldırmakta, direkt olarak hedef kitleye ulaşarak tanıtımını yapmakta, bilgi iletmekte ve çok hızlı bir şekilde direkt geri bildirim elde edebilmektedir. Yani, sosyal medya gün geçtikçe stratejik örgütsel iletişimin vazgeçilmez bir unsuru olmaktadır (Şengöz ve Eroğlu, 2017, s. 505).

Sosyal medya, bireyler ve örgütler arasındaki interaktif ve dinamik süreci sağlayarak, hedef kitlenin ve kurumun düşüncesini aktarmasını sağlayan karşılıklı bir etkileşim ortamı meydana getirmiştir. Bu ortam, örgütlere hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre kendilerini yeniden düzenleme olanağı sağlamaktadır. Bununla birlikte sosyal medya, kurumsal etkinin ötesinde, hedef kitlenin fikirlerini öğrenme fırsatı tanyarak kurumun ününü yükseltme olanağı da vermektedir (Reitz, 2012, s. 43).

Nisan 2017 verileri itibariyle dünya genelinde en fazla kullanıcıya sahip sosyal medya platformu veya ortamı da Facebook'tur ve 1,96 milyar kullanıcı sayısına sahiptir. Bu kullanıcıların 1,33 milyarı ise günlük kullanıcıdır. Yetmiş beş dilde hizmet vermektedir, aktif kullanıcıların %75'i ABD dışında yaşamaktadır. Google'ın ardından en çok ziyaret edilen web sitesidir. Türkiye'de Facebook kullanımı ise 2017 yılı verilerine göre yaklaşık 31,47 milyon kullanıcıyla Youtube'dan sonra ikinci sırada gelmektedir (Yıldırım, Özdemir ve Alparlan, 2018, s. 48-49). Ülkemizde nüfusun %43'ünün (35,4 milyon) internet kullandığı, nüfusun %48'inin (38 milyon) sosyal medya kullandığı göz önünde bulundurulduğunda, internet ve sosyal medya kullananların hemen hemen hepsinin Facebook kullandığı ileri sürülebilir (Keskin ve Tanyıldızı, 2016, s. 467).

Sosyal Medya ve Kamu Örgütleri

Hem sivil hem de devlet ve siyaset alanındaki üst düzeyde bulunan kişilerin de Facebook ve Twitter'ı aktif kullanmaya başlamasıyla sosyal ağlar kamu örgütlerinin ve yöneticilerinin de göz ardı edemeyecekleri yeni bir iletişim ortamını meydan getirmiştir. Bu ortamları kullanmayan ya da az kullananların başarı oranlarında düşüşler başlamıştır. Bu nedenle merkezi ve yerinden yönetim örgütlerinin sosyal medyayı doğru ve etkili kullanımı daha çok önem kazanmıştır. Kamu hizmetlerini hedef kitleye yaklaştıran sosyal medya, sağladığı karşılıklı iletişim ve tepkinin hemen iletebileceği bir ortam sağlamasıyla hedef kitlenin aktif katılımını yükseltmekte ve bu sayede örgütler yönetim prensipleri kapsamında hizmet veren, daha demokratik bir seviyeye ulaşmaktadır. Kamu örgütleri sosyal medya ortamları sayesinde katılımı, şeffaflığı ve hesap verebilirlik seviyelerini artırabilmektedirler (Erkek, 2016, s. 142; Demir ve Buğdaycı, 2011).

Kurumsal Facebook hesapları, kurumsal iletişimin sağlandığı etkili platformlardır. Hesaplardaki uygulamalar ve iletişim pratikleri, örgütün çevresiyle gerçekleştirdiği ilişkinin sağlamlaştırılması ve hedef kitlelerin gerekli enformasyona katılarak etkileşimde bulunması oldukça önemlidir. Facebook'ta paydaşların etkileşim durumu paylaşım, beğeni ve yorumlardan anlaşılabilir, anlık geri bildirimlere olanak vermektedir. Etkileşimin fazla gerçekleştiği anlarda hedef kitleyle kurulan bağ da kuvvetlenmektedir. Bununla birlikte kurumsal çıktı ve enformasyonlar bireysel katılımı deneyimlenir ve aidiyet duygusu fazlaşır. Örgütler Facebook hesaplarını itibar ve imajlarını pekiştirmek ve artırmak hedefiyle de kullanmaktadır (Keskin ve Tanyıldızı, 2016, s. 467).

Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Sosyal Medya

Her alanda olduğu gibi sporda da kurum ve kuruluşlar iletişim faaliyetlerini yeni medya kanalları üzerinden gerçekleştirmekte, bu da kurumları özel bir halkla ilişkiler disiplinine doğru yönlendirmektedir. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte ilk etapta resmi internet sitelerine sahip spor yönetim birimleri ve spor kulüpleri sürekli yaşanan gelişmelere uygun olarak yeni medyaya da yönelmiştir (Göksel ve Seraslan, 2015). Gençlik ve spor hizmetlerinde de kitle iletişim yollarından biri olan sosyal medya karşılıklı bilgilendirme ortamı oluştururken aynı anda yönlendirme işleviyle bireylere ve örgütlere amaçlarına daha kolay ulaşmalarına olanak hazırlamaktadır (Yetim ve Cengiz, 2010, s. 25).

Sosyal medyayı en yoğun kullanan kitlenin gençler (Türkoğlu ve Doğan, 2018, s. 371; Babacan, 2015, s. 53; Atalı, Sertbaş ve Akkuş, 2014, s. 46) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ana hedef kitlesi gençlik ile birlikte spor hizmeti sağlamak için her yaştaki vatandaşlar olan GSB'nin sosyal medyayı kullanım durumu oldukça öneme sahiptir.

Anayasamızın 58. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için

gerekli tedbirleri alır” hükmü ile 59. maddesinde belirtilen “Devlet, her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder” hükmü dikkate alındığında gençlik ve spor hizmetlerinin toplum ve gençlik açısından tartışılmaz bir öneme sahip olduğu ortadadır.

Merkezi yönetim içinde gençlik ve spor hizmetlerini yerine getirmek için kurulan ve 2018-2022 Strateji Planında misyonunu “Gençliğin ilgi, ihtiyaç ve sorunlarını saptamak, çözüm ortakları ile eşgüdüm ve iş birliği içinde çalışarak kişisel, sosyal ve sportif alanlarda destekleyici politikalar oluşturmak, sürekli eğitimi ve gelişimi esas alan projeler üretmek, uygulamak, desteklemek ve bu sayede toplumsal hayatın aktif üyesi, yenilikçi, özgüven sahibi, milli ve manevi değerlerin bilincinde, uluslararası temsil yeteneği olan lider gençler yetiştirmek” olarak belirlemiştir. Vizyonunu ise yine bu stratejik planında “Milli, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; topluma karşı sorumluluk duyan, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir karaktere sahip; sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda temayüz etmiş nesiller yetiştiren bir Kurum olmak” şeklinde belirleyen GSB’nin toplum ve birey hayatındaki konumunun oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Ayrıca, GSB’ye 638 sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile şu görevler yüklenmiştir; “1) Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini destekleyici politikaları tespit etmek, farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamak, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayıcı öneriler geliştirmek ve bu doğrultuda faaliyetler yürütmek, ilgili kurumların gençliği ilgilendiren hizmetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlamak, 2) Gençliğin ihtiyaçları ile gençliğe sunulan hizmet ve imkânlar konusunda inceleme ve araştırmalar yapmak ve öneriler geliştirmek, gençlik alanında bilgilendirme, rehberlik ve danışmanlık yapmak, 3) Gençlik çalışma ve projelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek, 4) Gençlik çalışma ve projeleri yapmak, bu çalışma ve projeleri desteklemek, bunların uygulama ve sonuçlarını denetlemek, 5) Spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik edici tedbirler almak, 6) Spor alanında uygulanacak politikaları tespit etmek ve uluslararası kuralların ve talimatların uygulanmasını temin etmek, 7) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak”.

GSB’nin yukarıda belirtilen anayasa maddeleri, teşkilat kararnamesi ve misyonu dışında görev ve faaliyet alanlarını belirleyen düzenlemelerden birisi de Bakanlar Kurulunun 2012/4242 sayılı kararı neticesinde 27 Ocak 2013 tarihinde 28541 sayılı resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesidir. Bu belgeye göre GSB’nin gençlik ile ilgili temel amaçları şunlardır; “1) Gençlik algısını doğru bir zemine oturtmak, 2) Gençliğin ihtiyaç, beklenti ve endişelerini tespit etmek, 3) Gençlerle ilgili çalışma yapan kurum ve kuruluşları belirlemek, bunlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonu temin etmek, 4) Gençlik alanındaki sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini etkinleştirmek ve güçlendirmek için gerekli destek ve teşviki sağlamak, 5) Kaynakları gençliğin gelişimini tam anlamıyla sağlayacak şekilde kullanmak, 6) Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini desteklemek, 7) Gençliğin vatandaşlık bilincini geliştirmek, 8) Farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini ortaya çıkarabilmelerine imkân sağlamaktır”.

Yine bu belgeye göre GSB’nin spor ile ilgili temel amaçları şunlardır; “1) Sporun tüm toplum kesimlerinde gelişip yaygınlaşmasını sağlamak, 2) Her yaşta insanın spor aktivitelerine katılmalarını teşvik ederek, sağlıklı nesillerin yetişmesini sağlamak, 3) Her yaşta bireyin istediği amatör spor branşında spor tesislerinin uygun olduğu zamanlarda spor yapmasına imkân sağlamak, 4) Spor tesis envanteri ve ihtiyacını belirlemek ve planlı bir şekilde tesisleşmeyi ülke geneline yaymak, 5) Okul öncesinden başlayıp eğitim ve öğretimin tüm aşamalarında Milli Eğitim Bakanlığı ile koordinasyon ve işbirliği içerisinde beden eğitimi ve spor derslerinin yeni eğitim sistemine uygun olarak yeniden düzenlenmesini sağlamak, 6) Çocuk ve gençleri spor alanında eğitecek uzman ve nitelikli teknik elemanların yetiştirilmesini sağlamak, 7) Yetenekli çocuk ve gençleri tespit ederek, bunları uluslararası alanda başarılı elit sporcular olacak şekilde yetiştirmek ve

desteklemek, 8) Dopinge mücadele kapsamında analiz merkezleri kurmak ve sporcuları dopingin zararlı etkileri konusunda bilgilendirmek, 9) Sporda şiddeti ve etik olmayan davranışları önlemek amacıyla gerekli önlemleri almak, 10) Uluslararası organizasyonlara nitelikli ve daha fazla sayıda sporcu ile katılmak, 11) Engelli vatandaşlarımızın spora katılımına yönelik projeler geliştirmek, spor tesislerini engellilerin kullanımına uygun hale getirmek, engelli sporculara ve ailelerine destek olmak, 12) Türkiye'de olimpiyat oyunları, paralimpik oyunları ve diğer prestijli uluslararası sportif organizasyonların düzenlenmesini sağlamak, 13) Olimpiyat oyunları ve paralimpik oyunlara sporcu yetiştirmek üzere olimpik spor merkezleri kurmak, 14) Amatör spor dallarına destek vermek, 15) Spor alanında hizmet ve faaliyette bulunan kurum ve kuruluşların işbirliği ve koordinasyon halinde çalışmasını sağlamaktır”.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı GSB'nin Facebook kullanımının analiz edilmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- (i) GSB'nin Facebook kullanımı ne düzeydedir?
- (ii) GSB'nin Facebook haber paylaşımları kurumun amaçları ve faaliyet alanları ile örtüşmekte midir?

Bu çalışmada GSB'nin hedef kitleyle iletişimde Facebook'u kullanma düzeyi ve GSB'nin amaçlarıyla Facebook kullanımındaki temaların örtüşüp örtüşmediği irdelenmiştir. Böylece GSB'nin sosyal medya kullanımındaki etkililiğine katkı sağlamaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma GSB'nin, Facebook sosyal ağ paylaşımları ve bu paylaşımların hedef kitleyle olan etkileşimlerinin incelenmesine ve de kurumun faaliyet alanları ile birlikte değerlendirilmesine yönelik bir çalışmadır. Araştırmada temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Merriam (2015: 23) nitel araştırmalarda hangi soruların sorulduğu, neyin gözlemlendiği, hangi dokümanların ilişkili kabul edildiğinin, çalışmanın teorik çerçeve disiplinine bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Temel nitel araştırmanın öncelikli amacının ise bunların anlamlarının açığa çıkarılması ve yorumlanması olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca temel nitel çalışmaların bütün disiplin ve uygulama alanlarında kullanılabildiğini belirtmektedir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmada örneklem belirlenirken sosyal bilimlerde kullanılan rastgele (seçkisiz) örnekleme modeli kullanılmıştır. Bu doğrultuda belirlenen veri toplama tarih aralığında elde edilen 250 haber paylaşımı doküman haline getirilmiş ve bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, GSB'nin 15 Haziran 2016 -22 Kasım 2016 tarihleri arasında kurumsal Facebook sosyal ağ paylaşım ortamında (<https://www.facebook.com/gencliksporbak>) yaptığı paylaşımlardan elde edilmiştir. Bilgisayar ortamında toplanan veriler bir araya getirilmiş ve her bir haber çıktı alınarak veri arşivi oluşturulmuştur. Glesne (2014, s. 64) nitel araştırmada, derinlemesine ve bütüncül bir anlayış kazanmak için gözlem, görüşme ve doküman toplama yaygın kullanılan üç teknik olarak sıralamıştır. Çeşitli uygulamalarda ise birinin diğerlerinden daha yaygın olarak kullanılabildiğini ifade etmiştir. Merriam (2015, s. 185) ise her tür dokümanın çalışılan konunun anlamını ortaya çıkarmada, belirsizlikleri ortadan kaldırmada ve problem sorusunun cevabının keşfedilmesinde araştırmacıya yardımcı olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte popüler medya, TV, film, radyo, gazeteler, edebi çalışmalar, fotoğraflar, çizgi film ve internetin kurumsal veri kaynağı olarak kabul edildiğini ifade etmektedir. Ayrıca sanal ortamda çevrim içi etkileşimlere giderek artan ilginin, internet ortamını nitel araştırma için kullanışlı bir ortam haline getirdiğini ileri sürmektedir.

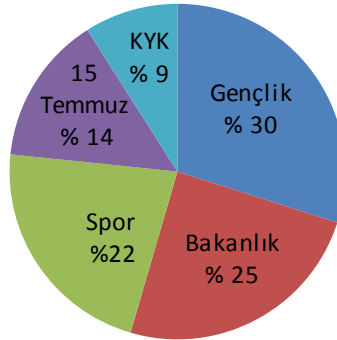
Patton'a (2014) göre nitel araştırmaların inanılabilirliği birbiri ile ilişkili üç farklı araştırma ögesine bağlıdır. Bu araştırma ögelerinin ise titiz ve sıkı yöntemler, araştırmacının inanılabilirliği ve nitel araştırmanın değerine olan inanç olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada ise elde edilen nitel bulguların iç ve dış geçerlilik ile güvenilirlik problemlerini aşmak için, literatürdeki benzer çalışmalar ve bunların araştırma metotları incelenmiştir. Araştırmamızın verilerini oluşturan 250 haberin tekrar kontrol edilmesiyle birlikte 6 haber paylaşımının GSB tarafından silindiği tespit edilmiştir. Bu yüzden GSB tarafından silinen bu 6 haber veri setinde değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışmamızın güvenilirliği açısından veriler tekrar gözden geçirilerek temaların düzenlenmesi yapılarak uzman görüşüne sunulmuştur. Bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiş, yorumda bu alıntılardan edinilen görüşler belirtilerek, bulguların ele alınmasında olayların bütüncül şekilde değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada, öncelikle GSB'nin facebook sayfasından elde edilen dokümanlardan ayrıntılı bir çalışma taslağı hazırlanmıştır. Haber paylaşımları genel olarak okunmuş ve haberlerin içeriği ile ilgili ilk izlenimler edinilmiştir. Sonra GSB'nin faaliyet alanları da göz önünde bulundurularak dokümanlar ayrıntılı bir şekilde tek tek okunmuş, okunan haberlerin beğenileri de dikkate alınarak en çok beğeni/izlem sayısına sahip kategoriler belirlenmiş ve çalışmayı şekillendiren kodlamalar yapılmıştır. Belirtilen tarihler arasında 74,674 sözcükten oluşan 244 haber okunmuş, 64033 beğeni tespit edilmiş ve 5 ana tema belirlenmiştir. Her bir temayı oluşturan alt temalar ile ana temalar detaylandırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, Gençlik ve Spor Bakanlığının 15 Haziran 2016 ve 22 Kasım 2016 tarihleri arasında Facebook sosyal ağ platformundan yaptığı 74,674 sözcükten oluşan 244 haber paylaşımı ve 64033 beğeni analiz edilmiştir. Bu paylaşımların içeriklerinin incelenmesi sonucunda 5 ana tema bulunmuştur. Bu temalar araştırmanın boyutlarını oluşturmuştur. Aşağıdaki Grafik 1'de ana temalar paylaşımlarının yüzdeleri ile birlikte verilmiştir.

Grafik 1.GSB Tarafından Yapılan Facebook Haber Paylaşımlarının Ana Temaları

Grafik 1 incelendiğinde GSB'nin 244 paylaşımının %30'unun gençlik faaliyetleri ile ilgili olduğu, %25'inin Bakanlıkla ilgili, %22'sinin spor faaliyetleri ile ilgili, %14'ünün 15 Temmuz darbe girişimi ile ilgili ve %9'unun ise Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) ile ilgili olduğu görülmüştür. Aşağıdaki Tablo 1'de ise ana temalar, alt temaları, paylaşım ve beğeni sayıları ile birlikte verilmektedir.

Tablo 1. Ana-Alt Temaların Paylaşım ve Beğeni Sayıları ile Birlikte Tematik Çerçevesi

TEMATİK ÇERÇEVE						
Ana Temalar	Alt Temalar					
		2. Eğitim Faaliyetleri n=24/3445				
GENÇLİK n=73/11684	1. Projeler n=28/3819	2.1.Meslek Edindirme n=14/1261	2.2.Sosyal Sorumluluk n=9/2074	2.3.Fikir İnsanlarıyla Buluşma n=1/110	3. Geziler n=17/3736	4.Din İçerikli Faaliyetler n=4/684
BAKANLIK n=60/16728	1.Spora İlişkin Demeçler n=33/7493			2.Politik Demeçler n=27/9235		
SPOR n=54/25789	1.Sportif Başarı n=37/18891			2.Başarı Hikâyeleri n=17/6898		
15TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ n=35/5533	1.Tecrübe Konuşuyor Projesi n=35/5533					
KYK n=22/4299	1.Kurumsal Duyurular n=7/1939	2.Etkinlik Haberleri n=7/721	3.15 Temmuz Etkinlikleri n=5/709	4.Din İçerikli Faaliyetler n=3/930		

1. Gençlik Ana Teması

Gençlik ana temasının birinci alt teması olan “Proje” faaliyetleri kapsamında yapılan 28 paylaşım ve toplam 3819 beğeni içinde 323 beğeni/izlem ile en çok beğeniyi alan “Zafer Bayramı’nda 15 Bin Genç Zafertepe’ye Çıktı” başlıklı paylaşım olduğu görülmüştür. Gençlik ile ilgili proje faaliyetleri kapsamında ...“Bakanlık, proje destekleri ile gençlere daha iyi yaşam koşulları ve yeni fırsatlar sunmanın yanında, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi ve potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlamayı hedefliyor”... “Ülke geneline yönelik uygulanacak Genel Çağrı başlıklı programda ise Mesleki Eğitim Meslek Edindirme Projeleri, Sosyal Uyum Projeleri, Bilimsel Araştırma Projeleri, Yenilikçi Fikir Projeleri, Bağımlılıkla Mücadele Projeleri ve Kültür ve Sanat Projeleri desteklenecek” şeklinde paylaşımlara yer verilmiştir. Gençlere sosyal sorumluluk kazandırma, tecrübe aktarımı ile gençlere vizyon kazandırma ve sosyal faaliyetlere katılma, anma günleri etkinlikleri ile araştırma ve geliştirme projeleri gibi faaliyetlere yer verildiği görülmüştür.

Gençlik ana temasının ikinci alt teması olan “Eğitim Faaliyetleri” kapsamında ise yapılan 24 paylaşım ve toplam 3445 beğeni/izlemlerde en yüksek beğeniyi 208 beğeni/izlem ile “Doğa ve Çevre Gönüllülüğü Eğitiminin Üçüncüsü İstanbul’da Yapılacak” başlıklı haber almıştır. Eğitim faaliyetleri alt teması ile ilgili çalışmalar analiz edildiğinde, bu alt temanın da kendi içinde gençlere “Meslek Edindirme”, “Sosyal Sorumluluk” kazandırma, geçmişe ve günümüze değer katan “Fikir İnsanlarıyla Buluşma” gibi 3 temaya ayrıldığı görülmüştür.

Meslek edindirme ile ilgili seracılık ve organik tarım, arıcılık, meyvecilik, balıkçılık, gönüllü cankurtaranlık ve fotoğrafçılık eğitimlerinin verildiği görülmektedir. Bu kapsamda örneğin Tematik Gençlik Kampları Projesi ile genç çiftçilere ülke tarımı açısından önemli bulunan, katılım değeri yüksek ürünlere ve üretim yöntemlerine teşviki amaçlayan eğitimler verilmektedir. Yine başka bir örnekte; “Bahçecilik alanında Karaman ilinde önemli bir yere sahip olan Elmacılığı daha fazla geliştirmek ve daha bilinçli bir şekilde üretim faaliyetleri yapılabilmesi için, Gençlik ve Spor Bakanlığı Tematik Kamplar Projesi kapsamında genç çiftçileri, meyvecilik (elma yetiştiriciliği) temasıyla bir araya getirdi. Genç çiftçilere verilen eğitimin yanı sıra elmacılıkta geleneksel ve modern tesisler ziyaret edilerek uygulamaların yerinde görülmesi sağlandı” ... şeklinde paylaşımlara yer verilmiştir.

Sosyal sorumluluk kapsamı dahilinde yapılan paylaşımlarda ise, sosyal sorumluluk bilinç düzeyi yüksek, çevresinde bulunan ihtiyaçlara karşı hassas, problemleri görebilen ve bunların çözümü için yeni düşünve üreten genç bir kuşağın yetişmesini sağlamak amacıyla bir çok projeye yer verildiği görülmektedir. Geçmişe ve günümüze değer katan fikir insanlarıyla buluşma temasında da, toplum önünde saygınlığı olan sanat ve

spor camiasından değerli insanlarla gençlerin buluşması sağlanarak gençlerin vizyon kazanmaları, ülkelerini, doğayı ve yaşadığı toplumu seven kötü alışkanlıklardan uzak kalan mutlu bireyler yetiştirme gayesinin güdüldüğü anlaşılmaktadır.

Gençlik ana temasının üçüncü alt teması olan “Gezi Faaliyetleri” ile ilgili yapılan 17 paylaşım ve 3736 beğeniden en çok beğeniye 927 beğeni/izlem ile “Uluslararası Gençlik Kampı Başvuruları Başladı” haber paylaşımının aldığı görülmüştür. Gezi faaliyetleri kapsamında gençlerin ulusal ve uluslararası alanda farklı yerleri, kültürleri, tarihi ve doğal güzellikleri tanımaları amacıyla birçok projeye yer verilmiştir. Bu projelerde, Şehirler ve Kültürler Projesi, Gençlik Kampları Projesi, Gençlik Değişim Programları projesi gibi faaliyetlerin yer aldığı görülmektedir. Örnek bir paylaşım; ... “Osmanlı'da Sanat ve Geleneksel Osmanlı Motifleri temasını konu alan projede yerli ve yabancı gençler tarihimizde önemli yer tutan geleneksel sanatları öğrenme imkanı buluyor. Ayrıca gençliğin sorunları hakkında tartışma ve düşünme fırsatı yakalarken, aynı zamanda sportif ve kültürel etkinliklerle eğleniyor, Mersin ve çevresindeki tarihi ve turistik mekanları gezme şansını elde ediyorlar” şeklindedir.

Gençlik ana temasının dördüncü olan “Din İçerikli Faaliyetler” ile ilgili yapılan 4 haber paylaşımı ve 684 beğeniden en fazla beğeniye ise, 397 beğeni ile “ Gençler Sabah Namazında Ön Saflarda” isimli paylaşım almıştır. Bir ülkede, devlet eliyle yapılan faaliyetlerin amaçlarından birisi de milli ve manevi kültürü gelecek nesillere aktarmaktır. Bu temada da manevi kültürün bir paçası olan namaz ritüeli işlenmiştir. Dönemin Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç bu temada en çok beğeni alan bu paylaşım ile ilgi yapmış olduğu bir açıklamasında; "Gençler Sabah Namazında Buluşuyor projesi, gönüllülük esasına dayalı yapılıyor, hiç kimse için zorunlu tutulmuyor... Din görevlilerimiz memur olarak görev yapmıyor ama zaman zaman onlardan destek alıyoruz... Demokratik ve laik bir cumhuriyetin kültüründen, geleneğinden ve inancından kaynaklanan değerlerini gençlerine ve gelecek nesillerine en eşit şekilde aktarma görevi vardır. Gençliğimize milli ve manevi değerlerinizi aktarmak, bakanlık olarak kuruluş amacımızda var..." diyerek aslında GSB'nin misyonu içindeki bir amacına vurgu yapmıştır.

Din içerikli faaliyetler teması altındaki paylaşımlarda gençlere İslam dininin tarihsel gelişiminin anlatılması, İslam dünyasındaki gençlik birliğinin sağlanması ve gençlerin İslam dinin ritüellerine özendirilmesi gibi faaliyetlerinde bulunduğu görülmektedir. Özet olarak aşağıdaki tablo 2’de Gençlik teması alt temaları ve beğeni sayıları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 2. Paylaşım ve Beğeni Sayıları ile Birlikte Gençlik Ana Teması

Ana Tema		Alt Temalar				
GENÇLİK n=73/11684	1. Projeler n=28/3819	2. Eğitim Faaliyetleri (n=24/3445)			3. Geziler n=17/3736	4. Din İçerikli Faaliyetler n=4/684
		2.1. Meslek Edindirme n=14/1261	2.2. Sosyal Sorumluluk n=9/2074	2.3. Fikir İnsanlarıyla Buluşma n=1/110		

2. Bakanlık Ana Teması

İkinci ana tema olan “Bakanlık” temasında Gençlik ve Spor Bakanının demeçleriyle ilgili 60 paylaşım ve 16728 beğeni bulunmuştur. Bakanlık ana temasının birinci alt teması olan “Spora İlişkin Değerlendirmeler” temasında bakanın demeçleri neticesinde 33 paylaşım yapılmış ve 7493 beğeni alınmıştır. Bakanın spora ilişkin demeçleri kapsamında yapılan paylaşımlarda gündem değerlendirmelerinin paylaşımları, basın açıklamaları ve toplantı haberlerinin paylaşımları, açılış ve organizasyonlara katılımların paylaşımları, dostluk mesaj ve temennilerinin paylaşımları, spor faaliyetlerine katılım paylaşımları, ziyaretçi kabul paylaşımları, sportif başarıların değerlendirme ve tebrik paylaşımlarının olduğu görülmüştür.

Bu kapsamdaki paylaşımlardan bir tanesi; ... “Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç, 2016 Rio Olimpiyatları kfilesini ağırladı ve başarı dileklerinde bulundu, Olimpiyatlara gidecek olan sporculara önemli mesajlar verdi” ... “Ben sizlere güveniyorum. Ortaya koyacağınız mücadelenin en iyi şekilde olacağına inanıyorum...” şeklindedir.

Bakanlık ana temasının ikinci alt teması olan “Politik Demeçler” teması kapsamında ise 27 paylaşım 9235 beğenin olduğu görülmüştür. Bakanın politik demeçlerine ilişkin yapılan paylaşımların; basın açıklamaları ve röportajlar, Ulusal bayram mesajları, toplantılar ve yurtdışı gezileriyle ilgili olduğu görülmektedir. Gençlik ve Spor Bakanı vermiş olduğu demeçlerin çoğunda, hassas bir dönemden geçilmesi dolayısıyla 15 Temmuz hain darbe girişimine sıkça yer vermiş ve gençlerin o gece büyük öneme sahip bir sınav verdiğine vurgu yapmıştır. Özet olarak aşağıdaki Tablo 3’de Bakanlık teması alt temaları ve beğeni sayıları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 3. Paylaşım ve Beğeni Sayıları ile Birlikte Bakanlık Ana Teması

Ana Tema	Alt Temalar	
BAKANLIK (n=60/16728)	1.Spora İlişkin Demeçler (n=33/7493)	2.Politik Demeçler (n=27/9235)

3. Spor Ana Teması

Spor ana teması, paylaşım sayısı olarak 54 paylaşım ile üçüncü sırada olsa da toplam 25789 beğeni sayısı ile ana temaların beğeni oranlarına göre ilk sırayı almaktadır. Bu ana tema altındaki paylaşımlarda; kazanılan madalyalara, başarı hikâyelerine, olimpiyat, dünya ve Avrupa oyunları sonuçlarına ve hakemlerin başarı haberlerine yer verildiği görülmüştür.

Spor ana temasının birinci alt teması olan “Sportif Başarı” temasının, 37 paylaşım ve diğer tüm temalarla kıyaslandığında 18891 beğeni ile en yüksek beğeni sayısına sahip olduğu görülmüştür. Bu kapsamda “Rio’da İkinci Altın Masa Tenisinden Geldi” paylaşımı ise 2090 beğeni ile en çok beğeni alan paylaşımıdır.

Uluslararası müsabakalarda elde edilen başarılar, hem ülke içinde hem de dünyanın çok büyük bir bölümünde büyük etki oluşturmaktadır. Sporun kamuoyu üstündeki etkisinin artması ve medyanın gün geçtikçe spora daha çok ilgi göstermesi ile sportif müsabakalar, özellikle başarılı ülkeler için onur ve prestij kazanma olanağı sağlamaktadır. Bu nedenle müsabakaların birçok insan tarafından ilgi ile takip edildiği gerçeği ile bu kapsamda paylaşılan haberlerin yüksek beğeni almasıyla örtüşmektedir. Özet olarak aşağıdaki Tablo 4’de Spor teması alt temaları ve beğeni sayıları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 4. Paylaşım ve Beğeni Sayıları ile Birlikte Spor Ana Teması

Ana Tema	Alt Temalar	
SPOR (n=54/25789)	1.Sportif Başarı (n=37/18891)	2.Başarı Hikâyeleri (n=17/6898)

4.15 Temmuz Darbe Girişimi Ana Teması

Dördüncü ana tema olan “15 Temmuz Darbe Girişimi” teması altında ise 35 haber paylaşımı yapılmış ve 5533 beğeni alınmıştır. Bu konu ile ilgili olarak Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından “Tecrübe Konuşuyor İçimizdeki Kahramanlar” adlı bir proje başlatmıştır. Bu proje kapsamında o geceyi yaşayan insanların, ülkenin her bir iline giderek 15 Temmuz gecesi Fetullahçı Terör Örgütü’nün (FETÖ) darbeci askerlerine karşı yaşadıkları olayları anlatmaları amaçlanmıştır. Bu tema altında yapılan paylaşımlardan birisi; “Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hayata geçirilen Tecrübe Konuşuyor İçimizdeki Kahramanlar projesi farklı illerde düzenlenmeye devam ediyor. 15 Temmuz gecesi yapılan darbe girişiminin ardından Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay Kılıç’ın talimatları üzerine planlanan Tecrübe Konuşuyor İçimizdeki Kahramanlar projesi devam ediyor...” şeklindedir. Özet olarak aşağıdaki tablo 5’de 15 Temmuz Darbe Girişimi teması, alt teması ve beğeni sayıları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 5. Paylaşım ve Beğeni Sayıları ile Birlikte 15 Temmuz Darbe Girişimi Ana Teması

Ana Tema	Alt Tema
15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ (n=35/5533)	Tecrübe Konuşuyor Projesi (n=35/5533)

5. Kredi Yurtlar Kurumu Ana Teması

Beşinci ana tema ise, Gençlik ve Spor Bakanlığının bir birimi olarak faaliyet gösteren KYK'dır. KYK ile ilgili yapılan 22 paylaşım toplam 4299 beğeni almıştır. Bu ana temanın birinci alt teması 7 paylaşım ve 1939 beğeni ile "Kurumsal Duyurular" dır. İkinci alt tema 7 paylaşım ve 721 beğeni ile "Etkinlik Haberleri" dir. Üçüncü alt tema 5 paylaşım ve 709 beğeni ile kurumun "15 Temmuz Etkinlikleri" dir. Dördüncü alt tema ise 3 paylaşım ve 930 beğeni ile kurumun "Dini İçerikli Faaliyetleri" dir.

KYK faaliyetlerine yönelik duyurularda, kredi ve burs başvuruları ile sonuçları, yurt başvuruları ve personel alım ilanlarına yer vermiştir. KYK etkinlik haberler paylaşımlarında akademi buluşmaları, edebiyat söyleşileri, İslam tarihi sohbetleri, vefa günleri, gelenekten geleceğe gibi birçok konuya yer vermiştir. 15 Temmuz etkinlikleri ile ilgili paylaşımlarda kurumun bu kapsamda düzenlediği etkinliklerle ilgili paylaşımlara yer verilmiştir. Din içerikli faaliyetler ile ilgili paylaşımlar da ise KYK ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında 2016 yılında imzalanan bir protokolle başlayan proje kapsamında yapılan paylaşımlara yer verilmektedir. Özet olarak aşağıdaki Tablo 6'da Kredi Yurtlar Kurumu ana teması, alt temaları ve beğeni sayıları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 6. Paylaşım ve Beğeni Sayıları ile Birlikte Kredi Yurtlar Kurumu Ana Teması

Ana Tema	Alt Temalar			
KYK n=22/4299	1.Kurumsal Duyurular n=7/1939	2.Etkinlik Haberleri n=7/721	3.15 Temmuz Etkinlikleri n=5/709	4.Din İçerikli Faaliyetler n=3/930

Aşağıdaki Tablo 7'de ise GSB ile dört büyükler diye tabir edilen futbol kulüplerinin Facebook hesabı oluşturma tarihleri, 11.09.2018 tarihi itibarıyla güncel toplam takipçi ve beğeni sayıları verilmektedir.

Tablo 7. GSB ve Dört Büyük Futbol Takımının Güncel Facebook Bilgileri

Kurum	Facebook Hesabı Oluşturma Tarihi	Takipçi Sayısı	Beğeni Sayısı
GSB	06 Eylül 2011	409.794	415.015
Galatasaray	26 Ocak 2011	11.919.865	15.723.141
Fenerbahçe	22 Aralık 2010	8.850.990	9.437.310
Beşiktaş	28 Nisan 2011	5.621.711	5.925.439
Trabzonspor	21 Mayıs 2010	896.899	934.215

Tablo 7 incelendiğinde GSB'nin Facebook hesap bilgilerinin dört büyük futbol takımına kıyasla oldukça düşük olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Hem kitle iletişim yollar hem de yüz yüze iletişim etkinliklerinin her ikisine de çeşitli açılardan benzeş olan sosyal medya, kendine özgü yeni uygulamaları da yanında getirmiştir. Sosyal medyanın sağladığı etkileşimli alan, kurumlar ve hedef kitleleri arasındaki iletişimi güçlendiren bir ortam sağlamaktadır. Kamu örgütleri için sosyal ağlar, hedef kitlenin fikirlerini anlamada bir fırsat olup, sosyal ağlarda paylaşılan sorunlar ve eleştiriler, kamu yönetimi uygulamalarını daha iyi bir hale getirmek için kullanılabilir. Farklı bir yönüyle de kamu yönetiminin sosyal medyada yaptığı paylaşımlar, devlet-vatandaş ilişkilerini yakınlaştırabilecek, içten ve gerçeği yansıtan bir içerikle sunulması yoluyla, karşılıklı kabulü ve iyi niyeti geliştirici etki oluşturabilecek bir ortamı sağlamaktadır (Yağmurlu, 2011, s. 13).

GSB'nin ve diğer bakanlıkların sosyal medya kullanım karnesi ile ilgili 2015 yılında yapılmış bir incelemede GSB'nin sosyal medyayı birçok platformda aktif şekilde kullanan ilk üç bakanlığın arasında olduğu görülmektedir (Erişim 1).

Fakat yapılan bir çalışmada GSB'nin 2011'den itibaren faal şekilde kullandığı Facebook ve Twitter sayfaları ile hedef kitlesine ulaşan kamu örgütlerinden biri olduğu, Facebook ve Twitter hesabından ilettiği tanıtım ve haber paylaşımlarıyla Sağlık Bakanlığının paylaşımlarıyla kıyaslandığında daha çok takipçi ve beğenen

sayısına erişmeyi başardığı, fakat kullanılan bu sosyal medya platformlarının hizmetlerinin sunumuna yani geliştirilmesine katkı sağlamaktan ziyade genellikle hizmetlerinin tanıtımına katkı sağladığının gözlemlendiği belirtilmiştir (Erkek, 2016, s. 150).

Yine benzer şekilde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sosyal medyayı kamuyu bilgilendirme çerçevesinde tek yönlü bir iletişim aracı olarak kullandığı, bakanlığın rutin etkinliklerinin sosyal medyada paylaşıldığı ve ülkenin tarihi, kültürel ve turistik değerlerini tanıtım amaçlı kullanmadığı belirlenmiştir (Duğan ve Aydın, 2018, s. 1).

Birçok ülkedeki kamu örgütlerinin ve ülkemizdeki belediyelerin sosyal medya kullanımlarının karşılaştırılmasının yapıldığı bir çalışmada, belediyelerin ve belediye başkanlarının, katılımı teşvik etmeyen, katılımın ilk evresi olan bilgi aktarma aracı olarak Facebook ve Twitter'ı kullandıklarının görüldüğü ifade edilmektedir (Memiş, 2015, s. 226). Yine Facebook aracılığıyla kamu örgütü-vatandaş etkileşimi üzerine yapılan bir çalışmada ise, belediyelerin Facebook kullanımının hedef kitleleriyle etkileşim sağlamaktan ziyade tek taraflı bilgi iletmeye hizmet ettiği ileri sürülmektedir. Yani, belediyelerin Facebook kullanımında devlet -vatandaş ilişkisinin katılım tabanlı formundan farklı olarak sadece iletişim tabanlı formunun ileriye çıktığı ve ülkemizde belediyelerin Facebook kullanarak hedef kitleleri kurdukları etkileşim düzeyinin bir hayli düşük olduğu ifade edilmektedir (Sobacı ve Hatipoğlu, 2017, s. 709).

Sosyal medyadaki gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, artık tepe yönetimin alt tarafı yönettiği bir düzenden ziyade, alt kesimin tepe yönetimi kontrol ettiği, ikaz ettiği ve eleştirip öneriler getirdiği yeni bir düzen meydana gelmiştir. Sadece düşünce ve duygu aktarım ortamı olmayan sosyal medyanın örgütleyici bir güce sahip olduğu da artık göz ardı edilemeyecek bir durumdur. Kontrol eden ve yorumlar getiren sosyal medya ile monolog yerine, diyalog neticesinde ortaya çıkan demokrasinin gereği olarak çoğulculuk ve eşitlik prensipleri kapsamında yeni bir iletişim ortamı oluşmuştur (Yegen, 2013, s. 133). Artık sosyal medya, kamu politikası oluşturma süreçleri aşamalarından sorunların tanımı, politika beklenti ve talepleri, gündem oluşturma ve neticenin değerlendirilmesine direkt etki yapmaktadır (Göçoğlu ve Aydın, 2015, s. 880).

Sosyal medyanın en çarpıcı olumlu etkilerinden birisi de sosyal medya kullanıcıların spor yapma arzularında artış yaşanmasıdır. Gelişen ve ucuzlayan teknoloji sayesinde giyilebilir akıllı cihazların kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu cihazlar ile sosyal medya ulaşmak çok kolay olmakta ve spor yapmaya özendirici birçok yazılım kullanılmaktadır. Kullanıcılar yapmış oldukları düzenli egzersizleri sosyal medya platformlarında paylaşmakta ve bir sonraki egzersiz için hedefler belirlemektedir. Diğer taraftan sosyal medya sayesinde kullanıcılar iştirak etmek istedikleri bütün spor organizasyonlarından haberdar olmaktadır. Spor organizatörleri de halkla iletişim için sosyal medyayı aktif kullanmaktadır. Bu sayede her geçen gün organizasyonlara katılım ve egzersiz yapan birey sayısı artmaktadır (Şenduran vd., 2018, s. 24).

Hal böyle iken ve ne kadar diğer bakanlıklar içinde sosyal medyayı kullanma düzeyi en üst seviyelerde olsa da, hedef kitlesi gençlik ve spor yaptırmak için her yaştaki vatandaşlar olan GSB'nin sosyal medyayı kullanım durumu hem Tablo 3 deki dört büyük futbol kulübüyle hem de aşağıdaki nüfus verileri ve özelliklerimize bakıldığında sorgulanmaya açık bir durumdadır. Çünkü ülkemizin nüfusu 2017'nin sonunda 80 milyon 810 bin 525'dir ve 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusumuz 12 milyon 983 bin 97'dir. Ülkemizin sadece genç nüfusu, nüfusun %16,1'ini oluşturmaktadır. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması verilerine bakılırsa 16-24 yaş arasındaki gençlerin internet kullanım oranının, yaklaşık % 90 olduğu görülmektedir (Erişim 3).

Bununla birlikte GSB'nin gençler üzerinde yaptığı bir çalışmaya göre gençlerin %86'sının sosyal medyayı günde en az 1 defa; %72'si ise her gün birkaç defa takip ettiği görülmektedir. Her 3 gençten biri sosyal medyada günde en az 3 saat zaman harcamaktadır. İnternet kullanıcıları gençlerin %96'sı sosyal medya kullanırken her 2 gençten 1'i akıllı telefon üzerinden sosyal medyayı kullanmaktadır. Bu çalışmaya dahi olan gençlerin %13'ünün sosyal medyada 6 saat ve üzeri zaman harcadığı tespit edilmiştir. Sosyal medya platformları içinde Facebook, gençlerin en fazla kullandığı platformdur. Facebook'un ardından ikinci

olarak Youtube ve Instagram gibi görsel paylaşım siteleri gelmektedir. Sosyal medya platformları içinde Twitter'ın da oldukça popüler bir platform olduğu görülmektedir. Sosyal medyadaki bu platformları sırasıyla sözlükler, wikiler, bloglar, interaktif online oyunlar, lokasyon paylaşımları, profesyonel iş ağları ve sanal yaşam ortamları takip etmektedir.

Çalışmanın verilerine bakarsak gençlerin %89'unun sosyal medya listelerindeki kişi ve kurumların paylaştıklarını takip ediyor oldukları ve %88'inin arkadaşlarının paylaşımlarına yorumlar yaptıkları görülmüştür. Bu çalışmayla gençlerin çoğunluğunun sosyal medya içinde pasif olmadıkları, aksine aktif oldukları tespit edilmiştir. Sosyal medya içinde görsel yükleme, yazı yazma/tweet atma, ürün, marka/şirket hakkında yorum paylaşma gibi gençlerin kendi oluşturdukları içerikleri başkalarıyla paylaşma davranışlarının oldukça fazla olduğu da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada gençlerin sadece kendileriyle benzer fikirleri olan kişileri (%70) değil farklı fikirleri olan kişileri de (%42) takip ettikleri görülmüştür (GSB, 2014). Ayrıca Ocak 2017 itibarıyla Türkiye'de nüfusun %60'lık kısmını oluşturan 48 milyon internet ve aktif sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Ayrıca nüfusun %89 gibi büyük bir kısmını oluşturan 71 milyon mobil abonelik bulunmakla birlikte sosyal medyaya mobilden bağlanan kişi sayısı 42 milyondur. Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya platformu %57 ile Youtube olmakla birlikte bunu %1'lik bir fark ile Facebook izlemektedir (GSB, 2017, s. 24-26). Bunları yanı sıra ülkemizdeki lisanslı sporcu sayısının 4.428.835 ve faal spor yapanların ise 710.059 olduğu görülmektedir (Erişim 2). Spor kulüplerinin Facebook'ta olmaya karar vermelerinde ise taraftarın talepleri, teknolojiye ilerlemeler, taraftarlara ulaşma, iletişim kurma ve reklam nedenlerinin etkili olduğu ortaya koyulmuştur (Atalı ve Çoknaz, 2014, s. 145).

Sonuç olarak, Gençlik ve Spor Bakanlığının 15 Haziran 2016 ve 22 Kasım 2016 tarihleri arasında Facebook sosyal ağ platformundan yaptığı 74,674 sözcükten oluşan 244 haber paylaşımı analiz edilmiştir. Bu paylaşımların içeriklerinin incelenmesi sonucunda 5 ana tema bulunmuştur. GSB'nin 244 paylaşımının %30'unu gençlik faaliyetleri ile ilgili olduğu, %25'inin Bakanlıkla ilgili, %22'sini spor faaliyetleri ile ilgili, %14'ünün 15 Temmuz darbe girişimi ile ilgili ve %9'unun ise Kredi Yurtlar Kurumu ile ilgili olduğu görülmüştür.

Gençlik ana teması altında 4 alt temanın bulunduğu görülmektedir. Bu alt temalar gençlik ile ilgili "Proje", gençlik ile ilgili "Eğitim Faaliyetleri", gençlere yönelik "Gezi Faaliyetleri" ve gençliğe yönelik "Dini İçerikli Faaliyetler" olarak tanımlanmıştır. Bakanlık ana temasının altında ise, "Spora İlişkin Demeçler" ve "Politik Demeçler" şeklinde iki tema bulunmuştur. Spor ana teması altında da "Müsabaka Başarıları" ve "Başarı Hikâyeleri" olarak iki tema bulunmuştur. 15 Temmuz ana temasının altında ise sadece "Tecrübe Konuşuyor Projesi" alt teması ile ilgili paylaşımlar yapıldığı görülmüştür. KYK ana temasında ise "Kurumsal Duyurular", "Etkinlik Haberleri", "15 Temmuz Etkinlikleri" ve "Din İçerikli Faaliyetler" şeklinde 4 alt tema bulunmuştur.

Bu temalar, GSB ile ilgili anayasa maddeleri, teşkilat kararnamesi, misyonu, vizyonu, stratejik hedefleri, Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesindeki hedeflerle karşılaştırıldığında bakanlığın sosyal medyadaki paylaşımlarının örtüştüğü görülmektedir.

Verilen bilgiler ve diğer çalışmalardan da anlaşılacağı üzere GSB hedef kitlesiyle özellikle de gençlerle iletişimde en etkili ve hızlı yollardan biri olarak sosyal medyayı kullanabileceği söylenebilir. Fakat GSB'nin sosyal medya kullanımı diğer bakanlıklara kıyasla en iyi ilk üç bakanlık içinde hatta bazı durumlarda en iyi olduğu görülse de, nüfus verileri ve özelliklerine ile dört büyükler olarak tabir edilen futbol takımlarına göre bakanlığın Facebook kullanım düzeyinin oldukça düşük seviyede olduğu ileri sürülebilir.

Yapılan paylaşımlardan GSB'nin tıpkı diğer birçok kurum gibi sosyal medyayı genel olarak bilgilendirme amaçlı kullandığı görülmektedir. Hâlbuki sosyal medya artık, kamu örgütlerin var olma nedenleri olan hedef kitleleriyle birlikte politikası üretimine, gündem oluşturma ve sonuçların değerlendirmesine doğrudan etkide bulunabilecek noktaya gelmiştir. Bu yüzden sosyal medyada sadece aktif olarak paylaşım yapmak halkla ilişkiler açısından yeterli değildir. Esas önemli olan sosyal medyayı, karşılıklı bir etkileşim ortamı olması yönünü de dikkate alarak kamu örgütlerinin görev ve hizmetlerini sürekli daha iyi bir şekilde

hedef kitlelerine sağlamaya yönelik olarak kullanılmaktadır. Yapılan etkileşimli paylaşımların sadece nicelik olarak değil nitelik olarak değerlendirilmesi örgütsel etkililiğin artırılmasına katkı sağlar.

Nüfusumuz ile ilgili bilgiler ve özellikler dört büyükler diye tabir edilen futbol kulüplerinin takipçi ve beğeni sayılarının oranı göz önünde bulundurularak GSB'nin sosyal medya stratejisini etkileşim tabanlı olarak yeniden oluşturması ve sürekli ölçülmesi önerilmektedir. Çünkü belirli aralıklarla sürekli ölçülmeleyen hiçbir olgu istikrarlı bir şekilde geliştirilemez.

KAYNAKÇA

- Atalı, L. ve Çoknaz, D. (2014). Türkiye futbol federasyonu spor toto süper ligi spor kulüplerinin Facebook kullanımı. *Erişim İletişim Dergisi*, 3 (4), 136-148.
- Atalı, L., Sertbaş, K. ve Akkuş, Z. (2014). Social networking sites usage of students studying in the SPES. *Choregia*, 10 (1), 45-55.
- Babacan, M. E. (2015). Gençliğin sosyal medya kullanım pratikleri ve sosyal sermaye ilişkisi. *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 37-65. http://yayinlar.gsb.gov.tr/Public/Files/GAD_6.Sayi.pdf
- Bat, M. ve Vural, B. A. (2015). Sosyal medyanın stratejik kurumsal iletişime etkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 7(1), 33-49. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/437913>
- Breakenridge, D. K. (2012). *Social Media and Public Relations: Eight New Practices for the PR Professional*. New Jersey: Pearson Education.
- Demir, H. ve Buğdaycı, S. (2011). Levels of organizational commitment for federation employees. *Niğde University Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 5(3), 215-223.
- Doğan, P. K. (2018). Halkla İlişkiler. Ahmet Azmi Yetim (Ed), *Yönetim ve Spor* içinde. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Duğan, Ö. ve Aydın, B. O. (2018). Sosyal medyanın turizmde tanıtım amaçlı kullanımı: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 1-13. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/502049>
- Erişim 1. <http://papillondigital.com/bakan-ve-bakanliklarin-2015-sosyal-medya-karnesi-infografik/> (Erişim tarihi: 10.09.2018)
- Erişim 2. <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler> (Erişim tarihi: 11.09.2018)
- Erişim 3. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27598> (Erişim tarihi: 11.09.2018).
- Erkek, S. (2016). Kamu kurumlarında sosyal medya kullanımı: Sağlık Bakanlığı örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 141-150. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/1224>
- Glesne, C. (2014). *Nitel Araştırmaya Giriş* (Çev: A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göçoğlu, V. ve Aydın, M. D. (2015). Kamu politikası ve sosyal medya ilişkisinin toplumsal hareketler bağlamında incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(37), 880-901. https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/37361429/gocoglu_volkan.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWO WYYGZ2Y53UL3A&Expires=1536978173&Signature=apANnN4jM0kr9m69%2B9KBY75VfWk%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DGezi_Parki_Olaylari_Ukrayna_Olaylari_17.pdf
- Göksel, A. G. ve Serarşlan, M. Z. (2015). Public relations in sports clubs: New media as a strategic corporate communication instrument. *Corporate Communication*, 2(2): 275-283. <http://www.kheljournal.com/archives/2015/vol2issue2/PartE/2-2-22.pdf>
- GSB. (2014). *Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu*, <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/3816/genclik-ve-spor-bakanligi-turkiyenin-en-kapsamli-sosyal-medya-arastirmasini-yapti.aspx> (Erişim tarihi:11.09.2018)
- GSB. (2017). *Sosyal Medya ve İnternet kullanım Raporu*, <http://yayinlar.gsb.gov.tr/EserDetay/194/sosyal-medya-ve-internet-kullanimi> (Erişim tarihi:05.09.2018)
- İşler, D., Çiftçi, M. ve Yarangümelioğlu, D. (2013). Halkla ilişkiler aracı olarak sosyal medyanın kullanımı ve yeni stratejiler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 174-186. <http://dergipark.gov.tr/sobiadsbd/issue/11355/135738>
- Kazaz, M. ve Tümen, E. (2013). Tanıtım Amaçlı Sosyal Medya Kullanımı: Gençlik ve Spor Bakanlığı Örneği. *I. KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Konya: UNİKOP, 88-96. <https://slidex.tips/download/tanitim-amali-sosyal-medya-kullanimi-gencl-ve-spor-bakanlii-rne>
- Keskin, S. ve Tanyıldızı, N. İ. (2016). Kurumsal iletişimde sosyal medya kullanımı: Türkiye'deki GSM operatörlerinin facebook performansları üzerine bir inceleme. *Intermedia International e-Journal*, 2(3), 460-480. <http://intermedia.ticaret.edu.tr/index.php/intermedia/article/view/39>
- Memiş, L. (2015). Yerel E-katılımın yeni aracı olarak sosyal ağlar: Facebook ve Twitter örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 209-242. <http://dergipark.gov.tr/ckuiibfd/issue/32904/365549>
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama için Bir Rehber* (Çev: S. Turan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2013). Sosyal Medyada Halkla İlişkiler. Z. Özata (Ed), *Sosyal Medya* içinde, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (Çev: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.

- Reitz, A. (2012). Social media's function in organizations: a functional analysis approach. *Global Media Journal*, 5(2), 41-56. http://www.gmj.uottawa.ca/1202/v5i2_reitz.pdf
- Sobacı, M. Z. ve Hatipoğlu, İ. (2017). Facebook aracılığıyla türkiye'de belediye-vatandaş etkileşiminin ölçülmesi: büyükşehir ve il belediyeleri bağlamında bir analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(3), 689-713. <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/31272/340577>
- Solmaz, B. ve Görkemli H.N. (2012). Büyükşehir belediyeleri ve sosyal medya kullanımı. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 18. <http://iletisim.akdeniz.edu.tr/wp-content/uploads/2016/11/2012-18.pdf#page=9>
- Şenduran, F., Korkmaz, N. H., Kasap, M., Acar, Z. A., Yılmaz, U. ve Kaçar, M. (2018). Sportif iletişimde Facebook ve Twitter. *Spor Eğitim Dergisi*, 2(2), 12-28. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/515949>
- Şengöz, A. ve Eroğlu, E. (2017). Örgütlerde sosyal medya kullanımı: sosyal medya algıları, amaçları ve kullanım alışkanlıkları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 503-524. <http://dergipark.gov.tr/e-gifder/issue/28776/288789>
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Türkoğlu, H. S. ve Doğan, B. Ö. (2018). Sosyal medya üzerinden okurun değişimi ve bilgi güvenilirliği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 371-375. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/516446>
- Yağmurlu, A. (2011). Kamu yönetiminde halkla ilişkiler ve sosyal medya. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(1), 5-15. <http://josc.selcuk.edu.tr/article/view/1075000062>
- Yegen, C. (2013). Demokratik ve yeni bir kamusal alan olarak sosyal medya. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 119-135. <http://dergipark.gov.tr/anemon/issue/1834/22350>
- Yetim, A.A. ve Cengiz, R. (2010). *İletişim ve Spor*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yıldırım, Ş., Özdemir, M. ve Alparslan, E. (2018). Kullanımlar ve doyumlar kuramı çerçevesinde bir sosyal paylaşım ağı incelemesi: Facebook örneği. *Intermedia International e-Journal*, 5(8), 42-65. <http://intermedia2.ticaret.edu.tr/index.php/intermedia/article/view/143>

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 22-30

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 22-30

 Mehtap YILDIZ¹
 Levent VAR²
 Özer YILDIZ¹

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

² Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu

Sorumlu Yazar: M. Yıldız
e-mail: yildizmehtap77@gmail.com

Geliş Tarihi: 21.02.2019
Kabul Tarihi: 07.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Genç Millî Güreşçilerin Başarısızlık Korkusuna Yönelik Görüşleri

Özet

Bu araştırmanın amacı, genç millî güreşçilerin müsabaka sırasında hata yapma, başarısızlık nedeniyle eleştirilere maruz kalma gibi nedenlerle oluşan başarısızlık korkusuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) modeli ile gerçekleştirilmiş ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubunu 13 erkek genç millî güreşçi oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan 5 sorudan oluşan 'Kişisel Bilgi Formu' ve 4 açık uçlu sorudan oluşan 'Görüşme Formu' yoluyla elde edilmiştir. Veriler, nitel araştırmanın içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, genç millî güreşçilerin müsabakalarda hata yapma korkusu, başarısızlık nedeniyle eleştiriler alacağı korkusu ve başarısızlık korkusu yaşadıkları belirlenmiştir. Özellikle üst düzey sporcuların spor psikologları tarafından desteklenmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: : Genç, millî, güreş, başarısızlık, korku

Young National Wrestlers' Opinions about Fear of Failure

Abstract

The aim of this research is to determine the opinions of young national wrestlers' about the fear of failure due to reasons such as making a mistake during the competition, being exposed to criticism due to failure. The research was carried out with qualitative research design using phenomenology model and standardized open-ended interview method was used. The research group consisted of 13 male young national wrestlers. The data were obtained through the 'Personal Information Form' consisting of 5 questions and 'Interview Form' consisting of 5 open-ended questions. Data were evaluated by content analysis method of qualitative research. As a result of the research, it was determined that young national wrestlers' had fear of making mistakes in competitions, fear of receiving criticism due to failure and fear of failure. It is recommended that high level athletes be supported by sports psychologists.

Keyword: Young, national, wrestling, failure, fear

GİRİŞ

Korku bireyin düşüncelerine verdiği bir tepkidir. Korku ile baş edebilmenin yolu kaçınma davranışı göstermek yerine korkuyu ortaya çıkaran düşüncenin üzerine giderek test etmek ve bu durumun üstesinden gelmek olacaktır. Bu durumu çözmek için çeşitli problem çözme yöntemlerini kullanacak bireyler, problemin çözülmesi aşamasında gerekli becerileri kazanacak ve edindiği bu tecrübeler başarıya ulaşmasına sebep olacaktır. Sonuçta bu tecrübeler bireyin korku hissini yenmesine, özgüveninin artmasına ve mücadeleci bir kişilik kazanmasının da yolunu açacaktır (Gençöz, 1998).

Yüksek performans gerektiren elit sporlar başarıya odaklanan ve başarısızlığın çok hoş karşılanmadığı bir yapıya sahiptir. Elit sporlarda başarıya ulaşabilmek sadece fiziksel yeterlikle mümkün görünmemekte, bununla birlikte sporcuların psikolojik yönden de hazır bulunmaları önemli olmaktadır. Elit sporlarda başarılı olamayan sporcular zaman içerisinde eleştiriye maruz kalma, yüksek beklentilerin olması, hata yapma korkusu, tekrar başarısız olacağı düşüncesi gibi nedenlerle başarısızlık korkusu yaşamakta ve bu durum onların spor hayatlarını etkilemektedir.

Başarısızlık korkusu ve başarı özellikle spor alanında performansı tehdit eden unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Conroy, Poczwadowski ve Henschen, 2001). Başarısızlık korkusunun birçok sporcunun performansını arttırdığı ancak bazı sporcularında performansını düşürdüğü düşünülmektedir (Engür, 2011). Başarısızlık korkusu hem spor müsabakaları sırasında hem de spor müsabakaları dışında olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir. Başarısızlık korkusunun sonucu olarak performans kaygısı ve utanma duygusu ortaya çıkmaktadır (Conroy, 2001). Başarısızlık korkusunu çok fazla hisseden bireyler karakteristik olarak yetersizlik duygusuna kapılmakta ve olumsuz sonuçlardan kaçınma eğilimine yönelmektedir (Elliot ve Sheldon, 1997).

Sporla başarı için sporcular sosyal hayatlarını düzene sokmak zorundadırlar. Psikolojik açıdan yetersiz bir hazırlık dönemi geçiren sporcular fiziksel ve teknik açıdan iyi bir hazırlık dönemi geçirseler bile performans düşüklüğü yaşayabilmekte ve bu durum beraberinde başarısız sonuçları doğurabilmektedir (Konter, 2006). Yani hazırlık sürecinde iyi performans sergileyen sporcu yenilmekte ve müsabaka sırasında performans düşüşleri gözlenebilmektedir. Sporcunun gerçek performansını ortaya koyamadığı durumlarda problem zihinsel ve duygusal özelliklerine bağlanabilmektedir. Sporcuların müsabaka öncesi zihinsel ve psikolojik açıdan hazır oluş düzeyleri performanslarını etkilemektedir (Kağan, 2006).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, genç millî güreşçilerin müsabaka sırasında hata yapma, başarısızlık nedeniyle eleştirilere maruz kalma gibi nedenlerle oluşan başarısızlık korkusuna ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) modeli ile gerçekleştirilmiş (Patton, 2014) ve standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yönteminde görüşmeciye tanınan esneklik sınırlanmıştır. Aynı soruların sistematik bir sıra içinde bütün katılımcılara sorulması görüşmeci etkisini ve öznel yargılarını en aza indirmektedir. Elde edilen verilerin karşılaştırılması ve analizi de daha kolay olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Görüşme yöntemi bireylerin duygu, düşünce ve tutumlarının neler olduğunu ve davranışlarına yön veren nedenleri belirlemeye çalışan bir tekniktir (Ekiz, 2009). Araştırmada, millî güreşçilerin gönüllü olarak çalışmaya katılması, risklerin belirtilmesi, gizlilik ve anonimlik ilkeleri, verilerin korunması, objektiflik ve dikkatli araştırma deseni (Berg ve Lune, 2015) etik boyutlar olarak üzerinde önemle durulan süreçler olmuştur.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 13 erkek genç millî güreşçi oluşturmuştur. Görüşmeye gönüllü olarak katılan güreşçilere kodlamalar yapılırken takma isimler (Tablo 1) verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Verileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ ve ‘Görüşme Formu’ yoluyla elde edilmiştir. Kişisel bilgi formunda katılımcıların yaşını, kaç kez millî olduğunu, öğrenim durumunu, uluslararası ve ulusal müsabakalarda derecesi olup olmadığını içeren 5 soru, görüşme formunda ise müsabaka sırasında hata yapma korkusunun, başarısızlık nedeniyle eleştiriler olacağını düşünmenin, önemli bir turnuva öncesinde başarısızlık korkusunun ve başarısızlık nedeniyle en çok kimlerden alacağı eleştirileri düşünmenin performansına etkisine yönelik 4 açık uçlu soru yer almıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, nitel araştırmanın içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İçerik analizi, yazılı materyallerin içerdiği mesajları anlam ve dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandıran, sayılara dönüştüren ve çıkarımda bulunarak sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla inandırıcılık, uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi stratejilerinden yararlanılmıştır (Kılınç, 2018).

Görüşme formunun kapsam geçerliği beden eğitimi ve spor bilimleri alanında uzman üç, Türkçe eğitimi alanında uzman bir, ölçme ve değerlendirme alanında uzman bir öğretim elemanının görüşleri ile sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, pilot uygulama amacıyla 5 millî güreşçinin görüşme sorularının açıklığı ve anlaşılabilirliğine yönelik tepkileri alınarak görüşme formuna son şekli verilmiş ve araştırmanın amacına hizmet eden en iyi 4 soru araştırmaya katılan millî güreşçilere uygulanmıştır. Görüşmeler 17 Temmuz 2017 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen Türkiye Gençler Serbest Güreş Millî Takımı Hazırlık Kampında millî güreşçilerden izinler alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 7-12 dk arasında sürmüştür.

Üç araştırmacı nitel veri setini ayrı ayrı okuyarak ve kodlayarak temaları oluşturmuşlardır. Görüş birliği sağlanan temalar ve görüş ayrılığı oluşan temalar belirlemiştir. Verilerin güvenilirlik hesaplaması Miles ve Huberman (1994)’ın aşağıdaki formülü ile gerçekleştirilmiştir (Tavşancıl ve Aslan, 2001):

Görüş birliği sağlanan kod (tema) / Görüş birliği + Görüş ayrılığı sağlanan kod (tema) X 100

Kodlamayı yapan araştırmacılar arasındaki uygunluğu test etmeye yönelik olan yukarıdaki formülün sonucunun % 70 ve daha yüksek olması beklenmektedir. Formülün uygulanması sonucunda, uzmanların önerdiği 26 temadan 24’ü onaylanmıştır. Temaların uygunluğu konusunda $24/26 \times 100 = 92.3$ oranında görüş birliğine varılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de genç millî güreşçilerin yaşına, kaç kez millî olduğuna, öğrenim durumuna, uluslararası ve ulusal müsabakalarda derecesi olup olmadığına ve görüşme tarihine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Yaşına, Kaç Kez Millî Olduğuna, Öğrenim Durumuna, Uluslararası ve Ulusal Müsabakalarda Derecesi Olup Olmadığına ve Görüşme Tarihine İlişkin Bulgular

Katılımcıların Takma İsimleri	Yaş	Öğrenim Durumu	Kaç Kez Millî Olduğu	Uluslararası Müsabakalarda derecesi	Ulusal Müsabakalarda derecesi	Görüşme Tarihi
Mahir	20	Lise	12	Yok	Var	17.07.2017
Kemal	19	Üniversite (BESYO)	8	Var	Var	17.07.2017
İrfan	20	Lise	9	Yok	Var	17.07.2017
Emir	20	Üniversite	10	Yok	Var	17.07.2017
Cemal	19	Üniversite (BESYO)	11	Yok	Var	17.07.2017
Bekir	18	Lise	9	Var	Var	17.07.2017
Hasan	19	Üniversite	5	Yok	Var	17.07.2017
Gökhan	18	Lise	5	Yok	Var	17.07.2017
Murat	19	Lise	9	Yok	Var	17.07.2017
Faruk	20	Üniversite	8	Yok	Var	17.07.2017
Erkan	19	Üniversite (BESYO)	13	Yok	Var	17.07.2017
Cengiz	19	Üniversite (BESYO)	11	Yok	Var	17.07.2017
Sercan	18	Lise	7	Yok	Var	17.07.2017

Tablo 1’de araştırma grubunun kişisel özelliklerine bakıldığında; yaş aralığının 18 ile 20 arasında değiştiği, öğrenim durumu açısından 6 sporcunun lise mezunu, 7 sporcunun ise üniversite öğrencisi olduğu ve bu sporculardan 4’ünün Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencisi olduğu, millî olma açısından en az millî olan sporcunun 5, en fazla millî olan sporcunun 13 kez millî olduğu, uluslararası müsabakalarda 2 sporcunun derecesinin olduğu, 11 sporcunun ise derecesinin olmadığı, ulusal müsabakalarda 13 sporcunun hepsinin derecesi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2’de genç millî güreşçilerin müsabaka sırasında hata yapma korkusunun performansa etkisine ilişkin düşüncelerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Genç Millî Güreşçilerin Müsabaka Sırasında Hata Yapma Korkusunun Performansa Etkisine İlişkin Düşüncelerine Ait Bulgular

K	Temalar							
	Rakibi Tanımamanın Tedirginliği	Puan Kaybetme	Başarısız Olma	Teknikleri Yapamama	Performansı Düşürme	Özgüveni Kaybetmemeye Çalışma	Hatanın her şeye mal olabilmesi	Acayip duygulara neden olma
Mahir		√						
Kemal	√							
İrfan			√					
Emir				√				
Cemal					√			
Bekir						√		
Hasan					√			
Gökhan					√			
Murat			√					
Faruk							√	
Erkan					√			
Cengiz			√					
Sercan								√
Frekans	1	1	3	1	4	1	1	1

K: Katılımcılar

Tablo 2’de aşağıdaki temalara ulaşılmıştır:

Performansı düşürme

Genç millî güreşçiler müsabaka sırasında hata yapma korkusunun performansı düşürdüğünü Erkan “*Kötü olurum, çok çalışır hata yapmamaya çalışırım ama performansımı düşürür.*”, Gökhan “*Kötü etkiler, gerçek performansımı gösteremem.*” yorumlarını yapmışlardır.

Başarısız olma

Müsabaka sırasında hata yapma korkusunun başarısızlığa neden olduğunu Cengiz “*Hata yapma korkusu beni rakipten korkuttuğu gibi başarısız yapar.*” şeklinde ifade etmiştir.

Rakibi tanımamanın tedirginliği

Müsabaka sırasında hata yapma korkusunun rakibi tanımama nedeniyle tedirginliğe yol açtığına ilişkin Kemal “*Kötü etkiler nedeni ise karşıdakini tanımıyorsun.*” yorumunu yapmıştır.

Bu temaların yanı sıra genç millî güreşçiler müsabaka sırasında hata yapma korkusunun puan kaybetmeye neden olacağını, uygulanacak teknikleri yapamamaya sebebiyet vereceğini, özgüveni kaybetmeden mücadele etmeye çalışılacağını, bir hatanın her şeyi götürebileceğini, insanı acayip duyguların kaplayacağını ifade etmişlerdir.

Tablo 3’te genç millî güreşçilerin başarısızlık nedeniyle eleştiriler olacağını düşünmenin performansa etkisine ilişkin düşüncelerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Genç Millî Güreşçilerin Başarısızlık Nedeniyle Eleştiriler Olacağını Düşünmenin Performansa Etkisine İlişkin Düşüncelerine Ait Bulgular

K	Temalar				
	Antrenör baskısı	Moral bozukluğu	Performansı etkileme	Manevi olarak etkileme	Umursamama
Mahir		√			
Kemal	√				
İrfan		√			
Emir		√			
Cemal			√		
Bekir		√			
Hasan			√		
Gökhan		√			
Murat		√			
Faruk				√	
Erkan			√		
Cengiz					√
Sercan			√		
Frekans	1	6	4	1	1

K: Katılımcılar

Tablo 3'te aşağıdaki temalara ulaşılmıştır:

Moral bozukluğu

Genç millî güreşçiler başarısızlık nedeniyle eleştiriler olacağını düşünmenin performanslarına etkisine yönelik Bekir “Çok sinirlenirim ve moral bozukluğu yaşarım bana güvenmedikleri için.”, İrfan “Moralim ve sinirlerim çok bozulur.” yorumlarını yapmışlardır.

Performansı etkileme

Başarısızlık nedeniyle eleştiriler olacağını düşünmenin performansa etkisine Sercan “Eleştirilerin olumlu ya da olumsuz olacağına göre performansımı etkiler.” şeklinde cevap vermiştir.

Bu temaların yanı sıra genç millî güreşçiler başarısız sonuçların antrenör baskısına neden olacağını, manevi olarak etkileneceğini ve eleştirileri umursamadan müsabakalara devam edileceğini ifade etmişlerdir.

Tablo 4'te genç millî güreşçilerin önemli bir turnuva öncesinde başarısızlık korkusunun performansa etkisine ilişkin düşüncelerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Genç Millî Güreşçilerin Önemli Bir Turnuva Öncesinde Başarısızlık Korkusunun Performansa Etkisine İlişkin Düşüncelerine Ait Bulgular

K	Temalar				
	Rakibin daha iyi olacağı düşüncesi	Güreş sevinç ve hevesinin kalmaması	Psikolojik etki	Yenilgi düşüncesinin oluşması	Etkisi olamaz
Mahir		√			
Kemal	√				
İrfan			√		
Emir				√	
Cemal			√		
Bekir		√			
Hasan			√		
Gökhan			√		
Murat			√		
Faruk					√
Erkan					√
Cengiz			√		
Sercan			√		
Frekans	1	2	7	1	2

K: Katılımcılar

Tablo 4'te aşağıdaki temalara ulaşılmıştır:

Psikolojik etki

Genç millî güreşçiler başarısızlık korkusunun performansa psikolojik açıdan olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Cemal “*Moralimi bozar ve kaybederim.*”, Gökhan “*Başarısızlık korkusu bizi ezik hissettirir.*”, Murat “*Kendimi iyi hissetmem.*”, Cengiz “*Başarısızlık insanı üzdüğü için hayal kırıklığına uğratar, başarısız olacağımız duygusu bizi yenilmeye kadar götürür.*”, Sercan “*Başarısız olma rakibe güç verir, insanı psikolojik olarak korku sarar.*” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Etkisi olamaz

Başarısızlık korkusunun performansa etkisi olamayacağı da belirtilmiştir. Faruk “*Etkilemez çünkü bir turnuvada başarısızlık korkusu olmamalıdır.*”, Erkan “*Etkilenmem çünkü eninde sonunda güreş yaparım ve kendi potansiyelimi ortaya koyarım.*” demiştir.

Güreş sevinç ve hevesinin kalmaması

Başarısızlık korkusu durumunda Mahir “*Artık güreş sevinci, aşkı kalmaz.*”, Bekir “*Etkileniriz, bir müsabakaya hevesiz çıkarsak baştan kaybederiz zaten.*” şeklinde yorumlar yapmışlardır.

Rakibin daha iyi olacağı düşüncesi

Başarısızlık korkusu durumunda Kemal “*Hani adam benden daha iyiyse falan düşüncesi oluşuyor.*” cevabını vermiştir.

Yenilgi düşüncesinin oluşması

Başarısızlık korkusu nedeniyle yenilgi düşüncesinin oluşmasını Emir “*Yenilme düşüncesi performansımı etkiler.*” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 5'te genç millî güreşçilerin başarısızlık nedeniyle en çok kimlerden alacağı eleştirileri düşünmenin performansa etkisine ilişkin düşüncelerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5. Genç Millî Güreşçilerin Başarısızlık Nedeniyle En Çok Kimlerden Alacağı Eleştirileri Düşünmenin Performansa Olumsuz Etkisine İlişkin Düşüncelerine Ait Bulgular

K	Temalar					
	Antrenör	Aile	Gazete	Arkadaş	Çevre	Türk Milleti
Mahir	√	√				
Kemal	√					
İrfan	√	√				
Emir			√			
Cemal	√	√		√		
Bekir	√	√				
Hasan	√				√	
Gökhan						√
Murat	√					
Faruk	√			√		
Erkan	√					
Cengiz	√					
Sercan	√					
Frekans	11	4	1	2	1	1

K: Katılımcılar

Genç millî güreşçiler başarısızlık nedeniyle en çok kimlerden alacağı eleştirileri düşünmenin performansı olumsuz etkileyeceğine yönelik görüşlerinde en çok hissedilen baskının antrenör, sonrasında aile ve arkadaş, en az hissedilen baskının ise gazete, çevre ve Türk Milleti olarak sıralandığı görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Genç millî güreşçiler müsabaka sırasında hata yapma korkusunun kendilerinin performanslarına olumsuz şekillerde yansıdığını ve bu korkunun kendilerini başarısızlığa götürdüğünü ifade etmişlerdir. Millî güreşçilerin müsabaka sırasında hata yapacakları hissini oluşması ve bu düşünce ile müsabakaya çıkmalarının başarısızlığa neden olacağı söylenebilir. Bu durum her ne kadar üst düzey sporcu olsalar da, genç millî güreşçilerin tecrübelerinin eksikliğine bağlanabilir. Ulusal ve uluslararası düzeyde müsabaka sayılarının artması ve yaşlarının ilerlemesi ile birlikte hata yapma korkularının azalacağı düşünülmektedir. Conroy vd. (2007) sporcuların farklı inançlarının başarısızlık ile sonuçlanabileceğini saptamışlardır. Aşçı ve Gökmen (1995) kendine güveni olmayan, becerilerinin yetersiz olduğunu düşünen sporcuların kaygı düzeylerinin yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Passer (1983) kaygı düzeyi yüksek olan sporcuların düşük performans sergileme durumunu beklediklerini belirlemiştir.

Genç millî güreşçilerin başarısızlık nedeniyle eleştiriler olacağını düşünmelerinin performanslarını olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Özellikle genç sporculara yapılacak eleştirilerin yapıcı olmasının yanı sıra onlar üzerinde tedirginlik ve korku yaratacak düzeye ulaşmamasının önemli olduğu söylenebilir. Bu sporcuların spor hayatlarının başında oldukları göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, genç millî güreşçilerin özgüvenlerini kaybetmemeleri adına başarısızlık durumunda dahi onlara olumlu bakış açıları kazandırabilecek eleştiriler yöneltmenin önemli olacağı düşünülmektedir. Doğan vd. (2004) sporcuların yarısının antrenörlerinin olumsuz eleştirilerinden, yarıdan fazlasının takım arkadaşlarının olumsuz eleştirilerinden etkilendiklerini ve kaygı duyduklarını belirlemişlerdir. Passer (1983) kaygı düzeyi yüksek olan sporcuların kötü performans sergileme, daha fazla utanma, anne baba ve antrenörlerinden daha sık eleştiri alma durumlarını beklediklerini tespit etmiştir. Sagar vd. (2010) futbolcuların başarısızlık sonuçlarını hem kişilerarası ilişkilerine hem de içsel mücadelelerine bağladıklarını saptamışlardır. Sagar ve Jowett (2012) başarısızlık deneyiminin utanmayı, mahcubiyeti ve kendine olan saygıyı kaybetmeyi belirgin bir şekilde ortaya çıkardığını belirlemişlerdir. Sagar ve Lavalley (2010) ailenin çocuklarına sporda başarıya ulaşmaları amacıyla uyguladıkları cezai yaklaşımların, kontrol edici davranışların sporda ilerlemelerine olumsuz olarak yansıdığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu nedenle, sporculara başarısız sonuçlarda verilecek desteğin önemli olduğu unutulmamalıdır. Can vd. (2010) sporcuların başarıya ulaşmalarında aile, antrenör ve kulüp desteğinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Genç millî güreşçiler başarısızlık korkusunun performans etkisine yönelik düşüncelerinde sporcuların çoğunluğu başarısızlık korkusunun moral bozukluğu, hayal kırıklığı, yenilgi hissi gibi olumsuz duygulara yol açarak performanslarını olumsuz etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Başarısızlık korkusu yaşayan sporcuların spor hayatlarında bu korku nedeniyle olumsuz sonuçlara maruz kaldıkları ve başarısızlık korkusunun gerçek performanslarını sergilemelerine engel olduğu söylenebilir. Aslında bu durum sporcuların başarısızlık deneyimini yaşamaları sonucunda hem çevrelerinden alacakları olumsuz tepkiler hem de kendi iç dünyalarında bu korku ile mücadele edememelerinden kaynaklandığı şeklinde açıklanabilir. Conroy ve Elliot (2004) başarısızlık korkusunun başarı hedeflerine ulaşma üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Sagar vd. (2007) başarısızlığa maruz kalan elit sporcuların benlik algısının ve başarı hissini azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Gustafsson vd. (2017) başarısızlık korkusunun sporculardaki tükenmişlik ve psikolojik stres ile ilgili olduğunu belirlemişlerdir. Sagar vd. (2009) başarısızlık korkusunun sporcuların sağlığını ve davranışlarını etkilediği sonucuna varmışlardır. Conroy vd. (2002) başarısızlık korkusunun somatik kaygıya, zihinsel dağınıklığa ve iyimserliğin azalmasına neden olduğunu saptamışlardır. Correia vd. (2016) başarısızlık korkusu ile spor kaygısı arasında bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Sagar ve Stoeber (2009) antrenör baskısı, utanma duygusu ve başarısızlık korkusu arasında bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. Stoeber ve Becker (2008) sporda mükemmeliyetçiliğin başarı ve başarısızlık ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Bu nedenle, sporda başarı yanında başarısızlığında olabileceği, her iki durumunda çok abartılmaması gerektiği ve her iki durumda da nasıl davranılacağına sporculara küçük yaşlarda öğretilmesi gerekmektedir. Gencer (2008) müsabaka sonucu başarılı olan güreşçilerin kendilerini yetenekli ve çaba göstermiş bir

sporcu olarak görmediklerini belirlemiştir. Bununla birlikte, başarısızlık korkusu yaşayan sporculara bu korku ile baş edebilecek yöntem ve stratejilerin öğretimi konusunda yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu noktada Türkiye’de spor psikologlarının yetiştirilmesi eğitimlerinin yetersiz olduğu ve onlardan yeteri kadar yararlanılmadığı fikri oluşmaktadır. Sagar vd. (2010) futbolcuların başarısızlık korkusu ve başarısızlık deneyimleri ile başa çıkmada etkisiz yöntemler kullandıklarını saptamışlardır.

Başarısızlık korkusunu aşamayan sporcuların başarısızlığı kendinden başka nedenlere bağlayacağı ve yaptıkları spor dalından uzaklaşacağı da unutulmamalıdır. Bu nedenle, başarısız sonuçlara rağmen sporcular her koşulda desteklenmelidir. Güven (1996) müsabakayı kaybeden sporcuların % 35,82’sinin müsabakayı kaybetmelerine neden olan gerçekleri söylemediklerini, % 64,18’inin ise müsabakayı kaybetme nedenlerini müsabakayı kaybetmeyi kabullenemediklerinden kendilerinde bulmayarak farklı nedenler ifade ettiklerini tespit etmiştir.

Genç millî güreşçiler başarısızlık nedeniyle en çok antrenör, aile ve arkadaşlarından alacakları eleştirileri düşünmenin performansı olumsuz etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Bu sonuç, sporcuların bu sporu yaparken çevrelerindeki en yakın kişilerin kendileri hakkındaki fikirlerden etkilenecekleri ve onları üzmetten çekindikleri şeklinde yorumlanabilir. Erdoğan vd. (2014) antrenörün beden dilinin sporcuların performanslarını psikolojik olarak etkilediğinden başarılı ya da başarısız olmalarına neden olduğunu, ailenin performansı etkileyen sosyal etmenlerden biri olduğunu, arkadaşın müsabaka esnasında ve sosyal ortamlarda performansı etkilediğini tespit etmişlerdir. Doğan vd. (2004) sporcuların müsabakalardan sonra en çok kimlerden alacağı olumsuz eleştirilerden etkileneceğine yönelik düşüncelerinde % 30 antrenör, % 14 takım arkadaşı, % 2 aile şeklinde görüş belirttiklerini tespit etmişlerdir. Çepikkurt ve Yazgan İnanç (2012) aile baskısını yoğun olarak hissedenden sporcuların müsabaka öncesi kaygıyı daha yoğun biçimde yaşadıklarını belirlemiştir.

Sonuç olarak genç millî güreşçilerin müsabakalarda hata yapma korkusu, başarısızlık nedeniyle eleştiriler alacağı korkusu ve başarısızlık korkusu yaşadıkları belirlenmiştir. Türkiye’de özellikle üst düzey sporcuların spor psikologları tarafından desteklenmelerinin daha fazla üzerinde durulması ve sporda ihmal edilen bu alana gereken önemin verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aşçı, F. H. ve Gökmen, H. (1995). Bayan hentbolcülerde yarışma kaygısı, başarı, spor deneyimi ve atletik yeterlilik ilişkisi. *Havettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 38-47.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. Ed. H. Aydın). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Can, Y., Güven, H., Soyer, F., Demirel, M., Bayansalduz, M. ve Şahin, K. (2010). Elit taekwondo sporcularında aile-antrenör-kulüp desteği ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 240-252.
- Conroy, D. E., Kaye, M. P. ve Fifer, A. M. (2007). Cognitive links between fear of failure and perfectionism. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 25 (4), 237-253.
- Conroy, D. E. ve Elliot, A. J. (2004). Fear of failure and achievement goals in sport: Addressing the issue of the chicken and the egg. *Anxiety, Stress & Coping*, 17 (3), 271-285.
- Conroy, D. E., Willow, J. P. ve Metzler, J. N. (2002). Multidimensional fear of failure measurement: The performance failure appraisal inventory. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14 (2), 76-90.
- Conroy, D. E. (2001). Fear of failure: An exemplar for social development research in sport. *Quest*, 53 (2), 165-183.
- Conroy, D. E., Poczwadowski, A. ve Henschen, K. P. (2001). Evaluative criteria and consequences associated with failure and success for elite athletes and performing artists. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13 (3), 300-322.
- Correia, M., Rosado, A. ve Serpa, S. (2016). Fear of failure in sport: A Portuguese cross-cultural adaptation. *Motriz: Revista de Educação Física*, 22 (4), 376-382.
- Çepikkurt, F. ve Yazgan İnanç, B. (2012). Mükemmeliyetçilik ve başarı hedeflerinin hentbolcuların müsabaka öncesi yaşadıkları durumluk kaygıyı belirlemedeki rolü. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X (2), 43-51.
- Doğan, M., Çankaya, C. ve Gezer, T. (2004). Bursaspor altyapısındaki B-C genç takım futbolcularının bazı kaygı nedenleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 10-18.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Elliot, A. J. ve Sheldon, K. M. (1997). Avoidance achievement motivation: A personal goals analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (1), 171-185.
- Erdoğan, N., Zekioglu, A., ve Dorak, F. (2014). Hentbol antrenörlerine göre, sporcuların performansını psikolojik yönden etkileyen faktörler nelerdir? Nitel çalışma. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue 1*, 194-207.
- Gencer, E. (2008). *Yıldızlar kategorisi erkek güreşçilerde denetim odağı, benlik saygısı ve başarı ilişkisi: Ege bölgesi yıldızlar ligi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gençöz, T. (1998). Korku: sebepleri, sonuçları ve başatme yolları. *Kriz Dergisi*, 6 (2), 9-16.
- Gustafsson, H., Sagar, S. S. ve Stenling, A. (2017). Fear of failure, psychological stress, and burnout among adolescent athletes competing in high level sport. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 27 (12), 2091-2102.
- Güven, Ö. (1996). 12-16 yaş grubu sporcuların müsabaka motivasyonu ve antrenör davranışları konusunda karşılaştıkları bazı sorunlar. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 29-40.
- Kağan, S. (2006). *Bilişsel davranışçı terapiye dayalı mükemmeliyetçilik eğitiminin sporcuların mükemmeliyetçilik, başarı güdüsü ve başarısızlık korkusuna etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılınç, E. (2018). *Nitel Araştırmada Geçerlilik ve Güvenilirlik. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (Ed. Ş. Aslan). Konya: Eğitim Yayınevi. 409-453.
- Konter, E. (2006). *Spor Psikolojisi El Kitabı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Engür, M. (2011). *Performans başarısızlığı değerlendirme envanteri ve kendinle konuşma anketi'nin Türk sporcu popülasyonu'na uyarlanması ve uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Passer, M. W. (1983). Fear of failure, fear of evaluation, perceived competence, and self-esteem in competitive-trait-anxious children. *Journal of Sport Psychology*, 5 (2), 172-188.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir Ed.). Ankara: Pegem Yayınları.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş*. (D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Yayınları.
- Sagar, S. S. ve Jowett, S. (2012). The effects of age, gender, sport type and sport level on athletes' fear of failure: Implications and recommendations for sport coaches. *International Journal of Coaching Science*, 6 (2), 61-82.
- Sagar, S. S. ve Lavallee, D. (2010). The developmental origins of fear of failure in adolescent athletes: Examining parental practices. *Psychology of Sport and Exercise*, 11 (3), 177-187.
- Sagar, S. S., Busch, B. K. ve Jowett, S. (2010). Success and failure, fear of failure, and coping responses of adolescent academy football players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22 (2), 213-230.
- Sagar ve Stoeber (2009). Perfectionism, fear of failure, and affective responses to success and failure: The central role of fear of experiencing shame and embarrassment. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31 (5), 602-627.
- Sagar, S. S., Lavallee, D. ve Spray, C. M. (2009). Coping with the effects of fear of failure: A preliminary investigation of young elite athletes. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 3 (1), 73-98.
- Sagar, S. S., Lavallee, D. ve Spray, C. M. (2007). Why young elite athletes fear failure: Consequences of failure. *Journal of Sports Sciences*, 25 (11), 1171-1184.
- Stoeber, J. ve Becker, C. (2008). Perfectionism, achievement motives, and attribution of success and failure in female soccer players. *International Journal of Psychology*, 43 (6), 980-987.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 31-38

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 31-38

- Suat POLAT**¹
 Çağlar EDİS²
 Fatih ÇATIKKAŞ³

¹ Celal Bayar Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

² Bayburt Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu

³ Celal Bayar Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: S. Polat
e-mail: suat-polat76@hotmail.com

Geliş Tarihi: 15.02.2019
Kabul Tarihi: 13.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Isınma Seansında Uygulanan Dinamik ve Statik Germe Egzersizlerinin Performans Üzerine Etkileri

Özet

Bu çalışmada 6 hafta süresince ısınma seansında uygulanan statik ve dinamik esnetme türlerinin genç futbolculardaki esneklik, sürat ve yön değiştirmeli koşular üzerindeki etkilerini ortaya koymak amaçlandı. Çalışmaya İzmir genç amatör futbol liginde oynayan, toplam 16 kişiden oluşan gönüllü futbolcular katılmıştır (17,62±1,02 yaş, 176,25±0,072 cm boy, 67,67±13,27 kg ağırlık). İlk aşamada ön test olarak (6 haftalık antrenman programı öncesinde) sporcuların uzan eriş testleri, ikinci aşamada yön değiştirmeli koşu performansları, üçüncü aşamada ise sürat yetisine ait özellikleri birer gün aralıklarla ölçüldü. Ölçümlerin sonrasında ise 6 haftalık antrenman programı haftada 3 gün olacak şekilde uygulandı. 6 haftalık antrenmanlar sonrasında son test aşamasında, ilk olarak uzan eriş testleri, sonrasında yön değiştirmeli koşu performansları, üçüncü aşamada ise sürat yetisine ait özellikleri birer gün aralıklarla ölçüldü. Elde edilen verilere göre statik esnetme grubuna dâhil olan sporcuların otur eriş düzeylerinde artış elde edilirken (p=0,07**), sürat ve yön değiştirmeli koşu yetilerinde dinamik esnetme grubuna göre statik gruba ait değerlerde daha kötü performans değerleri elde edilmiştir (p=0,03**). Dinamik esnetme uygulayan grubun ise otur eriş testlerinde gelişim sağlanamamışken, yön değiştirmeli koşu ve sürat yetilerinde statik gruba göre daha pozitif değerlere sahip oldukları saptanmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre; 6 hafta boyunca ısınma seanslarında uygulanan dinamik esnetme hareketleri statik esnetme hareketlerine göre sürat ve yön değiştirmeli koşulara daha olumlu etki ettiği ortaya çıkartırken, statik esnetme türünün eklem hareket genişliğine daha olumlu etkileri olduğu sonuçlarını ortaya çıkartmıştır.

Anahtar Kelimeler: Esneklik yetisi, dinamik esneklik, statik esneklik, ısınmada esneklik

The Effects of Dynamic and Static Stretching Exercises During the Warm up on Performance

Abstract

In this study it is aimed to evaluate the performance of young footballers after warming in a six-week training program by applying their static and dynamic stretching exercises in different groups. 16 voluntary soccer players playing in Izmir young amateur football league have taken part in the study (17.62±1.02 age, 176.25±0.072 cm height, 67.67±13.27 kg weight). Athletes were divided into two groups as static flexibility and dynamic flexibility training. In the first phase, is for the six-week training program, the sit and reach tests of athletes; in the second phase, their speed ability are measured every other day. After these measurements, 6-week training program is applied 3 days in a week. Following this period, in the first phase the sit and reach tests of athletes; in the second phase their level of speed and in the third phase the features related to the speed ability are measured every other day. Looking at the data derived from the study, it is seen that there is an increase in the sit and reach levels of athletes who are in the static stretching group but also they perform worse in speed abilities compared to those who are in dynamic stretching group. When it comes to dynamic stretching group, it has been founded that they have had no improvement in sit and reach tests yet they are more positive in speed abilities than the ones in static stretching group. According to the result of this study, it can be said that athletes will be affected more positively from dynamic stretching exercises for the activities requiring power and trainings must include more dynamic stretching exercises.

Keyword: Ability of elasticity, dynamic elasticity, static elasticity, elasticity during warming

Atf için; Polat, S., Edis Ç. ve Çatıkkaş, F. (2019) Isınma seansında uygulanan dinamik ve statik germe egzersizlerinin performans üzerine etkileri. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 31-38.

Bu çalışma “Genç Erkek Futbol Oyuncularında Isınma Evresinde Uygulanan Dinamik ve Statik Germe Egzersizlerinin Performans Üzerine Etkileri” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Esneklik çalışmaları bütün spor branşlarında antrenmanların ısınma evrelerinde daha pozitif performans elde etmek ve soğuma evresinde daha çabuk toparlanma amaçlı olarak kullanılmaktadır (Thacker, Gilchrist, Stroup ve Kimsey, 2004; Stølen, Chamari, Castagna ve Wisløff, 2005). Bu amaçla yapılan esnetme çalışmalarına bakıldığında hem statik hem de dinamik esnetmelerin farklı amaçlar için kullanıldığı bilinmektedir. Statik esnetme çalışmaları futbolcuların genellikle kas yaralanmaları riskleri ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle sezon öncesi çalışmalarında kilo, boy ve yaş gibi iç faktörlerin yanında futbolcuların eklem hareket genişliğinin yetersiz olması kas yaralanma risklerini arttırdığı belirtilmektedir (Bradley ve Portas, 2007; Power, Behm, Cahill, Carroll ve Young, 2004). Kas yaralanma riskleri göz önünde bulundurulduğunda statik esnetmenin futbolcular tarafından uygulanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Dinamik esneklik uygulamaları ise futbol oyununun doğası gereği hareket kalıplarının dinamik olması, sürat, yön değiştirmeli koşu, patlayıcılık gibi biyomotor yetilerin daha pozitif kullanılması amacı ile uygulanması gerekmektedir. Özellikle performansı arttırmak amaçlı olarak uygulanan ve daha çok antrenmanların ısınma evresinde gerçekleştirilen dinamik germe hareketleri, sürat ve patlayıcı kuvvet gerektiren hareketlerin performanslarını artırdığını destekleyen araştırmalar yapılmıştır (Çoknaz, Yıldırım ve Özengin 2008; Aguilar vd, 2012; Paradisis vd, 2013; Pagaduan, Pojskic, Uzicanin, Babajic, 2012). Diğer bir esnetme türü olan statik germe uygulaması ise, performans üzerinde etkilerini inceleyen araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Kısa süreli statik germe antrenmanının performansını olumsuz etkilemediğini destekleyen araştırmalar kadar (Samson, Button, Chaouachi, ve Behm, 2012; Yıldız, Çilli, Gelen ve Güzel, 2013; Tsolakis ve Bogdanis, 2012), statik germe uygulamalarının özellikle güç gerektiren aktiviteleri olumsuz yönde etkilediğini öne süren araştırmalar da mevcuttur (Perrier, Pavoland ve Hoffman 2011; Paradisis vd, 2013; Werstein ve Lund, 2012). Isınma seansları dışında uygulanan esneklik çalışmaları ise sporcuların yaralanma risklerini azaltmasına rağmen, egzersiz öncesi ve sonrası yapılan esnetme çalışmalarının yaralanmaların önüne geçen bir unsur olmadığı da tartışmalar arasında olduğu görülmektedir (Weldon ve Hill, 2003; Wright, Williams, Greany ve Foster 2006; Shrier, 1999). Futbol branşında diğer takım oyunlarında da olduğu gibi sürat, sıçrama, çabukluk gibi biyomotor yetiler büyük önem taşımaktadır. Bu tür yetiler futbolcuların yeteneklerini en üst düzeyde performansa yansıtmaları için önemlidir. Futbol branşında ısınma evresinde genelde statik germe egzersizi kullanıldığı belirtilse de (Amiri-Khorasani ve Kellis, 2013), son zamanlarda yapılan çalışmalarda dinamik esnetmelerin sporcular için daha uygun olacağı belirtilmektedir (Little ve Williams, 2006).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada genç futbolcuların 6 hafta boyunca ısınma seansında kullandıkları statik ve dinamik germe hareketlerinin sürat, yüksek şiddetteki yön değiştirmeli koşular ve esneklik değerlerine olan etkilerini ortaya çıkartmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmaya genç amatör futbol liginde oynayan, toplam 16 kişiden oluşan gönüllü futbolcular katılmıştır (17,62±1,02 yaş, 176,25±0,072 cm boy, 67,67±13,27 kg ağırlık). Bu çalışmada sporcular rastgele olarak iki 2 gruba ayrıldılar (dinamik esnetme grubu ve statik esnetme grubu). Sporculara 6 hafta boyunca toplamda 20-25 dakika uygulanan ısınma seanslarının içerisinde kullanılan dinamik ve statik esnetme türlerinin (5 dakika aerobik eşik koşusu, yüksek diz çekişi 15 saniye, topuk çekiş 15 saniye, yan yan koşu sağ ve sol 15 saniye, geri geri koşu 2x15 saniye, dairesel koşu 2x15 saniye, omuz temaslı koşu 2x15 saniye, öne ve geriye kol çevirme 2x15 saniye, 3 dakika top ile pas ve esnetme uygulamaları 3 ve 5 dakika) sürat, yön değiştirmeli koşu ve esneklik testleri değerlerindeki etkilenme düzeyleri ön test ve son test protokolü kullanılarak gerçekleştirildi. Ön test ve son testlerde; antropometrik ölçümler, 20 metre sürat zamanı, T-çabukluk testi ve uzan-eriş esneklik ölçüm testi uygulandı. Ön testte elde edilen verilerden sonra 6 haftalık (haftada 3 gün) statik (5 germe hareketi) ve dinamik (5 germe hareketi) germe programı aynı takıma ait iki ayrı gruba uygulandı. 6 hafta sonrasında sporculara son testleri uygulanarak çalışma sonlandırıldı. Çalışmaya katılan

sporcuların 6 haftalık ısınma seanslarında; Statik germe programı: Isınma sonrasında, alt ekstremite kas gruplarına (hamstring kas grubuna, gastrocnemius, quadriceps) germe egzersizi uygulanmıştır. Statik germe egzersizi belirtilen kas gruplarına 15 sn. süreyle sabit 3 tekrar ve 1x1 dinlenme olacak şekilde uygulandı (Samson vd. 2012). Dinamik germe programı: Isınma sonrasında, alt ekstremitte kas gruplarına (hamstring kas grubuna, gastrocnemius, quadriceps) hareketli şekilde germe egzersizleri uygulandı. Dinamik germe egzersizi belirtilen kas gruplarına 15 sn. süreyle hareketli şekilde 3 tekrar uygulanıp, dinlenme 1x1 olacak şekilde uygulanmıştır (Göksu ve Yüksek, 2003).

Antropometrik Testler

Sporcuların boy ve vücut ağırlığı ölçümleri şortla ve ayakkabısız olarak gerçekleştirildi. Vücut kütle indeksi (VKİ) “kütle (kg)/boy² (m)”olarak hesaplandı.

Sürat Testi (20 m)

Bu testte maksimum hızda gerçekleştirilen sürat koşusunun hızı değerlendirildi. Test; katılımcıların resmi müsabakalar sonrasında toparlanma antrenmanını takiben sonraki 2. günde uygulandı. Test için sporcuların sürekli antrenman yaptıkları sahada, 20 metrelik bir mesafede ölçümler gerçekleştirildi. Başlangıç ve bitiş çizgilerinde elektronik geçiş kapılarının olduğu düz bir çizgide sporcu en kısa zamanda maksimum efor ile testi tamamladı. Testlerin uygulanması esnasında her sporcuya dışarıdan sözel motivasyon verildi. Sporcu bu uygulamayı tam dinlenme prensibi ile 3 kez uygulandı ve en iyi test zamanı kayıt altına alındı.

T-çabukluk testi

Bu testin amacı hızla hareket ederken yön değişimi sırasında; vücudun denge ve koordinasyon becerisine bağlı olurken kısa zamanda belirlenen parkuru tamamlamaktır. Test adından da anlaşılacağı gibi düz bir çizgi üzerine 3 koni “T” harfi oluşacak şekilde, 10 m dikey, 5 m aralıkla yatay şekilde ayarlanan bir parkurda uygulandı. Sporcular başla komutu ile kendisine daha önceden belirtilen A noktasından koşuya başlayıp önce B noktasına sonra yan adımlarla sol tarafa C noktasına, ardından D noktasına koşup, yeniden B noktasına değer ve ardından A noktasına geri gelerek testi bitirdi. Test toplamda 3 defa gerçekleştirilip dinlenme aralıkları ise en az 3 dakika olacak şekilde tam dinlenme prensibine göre uygulandı. 3 denemeden en iyi elde edilen zaman kayıt altına alındı.

Uzun ve Eriş Esneklik Testi

Bu test sporcunun, alt ekstremite kas grubunun (gastrocnemius, hamstring kası ve spina elektörler/omurilikteki sinirler) esnekliğini ölçmek amacıyla uygulandı. Sporcu ilk aşamada yere oturdu ve gövde bölgesi dik olacak şekilde esneklik sehпасına konumlandı. Sporcular ayaklar gergin kapalı ve ayak tabanları ölçüm sehпасına tamamen temas edecek şekilde ölçüm için hazır hale getirildi. Sporcular iki kolu ile beraber elleri sehpaye temas edip, ulaşabildiği mesafeye yavaş bir tempo ile uzandı. Bu uygulama 3 defa tekrarlatılıp en iyi sonuç kayıt altına alındı.

İstatistiksel Analizler

Çalışmaya ait veriler “IBM SPSS Statistics Version 22.0” istatistik programı ile değerlendirildi. Elde edilen veriler “tanımlayıcı istatistikler” kullanılarak “ortalama \pm standart sapma ($\bar{X} \pm Ss$)” olarak belirtildi. Değişkenler arasındaki fark düzeyini belirlemek için değişkenlerin normal dağılıma uygunluk düzeyleri “Shapiro-Wilk Testi” kullanılarak değerlendirildi. “Levene testi” ile iki grubun varyanslarının homojenliği test edildi. Grup içi karşılaştırmalara “Wilcoxon” İşaretili Sıralar Testiyle bakılıp, gruplar arası karşılaştırmalarda “Mann-Whitney U” testi gerçekleştirildi. Verilerin anlamlılığı “p<0,05” olarak ifade edildi.

BULGULAR**Futbolcuların Fiziksel Özellikleri**

Tablo 1’de değerlendirmeye alınan 16 futbolcunun örnekleme ait fiziksel özellikleri; statik gruba ait sporcuların yaş: 16,75, VKI: 21,93, boy: 1,76, kg: 68,12, iken Dinamik gruba dâhil olan sporcuların yaş: 16,88, vki: 21,78, boy: 1,79, kg: 70,25 olarak saptanmıştır.

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Sporcuların Antropometrik Özellikleri

Statik Antrenman Grubu			Dinamik Antrenman Grubu		
Antropometrik özellikler	\bar{X}	Ss	Antropometrik özellikler	\bar{X}	Ss
Yaş	16,75	0,46	Yaş	16,88	0,35
VKI	21,93	0,71	VKI	21,78	0,97
Boy	1,76	0,55	Boy	1,79	0,89
Kg	68,12	5,05	Kg	70,25	9,36

VKI; vücut kütle indeksi, Kg; kilogram

Esneklik, Sürat ve Çabukluk Sonuçları

Futbolcuların 20 m sürat ölçümleri sonucunda, grup içi ilk ve son testteki değişimlerine bakıldığında ilk ve son testler arasında performans sürelerinde artışlar olduğu saptanmıştır. Her iki gruba ait diğer 20 m sürat performansları istatistik farklılıkları Tablo 2’te verilmiştir. Futbolcuların yön değiştirmeli koşu ölçümleri sonucunda, ilk ve son testteki değişim durumlarına bakıldığında ilk ve son testler arasında performans sürelerinde artışlar olduğu saptanmıştır. Tablo 2’de antrenman sonrası statik grupta meydana gelen yön değiştirmeli koşu süresindeki artış miktarı hem saniye cinsinden hem de yüzde cinsinden dinamik grupta meydana gelen artıştan istatistiksel olarak daha büyüktür. Esneklik performanslarında ise statik grubun esneklik performanslarının istatistiksel olarak arttığı saptanmıştır. İlk ve son testteki gelişim durumlarına ait tüm veriler Tablo 2’de detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 2. İlk ve Son Test Sürat, Yön Değiştirmeli Koşu ve Esneklik Değerlerinin Değişimleri

DEG	N	En Düşük (ms)	En Yüksek (ms)	\bar{X}	Ss
İTSZ	8	2702	3076	2919,7	104,7
STSZ	8	2926	3109	2989,5	62,2
İTYDKZ	8	9551	10816	10151,500	542,2
STYDKZ	8	10113	11070	10551,375	399,3
DEG	N	En Düşük cm	En Yüksek cm	\bar{X}	Ss
İTE	8	9,2	18,6	13,525	2,9
STE	8	10,2	18,3	13,263	3,0
SEG	N	En Düşük (ms)	En Yüksek (ms)	\bar{X}	Ss
İTSZ	8	2831	3031	2960,0	57,7
STSZ	8	2984	3187	3082,8	89,9
İTYDKZ	8	9804	10724	10179,875	266,4
STYDKZ	8	10601	11425	10855,250	269,2
SEG	N	En Düşük cm	En Yüksek cm	\bar{X}	Ss
İTE	8	5,6	18,7	12,50	5,0
STE	8	9,4	17,8	14,31	3,1

DEG: dinamik esneklik grubu. SEG: statik esneklik grubu. İTSZ: ilk test sürat zamanı, STSZ: son test sürat zamanı, İTYDKZ: ilk test yön değiştirmeli koşu hızı, STYDKZ: son test yön değiştirmeli koşu, İTE: ilk test esneklik, STE: son test esneklik.

Tablo 3’de antrenman sonrası dinamik ve statik grupta meydana gelen 20m sürat performansındaki değişim miktarları hem saniye cinsinden hem de yüzde cinsinden benzer düzeydedir ve istatistiksel olarak bir fark bulunmamaktadır. Antrenman sonrası statik grupta meydana gelen yön değiştirmeli koşu performansı süresindeki artış miktarı hem saniye cinsinden hem de yüzde cinsinden dinamik grupta meydana gelen artıştan istatistiksel olarak daha büyüktür. Fakat antrenman sonrası statik grupta meydana gelen esneklik performansındaki değişim miktarı (artış) hem cm cinsinden hem de yüzde cinsinden dinamik grupta meydana gelen değişim miktarından (düşüş) istatistiksel olarak daha büyük olarak saptanmıştır. Gruplar arası değişimlere ait diğer tüm detaylar tablo 3’de ayrıntılı şekilde ifade edilmiştir.

Tablo 3. Gruplar Arası Sürat, Yön Değiştirmeli Koşular ve Esneklik Karşılaştırmaları

Sürat	20m.1	20m.2	20m.fark	20m. % fark
Mann-Whitney U	18,000	13,000	24,000	25,000
Wilcoxon W	54,000	49,000	60,000	61,000
Z	-1,470	-1,998	-,840	-,735
p	,161	,050	,442	,505
Yön Değiştirmeli Koşular	T -1	T-2	T fark	T % fark
Mann-Whitney U	28,000	21,000	5,000	7,000
Wilcoxon W	64,000	57,000	41,000	43,000
Z	-,420	-1,155	-2,836	-2,626
p	,721	,279	,003**	,007**
Uzan Eriş Testi	E-1	E-2	E fark	E % fark
Mann-Whitney U	28,000	24,500	7,000	8,000
Wilcoxon W	64,000	60,500	43,000	44,000
Z	-,420	-,789	-2,627	-2,521
p	,721	,442	,007**	,010

20m.1: 20 metre ilk test, 20m.2: 20 metre son test, 20m. % fark: 20 metre yüzdelik fark, T-1 ilk test, T-2 son test, T test % fark: T test yüzdelik fark, E-1: esneklik ilk test, E-2: esneklik son test, E % fark: esneklik yüzdelik fark.

TARTIŞMA

Antrenmanların ısınma evresinde kullanılan statik ve dinamik germe çalışmalarına bakıldığında bu konuda esnetme türlerinin performans üzerine etkilerini inceleyen çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Samson vd, 2012; Tilley ve Macfarlane, 2012; Alemdaroğlu, Koz ve Köklü 2012; Ün, Yüktaşır ve Ergun, 2002). Araştırmalarda akut olarak yapılan dinamik ve statik germenin birbirlerine benzer etkiler yarattığı çalışmalarda söylenmektedir. Fakat kronik olarak uygulanan çalışmaların hala tartışmalı sonuçlar içerdiği ve kronik çalışmaların kas yapısı üzerine olumsuz etkilerin olduğu literatürde açık şekilde bahsedilmektedir (Wilson vd., 1992). Statik esneklik ve dinamik esneklik antrenmanının, uzun süreli antrenman programları içerisindeki ısınma evresinde birini tercih etmemizde kesinlik kazandıracak kadar yeterli olmadığı araştırmalarda belirtilmiştir (Bazett-Jones, Gibson ve McBride, 2008). Bundan dolayı; bu araştırmalara yeni bir katkı sağlayacağı düşünülerek, sporda ısınma evresinde uygulanan 6 haftalık dinamik ve statik germe performansı üzerine etkileri araştırıldı.

Esneklik ve performans arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bakıldığında bu konuda akut çalışmaların kronik çalışmalardan daha fazla olduğu görülmektedir (Rubini, Costa ve Gomes 2007). Kronik olarak yapılan germe çalışmalarının sporcuların performanslarını farklı oranlarda etkilediği ise sınırlı çalışmalarda görülmektedir (Kokkonen, Nelson ve Cornwell, 1998; Turki-Belkhiria vd, 2014; Bazett-Jones vd., 2008; Stone vd, 2006). Kronik olarak yapılan araştırmalarda; Samson ve diğerleri, (2012) 4 farklı şekilde uyguladıkları ısınma protokollerinde statik germe uygulayan grupların esneklik performanslarında dinamik gruba göre %2,8'lik artış sağlandığını belirtirken, benzer şekilde Kokkonen vd.(1998) yaş ortalamaları 22 olan sporculara, 15 sn. süre ile 6 tekrarlı statik germe egzersizinden sonra, otur-uzan esneklik testinde %16'lık bir artış elde ettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan başka araştırmalarda da ise 6 hafta boyunca statik olarak özellikle hamstring kas grubuna uygulanan egzersizlerinin hareket açısı genişliğinde çok az bir artış olduğu ve güç yetilerine olumlu bir etkisi olmadığını ortaya çıkartmıştır (Bazett-Jones vd., 2008; Ayala ve Andujar, 2010). Weerapong, Hume ve Kolt (2004) yaptıkları çalışmada özellikle statik germe esnasında kas fibrilleri ve bağ dokuların gerimin gereğinden fazla zorlanmalarının olduğu ve buna bağlı olarak da hareket açılarında fizyolojik gelişmelere bağlı artışlar elde edildiği belirtilmektedir. Bizim çalışmamızda da bu çalışmalara benzer şekilde statik germe uyguladığımız grupta esneklik artışının ilk teste göre son teste %24,94'lük bir artış elde edildiği ve ilk test ile son test arasında istatistiksel olarak anlamlılık olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan deneklere bakıldığında; daha önce düzenli olarak esneklik çalışmaları yapmadıkları ve antrenman sonlarında da bu tür çalışmalara yeteri kadar önem vermediklerinden kaynaklı yapılan esneklik çalışmasının otur-eriş testinde çok fazla artış elde edilmesinin sağladığı düşünülmektedir. Dinamik grupta ise esneklik kaybının %-1,76 kadar olduğu saptanmıştır. Dinamik esneklik çalışan gruplarda ise yapılan araştırmalarda Turki-Belkhiria vd.(2014) %45,1 ve %57,6 oranında artışlar elde

etmişlerdir. Uygulanan protokolde hareketler 5 değişik kas grubuna yönelik 10 sn. dinlenme aralıkları ile 14 kez tekrarlanarak uygulanmıştır. Bizim çalışmamızda dinamik germenin uygulandığı grupta 15 sn. boyunca 3 kez 15 sn. dinlenme aralıklarıyla uygulanmıştır. Çalışmamızda sporcularda esneklik değerlerinde herhangi bir gelişim elde edilmemiştir. Bunun nedeni ise sporcuların rutin egzersizlerde bile statik olarak kısada olsa esnetme yapmadıkları ve çalışma sırasında hiçbir şekilde dinamik esnetme dışında soğumada dahi statik esnetme uygulanmadığından oluştuğunu düşünmekteyiz.

Sprint ve çabukluk zamanları ile statik germe programı uygulayan grubun performansları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, sprint zamanlarındaki farklılıkların sporcuların sahip oldukları bir çok fiziksel faktörlerden etkilendiği bilinmektedir (Samson vd, 2012). Bu faktörlerden biri ise yapılan esneklik çalışmalarıdır. Bu konuda Kokkonen vd.(1998) çalışmalarında antrenmansız bireyler üzerinde 10 hafta boyunca haftada 3 kez 40 dakika uygulanan statik germe çalışmalarının esnekliği %18,1, 20-m sürat zamanını 1.3% oranında arttırdığı görülmüştür. Benzer şekilde Bazett-Jones vd. (2008) yaptığı çalışmada 6 haftalık statik hamstring esneklik egzersizlerinin sprint performansı üzerine olumlu veya olumsuz etkilerinin olmadığını saptamışlardır. Ancak bu duruma farklı olarak yapılan araştırmalarda literatürde mevcuttur. Yıldız vd. (2013) çalışmalarında yaş ortalamaları 23 olan ve düzenli spor yapan 20 sporcuyla 3 farklı grup oluşturmuştur. Çalışmada 1.gruba 2x15 sn. 2.gruba 2x30 sn. ve 3.gruba 2x45 sn. ısınma evresinde statik germe antrenmanı uygulamışlardır. Uygulanan programlar sonrasında grupların sürat performanslarını ölçmüşler ve 15 sn. esneklik yapan grubun %5,1, 30 sn. esneklik yapan grubun %6,6 ve 45 sn. esneklik yapan grubun %10,9 sürat performanslarında düşüş olmuştur. Çıkan sonuca baktığımızda statik esnetmenin süresine paralel olarak performanslarda kayıplar söz konusudur. Farklı olarak yapılan derleme çalışmasında Shrier, (2004) kronik olarak statik germe egzersizlerinin izometrik kas gücü üzerine etkili olduğu söylenmektedir. Fakat buradan çıkarılan sonuca göre çalışmaların tek eklemlili olduğu bunun sonucunda ise böyle bir performans gelişiminin sürat ve çabukluk yetileri üzerine etkilerinin olmayacağı sonucu çıkarılmaktadır. Çünkü sürat ve çabukluk performanslarına baktığımızda hareket kalıplarının çok eklemlili uygulandığını söyleyebiliriz. Bizim çalışmamıza baktığımız zaman ise statik germe grubunun oturuş esneklikleri %24,94 arttığı görülürken, sürat %4,16 ve çabukluk %6,66 zamanlarında performans düşüşü yaşanmıştır. Aradaki farkın ise diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada uygulanan esnetme hareketlerinin ve antrenman süresi, sıklık ve kapsamlarının literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olması farklı sonuçların ortaya çıkartmış olması sonucunu düşünülmektedir.

Dinamik germe programı uygulayan grubun performanslarında ise, statik esnetme uygulayan gruba göre güç gerektiren aktivitelerde daha az kayıplar olduğu görülmektedir. Süratte performans artışının birçok mekanizmayla ilişkisi vardır. Bu tür aktiviteler kas mekanizmasının kısa sürede çok hızlı bir şekilde yere temas anında uzayıp ksalmasıyla ilişkilidir (Behm ve Chaouachi, 2011). Akut olarak yapılan dinamik ısınmalar kas ısısı ve dinamik aktiviteler ile aynı elektriksel mekanizmaya sahiptirler. Fakat araştırmalarda kronik olarak bu tür çalışmaların uzun süre ne tür etkileri olduğu konusunda hala bir eksiklik söz konusudur (Enoka, 2002; Mc Millian vd, 2006). Wright vd. (2006) yaşları 18-30 arasında olan 36 sporcuda statik germe ile dinamik germe antrenmanının ısınma evresinde uygulanması sonucunda dikey sıçrama üzerinde performans farklılıklarını araştırmışlar ve dinamik esneklik ile ısınan grubun kuvvet üretiminin arttığı görülürken, statik esneklik ile ısınan grubun kuvvet üretiminin azaldığı tespit etmişlerdir. Parsons vd. (2008) dinamik ve statik germenin etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada 15sn., 5 tekrar, 5 hareketten oluşan esneklik antrenmanı uygulamışlar ve dinamik germe yapılan grupta uzun atlama performansında olumlu etkiler ortaya çıktığını tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada da La Roche, Lussier ve Roy (2008) antrenmansız bireyler üzerinde yaptıkları 4 haftalık statik ve dinamik esnetme antrenmanlarının kas kuvveti ve kas gücü üzerine çok az etkileri olduğunu bulmuşlardır. Yapılan bu çalışmalarda dinamik esnetmelerin olumlu etkilerinden bahsedilirken literatürdeki diğer çalışmalarda aksi durumlarda söz konusudur. Bu anlamda uygulanan çalışmalarda Turki-Belkhiria vd. (2014) düzenli futbol oynayan sporcular üzerinde uyguladıkları 8 haftalık dinamik esnetme programlarında sporcuların 20 metre sürat sürelerinde herhangi bir gelişim sağlamadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmalar arasında çıkan farklı sonuçları bir araya getirdiğimizde; sonuçların esnetme program farklılıkları ve özellikle uygulanan gruplardan etkilendiği açıkça

görülmektedir. Performansta olumlu etkilerin ortaya çıktığı çalışmalarda sporcuların spor yapma düzeylerinin çok çok düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bizim çalışmamıza ise statik ve dinamik esnekliklerin uygulandığı iki grup arasında sürat ve çabukluk performanslarında kendi ilk ve son testleri arasında performans sürelerinde bozulmalar ortaya çıkmıştır. Aradaki farka baktığımızda dinamik esnetme uygulayan grubun statik esnetme yapan gruba göre daha az performans kaybı yaşandığı açıkça görülmektedir. Ayrıca çalışmada kullandığımız denek grubu her ne kadar esneklik antrenmanlarını düzenli uygulamasalar bile belli aralıklarla haftalık antrenman ve müsabaka oynayan sporculardan oluşmaktadır. Yine de dinamik ve statik germe gruplarına baktığımızda dinamik grubun performans kaybının statige göre daha az olduğu elde edilmiştir.

Çalışmanın sonuçları göstermektedir ki; statik olarak uygulanan germe egzersizleri sporcuların sprint ve çabukluk becerilerini daha kısa zaman içerisinde gerçekleştirmesi açısından negatif etkiye sahip olurken, güç gerektiren aktiviteler için sporcuların dinamik germe egzersizlerinden daha olumlu etkilenebileceği ve dinamik esnetmelerin antrenmanlarda daha sık kullanılması gerektiğini ortaya koymakta, ayrıca statik germe egzersizleri dinamik olanlara göre daha pozitif esneklik kazandırma özelliğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Aguilar, A.J., DiStefano, L.J., Brown, C.N., Henman, D.C., Guskiewicz, K.M. ve Padua A.P. (2012). A dynamic warm-up model increases quadriceps strength and hamstring flexibility. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 26(4),1130-1141.
- Alemdaroğlu, U., Koz, M. ve Köklü, Y. (2012). Acute effects of stretching on performance. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 68-76.
- Amiri-Khorasani, M. Ve Kellis, E. (2013). Static vs. dynamic acute stretching effect on quadriceps muscle activity during soccer instep kicking. *Journal of Human Kinetics*, 39,37-47.
- Ayala, F. ve Andujar, P. (2010). Effect of 3 different active stretch durations on hip flexion range of motion. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 24(2), 430-436.
- Bazett-Jones, D. M., Gibson, M. H. ve McBride, J. M. (2008). Sprint and vertical jump performances are not affected by six weeks of static hamstring stretching. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 22, 25-31.
- Behm, D. G. ve Chaouachi, A. (2011). A review of the acute effects of static and dynamic stretching on performance. *European Journal of Applied Physiology*, 111, 2633-2651.
- Bradley, P. S. ve Portas, M. D. (2007). The relationship between preseason range of motion and muscle strain injury in elite soccer players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 21(4), 1155-1159.
- Çoknaz, H., Yıldırım, N. Ü. ve Özençin, N. (2008). Artistik cimnastikçilerde farklı germe sürelerinin performansa etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6,151-157.
- Enoka, R. M. (2002). *Movement forces. Neuromechanics of Human Movement*. Third ed. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Göksu, Ö ve Yüksel, S. (2003). 10-12 Yaş bayan yüzücülere uygulanan sekiz haftalık dinamik germe egzersizlerinin esneklik gelişimi üzerine etkisi. *İ.Ü.Spor Bilim Dergisi*, 11(3),62-67.
- Kokkonen, J. Nelson, A.G. ve Cornwell, A. (1998). Acute Muscle Stretching In hitbits Maximal Strength Performance. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 69 (4), 411-415.
- LaRoche, D. P., Lussier, M. V. ve Roy, S. J. (2008). Chronic stretching and voluntary muscle force. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(2), 589-596
- Little, T ve Williams, A. G. (2006). Effects of different stretching protocols during warm-ups on high-speed motor capacities in professional soccer players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 20, 203-207.
- McMillian, D. J., Moore, J. H., Hatler, B. S ve Taylor, D. C. (2006). Dynamic vs. static-stretching warm-up: the effect on power and agility performance. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 20, 492-499.
- Pagaduan, J. C., Pojskic, H., Uzicanin, E. ve Babajic, F. (2012). Effect of various warm-up protocols on jump performance in college football players. *Journal of Human Kinetic*, 35, 127-132.
- Paradisis, G. P., Pappas, P. T., Theodorou, A. S., Zacharogiannis, E. G., Skordilis, E. K. ve Smirniotou, A. S. (2014). Effects of static and dynamic stretching on sprint and jump performance in boys and girls. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 28, 154-160.
- Parsons, L., Maxwell, N., Elniff, C., Jacka, M. ve Heerschee, N. (2008). *2nd Annual Symposium on Graduate Research and Scholarly Projects. Static vs. dynamic stretching on vertical jump and standing long jump*. USA.
- Perrier, E. T., Pavol, M. J. ve Hoffman, M. A. (2011). The acute effects of a warm-up including static or dynamic stretching on countermovement jump height, reaction time, and flexibility. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 25, 1925-1931.

- Power, K., Behm, D., Cahill, F., Carroll, M. ve Young, W. (2004). An acute bout of static stretching: effects on force and jumping performance. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 36(8), 1389-1396.
- Rubini, E. C., Costa, A. L. ve Gomes, P. S. (2007). The effects of stretching on strength performance. *Sports Medicine*, 37(3), 213-224.
- Samson, M., Button, D., Chaouachi, A. ve Behm, D., (2012). Effects of dynamic and statik stretching within general and activity specific warm-up protocols. *Journal of Sports Science and Medicine* 11, 279–285.
- Shrier, I. (1999). Stretching before exercise does not reduce the risk of local muscle injury: A critical review of the clinical and basic science literature. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 9(4), 221-227.
- Shrier, I. (2004). Does stretching improve performance? A systematic and critical review of the literature. *Clin J Sports Med* 14, 267-273.
- Stølen, T., Chamari, K., Castagna, C. ve Wisløff, U. (2005). Physiology of soccer. *Sports Medicine*, 35(6), 501-536.
- Stone, M., Ramsey, M. W., Kinser, A. M., O'bryant, H. S., Ayers, C. ve Sands, W. A. (2006). Stretching: Acute and Chronic? The Potential Consequences. *Strength & Conditioning Journal*, 28(6), 66-74.
- Tilley, N. R. ve Macfarlane, A. (2012). Effects of different warm-up programs on golf performance in elite male golfers. *International Journal of Sports Physical Therapy*, 7(4),388-95.
- Thacker, S. B., Gilchrist, J., Stroup, D. F. ve Kimsey Jr, C. D. (2004). The impact of stretching on sports injury risk: a systematic review of the literature. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 36(3), 371-378.
- Tsolakis, C. ve Bogdanis, G. C. (2012). Acute effects of two different warm-up protocols on flexibility and lower limb explosive performance in male and female high level athletes. *Journal of Sports Science and Medicine*, 11(4), 669-675.
- Turki-Belkhiria, L., Chaouachi, A., Turki, O., Chtourou, H., Chtara, M., Chamari, K. ve Behm, D. G. (2014). Eight weeks of dynamic stretching during warm-ups improves jump power but not repeated or single sprint performance. *European Journal of Sport Science*, 14(1), 19-27.
- Ün, N., Yüktaşır, B. ve Ergun, N. (2002). Statik germe süresinin hamstring kas esnekliği üzerine etkisi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*, 13(2), 72-76.
- Weerapong, P., Hume, P. A. ve Kolt, G. S. (2004). Stretching: mechanisms and benefits for sport performance and injury prevention. *Physical Therapy Reviews*, 9(4),189-206.
- Weldon, S. M. ve Hill, R. H. (2003). The efficacy of stretching for prevention of exerciserelated injury: A systematic review of the literature. *Journal of Manual Therapy* 8(3), 141-150.
- Werstein, K.M. & Lund, R.J. (2012) The effects of two stretching protocols on the reactive strength index in female soccer and rugby players. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 26, 1564-1567.
- Wilson, G. J., Elliott, B. C., ve Wood, G. A (1992). Stretch shorten cycle performance enhancement through flexibility training. *Medicineand Science in Sportsand Exercise*, 24, 116-123.
- Wright, G., Williams, L. ve Greany, J., (2006). Foster Effect of Statik Stertching, Dynamic Stertching, an Warm-up on Active Hip Range of Motion and Vertical Jump. *Medicine&Science in Sports & Exercise*, 38 (5), 280-281.
- Yıldız, S., Çilli, M., Gelen, E. ve Güzel, E. (2013). Acute effects of differing duration of static stretching on speed performance Farklı sürelerde uygulanan statik germenin sürat performansına akut etkisi. *Journal of Human Sciences*, 10(1), 1202-1213.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 39-46

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 39-46

 Gülşen TOSUN-TUNÇ¹
 Ali SEVİLMİŞ²

¹ Aksaray Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

² Karamanoğlu Mehmet Bey
Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu

Sorumlu Yazar: G. Tosun-Tunç
e-mail: gulsentun@aksaray.edu.tr

Geliş Tarihi: 12.10.2018
Kabul Tarihi: 16.03.2019

**DERLEME
REVIEW**

Sporda İnovasyon: Bir Derleme Çalışması

Özet

Spor, günümüzde yaşamın birçok yönüyle yakından ilgili, pek çok işlev ve işlerliğe sahip alanlardan birini temsil ederken, artık endüstriyel bir ürün haline gelmeye başlamıştır. Sporda inovasyon ise her seferinde büyüyen ve hayret uyandıran bir konudur. Spor izleyicisi, katılımcısı veya sporcular tarafından sporda inovasyonun kökeni nadiren merak edilse de sporda inovasyon spor örgütleri, işletmeleri, büyük organizasyon düzenleyicileri, hatta düzenlediği organizasyonda büyük etki uyandırabilecek adama devletler için büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanında sporda inovasyon genel olarak yeni bir yönetim, süreç, organizasyon, pazarlama bakış açısının uygulanması veya yeni bir spor ürününün ortaya konmasıdır. Sporda inovasyon spor örgütleri açısından organizasyonu kolaylaştıran bir araç, spor işletmeleri açısından kazanç, büyük organizasyon düzenleyen ülkeler açısından da itibar kazandıran bir olgudur. Uluslararası literatür incelendiğinde büyük spor organizasyonlarında inovasyon uygulaması olarak görülebilecek birçok yenilik organizasyon işleyişine dahil edilmiştir. Bu nedenle bu çalışmada spor inovasyonu ve örneklerini daha belirgin kılabilmek için farklı bir bakış açısı oluşturulmaya çalışılarak sporda inovasyon olarak sınıflandırılabilir türsel, süreçsel, hizmetsel, organizasyonel ve pazarlama odaklı inovasyonlar spor ile ilişkilendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, inovasyon, sporda inovasyon çeşitleri

Innovation in Sports: A Compilation Study

Abstract

Today sport represents one of the areas which is closely related with many aspects of life and has a number of functions and operabilities. However, it has begun to be an industrial product recently. Innovation in sport, on the other hand, is a subject glamourizing and arousing astonishment every single time. Even though sport audience, participants or sportsmen seldomly wonder the origin of innovation in sport; innovation in sport has a great importance for states in terms of influencing the sport organizations, businesses, large organizers and even organizations being arranged. In addition, innovation in sport is generally considered an act of applying a new viewpoint of management, process, organization and marketing or presenting a new sport product. Innovation in sport is a means of easing the organization for sport organizations, an acquisition for sport businesses and a phenomenon bringing a prestige for countries arranging big organizations. Examining the international literature; many innovations which could be considered innovation applications in large sport organizations have been included in the organization operation. Thus, this study associated production, process, service, organization and marketing oriented innovations that could be classified as innovations in sport with sport by trying to create a different viewpoint in order to make sport innovation and examples more distinctive.

Keyword: Sports, innovation, types of innovation in sport

Atf için; Tosun-Tunç, G. ve Sevilmiş, A. (2019) Sporda inovasyon: Bir derleme çalışması. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 39-46.

Bu çalışma, 19-20 Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen Uluslararası Yönetim Araştırmaları Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

İnovasyon ile ilgili farklı tanımlara bakıldığında genel olarak birbirine uygun bir tanımın veya anlayışın bulunmaması (Reichert, 1994) inovasyonun farklı amaçları temel almasından kaynaklanmaktadır (Philipp, 2008). Alan yazın incelendiğinde birçok inovasyon tanımı ve anlayışı mevcuttur. Bu tanımların çoğu inovasyonu “elde bulunana farklılaştırma”, “yenilik” gibi terimler ile ele almaktadır (Hauschildt, 1993).

Bu bağlamda inovasyon “yeni”, “yenilik” kelimeleri ile ifade edilen, aynı zamanda az veya çok yeniliği içeren şartlarda, süreçlerde kurumların işleyişine farklılıklar getiren şekillenmeler olarak tanımlanmaktadır (Hauschildt, 2010). Literatürden elde edilen farklı tanımlardan bir kısmı, inovasyonu bir taraftan yeni yöntem, usul ve süreç ile açıklarken diğer taraftan ise ürün ve hizmetle ilgili olduğunu savunur (Ofner, 2015). Tüm bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi inovasyon somut ya da somut olmayan yenilikleri bünyesinde barındıran bir olgu olarak açıklanabilir. İnovasyon tanımlarının ortak noktası; problemlerin çözümü için teknik, ekonomik, organizasyonel ve sosyal yeniliklerin uygulanması üzerinde durmaktadır (Pleschak ve Sabisch, 1996).

Peki sporu yeniliğe hangi şartlar zorlar? Günümüzde spor işletmeleri, organizasyonlara ev sahipliği yapan ülkeler, federasyonlar, spor hizmeti sunan şirketler veya devlet eliyle sporu yöneten kurumlar, geleneksel yönetim anlayışının yerine üretilen bilgiyi hızlı ve farklı sunabilecekleri bir yönetim anlayışına öncelik vermişlerdir. Bu bağlamda sporu yöneten tüm kurumlar, müşterilere ve organizasyon yapısına uygun bir teknoloji veya denenmemiş bir fikrin spor alanına uyarlanabileceği yenilikler geliştirmişler, ayrıca, geliştirilen yeniliklere farklı özellikler ekleyerek kullanmışlardır. Tüm bu değişimin temelinde Endüstri 4.0 ve inovasyon yatmaktadır (Heineman, 2001).

İnovasyon, örgütsel rekabet edebilirlik ve etkinlik açısından temel olarak önemli görülmektedir (McDonald, 2007). Bu bağlamda düşünüldüğünde büyük bir endüstriye sahip olan spor sektörü elde ettiği kârı arttırabilmek için inovasyona yıllık bütçesinden pay ayırmaktadır (Müller, 2008). Fakat sporda inovasyon sadece kâr amaçlı yapılmayan, organizasyon memnuniyeti, devlet imajı gibi unsurları bünyesinde barındıran bir olgudur.

Spor alan yazını incelendiğinde sporda inovasyon kavramı nadir çalışılmış ve farklı yaklaşımlarla üzerinde durulan bir kavramdır (Ofner, 2015). Ulusal alan yazın incelendiğinde Gündoğdu ve Sunay (2012) Türk spor yönetimindeki inovasyon uygulamalarını değerlendirmiştir. Devocioğlu ve Altıngül (2011) spor teknolojilerinde inovasyonu; Devocioğlu vd. (2011) inovasyon yönetimi kuramı, spor yönetimi uygulamalarını betimlemiştir. Tekin ve Karakuş (2018) gelenekselden akıllı üretime spor endüstrisi 4.0 adlı çalışmasında spor endüstrisinde 4.0 devrimi, bilgi, inovasyon konularını işlemiştir. Ayrıca Şimşek ve Devocioğlu (2018) spor endüstrisinde yeni teknolojilerin görünümü adlı çalışmasında; spor organizasyonlarında kullanılan teknolojiler, akıllı ve çevreci stadyumlar, paralimpik oyunlarında teknoloji gibi başlıklarda inovasyonun ve teknolojinin önemine değinmiştir. Sporda inovasyon farklı yönleriyle ele alınsa da spor alanında bir reform ve yenilenmeyi meydana getirmiştir (Tekin ve Karakuş 2018).

Bu reform sporu spor hizmetlerinin yürütülmesinde, organizasyonunda, pazarlanmasında yenilikleri kullanan bir yapıya kavuşmuştur. Geçmişe bakıldığında her büyük organizasyon bir öncekine göre çeşitli yenilikleri de bünyesinde barındırarak organize edilir ki bu da dördüncü endüstri devrimi (4.0) içerisinde bulunulmasından kaynaklanmaktadır. Bu devrim ilk kez 2006 yılında ABD’de gündeme gelmiş olup kullanılmakta olan adını 2011 yılında gerçekleşen Hannover Fuarında almıştır (Alçın, 2016). Bu çalışmada bu doğrultuda yapılan çalışmalar incelenerek sporda inovasyon örnekleri sınıflandırılmaya çalışılmış ve bu sınıflandırma çerçevesinde sporda inovasyon örnekleri derlenmeye çalışılmıştır.

İnovasyon farklı düzeylerde ortaya çıkmaktadır (Otero-Neira, Tapio Lindman ve Fernández, 2009). İnovasyonun hangi sınıflandırmalardan oluştuğuna yönelik tam bir birliktelik oluşmamıştır. Bu yüzden neyin inovasyon olup neyin olmadığı subjektif olarak tanımlanmıştır (Ofner, 2015).

Bu araştırmada amaç, ulusal ve uluslararası alanda spor disiplininde geliştirilen inovasyonları ürün, süreç, organizasyon, hizmet ve pazarlama odaklı derlemektir. Bir derleme çalışması olan bu araştırmayla spor alanında inovasyonla araştırmacılara bir kaynakça sunmak hedeflenmiştir. Sporda inovasyon farklı gruplandırılrsa da alan yazında genel olarak sporda inovasyon ve örnekleri aşağıdaki gibi sunulabilir.

Ürün İnovasyonu

Spor sektöründe tüm spor dalları aynı hızda gelişmemektedir. Çünkü spor branşlarında ihtiyaç duyulan araç ve gereçler farklıdır; raket, kayak, top, sırtık, özel ayakkabı gibi (Insee, 1989; Irlinger, Louveau ve Metoudi, 1988; Pouquet, 1994). Tüketici seçimleri ve eğilimleri çok hızlı gelişmekte, bu da ürünlerin ömrünü kısaltmaktadır (Desbordes, 1997). Dolayısıyla bazı araştırmacıların (Cohendet, Ledoux ve Zuscovitch, 1987) düşündüğü gibi sporda yenilik yapmak mantığıyla hareket ederek (Clark, 1991) büyük işletmelerden ithal edilen teknolojiler ile spor ürünleri geliştirilmektedir. Spor ürünü teknolojik olarak karmaşıktır çünkü çeşitli tamamlayıcı beceriler; kimya, mekanik, tekstil, metalurjik gibi gerektirmektedir (Thaller, 1986).

Günümüzde yapılan, olimpiyat oyunları, dünya şampiyonaları, Avrupa şampiyonaları, ligler ve spor etkinlikleri aslında teknoloji yarışmalarıdır (Erişim 4). Her yeni organizasyon farklı yenilikleri barındırır. Yapay zekâlı yazılımla oluşturulmuş akıllı sistemlerin, verileri anlamak ve başka sistemlere aktarmak gibi işlevleri bulunmaktadır (Banger, 2017). Sporda ürün inovasyonu farklı bir ürünün ortaya konulması veya olmayan bir ürünün geliştirilmesi olarak değerlendirilir. Sporda ürün inovasyonunda amaç aktif ve pasif katılımcıya fayda sağlamaktır (Schlepper, 2014). Farklı bir ifade ile sporda ürün inovasyonunun amacı genel olarak seyir zevkini arttırmak, organizasyon yönetiminde koordinasyon ve denetimi veya hakemlerin daha doğru karar verebilmelerini sağlayabilecek ürünleri içermektir (Müller, 2008). Bir spor organizasyonunun düzenlenme sürecini kolaylaştıracak yeni bir ürünün ortaya konulması veya var olan bir ürünün daha iyi hale getirilip pazara sunulması ürün inovasyonu olarak değerlendirilebilir. Son yıllarda sporda ortaya konulan ürün inovasyonlarını örneklerle ele almak uygun olacaktır.

2016 Rio Olimpiyat Oyunlarında 4000'den fazla noktada geçerli olan NFC (Yakın Alan İletişimi) teknolojisi ile çeşitli sektörlere ödeme yapabilmeyi sağlayan su geçirmez kauçuktan yapılan bileklikler kullanılmıştır. Golf müsabakaları için geliştirilmiş gösterge deneyimi, radarlı ölçüm sistem skorboardları, okçuluk müsabakalarında ok hedefi vurduğu andan sadece bir saniye sonra alınan puan ekrandan görülebilir bir hale getirilen yeni ürün inovasyonu örnekleri 2016 Rio Olimpiyat Oyunlarında ilk kez kullanılmıştır (Erişim 6).

2012 Londra Olimpiyat Oyunlarında, basınca duyarlı çıkış takozları kullanılmıştır. Bu inovasyon, sporcunun hareketini ölçme özelliği yerine takoza uyguladığı basıncı ölçerek yarışmayı başlatan tabanca ateşlendikten sonra saniyenin onda birine denk gelen bir zaman diliminde çıkış yapılmasına olanak sunmaktadır ve tabanca ateşlenmeden çıkış yapan sporcunun hatalı çıkış yaptığı uyarısı hakeme anında bildirilmektedir. Bu yeni inovasyon kısa mesafe koşullarda yeni rekorların önünü açabileceği gibi organizasyonların yürütülmesinde de büyük kolaylık sağlamaktadır.

Aynı olimpiyat oyunlarında ilk kez kullanılan diğer bir yenilik çift lensli kameralar (Twinscam)'dır. Çift lensli kamera teknolojisi sualtı kameraları ile havuz dışındaki kameraların görüntüleri arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmış ve sporcuların görüntülerinin gerçeğe yakın izlenebilmesini sağlamıştır (Erişim 11).

2012 Londra Olimpiyat Oyunlarındaki inovasyonlardan olan sensörlü çorap ve kıyafetler ile taekwondocuların aldıkları darbeler sensörler aracılığı ile kaydedilerek hakemlerin yanlış karar vermesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu teknoloji aslında hakemlerin kararlarının doğrulanması için kullanılmıştır. Hakemlere sistemin ürettiği veriler ışığında video görüntülerinin yardımı ile verdikleri kararları hızlıca gözden geçirebilmeleri imkânını sağlamıştır (Erişim 8).

Ürün inovasyonunun kullanıldığı spor alanlarından bir tanesi de yüzmedir. Üretilen inovasyonel mayolar ile su içerisinde yüzerken, suyu geri ittiğinde hidrodinamik pozisyonunu koruyabilme ve kaslara gelen oksijen

akışını dengeleme özelliğine sahip mayolar ilk kez 2008 Pekin Olimpiyat Oyunlarında kullanılmıştır. Bu mayolar sayesinde yüzme branşında birçok rekor kırılmıştır (Erişim 12). Nano teknolojisinin kullanıldığı alan kapsamında akıllı tekstil ürünlerinden olan leke tutmayan kumaşlar, anti bakteriyel giysiler üretilmektedir (Gupta, 2011).

Spor alanında ürün inovasyonu sadece olimpiyatlarla sınırlı kalmayıp aynı zamanda diğer büyük organizasyonlarda da kullanılmaktadır. Örneğin, Uzun zamandan beri kullanılıp kullanılmaması tartışma konusu olan, Euro 2016'da ilk kez kullanılan fakat daha öncesinde tenis ve basketbolda kullanılan ve gol çizgisi teknolojisi olarak da adlandırılan bu teknolojik inovasyon ile topun çizgiyi geçip geçmediğinin kolay bir şekilde anlaşılması ve tüm maçların daha objektif değerlendirilebilmesi sağlanmıştır (Erişim 3).

Ayrıca son yıllarda büyük bir pazara sahip olan fitness ve diğer spor branşlarında da ürün inovasyonunun örneklerini görmek mümkündür. Örneğin 2009 yılında Berlin'de bir fitness merkezinde elektrik üreten koşu bantları kullanılmıştır. Bu koşu bantlarını kullanarak yapılan bir saatlik antrenman sonrasında, bir ampulde sekiz saat kullanılacak enerji üretilmektedir (Berliner, 2009).

Yukarıda örneklendirilmiş olan ürün inovasyonlarının yanında, futbolcuların duracağı yeri ve mesafeyi belirtmek amacıyla hakemin çizeceği çizgi için sonradan kaybolan sprey gibi malzemelerden, günlük yaşamımıza katkı sağlayan akıllı gözlüklere, kalori tüketimini, kat edilen mesafeyi ve nabızı hesaplayabilen akıllı saatler (Eldem, 2017) ve çipli akıllı ayakkabılardan zincirsiz ve katlanabilir bisikletlere (Erişim 7) varıncaya dek sporda ürün inovasyonu olarak spor yapan, yaptıran ve organize eden kişi veya kurumlar tarafından kullanılmaktadır.

Ortaya konulan her yenilik, yeni bir materyalin tanıtılmasına odaklanmış olup bununla ilgili yeni bir üretim süreci başlatmıştır (Desbordes, 1998a). Üretilen araç ve gereçler ise işletmeler için maksimum düzeyde ticari imkân sağlamaktadır (Desbordes, 1998b). 2018 Dünya kupasının bir inovasyonu olan video yardım hakem sistemi (VAR) sporda ürün inovasyonunun son örneklerinden birisi olmuştur. Bu uygulama ile maçın skorunu etkileyebilecek tartışmalı durumlarda hakemler pozisyonu tekrar izleyerek kararları değiştirme şansına sahip olmuştur (Erişim 1). 2018 Dünya Kupası'ndaki yeniliklerden birisi de EPTS (Electronic Performance and Tracking Systems)'dir. Bu teknoloji sayesinde teknik direktörler maç esnasında oyuncu istatistiklerine ve maç görüntülerine anında erişim sağlayabilme imkanına sahip olmuşlardır (Erişim 5).

Her yeni inovasyon, yöneticiler açısından organizasyon yönetimini kolaylaştırdığı gibi sporcular açısından da yeni rekorlar kırmalarını sağladığı söylenebilir. Sonraki yıllarda giysi konusundaki inovasyonların mikroskobik sensörler ve kablosuz ağlar aracılığıyla sporcuların nabız, vücut sıcaklığı, hidrasyon ve daha pek çok değerini kaydedip anında iletebilecek giysiler olarak karşımıza gelebileceği düşünülmektedir (Erişim 12).

Sonuç olarak gelecekteki organizasyonlarda da ürünsel inovasyonların devam edeceği ve hangi inovasyonun hangi yeniliği veya hangi yeni rekorları getireceği merak konusudur.

Süreç İnovasyonu

İşletmelerin rekabeti teknolojik, zamansal ve pazarsal değişimlerin etkisiyle şekillenir. Bazen spor işletmelerinde yapılan ürün inovasyonu bile kısa süreli avantaj sağlamakta olsa bile rekabet avantajını sürdürebilmek için spor ürünü ve hizmetlerin üretim faaliyetlerindeki iyileştirme süreçlerinin sıkı takibine bağlıdır (Zollenkop, 2006). Süreç inovasyonu organizasyon içerisinde olduğu için ürün inovasyonuna göre kolay kontrol edilebilen ve direk uygulanabilen bir özelliği sahiptir. Süreç inovasyonunda asıl amaç sürecin etkisini arttırmaktır (Hauschildt, 2010). Süreç inovasyonunda hizmet üretiminin ve performansının optimize edilmesi söz konusudur. Süreç inovasyonu, ürün inovasyonu yardımıyla zamandan ve maliyetten kâr edilmesine olanak sağlar. Aynı zamanda süreç inovasyonu hedeflerin hızlı, etkili bir yapıda gerçekleşmesini sağlar (Ofner, 2015).

Spor hizmetlerinde süreç inovasyonu olarak değerlendirilebilen birçok uygulama vardır, bunlardan bazıları E-imza, Paso Lig ve performans geliştirme yazılımlarıdır. E-İmza, elektronik ortamda kullanılan ve yasal olan kimlik doğrulama sistemidir (Erişim 9). Bu süreç inovasyonu ile spor organizasyonları veya sporla ilişkili tüm yazışmalar daha kısa sürede bilginin üçüncü bir kişinin eline geçmeden, içeriğinde herhangi bir değişiklik olmadan daha hızlı iletilmesine olanak sağlanmıştır.

Paso Lig ise Türkiye'de süper lig maçlarına girebilmek için kullanılan elektronik karttır. Bu kart sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi için uygulanan bir sistemdir. Bir inovasyon olarak görülen bu sistem kredi kartı olarak kullanılabilme, alınan biletin farklı bir kart sahibine kolayca transfer edilebilmesi gibi çeşitli özellikleri bünyesinde barındırır (tr.wikipedia.org). Bu bağlamda süreç inovasyonları organizasyon yönetimini kolaylaştırdığı gibi maliyetleri düşürmekte ve hizmetlerin daha hızlı bir şekilde yerine getirilmesine de aracılık etmektedir.

Performans geliştirme yazılımı gibi yeni teknolojiler profesyonel sporcuların performanslarını geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu tür bir yazılım, antrenörlere ve profesyonel sporculara stilleri veya teknikleri konusunda geri bildirimde bulunmalarını sağlayarak performanslarındaki hataları düzeltmelerine yardımcı olmaktadır (Beleckiene vd., 2008).

Organizasyonel İnovasyon

Son yıllarda düzenlenen tüm organizasyonlarda özellikle büyük organizasyonların yönetilmesinde büyük değişimler olmuştur. Organizasyonun verimliliğini arttırmak için ortaya konulan yenilikler organizasyonel inovasyon olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla organizasyonel inovasyon diğer inovasyon türlerinden bağımsız düşünülmemelidir. Odak noktası ise organizasyon hizmetleri alanındaki yenilikler üzerinde durması ve organizasyona fayda sağlamasıdır (Zapf, 1994).

Gönüllü çalışanlar sporda organizasyonel inovasyon örneği olarak verilebilir. Bu tür inovasyonel düşünceler spor örgütleri için maliyetleri düşürebilen bir etkiye sahiptir. Örneğin Alman olimpiyat komitesi verilerine göre 2012 Londra olimpiyat oyunlarında 70.000 gönüllü çalışan hazır bulunmuştur. 2010 Kanada'da yapılan Kış olimpiyatları için internet üzerinden 300.000 başvuru olmuştur (Erişim 2).

Bulut tabanlı portaller ilk kez 2016 Rio Olimpiyat Oyunlarında sahne arkasındaki organizasyon yönetimi ve gönüllü aktivitelerde kullanılmıştır (Erişim 6). Futbol, tenis, beyzbol, kriket gibi branşlarda topun izlediği yolu takip etmek için Hawk-Eye teknolojisi geliştirilerek kullanılmaktadır (İçten ve Bal, 2017). Sonuç olarak organizasyonel inovasyon spor içinde de kullanılan bir kavram olarak sınıflanabilir ve örnekleri çoğaltılabilir.

Hizmet İnovasyonu

Hizmet sürekli insanla olan etkileşimle şekillenmektedir (Ofner, 2015). Yukarıda görüldüğü gibi spor inovasyonu, ürünlerde ve süreçlerde birçok bilgi ve bulguyu içerdiği gibi hizmet alanında da birçok bilgiyi içermektedir. Hizmet inovasyonu süreci, süreç inovasyonundan ve ürün inovasyonundan ayrı düşünülemez (Ofner, 2015).

Yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş bir hizmet yaklaşımı, hizmetin sunum ve dağıtım sistemindeki yenilik ve farklılık, hizmetin sunulmasında yeni teknolojilerin kullanılması hizmet inovasyonudur (Elçi, 2009). Dünyada gelişen teknoloji sporu şekil olarak geliştirerek ve yenileyerek (Devicioğlu ve Altungül, 2011) hizmet sektöründe de değişim ve dönüşüme neden olmaktadır.

Bu değişimlerden bir tanesi NBA'da yaşanmıştır. NBA'da sporcu seçimlerinde kullanılan Draft sisteminin getirilmesi sporda hizmet inovasyon örneği olarak verilebilir. Draft sistemi NBA'da bulunan takımların belli kurallar dâhilinde oyuncu seçme sistemi olup NBA'da oynayabilecek yetenekteki sporcuları daha erken tespit ederek NBA'ya kazandırmayı amaçlamaktadır. Sporda hizmet inovasyonu sayılabilecek uygulama ile NBA'ya birçok oyuncu kazandırılmıştır. Hatta bu oyuncular Amerikanın milli takımının en popüler oyuncularından olmuştur (Erişim 10)

Pazarlama İnovasyonu

Spor mal ve hizmetlerini pazarlayabilmek için; farklı pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesi ürün konumlandırma ve tutundurmada, ürün promosyonu veya fiyatlamada önemli değişimleri içeren veya spora yönelik yeni pazarlama yöntemlerinin uygulanması ve alışılmışın dışına çıkılmasıdır (Oslo Manual, 2005). Sporda pazarlama inovasyonu açık çevrede pazarlama faaliyetlerini içerir. Kracht (2015) spor pazarlamasında klasik iletişim araçlarını halkla ilişkiler, promosyon, reklam olarak görürken inovasyonel iletişim araçlarını web ve sosyal medya, mobil iletişim, etkinlik pazarlama gibi araçlar olarak görmüştür. Buradan hareketle sporda pazarlama inovasyonunun daha çok internet odaklı değerlendirilebileceği söylenebilir.

Buna örnek olarak, 2001'den beri Adidas'ın internet sitesinde yer alan bir program aracılığıyla müşterilerine ürün satın alma esnasında tasarım sürecine katılma fırsatı sunması verilebilir (Drossou ve Krempf, 2006). Göz takibi (eye tracking) analizleri ile spor pazarlanmasında spor tüketicilerinin davranışlarına yönelik araştırmalar yapılarak buna göre pazarlama yönteminin belirlenmesi (Schröer, 2016) pazarlama inovasyonu olarak değerlendirilebilir.

Pazarlama yöntemlerinde ortaya çıkan inovasyonlardan bir tanesi de güncel sorunlar hakkında farkındalık yaratmaktır. Bu amaçla, Real Madrid futbol takımı 2016 yılında okyanusların daha temiz olmasına dikkat çekmek için geri dönüştürülebilir plastikten üretilen bir forma giymiştir (Smith, 2016).

Pazarlama inovasyonu ortam (ambient) pazarlaması ile de karşımıza çıkmaktadır ve otobüs duraklarının kale şeklinde tasarlanması gibi açık çevrede pazarlama faaliyetlerini içermektedir. Yüce, Katırcı ve Gökçe (2017), günümüzde sportif bir ürünün ya da hizmetin, dijital dünyada web tabanlı uygulamalar ve sosyal medya aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşarak pazarlanabileceğinden söz etmiştir. Pazarlama inovasyonuna birçok örnek verilebilir. Burada asıl amaç müşterinin ve ürünü sunan kişinin maksimum fayda elde edebilmesi için yaratıcı bir fikri pazarlama amacıyla kullanabilmesidir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Sonuç olarak spor endüstrisine yapılan harcama günümüzde birçok endüstri çeşidine yapılan harcamadan oldukça fazladır (Tekin & Karakuş, 2018). Sporda inovasyonun, problemlere eskisinden daha iyi çözüm üreten bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bu yüzden düzenlenen her organizasyon için inovasyon önem arz etmektedir (Zapf, 1994).

Sporda inovasyon farklı düzeylerde ortaya çıksa da, farklı inovasyon çeşitleri spor organizasyonlarının, işletmesinin, pazarlamasının farklı yönlerini etkileyebilmektedir. Spor örgütlerinin; ürsnel, hizmetsel, süreçsel, organizasyonel ve pazarlama kanalları gibi çeşitli alanlarda, spor pazarında egemen olabilmek, organizasyon işleyişini kolaylaştırmak hizmetleri kolay kılabilmek için çeşitli inovasyonlar gerçekleştirebilmeleri ve bu inovasyonları sürdürebilmeleri önemlidir. İnovasyon günümüz spor örgütlerinin etkili bir şekilde yönetilebilmesi için değer verilmesi gereken bir olgudur. Sporun içerisinde yer alan her paydaş kişi veya grup, seyirciler, hakemler, yöneticiler tarafından organizasyonlarda inovasyon olarak nitelendirilebilecek yenilikler kullanılmaktadır.

İlgili alan yazında pek fazla yer almayan sporda inovasyon konusunun, spor işletmelerine, teşkilatlarına, organizasyonlarına sağlayabileceği katkıların daha net ortaya konulması amacıyla araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Alçın, S. (2016). Endüstri 4.0 ve insan kaynakları. *Popüler Yönetim Dergisi*, 63(1), 47.
- Banger, G. (2017). *Endüstri 4.0 Ekstra*. Ankara: Dorlion Yayınları.
- Beleckiene, G., Murphy, C., Dienys, V., Kaminskiene, B., Motiekaitiene, V... (2008). *Study of Sports Sector*, Research report on skill needs, Methodological Centre for Vocational Education and Training, Vilnius, Lithuania.
- Berliner, M. (2009). Strampeln für das klima. *Dienstag*, 22, Dezember.

- Clark, K.B., Fujimoto T. (1991). *Product Development Performance*. Boston: Harvard Business School Press.
- Cohendet, P., Ledoux, M.J. & Zuscovitch, E. (1987). Les matériaux nouveaux. *Economica*, Paris.
- Desbordes, M. (1997). "Le ski parabolique, ultime barrage contre la déferlante surf. L'évolution du ski: progrès technique ou conservatisme?". *Le Monde*, 28/29 Décembre.
- Desbordes, M. (1998a), *La diffusion des matériaux dans l'industrie du sport*. Thèse de Sciences de Gestion, Université Louis Pasteur, Strasbourg I, sous la direction du Pr Gilles Lambert, (en cours).
- Desbordes, M. (1998b). Le Management De L'innovation Dans L'industrie Du Sport Variations autour du cas Salomon. *Annales des Mines*.
- Devecioğlu, S. ve Altungül, O. (2011). Spor teknolojilerinde inovasyon. *Varol A, Varol Y, Çelik V, editörler. LATS*, 11, 16-18.
- Devecioğlu, S. Yıldırım, E. Altungül, O. (2011). Spor yönetiminde inovasyon yaklaşımı. *Verimlilik Dergisi* (1), 97-112.
- Drossou, O. ve Krempf S. (Hg.) (2006) *Open Innovation. Freier Austausch von Wissen als soziales, politisches und wirtschaftliches Erfolgsmodell*. Hannover: Heise-dpunkt (Reihe Telepolis).
- Echo der Zeit. (2006). *Schweizer Radio DRS I*, 17. Juli 2006.
- Elçi, Ş. (2009). *İnovasyon Kalkınmanın ve Rekabetin Anabarı*. 13. bs. Technopolis Group: s. 3-12.
- Eldem, M.O. (2017). *Endüstri 4.0*. TMMOB EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni, 3, 10-16.
- Erişim 1. <https://www.bbc.com/turkce/spor-45038263>. Video Yardımcı Hakem (VAR) Sistemi nedir: Uygulama Türkiye'de de başlıyor. (Erişim:13.03.2019)
- Erişim 2. http://www.dosb.de/de/olympia/olympischespiele/sommerspiele/london2012/news/detail/news/volunteers_die_guten_geister_der_spiele. (Erişim Tarihi: 07.03.2019)
- Erişim 3. <https://www.haberturk.com/ekonomi/teknoloji/haber/1253417-euro-2016da-6-yeni-teknoloji> Euro 2016'da 6 yeni teknoloji (Erişim:14.03.2019)
- Erişim 4. <http://www.ekospor.com/akilli-stadyumlar/> (Erişim Tarihi: 24.08.2018)
- Erişim 5. <https://www.donanimhaber.com/2018-Dunya-Kupasinda-kullanilan-yeni-teknolojiler-neler--100761> 2018 Dünya Kupası'nda kullanılan yeni teknolojiler neler? (Erişim: 14.03.2019).
- Erişim 6. <http://www.ideaport.org.tr/haberler/rio-olimpiyatlarında-kullanılan-5-teknolojik-inovasyon> Rio olimpiyatlarında kullanılan beş teknolojik inovasyon (Erişim Tarihi: 14.03.2019)
- Erişim 7. <https://morfikirler.com/zincirsiz-ve-katlanabilir-ilk-bisiklet-jivr/> (Erişim Tarihi: 07.03.2019)
- Erişim 8. <http://www.teknokulis.com/dosyalar/digerdosyalar/2012/07/19/2012-londra-olimpiyatlarında-5-yeni-teknoloji> Londra olimpiyatlarında beş yeni teknoloji (Erişim Tarihi: 02.02.2017)
- Erişim 9. https://tr.wikipedia.org/wiki/Elektronik_imza (Erişim Tarihi: 20.02.2017)
- Erişim 10. https://tr.wikipedia.org/wiki/NBA_Se%C3%A7meleri. (Erişim Tarihi: 20.02.2017)
- Erişim 11. <http://www.veteknoloji.net/haber/euro-2016-ya-sahin-gozu-teknolojisi-geliyor-81270.html> Euro 2016'ya şahin gözü teknolojisi geliyor! (Erişim Tarihi: 14.03.2019)
- Erişim 12. <https://ine.do/tr/sporu-gelistiren-ve-donusturen-10-teknoloji/9ru/vertical>. (Erişim Tarihi: 20.29.2017)
- Gupta, D. (2011). Functional clothing-definition and classification. *Indian Journal of Fibre & Textile Research*. 36, 321-326.
- Gündoğdu, F. ve Sunay, H. (2012). İnovasyon ve Türk spor yönetiminde inovasyon uygulamaları. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 61-66.
- Hauschildt, J. (1993). *Innovationsmanagement*. München: Vahlen.
- Hauschildt, J. (2010). *Innovationsmanagement*. 5. Aufl. München: Franz Vahlen GmbH.
- Heinemann, K. (2001). *Die Technologisierung des Sports*. Eine sozio-ökonomische Analyse. Schorndorf.
- INSEE. (1989). *Les pratiques de loisirs*. Enquête 1987/1988, collection INSEE Résultats, n° 1 CESP, Enquête Médias marchés.
- Irlinger P., Louveau C. & Metoudi M. (1988). *Les pratiques sportives des Français*, INSEP.
- İçten, T. ve Bal, G. (2017). Artırılmış gerçeklik üzerine son gelişmelerin ve uygulamaların incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi. Part C*. 2(5), 111-136.
- Kracht, F. (2015). *Event-Marketing zur Produkteinführung in der Sportindustrie*, Bachelorarbeit, Hochschule Mittweida.
- McDonald, R. (2007). An investigation of innovation in nonprofit organizations: The role of organizational mission. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 36, 256-281. doi : 10.1177/0899764006295996
- Müller, D. (2008). *Innovationen in der Sportindustrie* (Doctoral dissertation, Diss., Eidgenössische Technische Hochschule ETH Zürich, Nr. 17630, 2008).
- OECD - Oslo Manual (2005). *Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data*. Paris.

- Ofner, T. (2015). Innovationsprozesse in Sportorganisationen - eine empirische Analyse im organisierten Sport“Magister der Naturwissenschaften, *Magisterarbeit*, Universität Wien.
- Otero-Neira, C., Tapio Lindman, M., & Fernández, M. J. (2009). Innovation and performance in SME furniture industries: An international comparative case study. *Marketing Intelligence & Planning*, 27(2), 216-232.
- Philipp, H. (2008). Open and closed innovation, *Springer Science, Business Media*, Gabler verlag
- Pleschak, F. & Sabisch, H. (1996). *Innovationsmanagement*. Stuttgart: Schäffer-Poeschel.
- Pouquet, L. (1994). Le comportement des consommateurs d'articles de sport, *CREDOC*, Novembre.
- Reichert, L. (1994). *Evolution und Innovation*. Berlin.
- Schlepper, F. (2014). *Vermarktung von Sportveranstaltungen. Entwicklung eines Erfolgsmodells am Beispiel des Münster-Marathons*. Wiesbaden: Springer gabler verlag
- Schröer, C. (2016). Eye Tracking in der Sponsoring-Forschung. M. Dinkel, C. Schröer, P. Thalmeier, L. Brager & S. Ronft (Hrsg.), Eye Tracking in der Sport- und Veranstaltungsbranche: Themenheft der Sciamus - *Sport und Management*, (7) 7-16.
- Smith, M. (2016). *Real Madrid wear unusual recycled kits to promote cleaner oceans*. <http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-3974772/Real-Madrid-wear-unusual-recycled-kits-2-1-victory-Sporting-Gijon.html> adresin-den erişildi. (Erişim Tarihi: 08.03.2019).
- Şimşek, A. Devecioğlu, S. (2018). Spor endüstrisinde yeni teknolojilerin görünümü. *Uluslararası Beden Eğitimi Spor Rekreasyon Ve Dans Dergisi*, 1,(1)20-36.
- Tekin, Z. & Karakuş, K. (2018). Gelenekselden akıllı üretime spor endüstrisi 4.0, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 2103-2117.
- Thaller R. (1986). *Pour une économie de la diffusion des innovations technologiques; l'exemple des matériaux composites*. Thèse de doctorat en Sciences Economiques, Université Lyon II.
- Yüce, A., Katarıcı, H., & Gökce, S. (2017). Gelenekselden dijital spor pazarlaması: kavramsal bir çalışma. *International Journal of Social Science*, 55(Spring II), 543-556, doi: <http://dx.doi.org/10.9761/J.A.S.S.6947>
- Zapf, W. (1994). Modernisierung, Wohlfahrtsentwicklung und Transformation. Berlin: *Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung WZB*
- Zollenkop, M. (2006). Geschäftsmodellinnovation: Initiierung eines systematischen Innovationsmanagements für Geschäftsmodelle auf Basis lebenszyklusorientierter Frühaufklärung. *Springer-Verlag*.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 47-54

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 47-54

 Ebru Olcay KARABULUT

 Sevde MAVI-VAR

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu

Sorumlu Yazar: E.O. Karabulut
e-mail: ebolka@hotmail.com

Geliş Tarihi: 07.03.2019
Kabul Tarihi: 16.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Taekwondocuların Durumluk ve Sürekli Kaygılarının Müsabaka Performansı ve Yaralanma Durumu ile İlişkisi

Özet

Bu çalışmanın amacı, taekwondo sporu ile uğraşan üniversite öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygılarının müsabakalardaki performanslarına ve yaralanma durumlarına etki edip etmediğini belirlemektir. Çalışmaya üniversitede okuyan ve 2017 yılında Kırşehir’de yapılan Üniversitelerarası Türkiye Taekwondo Şampiyonasında yarışan 135 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Bu araştırmanın deseni karma yöntemdir. Gönüllü katılımcılara 20 sorudan oluşan ve iki bölümde uygulanan Spielberger’in “Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri” uygulanmıştır ve veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan sporcuların maç sonuçlarına bakılarak performans değerlendirilmesi yapılmıştır. Sporcuların yaralanma durumu ise açık uçlu soru yoluyla değerlendirilmiştir. Sonuç olarak taekwondocuların cinsiyet, biyolojik yaş ve spor yaşı değişkenleri ile her iki kaygı düzeyi puan ortalamaları arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaralanma durumu olup-olmama değişkeni ve başarılı olup-olmama değişkeni ile durumluk kaygı puan ortalamaları arasında farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taekwondo, durumluk kaygı, sürekli kaygı, performans, spor yaralanması

Competition Performance of State and Trait Anxiety of Taekwondo Players and its Relationship with Injury Status

Abstract

The aim of this study is to determine whether the state and continuous concerns of university students dealing with taekwondo sport have an impact on their performance and injury status. This study conducted in 2017 in Kırşehir Turkey Intercollegiate Taekwondo Championships 135 athletes participated in the race as volunteers. The model of this research is a mixed method. Spielberger's State and Trait Anxiety Inventory, consisting of 20 questions and applied in two parts, was applied to volunteer participants and data were analysed in SPSS program. In addition, the performance of the participants was evaluated by looking at the results of the match. The injury status of the athletes was evaluated through open-ended question. As a result, it was determined that there were no differences between the sex, biological age and sport age variables of the taekwondo players and the level of anxiety levels. In addition, there was a difference between the state of the injury status and whether or not the success variable and the state of anxiety scores.

Keyword: Taekwondo, state anxiety, trait anxiety, performance, sport injury

Atf için; Karabulut, E.O. ve Mavi-Var, S. (2019) Taekwondocuların durumluk ve sürekli kaygılarının müsabaka performansı ve yaralanma durumu ile ilişkisi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 47-54.

GİRİŞ

Sporcular, antrenörler, spor psikologları ve spor ile ilgisi olan kişi ve kurumlar sporda başarı elde edebilmek için çaba harcamaktadırlar. Sık sık sporcuların yüksek performanslarını ortaya koydukları müsabakalar organize edilmektedir. Sporcuların bu müsabakalarda başarılarının artması ve yapabileceklerinin en iyisini yapabilmeleri için sürekli yeni teknikler ve yöntemler araştırılmaktadır. Sporda büyük başarılar göstermiş ülkelerde görüldüğü gibi eşit yeteneklere ve imkânlarla sahip binlerce genç sporcudan ancak bazıları çok yüksek performansa ulaşma başarısı gösterebilmektedirler (Başer, 1998). Spordaki bu başarılar için sporcuların sadece fiziksel kapasitenin yüksekliğinin yeterli olmadığı aynı zamanda psikolojik olarak da yeterli kapasiteye sahip olmaları gerektiği bilinen bir gerçektir. Son yıllarda bu sportif performansın düşüklüğünü ve yüksekliğini etkileyebilen birçok faktörden söz edilmektedir. Bu faktörlerin bazıları “çevresel faktörler” adı altında değerlendirilirken, bazıları da içsel (psikolojik) faktörler adı altında değerlendirilmektedir. Sporcuların psikolojik durumları ve sergileyecekleri performansı, kaygı düzeyleri ile de yakından ilişkilidir (Gülşen, 2008). Son zamanlarda yapılan çalışmalar spor ortamındaki fiziksel faktörlerin yanında kaygı, stres ve motivasyon gibi psikolojik faktörlerinde başarıyı etkilediğini göstermektedir (Kuru, 2000; Doğan, 2018; Çetinkaya, 2018).

Kaygı, insanlarda var olan temel bir duygu ve heyecansal bir olgudur (Akandere, 1997). Bireylerin günlük davranışlarında en sık gözlenebilen bir duygu durumudur (Cüceloğlu, 2018). Genel anlamda kaygı, sinirlilik, endişe ve evham ile tanımlanan ve aktif ya da beden uyarılmışlığı ile ilişkilendirilen olumsuz duygusal bir durumdur (Weinberg ve Gould, 2015). Kaygının “bilişsel kaygı” adı verilen düşünsel bir bileşeni ve “bedensel kaygı” adı verilen diğer bir bileşeni de vardır. Ayrıca bilişsel ve bedensel kaygı arasındaki farklara ek olarak da “durumluk” ve “sürekli” kaygı arasındaki farka da değinmek önemlidir. Durumluk kaygı, sürekli değişen bir duygu durum özelliğini işaret etmektedir. Durumluk kaygı ve sürekli kaygı kavramlarını ilk kez ortaya çıkartan Spielberger’e göre, öznel ve bilinçli olarak algılanan endişe ve gerilim, otonom sinir sisteminin uyarılmışlığı ve eylemleriyle bağdaştırılan duygusal bir durumdur. Sürekli kaygı ise, durumluk kaygının aksine, nesnel olarak tehlike olmayabilen durumları tehlikeli olarak algılamak için davranışsal bir eğilimdir. (Weinberg ve Gould, 2015). Spor ortamında kaygı ise “baskı altında yerine getirilen görev performansından kaynaklanan strese verilen, hoş olmayan psikolojik tepki” ye işaret etmektedir (Cheng, Hardy ve Markland, 2009). Yüksek ve sürekli kaygıya sahip kişilerin genellikle zorlu müsabakalarda, daha fazla sürekli kaygıları vardır. Kaygı seviyelerindeki aşırı düşüklük veya yükseklik de sportif başarıyı olumsuz etkileyebilecek bir etken olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Uzak Doğu kökenli bir spor dalı olan taekwondo, fizyolojik gelişmelerin yanı sıra ruhsal gelişmeyi de içine alarak beden ve zihin gelişimini en üstün ve uygun şekilde kullanılması usulünü öğretir (Kim vd., 1999). Taekwondo müsabakaları aynı gün içerisinde eleme usulü olarak çeyrek final, yarı final ve final şeklinde yapılır. Her müsabaka ikişer dakikadan 3 raund şeklinde yapılmaktadır (WTF, 2018). Günümüz taekwondosunda boyu uzun olan sporcular biyomekanik olarak kısa boylu rakiplerine göre daha avantajlı konuma geçirebilmektedirler. Daha uzun sporcular daha uzun üst ve alt ekstremiteye sahip olduklarından daha az enerjile daha fazla alan kaplayarak avantajlı konuma geçebilmektedirler (Kazemi, Perri ve Soave, 2010). Taekwondo da müsabaka kazanmada sporcuların fiziksel uygunlukları ve antropometrik yapıları etkinliği kadar müsabaka içinde taekwondocunun uygulaması gereken tekniklerin ve hareketsetel aksiyonların sayısı, oranı ve etkinliği de önemli bir rol oynamaktadır (İmamoğlu, Açıık ve Bayram, 2010). Taekwondo sporunun bu özelliklerinden dolayı kaygı unsurunun oldukça yüksek olduğu bir spor branşıdır.

Araştırmanın Amacı

Yukarıdaki bilgiler ışığında bu çalışmada durumluk ve sürekli kaygı ile performans arasındaki ilişki araştırılarak kaygının müsabaka performansı ile arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bununla beraber durumluk ve sürekli kaygı durumunun cinsiyet ve yaralanma durumu gibi değişkenlere etkilerinin de incelenmesi bu çalışmanın amaçları arasında bulunmaktadır.

YÖNTEM

Amaç ve Yöntem

Bu çalışma, taekwondocuların durumluk ve sürekli kaygılarının müsabaka performansı ve yaralanma durumları ile ilişkisinin incelenmesini amaçlayan ilişkisel tarama modeli bir çalışmadır. Bu araştırmanın deseni karma yöntemdir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışma 2017 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinde yapılan Üniversitelerarası Türkiye Taekwondo Şampiyonasına katılan sporcular üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini şampiyonaya katılan 399 taekwondocu oluşturmaktadır. Örneklem gurubunu ise çalışmaya gönüllü olarak katılan 46 kadın, 89 erkek olmak üzere 135 sporcu oluşturmaktadır.

Tablo 1. Taekwondocuların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	46	34
	Erkek	89	66
Yaş	17-20	24	18
	21-24	73	54
	25 ve üstü	38	28
Spor Yaşı	1-3	40	29
	4-6	22	17
	7-9	41	30
	10 yıl ve üstü	32	24
Yaralanma Durumu	Evet	34	25
	Hayır	101	75
Müسابaka Başarı Durumu	Başarılı	44	33
	Başarısız	91	67

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında, Spielberger'in 1976 yılında Öner ve Le Compte (1983) tarafından Türkçe ye çevrilerek, geçerlilik çalışmaları yapılan "Durumluk (STAI-1) ve Sürekli (STAI-2) Kaygı Envanteri" kullanılmıştır (Spielberger ve Reheiser, 2004). Kendini değerlendirme türünde bir ölçek olan veri toplama aracı, kısa ifadelerden oluşan 40 maddeyi içermektedir. Ölçek, anda hissedilenleri belirlemek amacıyla oluşturulan 20 maddelik "durumluk kaygı formu" ve son yedi gündür hissedilenleri belirlemek amacıyla oluşturulan yine 20 maddelik "sürekli kaygı formu" olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Durumluk Kaygı Alt Ölçeği maddelerinde ifade edilen duygu ve davranışlar, bu tür yaşantıların şiddet derecesine göre '(1) Hiç, (2) Biraz, (3) Çok ve (4) Tamamıyla' seçeneklerinden biri seçilerek belirtilir. Sürekli Kaygı Alt Ölçeği maddelerinde ifade edilen duygu ve davranışlar ise, sıklık derecelerine göre; '(1) Hemen Hiçbir Zaman, (2) Bazen, (3) Çok Zaman ve (4) Hemen Her Zaman' şeklinde işaretlenir. Her bir alt ölçekten alınan yüksek puanlar, kaygı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. 4'lü Likert tipi olan ölçeğin Alpha güvenirliğinin 0,83 ile 0,87 arasında, test-tekrar test güvenirliğinin 0,71 ile 0,86 arasında ve madde güvenirliğinin 0,34 ile 0,72 arasında değiştiği bildirilmektedir (Öner ve Le Compte, 1998).

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizleri SPSS 20 programında yapılmış ve anlamlılıkları tespit edilmiştir. İstatistiki yöntem olarak frekans, yüzde dağılımları alınmış, değişkenler normal dağılım ve homojenlik koşulları yerine getirdiği için ikili gruplarda parametrik testlerden t-testi ve çoklu gruplarda Anova Testi uygulanmış, istatistiksel anlamlılık için 0,05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan sporculardan ilk 4'e girerek madalya kazananlar müsabaka performansı açısından başarılı olarak değerlendirilmiş olup, sporcuların yaralanmaya ilişkin durumları ise açık uçlu soru yoluyla elde edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2. Taekwondocuların Cinsiyet Değişkenine Göre Durumluk (STAI-I) ve Sürekli (STAI-2) Kaygı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki İçin T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	p
STAI- 1	Kadın	46	45,05	4,62	0,852	0,235
	Erkek	89	48,62	8,65		
STAI- 2	Kadın	46	45,75	7,86	0,145	0,854
	Erkek	89	45,82	7,78		

Tablo 2 incelendiğinde, taekwondocuların cinsiyetleri ile durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Tablo 3. Taekwondocuların Biyolojik Yaş Değişkenine Göre Durumluk (STAI-I) ve Sürekli (STAI-2) Kaygı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki İçin Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Grup	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
STAI 1	17-20	24	48,42	8,56	G.ararası	104,86	2	51,98	0,888	0,414
	21-24	73	47,63	7,48	G.içi	648,50	133	58,52		
	25 +	38	44,48	4,63	Toplam	7583,47				
	Toplam									
STAI 2	17-20	24	44,58	7,88	G.ararası	218,66	2	114,38	2,159	0,120
	21-24	73	47,00	6,84	G.içi	783,44	133	52,98		
	25 +	38	44,24	7,78	Toplam	7074,26				
	Toplam									

Tablo 3'de elde edilen verilerden anlaşılacağı üzere taekwondocuların biyolojik yaşları ile durumluk kaygı puanları ($t_{(228)} = ,888$; $p>,05$) ve sürekli kaygı puanları ($t_{(228)} = 2,159$; $p>,05$) arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Taekwondocuların Spor Yaşı Değişkeni İle Durumluk (STAI-I) ve Sürekli (STAI-2) Kaygı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki İçin Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Grup	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
STAI 1	1-3	40	45,11	6,90	G.ararası	381,15	2	132,35	2,286	0,074
	4-6	22	47,01	5,40	G.içi	6270,35	133	56,74		
	7-9	41	48,05	6,93	Toplam	7562,47				
	10+	32	49,18	8,18						
STAI 2	1-3	40	46,25	6,99	G.ararası	23,685	2	7,13	0,136	0,801
	4-6	22	47,39	7,38	G.içi	7245,65	133	56,05		
	7-9	41	46,10	8,25	Toplam	7228,25				
	10+	32	47,24	6,16						

Tablo 4'te görüldüğü üzere taekwondocuların spor yaşları ile durumluk kaygı puanları ($t_{(228)} = ,2286$; $p>,05$) ve sürekli kaygı puanları ($t_{(228)} = 0,136$; $p>,05$) arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Taekwondocuların Yaralanma Durumlarının Durumluk (STAI-I) ve Sürekli (STAI 2) Kaygı Puan Ortalamaları ve Aralarındaki İlişki İçin T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Değişkenler	N	\bar{X}	S	t	p
STAI- 1	Yaralanma olması	34	47,70	8,59	1,458	0.000*
	Yaralanma olmaması	101	45,85	6,24		
STAI- 2	Yaralanma olması	34	43,36	5,68	1,652	0.924
	Yaralanma olmaması	101	44,62	5,21		

* $p < 0,05$

Tablo 5'deki verilerden anlaşılacağı üzere taekwondocuların yarışma esnasında yaralanma durumlarının olup-olmama değişkeni ile durumluk kaygı puanları ($t_{(135)} = 1,458$; $p < ,05$) arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan t- testi sonucuna göre müsabaka esnasında yaralama durumu alan sporcuların durumluk kaygı puanları ($\bar{x}=47,70$), yaralanma olmayan sporcuların kaygı puanlarından ($\bar{x}=45,85$) yüksek

olduğu tespit edilmiştir. Tablo'da ayrıca yapılan analiz sonucunda taekwondocuların yarışma esnasında yaralanma durumlarının olup-olmama değişkeni ile sürekli kaygı puanları ($t_{(135)} = 1,652$; $p > ,05$) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 6. Taekwondocuların Başarı Değişkeni ile Durumluk (STAI-1) ve Sürekli (STAI-2) Kaygı Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki İçin T- Testi Sonuçları

Ölçekler	Başarı Durumu	N	\bar{x}	S	t	p
STAI- 1	Başarılı	44	40,73	6,18	1,612	0,002*
	Başarısız	91	43,02	7,61		
STAI- 2	Başarılı	44	46,12	5,70	1,802	0,316
	Başarısız	91	46,22	5,42		

* $p < 0,05$

Tablo 6'da görüldüğü üzere taekwondocuların yarışmada başarılı olup-olmama değişkeni ile durumluk kaygı puanları ($t_{(135)} = 1,612$; $p < ,05$) arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yapılan t- testi sonucuna göre müsabakada ilk 4'e girip başarılı sayılan sporcuların durumluk kaygı puanları ($\bar{x} = 40,73$), başarılı olamayan sporcuların kaygı puanlarından ($\bar{x} = 43,02$) düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo'da ayrıca taekwondocuların yarışmada başarılı olup-olmama değişkeni ile sürekli kaygı puanları ($t_{(135)} = 1,802$; $p > ,05$) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Taekwondo sporu ile uğraşan üniversite öğrencilerinin müsabakadaki cinsiyet, biyolojik yaş, spor yaşı, yaralanma durumları ve başarı değişkenleri ile durumluk ve sürekli kaygı Puanları arasındaki ilişkiyi araştıran bu çalışmada, taekwondocuların cinsiyetleri ile kaygı puanları arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir (Tablo 2; $p > ,05$). Ortaya çıkan bu sonuç, taekwondo sporcularının cinsiyetlerinin kaygı düzeylerini etkilemediği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca sporcuların üst düzeyde bu branşla uğraşmalarının ve dolayısı ile çok fazla maça katılmalarının da bu sonucu etkilediği düşünülebilir.

Sporcular ile durumluk ve sürekli kaygıların farklı değişkenler ile incelendiği Artok (1994), Özbekçi (1990), Ediş (1994), Erbaş (2000), Macila (2013), Civan, Arı ve Görücü (2010) isimli çalışmalar sonucunda sporcuların cinsiyetleri ile durumluk veya sürekli kaygıları arasında bir fark bulunamamıştır. Bu çalışmalar bizim sonuçlarımızla benzerlik göstermemektedir. Ancak Vurgun, Gündüz, Bereket ve Çamlıyer (2003), Dönmez (2013), Hacıcaferoğlu, Hacıcaferoğlu ve Seçer (2015) yaptıkları çalışmalarda cinsiyet ile Durumluk ve Sürekli kaygılar arasında ilişki tespit etmiş olup bizim çalışmalarımızla paralellik göstermemektedir. Sonuçlardaki bu farklılıklara sporculara özgü kişisel özelliklerinin, spor branşlarındaki farklılıkların ve araştırma yapılan müsabakaların önem derecesinin de etki ettiği düşünülebilir.

Araştırmadaki bir diğer sonuç ise, taekwondocuların biyolojik yaşları ile durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı şeklindedir (Tablo 3; $p > ,05$). Ancak puan ortalamalarına bakıldığında yaşı küçük olan sporcuların daha yüksek Durumluk kaygı puanına sahip olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuca göre biyolojik yaşın ilerlemesi ile beraber durumluk kaygı seviyelerinde düşüklük meydana geldiği söylenebilir. Ancak çalışma bulgularına göre bu düşüklük anlamlı değildir. Bizim çalışmamızla benzer şekilde Akandere ve Baybek (2000) yaptıkları çalışmada judocuların yaşları ile başarı kaygıları arasında, Erbaş (2000), basketbolcular üzerinde yaptığı çalışmada sporcuların biyolojik yaşları ile durumluk kaygıları arasında, Yücel (2003) taekwondocuların yaşları ile kaygı puanları arasında, Erbaş ve Küçük (2012) Türkiye Erkekler Basketbol Liginde yer alan takımlardaki üst düzey basketbolcuların yaşları ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Bununla birlikte Carazo-Vargasa ve Moncada-Jiménez (2014) çalışmasında elit taekwondocuların gençler kategorisinde başarılı olmaları durumunun büyükler kategorisinde başarılı olup olamayacağını inceleyen çalışma sonucunda cinsiyete bakılmaksızın başarı açısından, gençlerle büyükler müsabakaları arasında düşük bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmalar bizim çalışmalarımızı destekler niteliktedir. Bu sonuçlarla beraber Başaran vd., (2009), Bingöl vd. (2012), Dönmez (2013), Var, Karabulut ve Atasoy (2018) farklı gruplarla yaptıkları çalışmada kaygı puanları ile biyolojik yaş arasında farklılıklar tespit etmişlerdir.

Taekwondocuların spor yılı ile kaygı puan ortalamaları arasında da anlamlı ilişki tespit edilememiştir (Tablo 4; $p>,05$). Sürekli kaygı puan ortalamalarına bakıldığında, taekwondocuların spor yılı değişkenine göre sürekli kaygılarını benzer şekilde yaşadıkları söylenebilir, çünkü kaygı puan ortalamaları birbirine çok yakındır. Durumluk kaygı ile spor yılı değişkeni arasında da anlamlı ilişki tespit edilememiştir ancak puan ortalamalarına bakıldığında spor yılı yükseldikçe durumluk kaygı puan ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir. Ergür (2002), Yücel (2003), Öğüt (2004), Erbaş (2005), Adalı (2006) ve Bingöl vd., (2012), Erbaş ve Küçük (2012), Atasoy vd. (2018), Var vd. (2018) farklı gruplarla yaptıkları çalışmalarda sporcuların spor yapma yılının kaygı düzeylerini etkilemediklerini tespit etmişlerdir. Elde edilen bulgular araştırma bulgularını desteklemektedir. Buna karşın araştırma konusu ile ilgili Koç (2004), Başaran (2008), Dönmez (2013), Hacıferoğlu vd. (2015) farklı sporcu grupları ile yapmış oldukları araştırmalarda spor yılı ile durumluk kaygı puan ortalamaları arasında ilişki tespit etmişlerdir.

Tablo 5'deki verilerden anlaşılacağı üzere müsabaka esnasında yaralanma durumu olan ve olmayan sporcuların sürekli kaygıları arasında anlamlı ilişki tespit edilememişken ($p>,05$), Durumluk Kaygı puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, müsabakadan önce sakatlık geçiren ve halen spor yaralanması bulunan taekwondocuların, sağlıklı taekwondoculara göre daha yüksek durumluk kaygı puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Spor yaralanması sporcular için kaygı yaratan büyük bir faktördür. Yoğun antrenman programları ve müsabakalar, ısınmadan yapılan hareketler veya sert darbeler yaralanmaya yol açabilmektedir. Sivrikaya (1998) de yaptığı çalışmada spor yaralanması olan sporcuların daha yüksek kaygılı olduğunu bulmuştur.

Müsabakada başarılı veya başarısız olma durumuna göre taekwondocuların sürekli kaygı puan ortalamaları arasında anlamlı ilişkinin tespit edilememesine karşın durumluk kaygı puanlarında farklılık tespit edilmiş olması araştırmanın bir diğer bulgusudur. Puan ortalamalarına bakıldığında müsabakada başarısız olan sporcuların durumluk kaygı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, sporcuların durumluk kaygılarının yüksek olmasının müsabaka başarılarını olumsuz etkilediği söylenebilir. Scalan ve Passer, yaşanan başarı ve başarısızlıkların durumluk kaygıyı nasıl etkilediğine bakmış, futbola katılan bayan ve erkek sporcuların başarısızlık sonrası durumluk kaygılarının yükseldiğini görmüşlerdir (akt., Konter, 1996). Bedir (2008), müsabaka öncesi ve sonrası durumluk kaygı düzeyinin sporcunun başarısını etkilediği ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak; taekwondocuların durumluk ve sürekli kaygılarının müsabaka performansı ve yaralanma durumları ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, cinsiyet, biyolojik yaş ve spor yaşı değişkenleri ile her iki kaygı düzeyi puan ortalamaları arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Sonuçlarda ayrıca yaralanma durumu olup-olmama değişkeni ve başarılı olup-olmama değişkeni ile durumluk kaygı puan ortalamaları arasında farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca yapılacak olan diğer çalışmalarda farklı gruplardaki taekwondoculara ya da diğer spor branşlarındaki sporcular üzerinde araştırma yapılarak aralarındaki farka bakılabilir. Sporda performansa etki edebilen stres, kaygı gibi durumların kontrolü için sporculara ve antrenörlere bu konuyla ilgili eğitimler verilmesi faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, F. (2006). *14-18 yaş kız ve erkek basketbolcuların atılganlık ile sürekli kaygı düzeylerinin sosyodemografik yapılarına göre karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akandere, M. (1997). *Üniversite gençliğinde görülen kaygının giderilmesinde sporun etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akandere, M. & Baybek, H. (2000). Judo milli takım sporcularının solunum, nabız, tansiyon, yaş, kilo, elde edilen başarı durumu ile kaygı düzeyleri ilişkileri açısından incelenmesi, *1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi*, s:307-322, Ankara.
- Artok, F. (1994). *Üniversiteler arası basketbol müsabakalarına katılan basketbolcuların maç öncesi durumluk kaygı düzeylerini performanslarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Atasoy, M., Karabulut, E. O. & Var, L. (2018). The research on the negative evaluation anxiety of taekwondo players by different variables. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 20(3), 158-162.
- Başaran, M. H. (2008). *Sporcularda durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Başer, E. (1998). *Uygulamalı Spor Psikolojisi*. 3. Baskı, Bağırhan Yayınevi, Kültür Ofset, Ankara.
- Bedir, R. (2008). *Taekwondo milli takım sporcularının durumluk kaygı düzeylerinin başarıya etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bingöl, H., Çoban, B., Bingöl, Ş., Gündoğdu, C. (2012). Üniversitelerde öğrenim gören taekwondo milli takım sporcularının maç öncesi kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14 (1),121-125.
- Carazo-Vargasa, P. & Moncada-Jiménez, J. (2014). Successful youth performance does not relate to future senior performance in elite taekwondo competitors. *International Journal of Physical Education, Fitness and Sports Journal*. 3(4), 11-17.
- Cheng, W. K., Hardy, L. & Markland, D. (2009). Toward a three-dimensional conceptualization of performance anxiety: Rationale and initial measurement development. *Psychology of Sport and Exercise*, 10, 271-278
- Givan, A., Arı, R., Görücü, A., & Özdemir, M. (2010). Bireysel ve takım sporcularının müsabaka öncesi ve sonrası durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 193-206.
- Cüceloğlu, D. (2018) *İnsan ve Davranış*. Geliştirilmiş 36. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çetinkaya, T. (2018). Analysis of the relationship between body perception levels and social appearance anxieties in the students of school of physical education and sports. *Journal of Education and Training Studies*, 6(5), 194-200.
- Doğan, P. K. (2018). Examining the relation between the fear of negative evaluation and the anxiety for social appearance in folk dancers. *Journal of Education and Training Studies*, 6(3), 59-65.
- Dönmez, K. & Güçlü, M. (2002). Judo, taekwondo, jimnastik erkek milli takım sporcuları ile voleybol, hentbol, badminton erkek milli takım sporcularının durumluk kaygılarının karşılaştırılması, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (3), 79-93.
- Dönmez, K. H. (2013). Samsun ilinde yapılan üniversitelerarası basketbol müsabakalarına katılan sporcuların durumluk kaygı ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 6 (5), 243-248.
- Ediş, A. (1994). *Üst düzey voleybolcularda beceri performansı ve yarışma kaygısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Engür, M. (2002). *Elit sporcularda başarı motivasyonun, durumluk kaygı düzeyleri üzerine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erbaş, M. (2000). *Türkiye basketbol 2. erkekler ligindeki oyuncuların bazı kişisel değişkenlerinin durumluk kaygı üzerine etkileri ve durumluk kaygının takım içi ilişkilerine etkisinin araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Erbaş, M.K. (2005). *Üst düzey basketbolcularda durumluk kaygı düzeyleri ve performans ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Erbaş, M. K., & Küçük, V. (2012). Üst düzey basketbolcularda durumluk kaygı düzeylerinin farklı değişkenlere göre karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 14 (2), 257-261
- Gülşen, D. (2008). *Farklı lig düzeyinde oynayan futbolcuların oynadıkları meknlere, öğrenim durumu ve spor yaşlarına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Hacıcaferoğlu, S., Hacıcaferoğlu, B., & Seçer, M. (2015). Halk oyunları branşına katılan sporcuların yarışma öncesi kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Science Culture And Sport (Intjses)*, 3(4), 288-297.
- İmamoğlu, O., Açak, M. & Bayram, L. (2010). Taekwondo müsabaka kurallarında yapılan bazı değişikliklerin müsabakalardan kullanılan tekniklere olan etkisinin araştırılması. *Journal of Sports and Performance Researches*. 1(1), 30-37.
- Kazemi, M., Perri, G. & Soave, D. (2010). A profile of 2008 olympic taekwondo competitors. *J Can Chiropr Assoc*, 54(4), 243-249.
- Kim, S. H., Chung, K. H., & Lee, K. M. (1999). *Taekwondo Kyorugi: Olympic Style Sparring*. Turtle Press.
- Koç, H. (2004). *Profesyonel futbolcularda durumluk kaygı düzeylerini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Konter, E. (1996). *Profesyonel futbolcuların bazı kişisel değişkenlerinin durumluk kaygı üzerine etkileri ve durumluk kaygının takım içi ilişkilerine etkisinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kuru, E. (2000). *Spor Psikolojisi*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.
- Macila E. (2013). *Basketbol oyuncularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KKTC Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Öğüt, R. (2004). *Sporla sürekli kaygı düzeyi ile benlik saygısının karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öner, N. & Le Compte, A. (1983). *Sürekli Durumluk / Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Özbekçi, F. (1990). Farklı spor dallarında yaşanan spor müsabaka stres düzeylerinin araştırılması. *I Spor Bilimleri Kongresi Bildirileri*, 154-158. Ankara.
- Sivrikaya, K. (1998). *Farklı yaş kategorilerindeki erkek ve bayan hentbolcuların fiziksel özellikleri, kaygı düzeyleri ve müsabaka performanslarının analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Spielberger, C. D., & Reheiser, E. C. (2004). Measuring anxiety, anger, depression, and curiosity as emotional states and personality traits with the STAI, STAXI, and STPI. *Comprehensive handbook of psychological assessment, 2*, 70-86.
- Var, L., Karabulut, E. O. & Atasoy, M. (2018). Examination of social appearance anxiety levels of senior taekwondo athletes studying at university, *International Journal of Eurasia Social Sciences, 9* (33), 1434-1451.
- Vurgun, N., Gündüz, N., Bereket, S. Çamlıyer, H. (2003). Bayan ve erkek hentbolcülerin durumluk ve sürekli kaygılarının sportif performanslarına etkisinin araştırılması, *Beden Eğitimi ve Spor Sosyal Alanlar Kongresi Bildiri Kitabı*, s. 456-458, Ankara.
- Yücel, E. O. (2003). *Taekwondocuların durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri ve müsabakalardaki başarılarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Weinberg, R.S. & Gould, D. (2015). *Spor ve Egzersiz Psikolojisinin Temelleri*, Ed:Mustafa Şahin, Ziya Koruç, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- WTF, (2018). World Taekwondo Federation. Competition Rules & Interpretation. Available at: http://www.wtf.org/wtf_eng/site/rules/competition.html. Accessed: September 12 2018.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 55-59

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 55-59

 Havva DEMİREL

 Selçuk BUĞDAYCI

Selçuk Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: H. Demirel
e-mail: havvademirel@selcuk.edu.tr

Geliş Tarihi: 08.03.2019

Kabul Tarihi: 18.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Olumlu Sosyal Davranış Eğilimlerinin İncelenmesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, öğretim türü ve spor yapma değişkenlerine göre sosyal davranış eğilimlerinin belirlenmesidir. Araştırmaya Selçuk Üniversitesinin farklı fakültelerinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 153 kadın, 151 erkek toplam 304 öğrenci katılmıştır. Verilerin elde edilmesinde, “Kişisel Bilgi Formu” ve “Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin tanımlayıcı istatistikleri yapılarak, homojenlik ve varyansları kontrol edilmiştir. Verilerin analizinde Independent t test kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin olumlu sosyal davranış eğilimlerinin duygusal, gizli, acil, kamusal ve itaatkar alt boyutlarında cinsiyet, öğretim türü ve spor yapma durumlarına göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular, pek çok sosyal davranışın yordayıcısı olan sporun spor yapan üniversite öğrencilerinin kazanma içgüdüsüyle mücadele ettikleri sportif faaliyetlerinde de etkili olduğu ancak etkinin hiçbir alt boyutta sporcuya yansımadağı görülmüş, buna neden olarak olumlu sosyal davranışların spor alanında uygulanabilirliğinin sporcu başarısını olumsuz etkileyeceği inancından kaynaklanabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Olumlu sosyal davranış, sedanter, sporcu, üniversite öğrencisi

Investigation of Positive Social Behavior Tendency of University Students Doing Sports or not

Abstract

The aim of this study is to determine the social behavior tendencies of university students according to gender, type of education and doing sports variables. 153 female and 151 male totally 304 students were chosen through random sampling method different faculties of Selcuk University. “Personal Information Form” and “Positive Social Behavior Tendency Scale” were used to obtain data. Descriptive statistics of the data were made and homogeneity and variance were checked. Independent t test was used to analyze the data. Significant differences were determined in terms of gender, type of education and doing sports in emotional, secret, urgent, public and obedient sub-dimensions of positive social behavior tendencies of university students. In conclusion, the findings obtained from this study showed that sports, which is the predictor of many social behaviors, was effective in sports activities of sports students who struggled with winning instinct but the effect was not reflected to any sub-dimension athletes. It may be due to the belief that it will affect negatively.

Keyword: Positive social behavior, sedentary, athlete, university student

GİRİŞ

Spor, tüm dünya ülkelerini tek bir paydada bir araya getiren, din, dil, ırk ve görüş ayrımı yapmaksızın ortak noktada toplayabilen bir olgudur. Spor, temel omurgası itibariyle hiçbir zaman ne tek başına bir futbol, ne bir yarışma unsuru ne de tek başına bir taraftarlık unsuru değildir. Spor, bütünleştirici, birleştirici özellikleri yanında kişinin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik açıdan da sağlık kazanma durumudur. Kim ve Stevens (1987), insan sosyal bir varlıktır ve sosyalleşme sürecinin en önemli parçası olan insan, sosyal anlamda sağlıklı ilişkiler kurabilmek için kendilerini rahat, huzurlu ve güvende hissedebilecekleri başka sağlıklı bireylere ihtiyaç duyar. İnsan, bireylerin birbirine karşı sergilediği olumlu sosyal davranışlar ile beslenir, yardımlaşma ve paylaşma gibi davranışlar, insanların toplumsal bağlar kurmalarını ve bu bağların sağlıklı bir şekilde devam etmesini kolaylaştırır. Komşunun bir tabak yemek getirmesi, bir arkadaşın derdini dinlemesi, karşıdan karşıya geçerken sürücünün yol vermesi, zor anlarında insanların yardımına koşmaları ve özveride bulunmaları insanları genellikle mutlu eder. Bu tür, gönüllü yapılan, pozitif destekleyici davranışlar olumlu sosyal davranışlar (prosocial behaviours) olarak tanımlanmaktadır (Ayten, 2009; Krebs, 1982). Olumlu sosyal davranış, en genel anlamıyla başkalarına fayda sağlama amacı güden gönüllü davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Staub, 1978; Staub, 1979; Eisenberg, 1986). Olumlu sosyal davranışların, bireyin genetik olarak hayata tutunma çabasının bir sonucu olduğunu (Grusec, 2002), bireyin genetik yapısının ve karakterinin etkisiyle ortaya çıktığını (Hay, 2009) savunan araştırmacılar olduğu gibi çocukların bu tür davranışları, çevresindeki yetişkinleri gözlemleyerek ve onları taklit ederek öğrendiklerini savunanlar da vardır (Clarke, 2004, Scott ve Seglow, 2007). Yapılan araştırmalardan ve sosyal davranış eğilimlerinde kişiler arası etkileşimin önemli bir yer tuttuğu varsayımından hareketle sosyal bir varlık olan insanın spor yoluyla davranış eğilimlerinin de yönünün etkilenmesi beklenmektedir. Öte yandan araştırmacıların çoğunlukla saldırganlık gibi olumsuz sosyal davranışları incelerken olumlu sosyal davranışlar ve bu davranışların gelişimini etkileyen faktörleri incelemeyi kısmen ihmal ettikleri görülmektedir (Carlo ve Randall, 2001). Ancak son 20-25 yıldaki literatüre bakıldığında olumlu sosyal davranışın gelişimiyle ilgili çalışmaların sayısında hızlı bir artış olduğu da dikkat çekmektedir (Eisenberg ve Fabes, 1998). Sokrates'e göre; insan belirli bilgilerle doğar ancak bu bilgiler yaşamı sırasında uygun ortamlar bulduğunda serbest kalır ve kişiyi diğer insanlardan farklılaştırır. Kişinin kendini bilmesi aynı derecede erdemli olmasına bağlıdır ve erdem bilgi ile özdeşdir. Platon ise insanda iki tür ruh olduğunu savunmaktadır. Birincil ruh hayvanlarda da bulunan bencillik, öfke ve saldırganlık gibi duyguları barındıran bir ruhtur. İkincil ruh ise bilgeliktir, ancak bu ruh her insanda aynı şekilde değildir (Aydın, 2000). Çocuklukta ya da ergenlik döneminin ilk yıllarında başlayan ve erişkinlik dönemine doğru süre giden, başkalarının haklarını saymama ve başkalarının haklarına saldırma ile giden bir örüntünün olması, olumlu sosyal davranışın aksidir ve anti sosyal davranış olarak tanımlanır. Olumlu sosyal davranış kamusal (public), duygusal (emotional), itaatkâr (compliant) ve özgeci (altruistic) olmak üzere dört alt boyutta tanımlanmış ancak daha sonra gizli (anonymous) ve acil (dire) olmak üzere iki tip daha eklenmiştir. Kamusal olumlu sosyal davranış, kişinin izlenildiği durumlarda kendine değer katma düşüncesi ile yapmış olduğu yardım davranışlarıdır. Duygusal olumlu sosyal davranış, yardım bekleyen tarafından gelen duygusal uyarımlarla harekete geçen yardım etme şeklidir (Carlo ve Randall, 2002). İtaatkar olumlu sosyal davranış, sözlü veya sözsüz yardım talebi karşısında gerçekleştirilen yardım davranışdır (Eisenberg, Cameron, Tryon ve Dodez, 1981). Gizli olumlu sosyal davranış, kimsenin haberdar olmayacağı şekilde yapılan yardımdır. Acil olumlu sosyal davranış, acil durumlarda hemen harekete geçilen davranış durumlarıdır (Carlo ve Randall, 2002). Özgeci olumlu sosyal davranış ise empati duygusuyla insanların ihtiyaçlarını karşılamak için gönüllü olarak sergilenen davranışlarıdır (Eisenberg ve Fabes, 1998).

Araştırmanın Amacı

Araştırmamızda; çevresine faydalı, olumlu sosyal davranışlar sergileyen, kendine ve başkalarına karşı duyarlı, yaşam doyumları yüksek ve geleceğe güvenle aktarılması beklenen bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflediğimiz üniversite öğrencilerinin cinsiyet, öğrenim türü ve spor yapma durumlarına göre sosyal davranış eğilimlerinin belirlenmesi ve bunun yanı sıra pek çok sosyal davranışın yordayıcısı olan sporun

sporcu bireylerde davranış eğilimlerini ne yönde etkilediği araştırılmış ve literatüre anlamlı katkılar sağlayacağı düşünülmüştür.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırma, Selçuk Üniversitesinin farklı fakülte ve bölümlerinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 153 kadın, 151 erkek toplam 304 üniversite öğrencisinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde araştırmacı tarafından geliştirilen ve cinsiyet, öğretim türü, spor yapma ve yapmama ile ilgili soruların bulunduğu kişisel bilgi formu kullanılmıştır. İkinci bölümde ise “Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği” (Prosocial Tendencies Measure) kullanılmıştır.

Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği

Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği, Carlo ve Randall (2002) tarafından üniversite öğrencilerinin olumlu sosyal davranış düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Kumru, Carlo ve Edwards (2004) tarafından yapılmış, 23 maddeden oluşan bu ölçek, daha sonra ergenlik döneminin başında ve ortasındaki gençler için uyarlanırken iki madde daha eklenerek ölçekteki toplam madde sayısı 25’e çıkarılmıştır (Carlo, Hausmann, Christiansen ve Randall, 2003). Bu çalışmada ölçeğin 25 maddelik formu kullanılmıştır. Olumlu Sosyal Davranış Eğilimi Ölçeği’nin kamusal, duygusal, itaatkar, özgeci, gizli ve acil olmak üzere altı alt boyutu vardır. Ölçeğin her maddesi, 5’li likert tipi (1- beni çok iyi tanımlamıyor, 5- beni çok iyi tanımlıyor) cevap verilecek şekilde geliştirilmiştir. Her bir alt boyuttan elde edilen puanın yükselmesi, o alt boyutun ölçtüğü olumlu sosyal davranış düzeyinin yükseldiği anlamına gelmektedir. Ayrıca ölçeğin 4., 10., 16., 20. ve 23. maddeleri ters puanlanan maddelerdir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ikili karşılaştırmalarda Independent t-test kullanılmış, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı için Cronbach's Alpha değeri 0,72 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Tablo 1. Cinsiyete Bağlı Olumlu Sosyal Davranış Eğilim Değişimleri

Cinsiyet	n	Kamusal		Duygusal		İtaat		Fedakâr		Gizli		Acil		Genel	
		\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss
Kadın	153	2,24	0,77	3,40	0,89	3,63	0,93	3,42	0,82	3,75	0,88	3,75	1,07	3,34	0,48
Erkek	151	2,43	0,83	3,18	0,89	3,50	0,96	3,38	0,72	3,52	0,93	3,44	1,10	3,24	0,46
Total	304	2,33	0,81	3,29	0,89	3,56	0,95	3,40	0,77	3,63	0,91	3,59	1,09	3,29	0,47
t		-2,152		2,161		1,259		,473		2,214		2,446		2,020	
p		,032*		,031*		,209		,636		,027*		,015*		,044*	

* p<0,05

Cinsiyete bağlı olarak, kamusal boyutunda erkeklere ait ortalama değerler kadınlara ait değerden daha yüksek olduğu ve bu değişimin istatistiksel açıdan da anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Kadınlara ait duygusallık, gizlilik, aciliyet ve genel olumlu sosyal davranış eğilimi ortalama değerlerinin erkeklere nazaran daha yüksek ortalama değere sahip olduğu ve yine bu değişimin istatistiki açıdan anlamlı olduğu tespit edilmiştir (p<0,05).

Tablo 2. Öğretim Türüne Bağlı Olumlu Sosyal Davranış Eğilim Değişimleri

Öğretim Türü	n	Kamusal		Duygusal		İtaat		Fedakâr		Gizli		Acil		Genel	
		\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss
1.Öğretim	213	2,40	0,85	3,32	0,85	3,58	0,90	3,36	0,80	3,63	0,88	3,61	1,05	3,30	0,46
2.Öğretim	91	2,18	0,68	3,22	0,99	3,52	1,06	3,51	0,70	3,64	0,98	3,55	1,20	3,27	0,50
t		2,124		,796		,529		-1,605		-,056		,383		,446	
p		,021*		,399		,572		,093		,953		,687		,646	

*p<0,05

Sonuç olarak, sporcu başarısını olumsuz etkileyebileceği inancı ile spor yapan üniversite öğrencilerinin olumlu sosyal davranış eğilimi içinde olmadıkları görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Aktaş, V. ve Güvenç, B. G. (2006). Kız ve erkek ergenlerde saldırgan ve olumlu sosyal davranışlar ile yaş, ilişkisel bağlam ve kişiler arası duyarlılık arasındaki ilişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 233-264.
- Aydın, A. (2000). *Düşünce Tarihi ve İnsan Doğası*. Alfa Yayınları, İstanbul, 3-11.
- Aydın ve Sünbül, Z. (2012). *Ergenlerde olumlu sosyal davranışları yordamada koruyucu faktörler ve bazı kişisel değişkenlerin rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ayten, A. (2009). *Prosoyial davranışlarda dindarlık ve empatinin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Barret G. T. (1981). The empathy cycle: refinement of a nuclear concept. *Journal of Counseling Psychology*, 28(2), 91-100.
- Carlo, G., Allen, J. B. ve Buhman, D. C. (1999). Facilitating and disinhibiting prosocial behaviors: The nonlinear interaction of trait perspective taking and trait personal distress on volunteering. *Basic and Applied Social Psychology*, 21(3), 189-197.
- Carlo, G. ve Randall, B. (2001). Are all prosocial behaviors equal? A socioecological developmental conception of prosocial behavior. *Advances in Psychology Research*, 2, 151-170.
- Carlo, G. ve Randall, B. (2002). The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 31-44.
- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S.ve Randall, B. A. (2003). Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 23(1), 107-134.
- Clarke, J. (2004). *The Sociology Of Childhood*. In D. Wyse (Ed.), *Childhood Studies and Introduction*. Chapter 12. USA: Blackwell Publishing LTD.
- Eisenberg, N., Cameron, E., Tryon, K., and Dodez, R. (1981). Socialization of prosocial behavior in the preschool classroom. *Dev. Psychol.* 71, 773-782.
- Eisenberg, N. (1986). *Altmistic Emotion, Cognition and Behavior*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Eisenberg, N., Miller, P. A., Shell, R., McNalley, S. ve Shea, C. (1991). Prosocial development in adolescence: A longitudinal study. *Developmental Psychology*, 27(5), 849-857.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A. (1998). *Prosocial Development*. In W, Damon (Series Ed.) & N, Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology*, Vol. J: Social, emotional, and personaliy development. 5th ed. P. 701-778, New York.
- Grusec, J. E. (2002). *Children's Social and Moral Reasoning*. In P.Smith (Ed.) *Childhood*
- Hay, D. F. (2009). The roots and branches of human altruism. *British Journal of Psychology*, 100, 473-479.
- Kalliopuska M. (1987). Relation of empathy and self-esteem to active participation in finnish baseball. *Perceptual and Motor Skills*, 65(1), 107-113.
- Kim, Y. O. ve Stevens, J. H. (1987). The socialization of prosocial behavior in children. *Childhood Education*, 63(3), 200-206.
- Krebs, D. (1982). Role-taking ability and altruistic behaviors in elementary school children. *Journal of Moral Education*, 11 (2), 94-100.
- Kumru, A., Carlo, G. ve Edwards, P. C. (2004). Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 54,109-125.
- Scott, N. ve Seglow, J. (2007). *Altruism*. New York: Open University Press.
- Sibicky, M. E., Schroeder, D. A. ve Dovidio, J. F. (1995). Empathy and helping: Considering the consequences of intervention. *Basic and Applied Social Psychology*, 16(4), 435-453.
- Staub, E. (1978). *Positive Social Behavior and Morality: Vol. I. Social and Personality Influences*. New York, Academic Press. Social Development (pp. 457-470). USA: Blackwell Publishing.
- Staub, E. (1979). *Positive Social Behavior and Morality: Vol. 2, Socialization and Development*. New York: Academic Press.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 60-73

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 60-73

Mehtap YILDIZ
 Özer YILDIZ

Necmettin Erbakan Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Sorumlu Yazar: M. Yıldız
e-mail: yildizmehtap77@gmail.com

Geliş Tarihi: 11.03.2019
Kabul Tarihi: 18.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerini Kullanma Düzeyleri

Özet

Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini belirlemektir. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde liselerde görev yapan 126 beden eğitimi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Şirin vd. (2008) tarafından geliştirilen 51 maddeden oluşan “Öğretmen Anket Formu”nun 7 maddelik “Kişisel Bilgi Formu” ile 16 maddelik “Ölçme ve Değerlendirme” bölümünden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde katılımcıların anketteki bağımsız değişkenlere verdikleri cevaplardaki dağılım göz önünde bulundurularak parametrik olmayan testlerden ikili küme karşılaştırmaları için Mann Whitney-U testi; üç veya daha fazla küme karşılaştırmaları için Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma sonucunda, beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmadıkları, derslerini geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanarak sürdürdükleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif, ölçme, değerlendirme, beden eğitimi, öğretmen

The Level of Using Alternative Measurement and Assessment Methods of Physical Education Teachers

Abstract

The aim of this study is to determine the level of using alternative measurement and assessment methods of physical education teachers. The research was carried out in the survey model. The research group consisted of 126 physical education teachers working in high schools in Trabzon Provincial Directorate of National Education in 2016-2017 academic year. In the research, Şirin et al. (2008) developed by the “Teacher Survey Form” consisting of 51 items, 7 items “Personal Information Form” and 16 items “Measurement and Assessment” section were used. In the analysis of the data, Mann Whitney-U test was used for pairwise comparisons of nonparametric tests, considering the distribution of participants’ responses to independent variables in the questionnaire; Kruskal Wallis-H test was used for three or more cluster. The level of significance was taken as 0.05. As a result of the research, It was determined that physical education teachers did not use alternative measurement and assessment methods and they continued their lessons by using traditional measurement and assessment methods.

Keyword: Alternative, measurement, assessment, physical education, teacher

GİRİŞ

Eğitimde öğrencilerin başarıları ve derecesi, başarısız ise derecesi ve nedenleri kimilerinin ileri programlara yerleştirilmesine, kimilerinin programı tekrarlamasına veya sistemden çıkarılmasına neden olmaktadır. Öğrenciler hakkındaki bu kararlar uygulanan çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemlerine dayandırılmaktadır. Doğru kararlara ulaşmak için ise toplanan bilgilerin yeterli olması, hata bulunmaması ve bilgilerin doğru yorumlanması önemlidir. Öğretmenlerin bu süreçteki en önemli sorumluluğu ise öğrenci başarısını belirleyecek davranışları iyi seçmesi, ölçme araçlarını geliştirmesi, geliştirilen bu araçları uygulaması ve çıkan sonuçları iyi yorumlamasıdır (Küçükahmet, 2004). Eğitim reformundan bahsedilen her yerde ölçme ve değerlendirme yöntemleri vardır. Okullarda öğrenme yaşantılarını değerlendirmek için sadece başarı testleri değil ilgi, istidat, yetenek, zekâ ve kişilik testleri de olmalıdır (Çelik, 2005).

Ölçmede, ölçme konusu bir özelliktir. Belli bir özelliğe sahip olmama bireyden bireye değişebilmektedir. Bilim dallarındaki gelişmeler, o bilim dalına özgü ölçme yöntemlerinin belirlenmesiyle mümkün olmuştur (Tavşancıl, 2005). Ölçme, bireyde bulunan özelliklerin ve yapıların gözlenmesi, gözlem sonuçlarının belli kurallara göre sayılar ve semboller ile ifade edilmesi, değerlendirme ise elde edilen ölçümlerden bir anlam çıkarma ve bir ölçüt yardımı ile karara varma süreci olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2005).

Okul programlarında bilgiye dayanan kazanımların çoğunluğu teşkil etmesi nedeniyle zihinsel becerileri gerektiren davranışların ölçülmesi büyük bir yer kaplamaktadır. Bununla birlikte beden eğitimi gibi psikomotor becerilerin yoğun olduğu derslerde bulunmaktadır. Psikomotor becerilerinde bilişsel dayanakları olduğu gibi bu beceriler duyuşsal davranışlarda doğurmaktadır. Beden eğitimi derslerinde becerilerin psikomotor yönü ağır bastığından becerilerin ölçülmesinde daha çok psikomotor davranışlara ağırlık verilmektedir. Ancak ölçme ve değerlendirmede psikomotor becerilerin ölçülmesine aynı önem verilmemiştir. Bu durumun en önemli nedeni bu becerileri ölçmenin oldukça güç olması ve bu tür ölçmede kullanılacak araç ve yöntemlerin yetersiz olmasıdır (Turgut, 1997). Ölçme ve değerlendirme beden eğitimcilerin yaklaşık 40 yıldır uğraşmak zorunda kaldıkları en sorunlu konulardan biridir (López-Pastor, Kirk, Lorente-Catalán, MacPhail ve Macdonald, 2013).

Geçmiş yıllarda okullarda ölçme ve değerlendirme yöntemleri olarak genellikle doğru-yanlış, çoktan seçmeli sorular gibi testler ile klasik yazılı sorulardan oluşan geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmakta, beden eğitimi derslerinde ise fiziksel uygunluk testleri uygulanmaktaydı. Günümüzde okullarda alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Öğrencilerin somut davranışları artistik bir şekilde sergilemesi veya fiziksel becerileri göstermesi gerekmekte, bilgileri ezberlemeleri veya soyut kavramları ezberlemeleri yerine bilgiyi değişen ortamlarda ilişkilendirerek kullanmaları beklenmektedir. Ayrıca öğrencilerin bilgiye nasıl ulaşacakları, analiz edecekleri, kullanacakları ve uygulayacakları öğretilmektedir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin yeteneklerinin veya güçlü yönlerinin ne aşamada olduğunu, en iyiye ulaşmayı nasıl düşüneceklerini ve özel konularda ne düşünmeleri gerektiğini öğretmektedir (Hopple, 2005).

Okullarımızda beden eğitimi derslerinde anlatım yönteminin kullanıldığı, süreçten çok sonucun değerlendirildiği öğretmen merkezli bir anlayış ile dersler işlenmekteydi. 2006 yılında değişen ilköğretim beden eğitimi dersi öğretim programında geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılması yerine alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılması önerilmiştir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin öğrenme düzeylerini kendilerinin belirleyebilmesi olanağını öğrencilere tanımaktadır. Beceri ölçümü farklı bir ölçme aracı ile yapılırken, hareket etme ve spor kültürünü öğrendiği bilginin ölçülmesi için başka bir ölçme aracı kullanılmaktadır. Alternatif ölçme ve değerlendirme araçları görsel, işitsel ve yazılı materyaller olabilmektedir (Bulca, Saraç ve Yapar, 2010).

Alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin yapılan araştırmalarda farklı branşlardaki öğretmenler genellikle geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullandıklarını (Birgin ve Gürbüz, 2008; Güneş, Dilek, Hoplan, Çelikoğlu ve Demir, 2010; Çelikkaya, Karakuş ve Demirbaş, 2010; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007), alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri konusundaki bilgilerinin yeterli olmadığını

(Benzer ve Eldem, 2012; Kuran ve Kanatlı, 2009; Fidan ve Sak, 2012; Özenç, 2013; Bayat ve Şentürk, 2015; Aydoğmuş ve Keskin, 2012), alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin düşük olduğunu (Özenç ve Çakır, 2015; Şahin ve Karaman, 2013; Karakuş, 2010) belirtmişlerdir.

Bu bağlamda, bu araştırmanın Türk Eğitim Sisteminde okullarda beden eğitimi dersi yeni öğretim programlarında uygulanması beklenen alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin aksaklıkların tespiti ve beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine bakış açılarını belirlemek adına önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modeli olarak tasarlanmıştır. Tarama modelinde amaç mevcut durumu betimlemektir. Katılımcıların görüşleri betimlenirken, bu görüşlerin nasıl ortaya çıktığı araştırılmamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Araştırmacılar örneklemin var olan özelliklerini olduğu gibi aktarmakla yükümlüdür (Şimşek, 2012).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılında Trabzon İli'nde liselerde görev yapan 126 beden eğitimi öğretmeni oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Şirin, Yıldız, Mülazımoğlu ve Erdoğan (2008) tarafından geliştirilen 51 maddeden oluşan "Öğretmen Anket Formu"nun 7 maddelik "Kişisel Bilgi Formu" ile 16 maddeden oluşan "Ölçme ve Değerlendirme" bölümünden yararlanılmıştır. Anket 4'lü likert tipinde, ifadelerin seçenekleri 'Tamamen', 'Kısmen', 'Az', 'Hiç' şeklinde sıralanmıştır. Şirin vd. (2008) ölçme aracını geliştirirken geçerlik analizinde MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı uzmanları, beden eğitimi alan uzmanları ve öğretmenlerin görüşlerinden yararlanarak görünüş geçerliği ile kapsam geçerliğini sağlamışlardır.

Anketin tamamına ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,96 olarak bulunmuştur. Ankette bulunan dört alt boyutun her birinin güvenilirlik katsayılarının 0,87 ile 0,92 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu araştırma için yapılan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 16 madde için 0,91 olarak tespit edilmiştir.

Anketteki ölçme ve değerlendirme ifadeleri şu şekildedir:

- M1. Beden eğitimi öğretim programı ölçme ve değerlendirmede size ne ölçüde rehberlik etmektedir?
- M2. Beden eğitimi öğretim programında öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri kazanımları ölçmede ne ölçüde etkilidir?
- M3. Beden eğitimi öğretim programında öngörülen ölçme ve değerlendirme yöntemleri, öğrencilerin gelişim düzeylerini ne ölçüde dikkate almaktadır?
- M4. Öz Değerlendirme ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?
- M5. Akran Değerlendirme ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?
- M6. Grup Değerlendirme ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?
- M7. Gözlem Formları ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?
- M8. Kontrol Listeleri ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?
- M9. Dereceli Puanlama Anahtarları ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M10. Proje ve Performans Görevleri ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M11. Öğrenci Ürün Dosyaları ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M12. Fiziksel Uygunluk Testleri ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M13. Beceri Testleri ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M14. Çoktan Seçmeli Test ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M15. Tutum Ölçeği ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

M16. Kısa Cevaplı Sorular ölçme ve değerlendirme yöntemini ne ölçüde kullanıyorsunuz?

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde katılımcıların anketteki bağımsız değişkenlere verdikleri cevaplardaki dağılım göz önünde bulundurularak parametrik olmayan testlerden ikili küme karşılaştırmaları için Mann Whitney-U testi; üç veya daha fazla küme karşılaştırmaları için Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin 46'sı (% 36,5) kadın, 80'i (% 63,5) erkektir. Beden eğitimi öğretmenlerinin 30'u (% 23,8) 1-10 yıl, 96'sı (% 76,2) 11 yıl ve üstü kıdeme sahiptir.

Tablo 1'de beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre maddelere ilişkin Mann Whitney U testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Maddelere İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
M1	Kadın	46	59,75	2748,50	1668	0,252
	Erkek	80	65,66	5252,50		
M2	Kadın	46	65,04	2992,00	1769	0,673
	Erkek	80	62,61	5009,00		
M3	Kadın	46	61,61	2834,00	1753	0,618
	Erkek	80	64,59	5167,00		
M4	Kadın	46	60,89	2801,00	1720	0,504
	Erkek	80	65,00	5200,00		
M5	Kadın	46	57,95	2665,50	1584	0,145
	Erkek	80	66,69	5335,50		
M6	Kadın	46	60,79	2796,50	1716	0,490
	Erkek	80	65,06	5204,50		
M7	Kadın	46	65,71	3022,50	1738	0,582
	Erkek	80	62,23	4978,50		
M8	Kadın	46	62,67	2883,00	1802	0,834
	Erkek	80	63,98	5118,00		
M9	Kadın	46	65,11	2995,00	1766	0,687
	Erkek	80	62,58	5006,00		
M10	Kadın	46	56,63	2605,00	1524	0,086
	Erkek	80	67,45	5396,00		
M11	Kadın	46	58,42	2687,50	1606	0,209
	Erkek	80	66,42	5313,50		
M12	Kadın	46	61,21	2815,50	1734	0,566
	Erkek	80	64,82	5185,50		
M13	Kadın	46	50,17	2308,00	1227	0,001*
	Erkek	80	71,16	5693,00		
M14	Kadın	46	53,85	2477,00	1396	0,018*
	Erkek	80	69,05	5524,00		
M15	Kadın	46	56,89	2617,00	1536	0,103
	Erkek	80	67,30	5384,00		
M16	Kadın	46	58,23	2678,50	1598	0,198
	Erkek	80	66,53	5322,50		

*p< 0,05

Tablo 1’de beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U testi ile incelenmiştir. Erkek beden eğitimi öğretmenlerinin beceri testlerini ($U=1227$; $p=0,001$; $p<0,05$) ve çoktan seçmeli testleri ($U=1396$; $p=0,018$; $p<0,05$) kadın beden eğitimi öğretmenlerinden daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Anketin diğer maddelerinde beden eğitimi öğretmenleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 2’de beden eğitimi öğretmenlerinin kıdem değişkenine göre maddelere ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kıdem Değişkenine Göre Maddelere İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Kıdem	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
M1	1-10 yıl	30	54,73	1642,00	1777	0,048*
	11 yıl ve üzeri	96	66,24	6359,00		
M2	1-10 yıl	30	63,42	1902,50	1438	0,987
	11 yıl ve üzeri	96	63,53	6098,50		
M3	1-10 yıl	30	62,17	1865,00	1400	0,795
	11 yıl ve üzeri	96	63,92	6136,00		
M4	1-10 yıl	30	57,23	1717,00	1252	0,236
	11 yıl ve üzeri	96	65,46	6284,00		
M5	1-10 yıl	30	68,05	2041,50	1304	0,379
	11 yıl ve üzeri	96	62,08	5959,50		
M6	1-10 yıl	30	71,90	2157,00	1188	0,114
	11 yıl ve üzeri	96	60,88	5844,00		
M7	1-10 yıl	30	62,68	1880,50	1416	0,881
	11 yıl ve üzeri	96	63,76	6120,50		
M8	1-10 yıl	30	51,52	1545,50	1080	0,025*
	11 yıl ve üzeri	96	67,24	6455,50		
M9	1-10 yıl	30	61,60	1848,00	1383	0,726
	11 yıl ve üzeri	96	64,09	6153,00		
M10	1-10 yıl	30	62,90	1887,00	1422	0,912
	11 yıl ve üzeri	96	63,69	6114,00		
M11	1-10 yıl	30	67,63	2029,00	1316	0,451
	11 yıl ve üzeri	96	62,21	5972,00		
M12	1-10 yıl	30	52,43	1573,00	1108	0,041*
	11 yıl ve üzeri	96	66,96	6428,00		
M13	1-10 yıl	30	56,78	1703,50	1238	0,204
	11 yıl ve üzeri	96	65,60	6297,50		
M14	1-10 yıl	30	78,93	2368,00	977	0,005*
	11 yıl ve üzeri	96	58,68	5633,00		
M15	1-10 yıl	30	56,70	1701,00	1236	0,216
	11 yıl ve üzeri	96	65,62	6300,00		
M16	1-10 yıl	30	76,83	2305,00	1040	0,016*
	11 yıl ve üzeri	96	59,33	5696,00		

* $p<0,05$

Tablo 2’de beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin kıdem değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Mann Whitney U testi ile incelenmiştir. 11 yıl üzeri kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenleri 1-10 yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenlerine göre beden eğitimi dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme açısından kendilerine daha çok rehberlik ettiğini ($U=1777$; $p=0,048$; $p<0,05$); kontrol listeleri ($U=1080$; $p=0,025$; $p<0,05$) ve fiziksel uygunluk testlerini daha fazla kullandıklarını ($U=1108$; $p=0,041$; $p<0,05$) ifade etmişlerdir. 1-10 yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenlerinin ise çoktan seçmeli testleri ($U=977$; $p=0,005$; $p<0,05$) ve kısa cevaplı soruları 11 yıl ve üzere kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenlerinden daha fazla kullandıkları saptanmıştır. Anketin diğer maddelerinde beden eğitimi öğretmenleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 3’te beden eğitimi öğretmenlerinin okullarındaki sınıfların ortalama mevcuduna ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okullarındaki Sınıfların Ortalama Mevcuduna İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Sınıf Mevcudu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
M1	20 ve daha az	23	52,83	4	7,242	0,124
	21-25 arası	33	65,00			
	26-30 arası	20	57,12			
	31-35 arası	34	69,63			
	36 ve üzeri	16	70,69			
M2	20 ve daha az	23	55,87	4	6,984	0,137
	21-25 arası	33	58,09			
	26-30 arası	20	60,20			
	31-35 arası	34	74,47			
	36 ve üzeri	16	66,44			
M3	20 ve daha az	23	62,07	4	2,204	0,698
	21-25 arası	33	58,98			
	26-30 arası	20	64,50			
	31-35 arası	34	69,85			
	36 ve üzeri	16	60,12			
M4	20 ve daha az	23	50,37	4	8,674	0,070
	21-25 arası	33	58,74			
	26-30 arası	20	66,40			
	31-35 arası	34	75,24			
	36 ve üzeri	16	63,62			
M5	20 ve daha az	23	52,24	4	5,541	0,236
	21-25 arası	33	67,59			
	26-30 arası	20	56,62			
	31-35 arası	34	68,07			
	36 ve üzeri	16	70,12			
M6	20 ve daha az	23	52,28	4	9,137	0,058
	21-25 arası	33	65,55			
	26-30 arası	20	55,32			
	31-35 arası	34	65,00			
	36 ve üzeri	16	82,44			
M7	20 ve daha az	23	61,33	4	3,981	0,409
	21-25 arası	33	67,21			
	26-30 arası	20	51,22			
	31-35 arası	34	64,87			
	36 ve üzeri	16	71,41			
M8	20 ve daha az	23	55,17	4	11,574	0,211
	21-25 arası	33	78,48			
	26-30 arası	20	49,45			
	31-35 arası	34	62,50			
	36 ve üzeri	16	64,25			
M9	20 ve daha az	23	58,52	4	1,972	0,741
	21-25 arası	33	68,41			
	26-30 arası	20	57,55			
	31-35 arası	34	65,90			
	36 ve üzeri	16	62,88			
M10	20 ve daha az	23	60,33	4	7,397	0,116
	21-25 arası	33	62,80			
	26-30 arası	20	51,10			
	31-35 arası	34	65,16			
	36 ve üzeri	16	81,47			
M11	20 ve daha az	23	57,76	4	3,576	0,466
	21-25 arası	33	68,48			
	26-30 arası	20	59,52			
	31-35 arası	34	59,79			
	36 ve üzeri	16	74,31			
M12	20 ve daha az	23	60,13	4	5,743	0,219
	21-25 arası	33	57,76			
	26-30 arası	20	62,62			
	31-35 arası	34	63,32			
	36 ve üzeri	16	81,66			
M13	20 ve daha az	23	55,41	4	4,329	0,363
	21-25 arası	33	71,97			
	26-30 arası	20	60,48			
	31-35 arası	34	60,31			
	36 ve üzeri	16	68,22			
M14	20 ve daha az	23	52,91	4	12,709	0,063
	21-25 arası	33	69,56			
	26-30 arası	20	82,25			
	31-35 arası	34	52,24			
	36 ve üzeri	16	66,72			
M15	20 ve daha az	23	53,11	4	6,402	0,171
	21-25 arası	33	66,14			
	26-30 arası	20	76,35			
	31-35 arası	34	57,79			
	36 ve üzeri	16	69,06			
M16	20 ve daha az	23	49,09	4	6,331	0,176
	21-25 arası	33	71,23			
	26-30 arası	20	60,78			
	31-35 arası	34	64,04			
	36 ve üzeri	16	70,53			

Tablo 3'te beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin okullarındaki sınıfların ortalama mevcudu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H testi ile incelenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin okullarındaki sınıfların ortalama mevcudu değişkenine göre anketin tüm maddelerinde anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4'te beden eğitimi öğretmenlerinin okulda eğitim amaçlı olarak internetten yararlanma durumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okulda Eğitim Amaçlı Olarak İnternette Yararlanma Durumlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Yararlanma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
M1	Az	21	48,83	2	3,999	0,111
	Kısmen	53	62,62			
	Tamamen	52	70,32			
M2	Az	21	68,90	2	3,298	0,192
	Kısmen	53	57,63			
	Tamamen	52	67,30			
M3	Az	21	49,17	2	7,063	0,059
	Kısmen	53	61,86			
	Tamamen	52	70,96			
M4	Az	21	59,50	2	,694	0,707
	Kısmen	53	62,46			
	Tamamen	52	66,17			
M5	Az	21	58,29	2	7,726	0,057
	Kısmen	53	57,48			
	Tamamen	52	71,74			
M6	Az	21	60,71	2	7,234	0,056
	Kısmen	53	54,90			
	Tamamen	52	73,39			
M7	Az	21	63,74	2	7,343	0,055
	Kısmen	53	54,51			
	Tamamen	52	72,57			
M8	Az	21	49,52	2	7,370	0,055
	Kısmen	53	60,70			
	Tamamen	52	72,00			
M9	Az	21	50,79	2	4,534	0,104
	Kısmen	53	62,75			
	Tamamen	52	69,39			
M10	Az	21	42,52	2	7,108	0,052
	Kısmen	53	61,85			
	Tamamen	52	73,65			
M11	Az	21	61,67	2	2,853	0,240
	Kısmen	53	58,32			
	Tamamen	52	69,52			
M12	Az	21	63,10	2	0,131	0,937
	Kısmen	53	64,75			
	Tamamen	52	62,38			
M13	Az	21	57,33	2	5,872	0,060
	Kısmen	53	56,25			
	Tamamen	52	73,38			
M14	Az	21	63,48	2	4,356	0,089
	Kısmen	53	53,25			
	Tamamen	52	73,96			
M15	Az	21	64,60	2	1,853	0,396
	Kısmen	53	58,77			
	Tamamen	52	67,88			
M16	Az	21	59,74	2	2,015	0,365
	Kısmen	53	59,83			
	Tamamen	52	68,76			

Tablo 4'te beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin okulda eğitim amaçlı olarak internetten yararlanma durumları değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H testi ile incelenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve

değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin okulda eğitim amaçlı olarak internetten yararlanma durumları değişkenine göre anketin tüm maddelerinde anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 5 okulda eğitim amaçlı olarak öğrencilerin internetten yararlanma durumlarına ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5. Okulda Eğitim Amaçlı Olarak Öğrencilerin İnternette Yararlanma Durumlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Yararlanma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
M1	Az	14	43,00	2	6,574	0,064
	Kısmen	65	65,65			
	Tamamen	47	66,64			
M2	Az	14	57,36	2	4,435	0,109
	Kısmen	65	59,38			
	Tamamen	47	71,02			
M3	Az	14	62,50	2	5,997	0,054
	Kısmen	65	57,28			
	Tamamen	47	72,39			
M4	Az	14	44,64	2	5,118	0,077
	Kısmen	65	66,38			
	Tamamen	47	65,14			
M5	Az	14	58,39	2	0,554	0,758
	Kısmen	65	65,19			
	Tamamen	47	62,68			
M6	Az	14	65,64	2	0,224	0,894
	Kısmen	65	62,16			
	Tamamen	47	64,71			
M7	Az	14	64,75	2	2,342	0,310
	Kısmen	65	67,52			
	Tamamen	47	57,56			
M8	Az	14	48,07	2	4,301	0,116
	Kısmen	65	68,07			
	Tamamen	47	61,78			
M9	Az	14	47,82	2	3,998	0,135
	Kısmen	65	67,65			
	Tamamen	47	62,44			
M10	Az	14	39,39	2	4,999	0,118
	Kısmen	65	67,42			
	Tamamen	47	65,26			
M11	Az	14	56,71	2	2,385	0,304
	Kısmen	65	60,67			
	Tamamen	47	69,44			
M12	Az	14	73,25	2	1,568	0,457
	Kısmen	65	60,85			
	Tamamen	47	64,26			
M13	Az	14	59,54	2	0,749	0,688
	Kısmen	65	65,92			
	Tamamen	47	61,33			
M14	Az	14	50,36	2	5,491	0,059
	Kısmen	65	59,41			
	Tamamen	47	73,07			
M15	Az	14	61,21	2	3,834	0,147
	Kısmen	65	58,41			
	Tamamen	47	71,22			
M16	Az	14	57,29	2	5,819	0,055
	Kısmen	65	57,82			
	Tamamen	47	73,21			

Tablo 5'te beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin okulda eğitim amaçlı olarak öğrencilerin internetten yararlanma durumları değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H testi ile incelenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin okulda eğitim amaçlı olarak öğrencilerin internetten yararlanma durumları değişkenine göre anketin tüm maddelerinde anlamlı düzeyde bir farklılık

göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 6'da beden eğitimi öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda spor salonu varlığına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 6. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okullarda Spor Salonu Varlığına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Spor Salonu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
M1	Evet	10	73,75	737,50	477,500	0,225
	Hayır	116	62,62	7263,50		
M2	Evet	10	71,50	715,00	500,000	0,396
	Hayır	116	62,81	7286,00		
M3	Evet	10	56,10	561,00	506,000	0,450
	Hayır	116	64,14	7440,00		
M4	Evet	10	80,50	805,00	410,000	0,092
	Hayır	116	62,03	7196,00		
M5	Evet	10	82,35	823,50	391,500	0,055
	Hayır	116	61,88	7177,50		
M6	Evet	10	81,65	816,50	398,500	0,073
	Hayır	116	61,94	7184,50		
M7	Evet	10	69,65	696,50	518,500	0,553
	Hayır	116	62,97	7304,50		
M8	Evet	10	73,95	739,50	475,500	0,304
	Hayır	116	62,60	7261,50		
M9	Evet	10	61,00	610,00	555,000	0,808
	Hayır	116	63,72	7391,00		
M10	Evet	10	74,25	742,50	472,500	0,298
	Hayır	116	62,57	7258,50		
M11	Evet	10	63,25	632,50	577,500	0,981
	Hayır	116	63,52	7368,50		
M12	Evet	10	68,00	680,00	535,000	0,663
	Hayır	116	63,11	7321,00		
M13	Evet	10	54,15	541,50	486,500	0,353
	Hayır	116	64,31	7459,50		
M14	Evet	10	69,25	692,50	522,500	0,585
	Hayır	116	63,00	7308,50		
M15	Evet	10	59,95	599,50	544,500	0,734
	Hayır	116	63,81	7401,50		
M16	Evet	10	62,05	620,50	565,500	0,891
	Hayır	116	63,62	7380,50		

Tablo 6'da beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin görev yaptıkları okullarda spor salonu varlığı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann Whitney U testi ile incelenmiştir. Anketin tüm maddelerinde beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin görev yaptıkları okullarda spor salonu varlığı değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 7'de beden eğitimi öğretmenlerinin programı uygulama açısından donanım yeterliliğine ilişkin Kruskal Wallis-H Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7'de beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin programı uygulama açısından donanım yeterliliği değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal Wallis H testi ile incelenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerinin programı uygulama açısından donanım yeterliliği değişkenine göre anketin tüm maddelerinde anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 7. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Programı Uygulama Açısından Donanım Yeterliliğine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Madde İfadeleri	Yeterlik	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
M1	Hayır	30	51,00	2	9,837	0,057
	Kısmen	49	63,57			
	Evet	47	71,40			
M2	Hayır	30	58,10	2	1,660	0,436
	Kısmen	49	63,05			
	Evet	47	67,41			
M3	Hayır	30	62,40	2	1,860	0,395
	Kısmen	49	59,50			
	Evet	47	68,37			
M4	Hayır	30	71,83	2	2,547	0,281
	Kısmen	49	61,68			
	Evet	47	60,07			
M5	Hayır	30	71,55	2	2,666	0,264
	Kısmen	49	62,57			
	Evet	47	59,33			
M6	Hayır	30	68,45	2	1,585	0,453
	Kısmen	49	59,12			
	Evet	47	64,90			
M7	Hayır	30	72,87	2	3,075	0,215
	Kısmen	49	61,71			
	Evet	47	59,38			
M8	Hayır	30	67,48	2	0,589	0,745
	Kısmen	49	61,65			
	Evet	47	62,88			
M9	Hayır	30	64,55	2	0,598	0,741
	Kısmen	49	65,71			
	Evet	47	60,52			
M10	Hayır	30	59,52	2	1,589	0,452
	Kısmen	49	61,26			
	Evet	47	68,38			
M11	Hayır	30	68,18	2	0,823	0,663
	Kısmen	49	60,99			
	Evet	47	63,13			
M12	Hayır	30	76,95	2	6,537	0,058
	Kısmen	49	57,21			
	Evet	47	61,47			
M13	Hayır	30	67,92	2	0,896	0,639
	Kısmen	49	63,59			
	Evet	47	60,59			
M14	Hayır	30	71,97	2	2,977	0,226
	Kısmen	49	63,61			
	Evet	47	57,98			
M15	Hayır	30	65,22	2	0,208	0,901
	Kısmen	49	61,82			
	Evet	47	64,16			
M16	Hayır	30	64,63	2	1,136	0,567
	Kısmen	49	59,50			
	Evet	47	66,95			

TARTIŞMA ve SONUÇ

Liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada; erkek beden eğitimi öğretmenlerinin geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri olarak adlandırılan beceri testleri ve çoktan seçmeli testleri kadın beden eğitimi öğretmenlerinden daha çok kullandıkları tespit edilmiştir (Tablo 1). Bu durum, erkek beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde beceriyi ölçen uygulama sınavları ile çoktan seçmeli yazılı sınavları kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre daha sık kullandıkları şeklinde açıklanabilir. Akdoğan (2009) erkek beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim beden eğitimi dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme boyutunu kadınlara göre daha iyi algıladıklarını ve daha az problemle karşılaştıklarını tespit

etmiştir. Genç (2008) beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamalarında erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlerden anlamlı düzeyde yüksek puanlara ulaştıklarını belirlemiştir.

Aslında araştırma sonucu hem erkek hem de kadın beden eğitimi öğretmenlerinin geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmaya devam ettikleri, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmadıkları şeklinde de yorumlanabilir. López-Pastor vd. (2013) Fiziksel Uygunluk Testleri gibi geleneksel değerlendirme araçlarının ve öğrencilerin çabalarını ve kıyafetlerini derecelendirme gibi öznel değerlendirme kriterlerinin ölçme ve değerlendirmede popüler yaklaşımlar olduğunu tespit etmişlerdir. Şirin vd. (2009) beden eğitimi öğretmenlerinin geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde kendilerini yeterli gördüklerini, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde ise geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerine göre kendilerini yetersiz gördüklerini belirlemiştir. Avşar (2009) beden eğitimi öğretmenlerinin, öğrencileri değerlendirirken beceri testlerine ağırlık verdiklerini, fiziksel uygunluk testleri, öğrenci ürün dosyaları, tutum ölçekleri, akran, grup ve öz değerlendirme gibi yöntemleri hiç kullanmadıklarını saptamıştır. Güllü vd. (2007) beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde uygulama sınavlarına, performans ödevlerine ve proje ödevlerine önem verdiklerini tespit etmişlerdir. Yalçın (2009) beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme değerlendirme yöntemlerinde en fazla ders içi performans değerlendirmesini (% 92), en az yazılı sınavları (% 7) kullandıklarını saptamıştır.

Araştırma bulgularının aksine, Yaykın (2015) erkek beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik algısının kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Can (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamalarını kullanma durumlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığını saptamıştır. Bununla birlikte kadın beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlik algılarının erkeklere göre yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Ergüney (2018) kadın beden eğitimi öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme yeterlik algılarının erkek adaylara göre daha yüksek olduğunu, ancak erkek ve kadın beden eğitimi öğretmen adaylarının yeterlik algısı arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Özkoparan (2016) erkek beden eğitimi öğretmenlerinin kadınlara göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini daha sık kullandıklarını belirlemiştir.

Tablo 2'de daha fazla deneyime sahip beden eğitimi öğretmenleri, lise beden eğitimi dersi öğretim programının alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri açısından kendilerine rehberlik ettiğini, fiziksel uygunluk testlerinin yanı sıra kontrol listeleri ölçme araçlarını da kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum deneyimli beden eğitimi öğretmenleri her ne kadar beden eğitimi dersi öğretim programının ölçme değerlendirme yöntemleri açısından kendilerine rehberlik ettiğini belirtmiş olsalar da, geleneksel ölçme değerlendirme yöntemleri olarak bilinen fiziksel uygunluk testlerini, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden ise sadece kontrol listelerini kullandıkları şeklinde açıklanabilir. Oysa alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri olarak bilinen çoğu yöntem deneyimli beden eğitimi öğretmenleri tarafından kullanılmamaktadır. Daha az deneyime sahip beden eğitimi öğretmenleri ise geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri olarak bilinen çoktan seçmeli testler ve kısa cevaplı soruları kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç öğretmenlikte tecrübesi az veya çok olan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinin ölçme ve değerlendirme sürecini geleneksel ölçme değerlendirme yöntemleri yoluyla sürdürdükleri şeklinde yorumlanabilir. Can (2014) 11 ve üzeri kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme açısından kendilerini 1-10 yıl kıdeme sahip olanlara göre daha yeterli gördüklerini belirlemiştir. Akdoğan (2009) 11-15 yıl arası kıdeme sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersi öğretim programının ölçme ve değerlendirme boyutunu, 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında kıdeme sahip olanlara göre daha olumlu bulduğunu saptamıştır. Genç (2008) beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile yeterlik algılarında 10 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların 1-10 yıl arası kıdeme sahip olanlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yaykın (2015) 26-30 yıl arası kıdeme sahip beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik algısının 16-20 yıl arası kıdeme sahip olanlara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Araştırma bulgularının aksine, Özkoparan (2016) beden eğitimi öğretmenlerinin kıdemlerine göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma sıklıklarının değişmediği sonucuna varmıştır.

Tablo 3'te beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini görev yaptıkları okullardaki sınıfların mevcudunun etkilemediği belirlenmiştir. Bu sonuç sınıflardaki öğrenci sayısının beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmalarına bir etkisinin olmadığı şeklinde açıklanabilir. Özkoparan (2016) beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma sıklığının girdikleri sınıfların mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırma bulgularının aksine, Demirhan vd. (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin sınıfların kalabalık olması, ders süresinin kısa olması gibi nedenlere bağlı olarak derslerde ölçme ve değerlendirmeyi yeterli düzeyde yapamadıklarını belirlemişlerdir. Özgül ve Kangalgil (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin hem geleneksel hem de alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını hazırlamanın maddi açıdan problem oluşturduğunu ayrıca kalabalık sınıflarda bu yöntemleri uygulamanın zor olduğunu ifade ettiklerini bulgulamışlardır.

Tablo 4'te beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini okul ortamında alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarını geliştirebilmek için interneti kullanabilmelerinin etkilemediği saptanmıştır. Bu durum beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmalarının okulda internette faydalanabilmeleri ile bir ilgisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulgularının aksine, Demirhan vd. (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin kaynakların yetersizliğine bağlı olarak derslerde ölçme ve değerlendirmeyi yeterli düzeyde yapamadıklarını belirlemişlerdir.

Tablo 5'te beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini okul ortamında alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarına ilişkin bilgi sahibi olabilmeleri için öğrencilerin interneti kullanabilmelerinin etkilemediği tespit edilmiştir. Bu sonuç beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmalarının öğrencilerin okulda internette faydalanabilmeleri ile bir ilgisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6'da beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini görev yaptıkları okullarda spor salonu olup olmasının etkilemediği belirlenmiştir. Bu durum, beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmalarının okullarda spor salonunun olması ya da olmaması ile bir ilgisi olmadığı şeklinde açıklanabilir.

Araştırma bulgularının aksine, Özkoparan (2016) beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerine ilişkin uygulamada karşılaştıkları problemlerden birinin alan-materyal eksikliği olduğunu belirlemiştir.

Tablo 7'de beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanma düzeylerini beden eğitimi dersi öğretim programını uygulayabilmek için gerekli olan tesis ve araç-gereç yeterliliğinin etkilemediği saptanmıştır. Bu sonuç, beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmalarının okullardaki araç-gereç ve malzemenin yeterliliği ile bir ilgisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulgularının aksine, Demirhan vd. (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin tesis, araç-gereç yetersizliği gibi nedenlere bağlı olarak derslerde ölçme ve değerlendirmeyi yeterli düzeyde yapamadıklarını belirlemişlerdir.

Araştırma sonuçlarından genel olarak beden eğitimi öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve bu nedenle, bildikleri ölçme-değerlendirme yöntemlerini uyguladıkları çıkarılabilir. Özgül ve Kangalgil (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin kolay ve az zaman alan ölçme ve değerlendirme yöntemlerini uyguladıklarını tespit etmişlerdir. Lise beden eğitimi dersi yeni öğretim programında uygulanması beklenen alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin yeterince hizmetçi eğitim, seminer ve bilimsel etkinliklerin yapılmamasının da beden eğitimi

öğretmenlerinin bu yöntemlere yönelik olumsuz tutumlar oluşturmalarına ve uygulanabilirlik düzeyini azalmasına neden olduğu da söylenebilir. Şirin vd. (2008) ve Şirin (2009) beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim beden eğitimi öğretim programının ölçme-değerlendirme açısından uygulanabilirlik düzeyinin “Az” olduğunu belirlemişlerdir. Gülüm ve Bilir (2011) 2006 yılında uygulamaya başlanan ilköğretim beden eğitimi dersi öğretim programında hizmet içi eğitim uygulamalarının etkin yapılmadığını, uygulamada yeterince örnek verilmediğini, ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin beden eğitimi öğretmenlerinin yeterince bilgilendirilmediğini tespit etmişlerdir. Can (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye ilişkin konferans, seminer gibi bilimsel etkinliklere katılmaları durumunda kendilerini daha yeterli algıladıklarını bulgulamıştır. Özkoparan (2016) alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik hizmetiçi eğitim alan beden eğitimi öğretmenlerinin hizmetiçi eğitim almayanlara göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini daha sık kullandıklarını saptamıştır. Arslan (2011) Ölçme ve Değerlendirme Gelişim Programına katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının katılmayanlara göre alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik algı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Karp ve Woods (2008) beden eğitimi öğretmen adaylarına alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik verilen eğitimin öğretmen adaylarının bu yöntemlere yönelik bakış açılarını olumlu yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Genç (2008) beden eğitimi öğretmenlerinden ölçme ve değerlendirmeye yönelik bilimsel etkinliğe katılanların katılmayanlara göre ölçme ve değerlendirme uygulamalarında kendilerini daha yeterli hissettiklerini belirlemiştir. Yalçın (2009) beden eğitimi derslerinde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasına yönelik gerekli bilgilendirmenin beden eğitimi öğretmenlerine aralıklarla yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak beden eğitimi öğretmenlerinin derslerinde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullanmadıkları, geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile derslerini yürütmeye devam ettikleri belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerine ülke genelinde alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını arttıracak hizmetiçi eğitimler verilmelidir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı bölgelerden seçilecek beden eğitimi öğretmenleri nitel araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, S. (2009). *Beden eğitimi öğretmenlerinin ilköğretim beden eğitimi dersi yeni öğretim programı bakkında görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, Y. (2011). *Ölçme ve değerlendirme gelişim programının beden eğitimi öğretmen adayları ve ders verdikleri öğrencilerinin ölçme ve değerlendirmeye ilişkin algı düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avşar, Z. (2009). İlköğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersi değerlendirme süreci ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (3), 81-89.
- Aydoğmuş, A. ve Keskin, S. C. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin süreç odaklı ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanma durumları: İstanbul ili örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 110-123.
- Bayat, S. ve Şentürk, Ş. (2015). Fizik, kimya, biyoloji ortaöğretim alan öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine ilişkin görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 118-135.
- Benzer, A. ve Eldem, E. (2013). Türkçe ve edebiyat öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçları hakkında bilgi düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (2), 649-664.
- Birgin, O. ve Gürbüz, R. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 163-179.
- Bulca, Y., Saraç, L. ve Yapar, A. (2010). Alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları. (Ed. G. Demirhan, M. L. İnce, Y. Bulca, C. Koca, S. Kirazcı). *Ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi, 93-104.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, M. F. (2014). *Beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yeterliliklerine ilişkin alguları (Muğla ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Çelik, D. (2005). *Okullarda ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. No:3246.
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. ve Demirbaş, Ç. Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme değerlendirme araçlarını kullanma düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 57-76.
- Demirhan, G., Bulca, Y., Saçlı, F. ve Kangalgil, M. (2014). Beden eğitimi öğretmenlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve

- çözüm önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 57-68.
- Ergüney, M. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının genel ve alternatif ölçme değerlendirme yeterlikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Fidan, M. ve Sak, İ. M. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme değerlendirme teknikleri hakkında görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 174-189.
- Genç, N. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme uygulamaları ve yeterlik alguları*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik alguları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (33), 135-145.
- Güllü M., Güçlü, M. ve Kafkas, E. (2007). Beden eğitimi öğretmenlerinin 4. 5. ve 6. sınıf beden eğitimi dersi yeni öğretim programı uygulamalarının incelenmesi. 4. Uluslararası Akdeniz Spor Bilimleri Kongresi, Sözel Bildiri, 9-11 Kasım, Antalya, Türkiye.
- Gülüm, V. ve Bilir, P. (2011). Beden eğitimi öğretim programının uygulanabilme koşulları ile ilgili beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9 (2), 57-64.
- Güneş, T., Dilek, N. Ş., Hoplan, M., Çelikoğlu, M. ve Demir, E. S. (2010). Öğretmenlerin alternatif değerlendirme konusundaki görüşleri ve yaptıkları uygulamalar. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Sözel Bildiri, 11-13 Kasım, Antalya-Türkiye. <http://www.icone.org/FileUpload/ks59689/File/204.pdf>
- Hopple, C. J. (2005). *Elementary physical education teaching and assessment: A practical guide*. USA: Human Kinetics Publishers, Inc.
- Karakuş, F. (2010). Ortaöğretim matematik dersi öğretim programında yer alan alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 457-488.
- Karp, G. G. ve Woods, M. L. (2008). Preservice teachers' perceptions about assessment and its implementation. *Journal of Teaching in Physical Education*, 27 (3), 327-346.
- Kuran, K. ve Kanatlı, F. (2009). Alternatif ölçme değerlendirme teknikleri konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 209-234.
- Küçükahmet, L. (2004). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- López-Pastor, V. M., Kirk, D., Lorente-Catalán, E., MacPhail, A. ve Macdonald, D. (2013). Alternative assessment in physical education: a review of international literature. *Journal Sport, Education and Society*, 18 (1), 57-76.
- Özenç, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 157-178.
- Özenç, M. ve Çakır, M. (2015). Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme ve değerlendirme yeterliklerinin belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 14 (3), 914-933.
- Özgül, F. ve Kangalgil, M. (2018). Beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme araçları ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16 (2), 60-71.
- Özkoparan, O. (2016). *Beden eğitimi ve spor derslerinde alternatif ölçme-değerlendirme yöntemleri kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, Ç. ve Karaman, P. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirmeye ilişkin inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2), 394-407.
- Şimşek, A. (2012). Araştırma modelleri. (Ed. A. Şimşek). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 80-106.
- Şirin, E. F. (2009). Yeni ilköğretim beden eğitimi dersi (altıncı sınıf) öğretim programının uygulanabilirlik düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 92-102.
- Şirin, E. F., Çağlayan, H. S. ve İnce, A. (2009). Beden eğitimi öğretmenlerinin yeni ilköğretim programındaki ölçme-değerlendirme konusundaki yeterlilik düzeylerine ilişkin algıları. *Garzi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, XIV (1), 25-40.
- Şirin, E., Yıldız, Ö., Mülazımoğlu, O. ve Erdoğan, M. (2008). 2006-2007 Öğretim yılında uygulamaya başlanan yeni ilköğretim beden eğitimi dersi programına yönelik öğretmen görüşleri. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 132-146.
- Tavşanlı, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Turgut, M. F. (1997). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Yalçın, H. (2009). *Resmi ve özel ilköğretim okullarında uygulanan yeni ilköğretim beden eğitimi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaygın, N. (2015). *Beden eğitimi öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme yeterlik algularının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 74-85

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 74-85

Sırrı Cem DİNÇ¹
 Özge YAVAŞ-TEZ²

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi Spor Bilimleri
Fakültesi

² Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Doktora programı

Sorumlu Yazar: S.C. Dinç
e-mail: scem.dinc@gmail.com

Geliş Tarihi: 15.03.2019
Kabul Tarihi: 19.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği'nin (REMM) Çocuk Sporcular İçin Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi: Kısa Form

Özet

Araştırmanın amacı; Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği'nin (REMM) 7-17 yaş arasındaki çocuk ve ergenler için revize ederek kısa formunun geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir. Araştırma grubunu, küme örnekleme yöntemiyle randomize edilmiş çeşitli kategorilerde (cimnastik, yüzme, yelken, buz pateni, eskrim, futbol, voleybol, basketbol) 188 kadın (\bar{x} = 12,00 sd=2,96 yaş) 192 erkek (\bar{x} = 12,93 sd= 2,53 yaş) toplam 380, ölçüm ve test-tekrar test güvenilirliği için ise 55 (kadın 29 \bar{x} = 12,7 sd=2,90 yaş; erkek 26 \bar{x} = 13,0 sd= 2,42 yaş) katılımcı oluşturmaktadır. Rogers ve Morris (2003) tarafından geliştirilen ve Gürbüz, Aşçı ve Çelebi (2006) tarafından Türk kültüründe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının gerçekleştirildiği REMM'in kısa formunun oluşturulma sürecinde öncelikle ölçeğin alt boyutlarını en iyi temsil eden maddeler belirlenmiştir. Daha sonra seçilen 10 madde ile tek faktörlü bir model oluşturulmuştur. Oluşturulan modelin yapı geçerliğini test etmek için Açımlayıcı ve Doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, REMM'in 7-17 yaş arasındaki çocuklar için tek faktörlü yapısı doğrulanmış ve on madde olarak geçerliliği ispatlanmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin iç tutarlılık katsayıları (α) .83, ölçüm güvenirliliği ($t=-1,47$; $p=0,147$, $p>,05$) ve test tekrar test güvenirliliği (0,74 ile 0,95, $p<,01$) olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, REMM'in 7-17 yaş katılımcıların rekreasyonel egzersize katılım motivlerini belirlemek için kullanılacak yeterli psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Egzersiz, rekreasyon, motivasyon, geçerlik, güvenilirlik, REMM

Validity and Reliability of Turkish Versions of the Recreational Exercise Motivation Measure (REMM) for Children Athletes: Short Form

Abstract

The aim of this study was to test the validity and reliability of the short form to revise for children and adolescent aged among 7-17 of the Recreational Exercise Motivation Measure (REMM). The research group was consisting of 188 female (Mage= 12,00 sd = 2,96 years) 192 male (Mage= 12,93 sd= 2,53) totally of 380 participants from different branch (gymnastics, swimming, sailing, ice skating, fencing, football, volleyball, basketball) randomized by cluster sampling method for construct validity, and 55 (female 29 Mage = 12,7, sd = 2,90; male 26 Mage = 13,0, sd = 2,42 years) for test-retest reliability. In the process of forming the short form of REMM, which was developed by Rogers and Morris (2003) and conducted the validity and reliability study of Gürbüz, Aşçı and Çelebi (2006) in Turkish culture, the items that represent the sub-dimensions of the scale were determined first. Then, a single factor model was formed with 10 selected items. EFA and CFA were used to test the construct validity of the model. As a result of the analysis, the single factor structure verified of the REMM for participants between 7-17 aged and has proven validity as ten items. As a result of the reliability analysis, the internal consistency coefficient of the REMM was (α) 0,83, the measurement reliability was ($t=-1,47$; $p=0,147$, $p>,05$) and the test-retest reliability was (0,74 and 0,95, $p<,01$). Based on these results, it can be said that REMM is an instrument that has sufficient psychometric properties can be used determine motivation to participate in recreational exercise of participants aged between 7-17.

Keyword: Exercise, recreation, motivation, validity, reliability, REMM

Atf için; Dinç, S.C., ve Yavaş-Tez, Ö. (2019) Rekreasyonel egzersize motivasyon ölçeği'nin (REMM) çocuk sporcular için geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi: Kısa form. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 74-85.

GİRİŞ

İnsan, yaşamı boyunca hareket etme ve davranışta bulunma ihtiyacı hissederken bu davranışların ortaya çıkmasının merkezinde rol alan güdü (motiv) kavramı, psikoloji alanlarında sıklıkla incelenen konular arasında yer almaktadır (Altıntaş ve Kuruç, 2014). Güdülenme içsel-psikolojik bir olgudur ve gereksinimleri karşılamaya yöneliktir. Güdü ile etkinlik birbiriyle ilişkilidir ve bir güdü bir etkinliğe yol açarken bu etkinlik başarıyla tamamlandığında güdü ortadan kaybolur (Köktaş, 2004). Serbest zamanın sınırsız doğası ve rekreasyon kararlarının öznel, hatta kaprisli özellikleri, katılımı ilgili genelleme yapmayı ve tahminde bulunmayı zorlaştırmaktadır. Bu niteliklere rağmen, motivasyonu anlama, serbest zaman ve rekreasyona katılımı açıklama ve tahmin etmenin anahtarı konumdadır (Pigram, 2003). Serbest zaman motivasyonunu açıklamak amacıyla Iso-Ahola (1980), üçgen formunda bir buzdağı modeli ortaya koymuştur ve serbest zaman motivasyonunu 2 gruba ayırmıştır. Modelde suyun üzerinde tepede olan faktörler açık-kolayca erişilebilen serbest zaman davranış nedenlerini ortaya koyarken (bundan zevk alıyorum), daha geniş tabanda yer alan faktörler ise gizli nedenleri (kalıtımla geçen özellikler, toplumsal etki gibi) göstermektedir (Wing, 2010).

İnsanların serbest zaman motivasyonlarını anlamının yanı sıra onların fiziksel ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlamasına yardımcı bir araç olarak görebileceğimiz spor; gelecekte sağlıklı bireyler yetişmesi açısından önem taşımaktadır (Aquatias vd., 2008). İnsanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlayan spor, topluma yaygınlaşması sürecinde rekreasyonu ön plana çıkarmaktadır (Ekmekçi, Arslan, Ekmekçi ve Ağbuğa, 2010). Bu bağlamda rekreasyon; insanların serbest zamanlarında eğlence, dinlenme ve tatmin motivasyonları ile gönüllü katıldıkları faaliyetler olarak tanımlanırken (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2010); aktivitenin kendisinden ziyade katılanlar açısından taşıdığı motivasyonlar ve anlamların öneminin vurgulandığı yaklaşımlar ile açıklanabilmektedir. Buna göre rekreasyon etkinlikleri bireylerin motivasyonlarına, aktivitenin sunduğu amaçlar doğrultusunda katılanlar için çok farklı amaçlar içerebilmektedir (Karaküçük, 2008).

Motivlerin bireylerdeki farklılığına dikkat çeken araştırmacılar; bireylerin rekreatif spor etkinliklerine neden katıldığı, neden katılmadığı, nelerin bireyleri katılıma teşvik ettiği üzerine sorular sormuşlardır. Bu sorulara verilecek yanıtlarda (Lapa, Ağyar ve Bahadır, 2012) spor, egzersiz ve rekreasyon alanlarında birçok çalışmanın yapılması ilgili kavramlara ilişkin kapsamlı bir literatürün üretilmesini sağlamıştır (Ardahan, 2013). Bu konuya eğilen Gould ve Petlichkoff (1988), gençlerin en büyük motivlerinin yeteneklerini geliştirmek, eğlenmek, başarmak ve vücutlarını geliştirmek olduğunu ileri sürerken, Wankel ve Kreisel (1985-b), yetişkinlerde bu motivlerin sağlıklı olma, kilo verme, kendini iyi hissetme şeklinde değiştiğini belirtmiştir (Weinberg ve Gould, 2003). Bu çalışmalara ek olarak gençlerin spora katılımında en önemli "ortak" motivleri; fitness, eğlence, beceri gelişimi, arkadaşlarla birlikte olma, başarı olarak belirlenmiştir (Yılmaz, 2002). Gençlerde gözlemlenen bu durumun yetişkinlerde ortaya çıkarttığı motiv karşılığı; kadınlarda sosyalleşme ve sağlığın korunması birincil öncelikler arasında iken erkeklerde bu durumun rekabet olarak değiştiği bildirilmiştir (Gill, Williams, Dowd, Beaudoin ve Martin, 1996; Sunay, Müniroğlu ve Gündüz, 2004). Diğer taraftan Sindik, Mandić, Schiefler ve Kondrić (2013) Hırvatistan, Slovenya ve Almanya'da yaptıkları çalışmada erkeklerde heyecan, kadınlarda ise dinlenme ve arkadaşlarla bir arada olma en önemli motivasyon kaynağı olarak bulunmuştur.

Serbest zaman spor güdülere incelendiğinde; 'sağlığın korunması ve güçlendirme, yüksek yetenek algısı, yarışma, prestij ve tanınma, kendini gerçekleştirme, kişilerin cesaretlendirmesi ve ekonomik kazanç' (Pehlivan, 2013) 'uyaran yaşama, bilmek başarmak, özdeşim/içerme' faktörlerinin bireyleri serbest zaman aktivitelerine motive etmede ilk 3 sırada yer aldığını vurgulamıştır (Mutlu, Yılmaz, Güngörmüş, Sevindi ve Gürbüz, 2011). Şimşek (2010) ekstrem sporcularıyla yapmış olduğu çalışmada 'aidiyet, arkadaşlık, risk alma arzusu, heyecan arama, zevk/haz, bağımlılık, eğlence, yaşam tarzı, özgürlük, başarma, farklılık arayışı, fiziksel fitness, kaçış, stres atma' olmak üzere bireylerin spora katılım güdülerinin belirlenmesine yönelik 15 farklı güdü belirlemiştir. Bu konuya ilişkin takım sporlarıyla uğraşanların bireysel sporlarla uğraşanlara oranla daha fazla güdüledikleri; estetik deneyimleri ve duymusal hazzı yaşadıkları için spora yöneldikleri

belirtilirken (Sunay vd., 2004; Ersöz, Öztürk, Kılınç, Koşkan ve Çetinkaya, 2012); bireysel etkinliklerle uğraşan bireylerin içsel, grup etkinlikleri ile uğraşan bireylerin dışsal nedenlerle spora katılım gösterdikleri ve sporu sürdürmede takım atmosferi, yarışma ve beceri geliştirme faktörlerinin hem bireysel hem takım sporunda her iki cinsiyet için temel faktör olduğu tespit edilmiştir (Frederick ve Ryan, 1993; Molinero, Salguero, Álvarez ve Márquez, 2009).

Motivlerle ilgili farklı bir bakış açısı ile yaklaşan araştırmacılar bireylerin bu tür aktivitelere içsel mi yoksa dışsal nedenlerden dolayı mı katılım gösterdikleri üzerinde durmuşlardır. Örneğin; Şirin (2008-a) futbolcu kızlar ile yaptığı çalışmada, futbolcu kızların 'becerilerini geliştirmek, yeni beceriler öğrenmek, takımda olmak, kazanmayı sevmek ve iyi olduğu bir konuda bir şeyler yapmak' gibi içsel güdülerle spora yöneldiklerini; Morali vd. (2004) 'yeni bir şeyler öğrenme' gibi içsel; 'kupa, övgü, statü' gibi dışsal nedenlerle spora katılım gösterdiklerini; Kilpatrick, Hebert ve Bartholomew (2005) 'zevk/haz ve meydan okuma' gibi içsel; 'dış görünüş, kilo, stres yönetimi' gibi dışsal faktörler üzerinde yoğunlaştıkları saptanmıştır. Ayrıca Hill, McKinley ve Moreno (2011) tarafından 102 buz pateni sporcusu ile yapılan çalışmada sporcuların 'yeni teknikler öğrenme, yeteneklerini geliştirme, aktivitede bulunma, zevk alma' gibi içsel nedenlerden dolayı; daha az 'meydan okuma, sosyalleşme' gibi dışsal nedenlerden dolayı güdülendiklerini belirlemişlerdir.

Katılımcıların motivasyon kaynaklarına ilişkin önem derecesi konusunda da Scanlan, Stein ve Ravizza (1989) yapmış oldukları çalışmada sporun içindeki en önemli motivasyonel faktörün "eğlence" olduğunu belirtirken, bu bulgular benzer yaş gruplarıyla yapılan çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir (Wankel ve Kreisel, 1985-a; Wankel vd., 1985-b; Ryan vd., 1997; Lee, Whitehead ve Balchin, 2000; Erdoğan, Şirin, İnce ve Öçalan, 2014). Buna karşın Şirin, Çağlayan, Çetin ve İnce (2008-b) yılında yapmış olduğu çalışmalarında "eğlence" boyutu spora katılımında en önemsiz motivasyon kaynağı, Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu (2001) 9-17 yaş çocuk ve gençleri üzerinde yaptıkları çalışmada ise kadınların erkeklere göre 'arkadaşlık, eğlence, aktif olma, başarı, statü kazanmayı daha önemli motivasyon kaynağı gördükleri; Emekçi vd. (2010) 409 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada en önemli güdünün 'beceri gelişimi', en önemsiz güdünün ise 'arkadaşlık' olduğunu; Korur, Kara, Öncü ve Gürbüz (2013) ise yaz spor okullarına katılımcı gençlerin en önemli motivasyonunun 'beceri gelişimi', en önemsiz faktörün ise 'arkadaş ve eğlence' olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte Erdoğan vd. (2014) kız sporcularda, en önemli nedenin 'takım üyeliği/ruhu', en önemsiz nedenin 'arkadaşlık' olduğu; erkeklerde ise 'beceri gelişimi', en önemsiz nedenin 'arkadaşlık' olduğunu bulmuştur.

Bireyleri egzersize katılıma güdüleyen unsurları belirlemek amacıyla yapılmış ölçek geliştirme ve Türkçe adaptasyon çalışması da literatürde yer almaktadır. Gill vd. (1983) tarafından geliştirilen ve Çelebi (1993) ve Oyar vd. (2001) tarafından uyarlanan PMQ (Participation Motivation Questionnaire - Spora katılım Güdüsü Ölçeği); Pelletier vd. (1995) tarafından geliştirilen ve Kazak (2004) tarafından uyarlanan SGÖ (Sporda Güdülenme Ölçeği); Pelletier vd.(1991) geliştirilen ve Mutlu (2008) tarafından uyarlanan BMÖ (Boş Zaman Motivasyon Ölçeği); Rogers (2000) tarafından geliştirilen ve Rogers ve Morris (2003) tarafından kısa formu oluşturulan REMM'in, 2006 yılında Gürbüz, Aşçı ve Çelebi tarafından kısa formu üzerinde Türkçe'ye uyarlama çalışmasının gerçekleştirilmesi ile REMM (Rekreasyonel Egzersize Güdülenme Ölçeği) örnek çalışmalardır.

Ölçek uyarlama çalışmaları sonucunda "bireyleri rekreasyonel egzersize katılıma motive eden nedenlerin ne olduğu üzerinde yoğunlaşan araştırmacılar neticesinde literatüre birçok yeni çalışma eklenmiştir. Örneğin; Çağlar, Canlan ve Demir (2009) çalışmalarında rekreatif etkinliklere kadınların daha çok 'sağlık', erkeklerin 'rekabet ve sosyal eğlence' amacıyla katıldıklarını belirtmiştir. Bu araştırma bulgularının Ardahan (2013) yılında yapmış olduğu araştırma bulgularıyla paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir. Buna ek olarak Ardahan (2013) yapmış olduğu bu çalışmada erkeklerin kadınlara göre 'rekabet ve güce dayalı etkinlikler' de daha üstün olduklarını saptarken Ardahan ve Lapa (2011), Ardahan (2011-a) ve Ardahan (2011-b)' in bulguları da çalışmayı destekler niteliktedir. Benzer çalışmalarla Güngörmüş vd. (2014), kadınların

erkekler göre 'sağlık', erkeklerin ise 'rekabet' boyutlarında egzersize daha fazla güdülendiklerini Koivula (1999) yapmış olduğu araştırma bulgularını desteklemektedir.

Serbest zamanlarında bireyler rekreatif etkinliklere farklı motivasyonlarla katıldıkları gibi bu tür aktivitelere kimlerle katılım göstermeyi tercih ettiklerine ilişkin çalışmalar da mevcuttur. Örneğin; Lapa ve Ardahan (2009) üniversite öğrencilerinin çoğunlukla 'arkadaşlarıyla; Ardahan (2011-a) bisiklet kullanıcılarının arkadaşları dernek üyeleriyle; dağcı ve kaya tırmanıcılarının (Ardahan, 2011-b) daha çok 'arkadaşlarıyla, kulüp veya dernek üyeleriyle' katıldıkları; Ardahan (2013) bireylerin beceri geliştirme amaçlı etkinliğe daha çok 'aile bireyleri' ile katılım göstermeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Literatürde ergenlik çağı öncesi ve hemen sonrasını kapsayan yaş dönemlerine ait çalışmaların kısıtlılığı dikkat çekmektedir. Konuya ilişkin ender çalışmalardan birisi spor psikolojisi alanında geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Spora Katılım Güdüsü Ölçeği"dir (Oyar vd., 2001). Bunun dışında serbest zaman ve rekreasyon alanındaki gönüllü eğlence egzersizine küçük yaş grubu katılımcıların güdülenmesi ölçmeye yönelik kısa formulu çalışmalar kısıtlı düzeydedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; Egzersize Güdülenme Anketi'ni (REMM) 7-17 yaş arasındaki çocuklar için revize ederek kısa formunun geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmanın yapı geçerliği çeşitli kategorilerde (cimnastik, yüzme, yelken, buz pateni, eskrim, futbol, voleybol, basketbol) yer alan 380 ($n_{kadın}=188$; $\bar{x}_{yaş}=12,00\pm 2,96$ yıl; $n_{erkek}=192$; $\bar{x}_{yaş}=12,93\pm 2,53$ yıl) katılımcı üzerinde; ölçüm ve test-tekrar test güvenilirliği 55 ($n_{kadın}=29$; $\bar{x}_{yaş}=12,7\pm 2,90$ yıl; $n_{erkek}=26$; $\bar{x}_{yaş}=13,0\pm 2,42$ yıl) katılımcı üzerinde yürütülmüştür. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Yer Alan Katılımcılar

	Erkek (Yaş)		Kadın (Yaş)	
	n	$\bar{x} \pm ss$	n	$\bar{x} \pm ss$
Test Tekrar Test ve Ölçüm Güvenirliği	65	13,01 \pm 2,40	65	13,01 \pm 3,13
Yapı Geçerliği	192	12,93 \pm 2,53	188	12,00 \pm 2,96

Veri Toplama Araçları

Egzersize Güdülenme Anketi (REMM): Rogers (2000) tarafından geliştirilen ve Rogers ve Morris (2003) tarafından kısa formu oluşturulan REMM'in Gürbüz, Aşçı ve Çelebi (2006) tarafından kısa formu üzerinde Türkçe'ye uyarlama çalışması gerçekleştirilmiş ve kısa formu ile REMM Türk kültürü için "Egzersize Güdülenme Anketi" olarak literatürde yer almıştır. İlk olarak Rogers (2000) tarafından 90 madde ve 8 alt boyut olarak geliştirilen ve orijinal ismi REMM (Recreational Exercise Motivation Questionnaire / Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği) olarak literatürde yer alan ölçek, daha sonra Rogers ve Morris (2003) tarafından tekrar gözden geçirilerek uygulama kolaylığı açısından madde sayısı azaltılarak 73 madde ve 1) ustalık, 2) fiziksel durum, 3) sosyal ilişki, 4) psikolojik durum, 5) görünüş, 6) diğerlerinin beklentileri, 7) zevk, 8) rekabet/ego olmak üzere 8 alt boyuttan oluşan "Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Anketi (A Recreational Exercise Motivation Measure-REMM) olarak adlandırılmıştır. Anketin kısa formu üzerinde Gürbüz, Aşçı ve Çelebi (2006) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ve literatüre "Egzersize Güdülenme Anketi" olarak kazandırılan anketin yapı geçerliği için gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda orijinal ölçekte yer alan 7 maddenin (9, 26, 52, 54, 65, 71, 72) faktör yükleri 0,40'ın altında kalması sebebi ile ilgili maddeler ölçekten elemine edilmiştir. Bu doğrultuda oluşturulan Türkçe anket formunda bireyleri rekreasyonel amaçlı fiziksel aktiviteye yönlendiren nedenleri belirlemeye yönelik (1) sağlık, (2) rekabet, (3) vücut ve dış görünüm, (4) sosyal ve eğlence, (5) beceri gelişimi gibi 5 alt boyut ve 66 madde yer almaktadır. Ankette katılımcıları rekreasyonel egzersize yönlendiren motivasyonlar "kesinlikle katılmıyorum (1)....., kesinlikle katılıyorum (5)"

şeklinde 5'li Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılardan her alt boyuta ilişkin ifadeler kendilerini belirtilen duruma ilişkin cevaplamaları istenmiştir. Gürbüz vd. (2006) gerçekleştirdiği Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında anketin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları "sağlık" alt boyutu için 0,93, "rekabet" alt boyutu için 0,88, "vücut ve dış görünüm" alt boyutu için 0,85, "sosyal ve eğlence" alt boyutu için 0,88 ve "beceri gelişimi" alt boyutu için 0,84 olarak bulunmuştur. Gürbüz vd. (2006) tarafından Türk kültürü için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak literatüre kazandırılan ve "Egzersiz Güdülenme Anketi" olarak adlandırılan REMM'in, mevcut araştırmada Rogers (2000) tarafından geliştirildiği şekli ile orijinal ismine bağlı kalınmış ve REMM (Recreational Exercise Motivation Questionnaire / Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği) olarak 7-17 yaş çocuklarda kullanılmak üzere kısa formu oluşturulup geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

İşlem Yolu

Küme örnekleme yöntemiyle randomize edilmiş çeşitli kategoriler altında yer alan (cimnastik, yüzme, yelken, buz pateni, eskrim, futbol, voleybol, basketbol) çeşitli spor dallarının etkinlik yer, gün ve saatlerine ilişkin bilgiler toplanmış, antrenör ile iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Anket formları bizzat araştırmacı veya antrenörler aracılığıyla uygulanmıştır. Tüm katılımcılar için veli onam formu doldurtulmuştur. Yeni oluşturulacak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri araştırmacılara tek bir program altında bütün testlerin gerçekleştirilmesine imkan sağlaması sebebi ile JAMOVI programında yapılması tercih edilmiştir. Veri girişi sonrası verilerin normallik ve homojenlik varsayımlarına ilişkin testler ile altmışaltı maddelik anket formunun iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Bütün koşullar yerine getirildikten sonra Likert tipi ölçeklerde madde seçimi için kullanılacak farklı madde analizi yöntemleri dikkate alınarak yapı geçerliği için madde seçimine gidilmiştir. Madde seçiminde her bir alt boyut altında yer alan maddelerin ayırt ediciliğini ölçmek için madde-alan korelasyon değerleri incelenmiş ve sağlık, rekabet, vücut ve dış görünüm, sosyal ve eğlence, beceri gelişimi olmak üzere toplam 5 alt boyut altında yer alan en yüksek korelasyona katsayısına sahip "ikişer" madde seçildikten sonra yapı geçerliği için örneklemin veri analizi için uygunluğunun belirlenebilmesi için KMO (Kaiser-Meyer-Oklın) katsayısı ve Barlett Sphericity test değerleri incelenmiştir. Örneklemin veri analizi uygunluğu sonrası seçilen maddeler üzerinde AFA (Eploratory Factor Analysis- Açımlayıcı Faktör Analizi) ve yapıyı doğrulamak amacı ile de DFA analizi yapılmıştır. REMM Ölçeği'nin yapı geçerliğine ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde kısa formunun güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

REMM'in geçerlik ve güvenilirlik analizleri için madde seçimi işlemlerine geçilmeden önce öncelikle verilerin normallik ve homojenlik varsayımlarına ilişkin testler gerçekleştirilmiş ve daha sonra 66 maddelik anket formu için Cronbach α iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Altmışaltı Maddelik REMM in Skewness- Kurtosis ve Güvenirlik Değerleri

Alt Boyutlar	Madde No (66 madde)	α	α^2
Sağlık	(23-31-30-22-20-19-10-32-37-6-18-28-40-58-55-29-65-21-11-52-46-36)	0,91	0,93
Rekabet	(47-45-48-42-66-44-27-56-33-15-57-4-25-61)	0,87	0,88
Vücut ve Dış görünüm	(12-26-14-60-34-49-59-41-8-13-54)	0,84	0,85
Sosyal ve Eğlence	(62-53-38-63-35-7-24-51-5-43-9)	0,86	0,88
Beceri Gelişimi	(2-3-1-16-50-39-17-64)	0,84	0,84

Skewness= -0,677, Kurtosis= 0,581

α = 66 maddelik anketin Cronbach Alpha (α) değeri α^2 = 66 maddelik ankete ilişkin referans değerler (Gürbüz, Aşçı ve Çelebi, 2006)

Tablo 2'de görülebileceği gibi verilerin normallik ve homojenlik analizlerinde Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, olasılık grafikleri (Büyüköztürk, 2011; Tabachnick, 2013). Veri setinin normallik varsayımlarını yerine getirdiğini göstermiştir ($p>0,05$). Bu analiz işlemlerinden sonra anketin 5 temel boyutu altında yer alan maddelere ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları Gürbüz vd. (2006)

gerçekleştirdiği Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasındaki referanslar değerler ile tutarlı olduğundan ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısının iyi/kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Madde Seçimi Analizleri

Araştırmada madde seçimi için “korelasyon ve faktör analizi” teknikleri (Erkuş, 2003; Büyüköztürk, 2011) kullanılmıştır. Korelasyon tekniği ile madde seçiminde öncelikle REMM'in sağlık, rekabet, vücut ve dış görünüm, sosyal ve eğlence, beceri gelişimi olmak üzere toplam 5 alt boyutunun ayrı ayrı madde-alan korelasyon katsayıları incelenmiştir. Korelasyon katsayıları büyükten küçüğe doğru sıralanarak nihai ölçek için alt boyutları en iyi temsil edebilecek ikişer madde seçilmiştir. Bu maddelerin ölçülmek istenen özellikleri ölçebilecek ayırt ediciliğe sahip oldukları ifade edilebilir. Bu doğrultuda seçilen maddelere ilişkin korelasyon katsayıları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. REMM' in Alt Boyutlarına İlişkin Seçilen Madde Numaraları ve Korelasyon Katsayıları

Alt Boyutlar	Seçilen Madde Numaraları	Korelasyon Katsayısı (r)
Sağlık	37 / 18	0,70* / 0,65*
Rekabet	59 / 34	0,69* / 0,69*
Vücut ve Dış Görünüm	45 / 42	0,70* / 0,63*
Sosyal ve Eğlence	62 / 38	0,65* / 0,64*
Beceri Gelişimi	3 / 39	0,65* / 0,63*

Tablo 3'te görülebileceği gibi maddelere ilişkin korelasyon katsayıları en düşük 0,63 en yüksek 0,70 olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda seçilen maddelere ilişkin modelin kurulabilmesi için yapı geçerliği çalışmasına geçilmiştir.

Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliği analizlerine geçmeden önce örneklemin veri analizine uygunluğunu belirlemek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre KMO örneklem uygunluğu katsayısının 0,82 ve Barlett Sphericity test değerinin 1261,261 ($p < 0,001$, $df=45$) referans değerler içerisinde yer alması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2009: 647). Örneklemin veri analizi uygunluğunun test edilmesinden sonra REMM ölçeğinin 5 alt boyutu arasından seçilen toplam 10 madde ile yeni bir model oluşturulmuş ve oluşturulan modelin test edilmesi için AFA analizi yapılmıştır. Tek faktörlü bir model test edilmek istenildiği için “Temel Bileşenler Analiz” yöntemi seçilerek herhangi bir döndürme tekniği seçilmemiştir. Oluşturulan modele ilişkin gerçekleştirilen “Açımlayıcı Faktör Analizi-AFA” sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. REMM Faktör Yapısı ve Faktör Yükleri (n=380)

Madde Numarası	REMM	Faktörlerin Açıkladığı Varyans %	Açıklanan Toplam Varyans %
Madde 34	0,730		
Madde 37	0,694		
Madde 38	0,679		
Madde 59	0,667		
Madde 62	0,651	% 40,2	% 40,2
Madde 42	0,645		
Madde 45	0,598		
Madde 18	0,587		
Madde 39	0,566		
Madde 3	0,486		

Tablo 4'te yer alan analiz sonuçları incelendiğinde seçilen madde numaraları, maddelerin faktör yükleri ve maddelere ilişkin varyans değerleri görülmektedir. Seçilen maddeler ile AFA analiz sonuçları değerlendirildiğinde madde faktör yüklerinin 0,486 ile 0,730 aralığında yer aldığı ve yüksek faktör yüklerine sahip olduğu görülmektedir. Yüksek faktör yük değerlerine sahip bu maddelerin açıklandığı toplam varyans ise % 40,2 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar REMM'in kısa formunun tek faktörlü yapıyı desteklediğini göstermektedir. Böylece toplam 10 madde ile REMM'e ilişkin kurulan modelin doğrulanması için DFA gerçekleştirilmiştir. Yapılan tek faktörlü modele ilişkin DFA sonuçlarını yorumlayabilmek literatürde yer

alan genel kabul görmüş değerlere bakılarak karar verilmesi gerekir. Bu noktada bahsi geçen uyum iyiliği değerleri Tablo 5'de sunulmuştur.

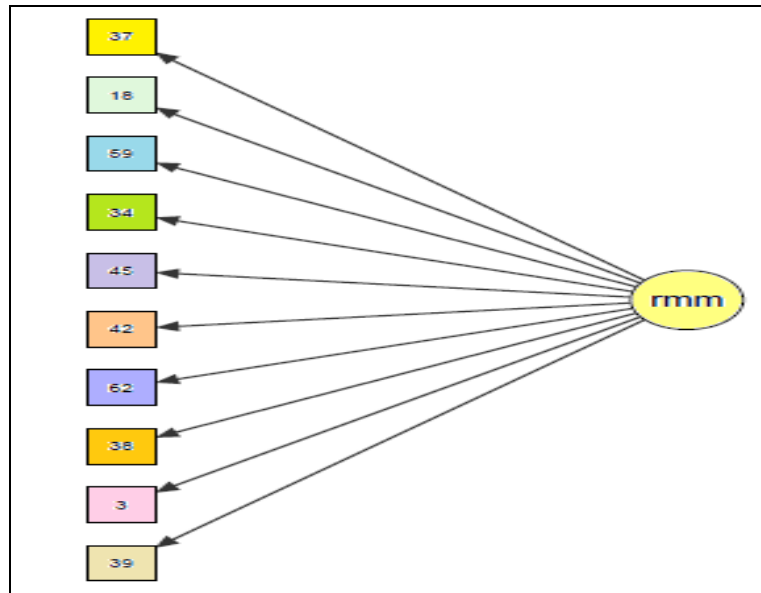
Tablo 5. DFA Analizi Standart Uyum İyiliği Değerleri (Schumacher ve Lomax, 1996; Schermelleh, Engel ve Moosbrugger, 2003: 23-74).

Uyum Modelleri	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütü
X^2/sd	0-3	3-5
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 < RMSEA \leq 0,10$
SRMR	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR < 0,10$
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI < 0,95$
TLI	$0,90 \leq TLI \leq 1,00$	$0,85 \leq TLI < 0,90$

REMM'in tek faktörlü yapısını doğrulamak için gerçekleştirilen analiz sonuçları ve uyum iyiliği değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. REMM'in Tek Faktörlü Modeline İlişkin Gerçekleştirilen DFA Path Diagramı ve Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Modelleri	X^2	df	CFI	X^2/sd	TLI	SRMR	RMSEA
Modifikasyon Sonrası	76,5	25	0,95	3,06	0,92	0,04	0,07

REMM'in tek faktörlü yapısını doğrulamak amacı ile gerçekleştirilen analiz sonuçlarına değerlendirildiğinde model ilk hali ile yeterli uyum düzeyine ulaşmadığı görülmüştür. Literatürde bununla ilgili modele ilişkin uyum indekslerinden sonra programın önerdiği modifikasyon indekslerine (MI) bakılması ve yapı ile doğru orantılı olacak şekilde bazı modifikasyonlara gidilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur (Hoe, 2008, Arbuckle, 2012). Bunun için gözlenen değişken ile gizil değişkenler arasında kovaryansa bakılarak modele ilişkin modifikasyon önerileri dikkate alınmalıdır. Bu modifikasyonlar programda hata terimleri temelinde oluşturulur. Modele ilişkin iki hata teriminin birbirine bağlanması, iki hata terimi arasındaki gözlemlenen değişkenlerin kovaryans matrisinin eşitlenmesi anlamına gelmektedir. (Meydan ve Şeşen, 2011). Gerekli modifikasyon işlemlerinden sonra REMM'in tek faktörlü modelinin yeterli uyum iyiliği değerlerine ulaştığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin 0,34 ile 0,72 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre REMM'in tek faktörlü yapısının 7-17 yaş örneklem grubunda doğrulandığı belirlenmiştir.

Güvenirlilik

REMM'in güvenirliliği iç tutarlılık (Cronbach Alpha) ve test-tekrar test yöntemleriyle hesaplanmıştır. Araştırmada, DFA sonrası 380 katılımcılardan elde edilen iç tutarlılık katsayısı 0,83 olarak hesaplanmıştır. Büyüköztürk (2011: 181)'e göre güvenirlilik katsayısı 0,70 ve üzerinde olan ölçekler güvenilir olarak kabul edilmektedir. Buna göre, REMM'in güvenirlilik katsayısının yüksek ve kabul edilebilir düzeyde olduğu

söylenbilir. Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına ilişkin Cronbach Alpha değeri, kabul edilen maddeler ve madde içerikleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. On Maddelik Tek Faktörlü REMM'in Güvenirlik Değerleri, Madde Numaraları ve İçerikleri

Alt Boyutlardan Seçilen ve DFA Sonrası Kabul Edilen Madde ve İçerikleri		
REMM	Sağlık	37.Sağlık durumumu kontrol edebilmeme yardımcı olduğu için 18.Sağlıklı kalmamı sağladığı için
	Vücut ve Dış Görünüm	59.Kaslarımı diğerlerinkinden daha güçlü görünmesini sağladığı için 34.Fiziksel olarak diğerlerinden daha iyi görünmemi sağladığı için
	Rekabet	45.Arkadaşlarımı yenmek için 42.Etrafımdakilerle yarışmak için
	Sosyal ve Eğlence	62.Başkalarıyla egzersiz yaparak vakit geçirmekten hoşlandığım için 38.Başkaları ile birlikte aktivite yapmak için
	Beceri Gelişimi	3.Yapabileceğim en iyisini yapmak için 39.Varolan becerilerimi geliştirmek için
	Madde No	Cronbach Alpha (α)
	37, 18, 59, 34, 45, 42, 62, 38, 3, 39	,83

Test-Tekrar Test Güvenirliği

REMM'in zamana göre değişmezliğini ölçmek için ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon" analizi ile belirlenmiştir. Bunun için ölçek 3 hafta ara ile 55 ($n_{kadın}=29$; $\bar{x}_{yaş}=12,7\pm 2,90$ yıl; $n_{erkek}=26$; $\bar{x}_{yaş}=13,0\pm 2,42$ yıl) katılımcıya uygulanmıştır. 3 hafta ara ile aynı katılımcılardan elde edilen, ölçeğin iki uygulama arasındaki kararlılık katsayısı olarak belirlenen korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8'de yer alan değerler incelendiğinde ölçeğin her bir maddeye ilişkin ve toplam korelasyon katsayısının 0,74 ile 0,95 arasında değiştiği görülmektedir ($p<0,01$). Bu doğrultuda analiz sonuçları bize ölçeğin her iki uygulaması arasındaki kararlılığın iyi düzeyde olduğu dolayısıyla ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Cohen, 1988; Huck, 2012).

Tablo 8. Test-Tekrar Test Analiz Sonuçları (Ort \pm Ss)

Ölçek	Ön	Son	r	p
Madde 37	4,25 \pm 0,96	4,25 \pm 0,96	0,94	$p<0,01$
Madde 18	4,24 \pm 0,66	4,38 \pm 0,70	0,82	$p<0,01$
Madde 59	3,67 \pm 1,17	3,80 \pm 1,25	0,95	$p<0,01$
Madde 34	3,80 \pm 0,98	3,96 \pm 1,07	0,88	$p<0,01$
Madde 45	3,58 \pm 1,27	3,53 \pm 1,26	0,90	$p<0,01$
Madde 42	4,00 \pm 1,01	3,93 \pm 0,97	0,87	$p<0,01$
Madde 62	4,16 \pm 1,07	4,09 \pm 1,04	0,86	$p<0,01$
Madde 38	3,96 \pm 1,02	3,96 \pm 1,05	0,88	$p<0,01$
Madde 3	4,09 \pm 0,86	4,15 \pm 0,93	0,74	$p<0,01$
Madde 39	4,33 \pm 0,74	4,45 \pm 0,74	0,83	$p<0,01$
Ölçek Toplam	4,01 \pm 0,57	4,05 \pm 0,61	0,93	$p<0,01$

Ayrıca REMM'in ölçüm güvenirliliğini belirlemek için katılımcılardan elde edilen ölçeğin ilk ve ikinci uygulama sonrasında elde edilen puan ortalamaları "Bağımlı gruplarda t-testi (Paired sample t-test)" ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin değerler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Bağımlı gruplarda t-testi (Paired sample t-test) Sonuçları

REMM	Ort \pm Ss	n	t	p
İlk Uygulama	4,01 \pm 0,56	55	-1,47	0,147
İkinci Uygulama	4,05 \pm 0,61			

Tablo 9'da yer alan analiz sonuçları değerlendirildiğinde REMM'in ilk uygulaması (test) ve ikinci uygulamasından (tekrar-test) elde edilen puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır ($t=-1,47$; $p=0,147$, $p>0,05$). Araştırmada REMM'in zamana göre değişmezlik ve ölçüm güvenirliliğini belirlemek amacı ile 55 katılımcının üzerinden gerçekleştirilen test-tekrar test analiz

sonuçlarına göre her iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısının yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkinin bulunması ve ölçeğin ilk ve ikinci uygulamasından elde edilen puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak farkın saptanmamış olması ($p>0,05$) REMM'in test-tekrar test güvenilirliğinin sağlanmış olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

“Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği (REMM)” 7-17 yaş çocuklar için kısa formunun oluşturulması amacı ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. REMM'in kısa formu için Likert ölçekler için uygulanması gereken madde seçim tekniklerinden iki tanesi seçilerek ölçeğin yapısının tespit edilebilmesi için tek faktörlü bir model oluşturulmuştur. Oluşturulan modelin faktör yapısının tespit edilebilmesi amacı ile öncelikle AFA ve daha sonra DFA analizi yapılarak model test edilmeye çalışılmıştır. Literatürde ise Kueh vd. (2017) tarafından REMM'in yaş ortalaması 20 olan 373 kadın ve 133 erkek olmak üzere toplam 506 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen Malay versiyonuna ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında DFA analizi sonucunda modelin uyum iyiliği değerleri düşük ($CFI=0,85$; $TLI=0,84$; $SRMR=0,06$; $RMSEA=0,04$) ve bazı maddelerin faktör yük değerlerinin $<0,50$ altında olduğu ve program tarafından önerilen modifikasyon önerileri dikkate alınarak uyum iyiliği değerleri, faktör yüklerini düzeltmeye çalışıldığı ancak programın önerdiği modifikasyon düzeltmelerine rağmen modelin uyum iyiliği değerlerinde iyileşme gözlemlenmediği bu nedenle problemleri 22 madde ölçekten çıkarılarak modelin yeniden test edildiği ifade edilmiştir. Analiz sonucunda 8 alt boyut ve 51 madde ile modelin temsil edildiği görülmüştür. Modele ilişkin maddelerin faktör yük değerlerinin 0,50 ile 0,83 arasında değiştiği ve uyum iyiliği değerlerinin de kabul edilebilir sınır değerler içerisinde yer aldığı ve Cronbach Alpha değerlerinin 0,68 ile 0,86 arasında değiştiği araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir. Gürbüz, Aşçı ve Çelebi (2006) tarafından 349 katılımcı ile gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında faktör analizi sonucunda 7 maddenin (9, 26, 52, 54, 65, 71, 72) faktör yüklerinin $<0,40$ altında olduğu ve bu yüzden ölçeğin Türkçe versiyonundan çıkarılarak 66 madde ile 5 faktörlü yapısının Türk kültüründe desteklendiği ifade edilmiştir. Yapı geçerliği sağlanan ölçeğin maddelere ilişkin faktör yük değerlerinin 0,41 ile 0,76 arasında değiştiği ve Cronbach Alpha değerlerinin ise 0,84 ile 0,93 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Mevcut araştırmada REMM'e ait DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde başlangıçta modelin yeterli uyum iyiliği değerlerine ulaşmadığı görülerek JAMOVI programı tarafından önerilen modifikasyon önerileri dikkate alınmıştır. Modifikasyon işlemlerinden sonra modelin yeterli uyum iyiliği değerlerine ulaştığı ($X^2 = 76,5$; $df = 25$, $X^2/sd = 3,06$; $CFI = 0,95$; $TLI = 0,92$; $SRMR = 0,04$; $RMSEA = 0,07$) ve maddelerin faktör yük değerlerinin 0,34 ile 0,72 arasında değiştiği görülmektedir. REMM'in güvenilirliğine ilişkin analizlerde iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0,83$ olarak hesaplanırken; test-tekrar test güvenilirliğinde ölçeğin her bir maddeye ilişkin ve toplam korelasyon katsayısının 0,74 ile 0,95 arasında değiştiği tespit edilmiştir ($p<0,01$). Ayrıca REMM'in ölçüm güvenilirliğini belirlemek için “Bağımlı gruplarda t-testi yapılmış ve katılımcıların ilk ve ikinci uygulamadan elde edilen puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır ($t=-1,47$; $p=0,147$, $p>0,05$). Buna göre DFA analizi ve güvenilirlik analizleri sonrasında REMM'in 7-17 yaş çocuk örnekleminde 10 madde ve tek faktörlü yapısının doğrulandığı söylenebilir.

Rogers ve Morris (2000) tarafından geliştirilen; Gürbüz vd. (2006) tarafından Türk kültürüne kazandırılan ve mevcut araştırmada tek faktörlü yapısı ve 10 maddelik azaltılmış madde sayısı ile kısa formu oluşturulan REMM (Recreational Exercise Motivation Questionnaire/Rekreasyonel Egzersize Motivasyon Ölçeği) 7-17 yaş arası çocukların rekreasyonel egzersize katılım motivlerinin belirlenmesinde kullanabilecek yeterli psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracıdır.

Türkçe alan yazında bireyleri rekreasyonel egzersizlere katılım motivlerini belirlemeye yönelik ölçek uyarlama ve geliştirme çalışmalarına rastlanılsa da alana özgü küçük yaş gruplarındaki rekreasyonel egzersize katılan çocukların katılım nedenlerini belirlemeye yönelik kullanılabilecek bir ölçme aracına rastlanmadığından REMM'in çocuklar için kısa formunun oluşturulduğu bu çalışmanın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple rekreasyon alanında REMM ile yapılacak çalışmalardan elde edilecek

verilerin ile literatüre ve rekreasyonel aktiviteler içerisinde yer alan katılımcılara, antrenörlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aaltonen, S., Leskinen, T., Morris, T., Alen, M., Kaprio, J., Liukkonen, J., & Kujala, U (2012). Motives for and barriers to physical activity in twin pairs discordant for leisure time physical activity for 30 years. *International journal of sports medicine*, 33(02), 33.
- Aquatias, S., Arnal, J.-F., Rivière, D., Bilard, J., Callède, J.-P., Casillas, J.-M., . . . Duclos, M. (2008). *Activité Physique : Contextes et Effets Sur la Santé*. Paris : INSERM.
- Altıntaş, A. & Koroç, P. B. (2014). Determining participation motivation of young athletes with regard to gender and sport type. *Int. Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 2(5), 62.
- Ardahan, F. (2013). Bireyleri rekreatif spor etkinliklerine motive eden faktörlerin remm ölçeğini kullanarak çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi: Antalya örneği, *Pamukkale Journal of Sports Sciences*, 4 (2), 1-5.
- Ardahan, F. (2013). Rekreasyonel egzersize güdülenme ölçeğinin rekreatif spor türüne göre incelenmesi: Antalya örneği, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (4), 95-108.
- Ardahan, F. & Lapa, T. Y. (2011). Outdoor recreation: the reasons and carried benefits for attending outdoor sports of the participants of cycling and/or trekking activities. *Journal of Human Sciences*, 8 (1), 1327-1341.
- Ardahan, F. (2011-a). Examining relation between emotional intelligence and life satisfaction on the example of outdoor sports participants. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 3(3), 20-33.
- Ardahan, F. (2011-b). The Profile of the Mountaineers and Rock Climbers: The Reasons and The Carried Benefits for Attending Outdoor Sports and Satisfaction Level, *International Conference Sport and Quality of Life*.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Yayınevi, 181.
- Çağlar, E. Canlan, Y., & Demir, M. (2009). Recreational exercise motives of adolescents and young adults. *Journal of Human Kinetics*, 22, 83-89.
- Ekmekçi, R., Arslan, Y., Ekmekçi, A., & Ağbuğa, B. (2010). Üniversite öğrencilerinin spora bakış açılarının ve spora katılım güdüleniminin belirlenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy Sports Sciences*, 5(2), 104-114.
- Erdogdu, M., Şirin, E. F., İnce, A., & Öçalan, M. (2014). A Study into the sports participation motivation of the secondary school-students in school teams in different types of sports. *Journal of Physical Education & Sports Science/ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8 (1).
- Erkuş, A. (2003). *Psikometri Üzerine Yazılar: Ölçme Ve Psikolojinin Tarihsel Kökenleri, Güvenirlilik, Geçerlik, Madde Analizi, Tutumlar: Bileşenleri Ve Ölçülmesi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 20.
- Ersöz, G., Öztürk, M., Kılınç, F., Koşkan, Ö., Çetinkaya, E., (2012). Sporcuların güdüsel yönelimlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 15-26.
- Frederick, C. M. & Ryan, R. M. (1993). Differences in motivation for sport and exercise and their relations with participation and mental health. *J. of sport behavior*, 16 (3), 124-146.
- Gill, D. L., Gross, J. B., & Huddleston, S. (1983). Participation motivation in youth sports. *Int. J. of sport psychology*.
- Gill, D. L., Williams, L., Dowd, D. A., Beaudoin, C. M., & Martin, J. J. (1996). *Competitive orientations and motives of adult sport and exercise participants*, Wayne State University, Kinesiology Health and Sport Studies, Collage of Education, 12(1).
- Güngörmüş, H. A., Yenel, F., & Gürbüz, B. (2014). Bireyleri rekreasyonel egzersize güdüleyen faktörlerin belirlenmesi: Demografik farklılıklar. *Journal of Human Sci.*, 11(1), 373-386.
- Gürbüz, B., Aşçı, F. H., & Çelebi, M. (2006). The Reliability And Validity Of The Turkish Version Of The Recreational Exercise Motivation Measure. *In The 9th International Sports Sciences Congress (3-5 November)*, Congress Proceedings. Muğla (Vol. 1044).
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., Dinç, Y.(2010). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*, Detay Yayın, Ankara, 30.
- Hill, D., McKinley, D., & Moreno, C. (2011). Using motivations as predictors of team sport participant positive or negative outcomes. *Argo Journals: Undergraduate Research in Psychology and Behavioral Science*, Spring,1-4.
- Karaküçük, S., (2008). Rekreasyon:Boş Zamanları Değerlendirme, Gazi Kitap, Ankara, 66.
- Kazak, Z., (2004). Sporda güdülenme ölçeği-SGÖ-nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması, *Havettepe Spor Bilimleri Dergisi* 15 (4), 191-206.
- Kilpatrick, M., Hebert, E., & Bartholomew, J. (2005). College students' motivation for physical activity: Differentiating men's and women's motives for sport participation and exercise. *Journal of American college health*, 54(2), 87-94.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: Differences in motivation and actual. *Journal of Sport Behavior*, 22 (3), 360.

- Kolt, G. S., Kirkby, R. J., Bar-Eli, M., Blumenstein, B., Chadha, N. K., Liu, J., & Kerr, G. (1999). A cross-cultural investigation of reasons for participation in gymnastics. *International Journal of Sport Psychology*, 30 (3), 381-398.
- Korur, E.N., Kara, F.M., Öncü, E., Gürbüz, B., (2013). Gençlerin Spora Katılım Güdülerinin İncelenmesi, *II. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, 232.
- Köktaş, Ş.K.,(2004). *Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 125.
- Kueh, Y. C., Kuan, G., Morris, T., & Naing, N. N. (2017). Confirmatory Factor Analysis of the Malay Version of the Recreational Exercise Motivation Measure. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 25 (2).
- Lapa, T.Y., Ardahan, F., (2009). Akdeniz üniversitesi öğrencilerinin serbest zaman etkinliklerine katılım nedenleri ve değerlendirme biçimleri, *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (4), 132-144.
- Lapa, T.Y., Ağyar, E., Bahadır, Z., (2012). Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katılımı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma (Kayseri İli Örneği), *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X (2), 53-59.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Balchin, N. (2000). The Measurement of values in youth sport: development of the youth sport values questionnaire. *Journal of Sport And Exercise Psychology*, 22 (4), 307-326.
- Molinero, O., Salguero, A., Álvarez, E., & Márquez, S. (2009). Reasons for dropout in youth soccer: A comparison with other team sports. *Motricidad. Eur. J. of Human Mov.*, 22, 21-30.
- Moralı, S., Doğan, B., Kazak, Z., Engür, M. (2004). Sporcuların güdusel yönelimlerinin empatik davranım biçimleri açısından değerlendirilmesi. *Performans Dergisi*, 10 (1), 3.
- Mutlu, İ., (2008). *Egzersiz yapan kişilerin boş zamanlarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma (Kayseri ili örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.
- Mutlu, İ., Yılmaz, B., Güngörmüş, H.A., Sevindi, T., Gürbüz, B., (2011). Bireyleri rekreasyonel amaçlı egzersize motive eden faktörlerin çeşitlere göre karşılaştırılması, *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 54-61.
- Oyar, Z.B., Aşçı, F.H., Çelebi, M., Mülazımoğlu, Ö., (2001). Spora katılım güdüsü ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Hacettepe Spor Bilimleri Dergi*, 12 (2), 21-32.
- Pehlivan, Z., (2013). Okullararası spor yarışmalarına katılanların sporu bırakma ve devam etme nedenleri, *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 24 (3), 209-225.
- Pelletier, L. G., Tuson, K. M., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., Briere, N. M., & Blais, M. R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). *J. of sport and Exercise Psychology*, 17 (1), 35-53.
- Pelletier, L., Vallerand, R., Blais, M., & Briere, N. (1991). Leisure Motivation Scale (lms-28). Online Erişim Adresi: <http://www.er.uqam.ca/nobel/r26710/LRCS/echelles/EML28>
- Pigram J.,J. (2003) *Motivation*. Jenkins J.,M., Pigram J.,J. (Ed.) in *Encyclopedia of Leisure and Outdoor Recreation* (p.310-313) London: Routledge
- Rogers, H. E. (2000). *Development of a recreational exercise motivation questionnaire* (Doctoral dissertation, Victoria University of Technology).
- Rogers, H., & Morris, T. (2003). An overview of the development and validation of the Recreational Exercise Motivation Measure (REMM). In *New approaches to exercise and sport psychology: theories, methods and applications. XIth European Congress of Sport Psychology (22-27 July)*, Book of Abstracts. Copenhagen (Vol. 144).
- Ryan, R.M., Frederick, C.M., Lepes, D., Rubio N., Slendon, K.M., (1997). Intrinsic motivation and exercise adherence, *Int. Journal of Sport Psychology*, 28, 335-354.
- Scanlan, T. K., Stein, G. L., & Ravizza, K. (1989). An in-depth study of former elite figure skaters: II. sources of enjoyment. *J. of sport and exerci psychology*, 11 (1), 65-83.
- Sindik, J., Mandić, G. F., Schiefler, B., & Kondrič, M. (2013). Differences in the structure of motivation for participation in sport activities among sport students in three countries. *Kinesiologia Slovenica*, 19 (1), 14-31.
- Sunay, H., Müniroğlu, S., Gündüz, N., (2004). Beden eğitimi ve spor öğretmenlik programlarının fiziksel aktiviteye güdülenme etkisi, *Sporometre Bed. Eğt. ve Spor Bil. Dergisi*, 11 (3), 101-107.
- Şahin, D. B., & Gülleroğlu, H. D. (2013). Likert tipi ölçeklere madde seçmede kullanılan farklı madde analizi teknikleri ile oluşturulan ölçeklerin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *E-AJI (Asian Journal of Instruction)*, 1 (2).
- Şimşek, Y.K., (2010). Türk ekstrem sporcularının spora katılım güdülerini üzerine nitel bir araştırma, *Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 107-118.
- Şirin, F.E., (2008-a). Futbolcu kızların (12-15 yaş) spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi, *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 1-7.
- Şirin, F.E., Çağlayan, S.H., Çetin, Ç.M., İnce, A., (2008-b). Spor yapan lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 98-110.

- Wankel, L. M., & Kreisel, P. S. (1985-a). Factors underlying enjoyment of youth sports: Sport and age group comparisons. *Journal of sport psychology*, 7 (1), 51-64.
- Wankel, L. M., & Kreisel, P. S. (1985-b). Methodological considerations in youth sport motivation research: a comparison of open-ended and paired comparison approaches. *Journal of Sport Psychology*, 7(1), 65-74.
- Weinberg, R. & Gould, D., (2003). Foundations of sport and exercises psychology. *Human Kinetics, Second Edition*, (52), 54-55.
- Wing, L.P., (2010). *Leisure Events Management*, Sheffield Hollom University, 14-15.
- Yan, H.J., Penny, M., (2004). Cultural influence in youths motivation on physical activity, *Journal of Sport Behavior*, 27 (4), 378.
- Yılmaz, V. (2002). Çocuk sporlarında katılım motivasyonu çocuklar spora neden katılırlar. *Atletizm ve Bilim*, 46 (2), 26-39.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 86-92

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 86-92

 Selçuk BUĞDAYCI
 Havva DEMİREL

Selçuk Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: S. Buğdaycı
e-mail: sbugdayci@gmail.com

Geliş Tarihi: 27.02.2019
Kabul Tarihi: 20.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Ferdi ve Takım Sporcularında Mobbing Yaşama Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Özet

Bu çalışma, ferdi ve takım sporlarıyla uğraşan bireylerin mobbing yaşama durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlayan yapılan betimsel bir araştırmadır. Çalışmada, 2018-2019 sezonunda aktif sporculuk yaşantısına devam eden 324 (166 takım, 158 ferdi) birey gönüllülük esasına dayalı olarak yer almıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde, Einarsen ve Raknes (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Cemaloğlu (2007) tarafından, Spora uyarlaması ise Cengiz (2008) tarafından yapılan mobbing ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programından yararlanılarak analizler yapılmıştır. İstatistiksel yöntem olarak ikili grupların karşılaştırmasında Independent Sample t testi, çoklu grupların karşılaştırmasında One Way ANOVA analizleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, branş statüsü, lig statüsü ve cinsiyet açısından farklılaşma görülmezken, genel anlamda çalışmada yer alan sporcuların mobbing davranışlarına maruz kalma düzeylerinin ortalamamın altında olduğu, küçük yaş gruplarında ve daha az spor yıllarında görevsel anlamda baskılan az olduğu, örgüt içi iletişim ve sosyal ilişkiler bağlamında daha fazla mobbinge karşılaştıkları görülmüştür. Ayrıca aynı kulüpte çalışma süresi yüksek olan grupların örgüt içi iletişim ve sosyal ilişkiler bağlamında mobbinge daha az karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ferdi sporcular, mobbing, takım sporcuları

Investigation of Mobbing Living Conditions in Terms of Various Variables in Individual and Team Athletes

Abstract

This study is a descriptive research, which was conducted to examine the levels of exposure to mobbing in athletes dealing with team or individual sports concerning various variables. In study, 324 individuals (166 dealing with team sports and 158 dealing with individual sports) voluntarily participated, who were actively doing sports in 2018-2019 season. In collecting the research data, the mobbing scale was used, which was developed by Einarsen and Raknes (1997) adapted to Turkish by Cemaloğlu (2007) and adapted to sports by Cengiz (2008). In the analysis of the data SPSS 22.0 was used. Independent Sample t-Test was used in the comparison of the paired groups, and One Way ANOVA analysis was used in the comparison of the multiple groups. As the conclusion of the analysis, it was observed that there was statistically no significant difference concerning the branch, league, and gender variables, it was also seen that the levels of exposure to mobbing in the participant athletes were generally below the medium level, there was less professional pressure on athletes in small age groups and with less sport experience, and they were exposed to mobbing in higher levels in terms of inter-organizational communication and social relations. Moreover, it was concluded that there was less exposure to mobbing in the groups with more experience in the same clubs concerning inter-organizational communication and social relations.

Keyword: Individual athletes, mobbing, team athletes

GİRİŞ

Mobbing kavramı; birey veya bireyler tarafından başka bir bireye ya da gruba yönelik sistematik bir şekilde duygusal anlamda zarar verici davranışlarla karşı karşıya kalma olarak tanımlanabilmektedir (Leymann, 1996). Mobbing (yıldırma) davranışları yönetici ve yönetilenlerin olduğu her ortamda karşımıza çıkabilmektedir. Fakat bu davranışların neler olduğu ya da nasıl yaşanıldığı tam olarak bilinmemektedir. Bazı işletmelerde bu durum bir gelenek olarak görülmekle birlikte, bazı durumlarda iş yerindeki performans düşüklüğü sonucunda önemli kayıplara neden olduğu, dolayısıyla çalışma ortamlarında olağan bir durum olmadığının bilinmesi insanlar açısından oldukça önemlidir (Bulut, 2007).

Tutar (2004) mobbing davranışını çalışılan ortamda üstleri, astları veya kendileriyle eşit düzeyde olan bireyler tarafından sistemli bir şekilde uygulanan her türlü kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama davranışları olarak tanımlamıştır. Einarsen (2000) ise mobbingi çalışanların ve yönetimin kabul ettiği kaba davranışlarla zaman içinde gelişen bir süreç olarak tanımlamakta aynı zamanda mobbing'in, çoğu zaman uzun vadeli bir süreç olduğunu ve bu eylemlerin, bu süreç içinde zamanla düzeyinin arttığını ve eylemlerdeki bu artışı, çoğu kişinin fark etmediğini de belirtmektedir.

Mobbing davranışları aniden ortaya çıkan bir durumdan ziyade bir süreç olarak görülmektedir. Bu süreç, iş yerinde belirli kişi ya da kişilerin zarar verici davranışlara hedef alınmasıyla başlamaktadır (Kırel, 2008). Mobbing gerçekleştiği süreç içerisinde hedef olarak seçilen kişi veya kişiler, saygı duyulmayan biri haline gelebilmekte, süreç içerisinde itibarının zedelenmesine yol açacak davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Mobbing sürecinde düşmanca tavırlar, etik olmayan iletişim ve davranışlar söz konusu olabilmektedir (Gökçe, 2008).

Duygusal taciz, tek bir nedene bağlanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. Duygusal tacize yol açacak ve tacizin devam etmesine neden olabilecek birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenlerden bazılarının bakıldığında, çalışanlar arasındaki kıskançlık-haset duyguları, örgüt içi iletişim ağının zayıf olması, çözümlenemeyen çatışmalar ve iş yükünün fazla olması, zayıf yönetim-liderlik anlayışı, statü ya da ödüller için aşırı rekabetçiliğin olması, "yöneticinin takdir ve onayını alma duygusunun duygusal tacizle yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Gökçe, 2006).

Yapılan araştırmalar, iş yeri zorbalığının üretkenlik ve verimliliğin azaltılması, iş kazaları, örgüte karşı duyulan bağlılık ve güvenin zarar görmesi, işe devamsızlık ve işten ayrılma gibi örgütsel düzeydeki sorunlara neden olduğunu ortaya koymuştur (Dikmen, 2007). Halbur'a göre, bu durum iş görenlerde moral ve performansının düşmesi gibi ciddi sorunlara neden olmaktadır (Cemaloğlu ve Şahin, 2007). Einarsen vd.(1998) yıldırma maruz kalanların bu süreci yaşamalarının nedeni olarak, kıskançlığı gösterirken, İyem (2007)'e göre, "mobbing" üzerine yapılan birçok araştırma bu psikolojik baskı davranışının altında yatan temel nedenin rekabet olduğu belirtilmektedir.

Bir çok alanda olduğu gibi, mobbing davranışlarının ortaya çıkardığı fizyolojik ve psikolojik etkiler dikkate alındığında, sporun yarışmacı yönü ve antrenör-yönetici gibi paydaşların başarı odaklı zorlamaları, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, spor alanındaki mobbing algısının tespiti de önem kazanmaktadır. Son yıllarda spor kamuoyunda sıkça gündeme gelen mobbing olgusu, spor alanında kapsamlı ve daha fazla akademik çalışmaların yapılması ve elde edilecek sonuçların antrenör, idareci ve sporcu eğitiminde kullanılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Salman ve Yalçındağ, 2017).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ülkemizde spor alanında karşılaşılan mobbingin hangi sebeplerden kaynaklandığını belirlemek, mobbingin spor branşlarının statüsüne göre değişkenlik gösterip göstermediğini saptamak ve lig statüsü, cinsiyet, yaş, spor yılı, aynı kulüpte bulunma süresi gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulmasıdır.

YÖNTEM

Bu çalışma ferdi ve takım sporlarıyla uğraşan bireylerin mobbing yaşama durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Çalışmada 2018-2019 sezonunda aktif sporculuk yaşantısına devam eden 324 (166 takım, 158 ferdi) birey gönüllülük esasına dayalı olarak yer almıştır. Çalışmada yer alan kadınların yaş ortalaması $19,89 \pm 2,79$ yıl, erkeklerin yaş ortalaması $20,89 \pm 2,98$ yıl olarak tespit edilmiştir. Araştırma grubuna ait çalışmada ele alınan değişkenler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Kişisel Özellikler

Kişisel Özellikler		n	%
Branş	Takım Sporları	166	51,2
	Ferdi Sporlar	158	48,8
Cinsiyet	Kadın	90	27,8
	Erkek	234	72,2
Spor yılı	1-3 yıl	70	21,6
	4-6 yıl	92	28,4
	7-9 yıl	94	29,0
	10 yıl +	68	21,0
Aynı Kulüpte Çalışma Yılı	1-2 yıl	80	24,7
	3-4 yıl	76	23,5
	5-6 yıl	56	17,3
	7 yıl +	112	34,5
Lig Statüsü	Amatör	218	67,3
	Profesyonel	106	32,7
Yaş	15-17 yaş	44	13,6
	18-20 yaş	122	37,7
	21-23 yaş	108	33,3
	24 yaş +	50	15,4

Veri toplama aracı

Araştırma verilerinin elde edilmesinde, Einarsen ve Raknes (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Cemaloğlu (2007) tarafından, spora uyarlaması ise Cengiz (2008) tarafından yapılan "Sporcular için Mobbing Envanteri" kullanılmıştır. Ölçek sporcuların çeşitli olumsuz davranışlara maruz kalma sıklıklarını değerlendirmek amacı ile toplam 22 ifadeden oluşmakta ve (5) her zaman, (4) her hafta, (3) her ay, (2) ara sıra ve (1) hiçbir zaman 5'li Likert ölçeği biçiminde derecelendirilmiştir. Spora uyarlama çalışması sonucunda ölçeğin Cronbach alpha katsayısı 0.94 olarak belirlenmiştir. Ölçek görev alt boyutu (3, 4, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 21), örgüt İçi İletişim alt boyutu (2, 13, 14, 16, 10, 22) ve sosyal İlişkiler alt boyutu (1, 5, 6, 7, 8, 9, 20) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır.

Verilerin analizi

Verilerin analizinde SPSS 22,0 programından yararlanılarak analizler yapılmıştır. Yapılan normallik testi sonucunda Skewness-Kurtosis değerlerinin -1,5,+1,5 arasında olduğu görülmüş ve verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. İstatistiksel yöntem olarak ikili grupların karşılaştırmasında bağımsız örneklem için t-testi, çoklu grupların karşılaştırmasında Tek Yönlü ANOVA analizleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2. Araştırma Grubunun Cinsiyet Branş ve Lig Statüsü Açısından Ölçekten Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırması

Değişkenler	Alt Boyutlar	Gruplar	n	Ort.	Ss	t	p
Cinsiyet	Görev	Kadın	90	15,13	3,07	-4,634	0,000*
		Erkek	234	17,24	4,88		
	Örgüt İçi İletişim	Kadın	90	9,31	2,05	-6,547	0,000*
		Erkek	234	11,27	3,14		
	Sosyal İlişkiler	Kadın	90	12,89	3,35	-2,991	0,003*
		Erkek	234	14,23	4,24		
Branş Statüsü	Görev	Takım Sporları	166	17,07	4,93	0,289	0,090
		Ferdî Sporlar	158	16,22	4,08		
	Örgüt İçi İletişim	Takım Sporları	166	11,00	3,23	0,885	0,089
		Ferdî Sporlar	158	10,43	2,749		
	Sosyal İlişkiler	Takım Sporları	166	13,95	4,21	0,956	0,670
		Ferdî Sporlar	158	13,76	3,89		
Lig Statüsü	Görev	Amatör	218	16,76	4,69	0,608	0,544
		Profesyonel	106	16,43	4,23		
	Örgüt İçi İletişim	Amatör	218	10,81	2,98	0,730	0,466
		Profesyonel	106	10,55	3,05		
	Sosyal İlişkiler	Amatör	218	14,03	3,97	1,080	0,281
		Profesyonel	106	13,51	4,21		

*p<0,05

Tablo 2'de elde edilen sonuçların aritmetik ortalamalarına incelendiğinde; görev alt boyutunda aritmetik ortalamalarına bakıldığında; kadınların \bar{X} =15,13, erkeklerin \bar{X} =17,24, takım sporcularının \bar{X} = 17,07, ferdi sporcuların \bar{X} =16,22, amatör sporcuların \bar{X} =16,76, profesyonel sporcuların \bar{X} =16,43 olduğu tespit edilmiştir. Örgüt içi iletişim alt boyutunda aritmetik ortalamalarına bakıldığında ise kadınların \bar{X} =9,31, erkeklerin \bar{X} =11,27, takım sporcularının \bar{X} =11,00, ferdi sporcuların \bar{X} =10,43, amatör sporcuların \bar{X} =10,81, profesyonel sporcuların \bar{X} =10,55 olduğu belirlenmiştir. Sosyal ilişkiler alt boyutunda aritmetik ortalamalarına bakıldığında; kadınların \bar{X} =12,89, erkeklerin \bar{X} =14,23, takım sporcularının \bar{X} =13,95, ferdi sporcuların \bar{X} =13,76, amatör sporcuların \bar{X} =14,03, profesyonel sporcuların \bar{X} =13,51 olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca Tablo 2'de araştırma grubunun cinsiyet, branş ve lig statüsü açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Cinsiyet değişkeni açısından tüm alt boyutlarda erkekler lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır (p<0,05). Branş statüsü ve lig statüsü açısından herhangi bir farklılığa rastlanamamıştır (p>0,05).

Tablo 3. Araştırma Grubunun Yaş Değişkeni Açısından Ölçekten Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırması

Alt Boyutlar		KT	sd	KO	F	p	Fark
Görev	Gruplararası	215,323	3	71,774	3,552	0,015*	2-1, 3-1 4-1, 4-2
	Grup içi	6465,961	320	20,206			
	Toplam	6681,284	323				
Örgüt İçi İletişim	Gruplararası	76,628	3	25,543	2,870	0,037*	1-3, 1-4 2-4
	Grup içi	2848,372	320	8,901			
	Toplam	2925,000	323				
Sosyal İlişkiler	Gruplararası	169,992	3	56,664	3,535	0,015*	1-2, 1-3 1-4, 2-4
	Grup içi	5129,477	320	16,030			
	Toplam	5299,469	323				

*p<0,05 Gruplar; 1.grup 15-17 yaş, 2.grup 18-20 yaş, 3.grup 21-23 yaş, 4.grup 24 yaş +

Tablo 3'de araştırma grubunun yaş değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre tüm alt boyutlarda anlamlı farklılığa rastlanmıştır (p<0,05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda; görev alt boyutunda 15-17 yaş grubunun diğer gruplardan daha düşük puan aldığı görülürken, 24 yaş üzeri grubun 18-20 yaş grubundan da daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir.

Sosyal ilişkiler alt boyutunda 15-7 yaş grubunun elde ettiği ortalama puanlar diğer gruplardan daha yüksek, 18-20 yaş grubunun elde ettiği puan 24 yaş üzeri gruptan daha yüksek bulunmuştur. Örgüt içi iletişim alt boyutunda 15-17 yaş grubunun elde ettiği puanlar 21-23 yaş ve 24 yaş üzeri gruptan daha yüksek, 18-20 yaş grubunun elde ettiği ortalama puan 24 yaş üzeri gruptan yüksek çıkmıştır.

Tablo 4. Araştırma Grubunun Spor Yapma Yılı Değişkeni Açısından Ölçekten Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırması

Alt Boyutlar		KT	sd	KO	F	p	Fark
Görev	Gruplar arası	489,733	3	163,244	8,437	0,000*	2-1, 3-1 4-1, 4-2
	Grup içi	6191,551	320	19,349			
	Toplam	6681,284	323				
Örgüt İçi İletişim	Gruplar arası	102,787	3	34,262	3,885	0,009*	1-2, 1-3 1-4
	Grup içi	2822,213	320	8,819			
	Toplam	2925,000	323				
Sosyal İlişkiler	Gruplar arası	413,535	3	137,845	9,028	0,000*	1-2, 1-3 1-4
	Grup içi	4885,934	320	15,269			
	Toplam	5299,469	323				

*p<0.05 Gruplar; 1.grup 1-3 yıl, 2.grup 4-6 yıl, 3.grup 7-9 yıl, 4.grup 10 yıl +

Tablo 4'de araştırma grubunun spor yapma yılı değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre tüm alt boyutlarda anlamlı farklılığa rastlanmıştır (p<0,05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda; görev alt boyutunda 1-3 yıl grubunun diğer gruplardan daha düşük puan aldığı görülürken, 10 yıl üzeri grubun 4-6 yıl grubundan da daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir.

Örgüt içi iletişim ve Sosyal ilişkiler alt boyutlarında 1-3 yıl grubunun elde ettiği puanlar diğer gruplardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Araştırma Grubunun Aynı Kulüpte Çalışma Yılı Açısından Ölçekten Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırması

Alt Boyutlar		KT	sd	KO	F	p	Fark
Görev	Gruplararası	145,493	3	48,498	2,375	0,070	-
	Grup içi	6535,791	320	20,424			
	Toplam	6681,284	323				
Örgüt İçi İletişim	Gruplararası	149,152	3	49,717	5,731	0,001*	1-2,1-3 1-4
	Grup içi	2775,848	320	8,675			
	Toplam	2925,000	323				
Sosyal İlişkiler	Gruplararası	316,200	3	105,400	6,768	0,000*	1-2,1-3 1-4
	Grup içi	4983,270	320	15,573			
	Toplam	5299,469	323				

*p<0,05 Gruplar; 1.grup 1-2 yıl, 2.grup 3-4 yıl, 3.grup 5-6 yıl, 4.grup 7yıl +

Tablo 5'de araştırma grubunun aynı kulüpte çalışma yılı değişkeni açısından ölçekten elde ettikleri puanların karşılaştırması verilmektedir. Buna göre örgüt içi iletişim ve sosyal ilişkiler alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır (p<0,05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucunda; örgüt içi iletişim ve Sosyal ilişkiler alt boyutlarında 1-2 yıldır aynı kulüpte olanların diğer gruplardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde çalışmadan elde edilen sonuçlara ve tartışmasına yer verilmiştir. Ölçek alt boyutlarından elde edilen ortalama puanların branş statüsü, lig statüsü ve cinsiyet ortalamalarına ayrı ayrı bakıldığında genel olarak çalışma grubunda yer alan sporcuların mobbing davranışlarına maruz kalma düzeylerinin ortalamasının altında olduğu söylenebilir. Araştırmanın sonuçları ile Cengiz (2008), Hacıcaferoğlu (2010), Alkan vd. (2011), Güllü (2013), Salman ve Yalçındağ (2017), Kızılkoca ve Gür (2017) yapmış oldukları çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Cinsiyet değişkeni açısından tüm alt boyutlarda erkeklerin kadınlardan daha fazla mobbing davranışlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Branş statüsü ve lig statüsü değişkeni açısından ise herhangi bir farklılığa

rastlanmamıştır. İlgili literatür incelendiğinde, çalışmada elde edilen bulgulara paralel ve zıt sonuçlar olduğu belirlenmiştir. Di Martino vd. (2003) kadınların iş yaşantısında erkeklere göre daha fazla mobbinge maruz kaldıklarını belirtirken, Alkan vd. (2011), Cemaloğlu ve Şahin (2007) ise, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha fazla mobbinge maruz kaldığını ortaya koymuşlardır. Hacıcaferoğlu ve Çoban (2011) tarafından SGM personeli üzerine yapılan bir çalışmada kadınların mobbing davranışlarına erkeklerden daha çok maruz kaldıkları belirlenmiştir. Leyman (2008) çalışma yaşamında erkek egemenliğinin fazla olduğu iş yerlerinde kadın çalışanların, kadınların fazla olduğu iş yerlerinde erkek çalışanların mobbinge maruz kalma puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Kadınların yumuşak başlı olması, olayları daha kolay kabul ederek son duruma hemen uyum sağlaması gibi kişilik özellikleri onları kurban olmaktan kurtardığı düşünülebilir. Erkek bireylerin ise sorunları çözmek için kullandıkları saldırgan tavırlar nedeni ile mobbinge daha çok maruz kaldıkları söylenebilir.

Görev alt boyutunda 15-17 yaş grubunun diğer gruplardan daha düşük puan aldığı görülürken, 24 yaş üzeri grubun 18-20 yaş grubundan da daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Sosyal ilişkiler alt boyutunda 15-7 yaş grubunun elde ettiği ortalama puanlar diğer gruplardan daha yüksek, 18-20 yaş grubunun elde ettiği puan 24 yaş üzeri gruptan daha yüksek bulunmuştur. Örgüt içi iletişim alt boyutunda 15-17 yaş grubunun elde ettiği puanlar 21-23 yaş ve 24 yaş üzeri gruptan daha yüksek, 18 20 yaş grubunun elde ettiği ortalama puan 24 yaş üzeri gruptan yüksek çıkmıştır.

Ancak çalışmamızda görev alt boyutunda küçük yaş gruplarının mobbing davranışlarına maruz kalma durumlarının daha az olduğu görülürken, sosyal ilişkiler ve örgüt içi iletişim boyutlarında daha fazla mobbing baskısı ile karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Salman ve Yalçındağ (2017) yaptıkları çalışmada da görev alt boyutunda küçük yaş gruplarının daha az mobbinge maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Farklılığın nedenlerini ise sporcuların artan sportif tecrübelerine bağlı olarak takım içerisinde görev ve daha fazla sorumluluk almış olmalarının bir sonucu olarak değerlendirmişler ve sporcuların takım içindeki görevlerini yerine getirirlerken antrenör, yönetici ve taraftarların istek ve baskılarının daha fazla olacağından kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Spor yapma yılı açısından, görev alt boyutunda 1-3 yıl grubunun diğer gruplardan daha düşük puan aldığı görülürken, 10 yıl üzeri grubun 4-6 yıl grubundan da daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Örgüt içi iletişim ve Sosyal ilişkiler alt boyutlarında 1-3 yıl grubunun elde ettiği puanlar diğer gruplardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Salman ve Yalçındağ (2017)'in yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. spora yeni başlayan bireylerin spor ortamında görev ve sorumluluklarının daha az olacağından, uzun süredir spor yapanların ise sportif tecrübeleri gereği görev anlamında beklentilerin yüksek olacağı düşünülebilir. Yine spor yılı yükseldikçe bireylerin örgüt içi iletişim ve sosyal ilişkilerinin daha iyi olacağından hareketle bu alanlarda mobbing davranışlarıyla daha az karşılaşmaları olasıdır.

Aynı kulüpte çalışma süresi bakımından, Örgüt içi iletişim ve Sosyal ilişkiler alt boyutlarında 1-2 yıldır aynı kulüpte olanların diğer gruplardan daha yüksek puan elde ettikleri tespit edilmiştir. Çıkan sonuçlar yaş ve spor yılı değişkenleri ile benzerlik göstermektedir. Sporcuların kulüplerinde faaliyet sürelerinin arttığı durumlarda mobbing davranışlarına maruz kalma durumlarının da azaldığı gözlemlenmektedir. Zira sporcular kulüplerinde uzun süre buldukları zaman antrenör, yönetici ve kulübün diğer elemanları ile ilişkilerinin artması ve dolayısıyla bu tür mobbing davranışlarının azalmasında etkili olabilmektedir.

Sonuç olarak; branş statüsü, lig statüsü ve cinsiyet açısından farklılaşma görülmezken, genel anlamda çalışmada yer alan sporcuların mobbing davranışlarına maruz kalma düzeylerinin ortalamasının altında olduğu, küçük yaş gruplarında ve daha az spor yıllarında görevsel anlamda baskıların az olduğu, örgüt içi iletişim ve sosyal ilişkiler bağlamında daha fazla mobbinge karşılaştıkları görülmüştür. Ayrıca aynı kulüpte çalışma süresi yüksek olan grupların örgüt içi iletişim ve sosyal ilişkiler bağlamında mobbinge daha az karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Alkan, E., Yıldız, S. M., Bakır, M. (2011). Mobbingin beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişliği üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimi Dergisi*, 13 (3), 270-280.
- Bulut UH (2007). *Ortaöğretim öğretmenlerinde psikolojik şiddet düzeyi (mobbing)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Cemaloğlu, N., Şahin, E. D. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- Cengiz, R. (2008). *Profesyonel futbol kulübü yöneticilerinin dönüşümsel liderlik stilleri ile kulüplerinin örgüt sağlığı ve futbolcuların yıldırma (Mobbing) yaşamları arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dikmen, A. (2007). *Work place bullying/mobbing and its effects on intention to leave the organization*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dimartino, V., Hoel, H., Cooper, CC. (2003). Preventing Violence and Harassment in the Workplace, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, <http://www.eurofound.eu.int/publications/files/EFO2109EN.pdf>, (Erişim:28.01.2019).
- Einarsen, S., & Raknes B. L. (1997). Harassment in the work place and the victimization of men. *Violence and Victims*, 12, 247-263
- Einarsen, S. (2000). Harassment and bullying at work: A Review of the Scandinavian approach. *Aggression and Violent Behavior*, 5 (4), 379-401.
- Einarsen, S, Matthiesen. S. B., Skogstad, A. (1998). Bullying, burnout and well-being among assistant nurses. *Journal of Occupational Health and Safety-Australiaand New Zealand*, 14, 563-568.
- Gökçe, T. A (2008). *Mobbing: İş Yerinde Yıldırma: Eğitim Örneği*. Öğreti Yayınları, Ankara.
- Gökçe, T. A. (2006). *İş yerinde yıldırma: Özel ve resmi ilköğretim okulu öğretmen ve yöneticileri üzerinde bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gülle, M. (2013). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul ortamında maruz kaldıkları yıldırma algıları ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi (Hatay ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Hacıcaferoğlu, S. (2010). *Gençlik ve spor il müdürlüğü personelinin çalışma ortamında maruz kaldıkları yıldırma (Mobbing) davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Hacıcaferoğlu, S., Çoban, B. (2011). Gençlik ve spor il müdürlüğü personelinin çalışma ortamında maruz kaldığı yıldırma davranışlarının incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 38-50.
- İyem, C. (2007). Futbolda Mobbing: Sakaryaspor A.Ş. Örneği. *XV. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, Sakarya Üniversitesi, 919-938.
- Kırel, Ç. (2008). *Örgütlerde Psikolojik Taciz (Mobbing) Ve Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 206; 11.
- Kızılkoca, M., Gür, E. (2017) Profesyonel futbolcuların mobbinge maruz kalma sıklıklarının belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 5(59), 564-576.
- Leymann, H. (2008). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-168.
- Salman, M. N., ve Yalçındağ, S. (2017) Sporda mobbing uygulamaları ve sporcuların mobbing algılama düzeylerinin tespiti. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2480-2490.
- Tutar, H. (2004). *İşyerinde Psikolojik Şiddet*. Platin Yayınları, Ankara.

ISSN: 2636-848X

**Türk Spor Bilimleri
Dergisi**
Türk Spor Bil Derg

Cilt 2, Sayı 1
Mart 2019, 93-105

**The Journal of Turkish
Sport Sciences**
J Turk Sport Sci

Volume 2, Issue 1
March 2019, 93-105

 Aynur YILMAZ

Trabzon Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi

Sorumlu Yazar: A. Yılmaz
e-mail: aynuryilmaz@trabzon.edu.tr

Geliş Tarihi: 22.03.2019
Kabul Tarihi: 28.03.2019

ORJİNAL ARAŞTIRMA
ORIGINAL RESEARCH

Öğretmen Adaylarının Kariyer Streslerinin Karma Araştırma Yaklaşımı İle İncelenmesi

Özet

Bu çalışmanın amacı; öğretmen adaylarının kariyer stres düzeyleri ve mesleki geleceklerine dair sahip oldukları düşünceleri tespit etmektir. Araştırma karma araştırma yaklaşımı ile tasarlanmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde betimsel araştırma kullanılırken, nitel bölümünde durum çalışması deseninden faydalanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Kırıkkale Üniversitesinin farklı öğretmenlik programlarında ve sınıf seviyelerinde öğrenim gören 146'si kadın, 93'ü erkek toplam 239 öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında; araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu", Özden ve Sertel-Berk (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Kariyer Stresi Ölçeği" ve "Açık Uçlu Soru Formu" kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik (ortalama, standart sapma), Bağımsız Gruplar t-testi, One-Way ANOVA, Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; öğretmen adaylarının iş bulma baskısı boyutunda kadınların daha fazla kaygı yaşadıkları, yaş ve sınıf seviyesi arttıkça yaşadıkları kariyer belirsizliği ve kariyer stresi düzeyinde azalma meydana geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlik alanlarına göre okulöncesi ve PDR öğrencilerinin yaşadıkları kariyer stresinin beden eğitimi öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmanın nitel bölümünde ise kaygı nedenlerinin çeşitlilik gösterdiği; ilk sırayı mesleğe atanamama kaygısının aldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer stresi, öğretmenlik mesleği, gelecek kaygısı, karma yaklaşım

Investigation with Mixed Research Approach of Career Stresses of Teacher Candidates

Abstract

The aim of this study is to determine the pre-service teachers' thoughts about career stress levels and their professional future. The research was designed with a mixed research approach. The study group consisted of 239 (146 female and 93 male) teacher candidates studying in different teaching programs and class levels at Kırıkkale University in the 2017-2018 Academic years. While descriptive research was used in the quantitative part of the study, the case study pattern was used in the qualitative section. In the collection of data were used "Personal Information Form", "Career Stress Scale" adapted to Turkish by Özden and Sertel-Berk (2017) and Open-Ended Questionnaire form'. In the analysis of quantitative data were used descriptive statistics (mean, standard deviation), Independent Groups T-test, One-Way ANOVA, Pearson Correlation Analysis. Content analysis technique was used in the analysis of qualitative data. According to the findings; it was found that the pre-service teachers experienced more anxiety in the pressure of finding a job. As the age and class level increased, there was a decrease in career uncertainty and career stress level. In addition, it was found that the career stress of preschool and guidance and psychological counseling students was higher than physical education teacher candidates. In the qualitative part of the study, it was determined that the causes of anxiety varied. In the first place, it was found that there was concern about not being assigned to profession.

Keyword: Career stress, teaching profession, future anxiety, mixed method

GİRİŞ

Hayatta birtakım kazanımların elde edilmesinde kritik süreçler vardır. Üniversite yılları ise mesleki geleceğe hazırlanma ve mesleğe yönelik bir takım kazanımların elde edilmesi açısından önemli bir dönemdir. Bu yıllarda öğrencilerin akademik başarı, maddi kaynaklı kaygılar ve mesleki kariyere yönelik bir takım kaygı taşımaktadırlar. Kim (20003)'e göre; üniversite dönemimde öğrencilerin yaşadıkları kaygı kaynakları arasında ilk sırayı kariyer kaygısı almaktadır. Yapılan çalışma sonuçları öğrencilerin yaşadıkları bu kaygının sebeplerini ortaya koymuştur. Gizir (2005)'in son sınıf öğrencilerinin mesleki kariyerlerine ilişkin yaşadıkları kaygı düzeylerini incelediği çalışma sonuçları öğrencilerin iş bulma kaygısı ya da eğitimlerini aldıkları ve alanda uzmanlaşmaya yönelik uygulamalarda buldukları mesleğe yönelik bir işte istihdam edememe kaygısı taşıdıklarını göstermektedir. Bu durum her ne kadar üniversite öğrencilerinin genelinde mevcut olan bir durum olarak görünse de öğretmen adaylarında da önemli derecede görülmektedir.

Öğretmenlik kutsal bir meslek olup, bu görevi icra eden öğretmenler ise; bireylerin şekillenmesinde, sağlıklı, üretken ve sorgulayan bireylerden oluşan bir toplumun inşa edilmesinde önemli misyona sahiptir (Özden, 1999). Bu doğrultuda öğretmenliğin bir sanat olduğu söylenebilir. Öğretmen adayları ise bu sanatı kuralarına uygun bir şekilde öğrenip, mesleğin başarı şekilde uygulanması ve yorumlanabilmesi için sahip olunması gereken bilgi beceri ve donanımı elde etmeleri gerekmektedir. Mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olma, öğretmen adayının mesleğine ilişkin olarak geleceğe dair yaşayabileceği mesleki kaygı ve stresin azalmasını sağlayacaktır. Atmaca (2013)'ya göre; öğretmen adaylarının mesleki kaygıları zaman zaman artıp azalmaktadır. Bu kaygı seviyesi mesleğe atılmaya yaklaşılacak üniversitenin son yıllarında doruk noktaya ulaşmaktadır.

Ülkemizde öğretmen adaylarının MEB'de öğretmen olarak görev yapabilmeleri için Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS), alan bilgisi ve sözlü sınav sonucunda istihdam sağlamaktadır. Öğretmen adaylarının bu sınavdan yeterli puan elde edememeleri, mesleki geleceklerinin yok olmasına ve farklı bir işte istihdam etmek zorunda kalmalarına sebep olabilmektedir (Ceyhan, 2004; Şahin, 2011). Başka bir çalışmada öğretmen adaylarının iş bulma konusunda karamsarlık yaşamalarının nedeni olarak KPSS'den yeterli puan alamama düşüncesine olduğu görüşmüştür (Doğan ve Çoban, 2009). Benzer şekilde Kurt (2008)'un çalışması üniversite öğrencilerinin geleceklerinden kaygı duyduklarını ortaya koymuştur.

İşsizliğin bireyin psikolojik sağlığı üzerine olumsuz yansımaları olabilmektedir. Birey sahip olduğu iş sayesinde kendini değerli hissedebilir, üretebilir ve verimli olabilmenin yani kısaca işe yarayabilmenin haz ve mutluluğunu yaşayabilir. Aksi durumda birey; çaresizliğe, düşük benlik algısına, bir takım psikolojik duygu durumlarına maruz kalabilmektedir. Bu nedenle, bireyin geleceğe yönelik olumlu beklentilere sahip olmasında; iş sahibi olmasının önemli etkisi vardır. Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentilerini inceleyen çalışma sonuçları öğrencilerin özellikle mesleki açıdan yüksek kaygıya sahip olduklarını göstermiştir (Çakmak ve Hevedanlı, 2005).

Araştırmanın Amacı

Bugün pek çok üniversite mezunu işsiz kalmamak için okudukları bölümle ilgisi olmayan alanlarda çalışmakta, işsiz kalma korkusu gittikçe artmakta ve yaygınlaşmaktadır. Üniversite diplomasının iş bulmayı sağlamaması, eğitilmiş insanları hayal kırıklığına uğratmakta, akademik alanda güdü kaybına yol açmaktadır. Bu araştırmanın amacı; farklı öğretmenlik bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının kariyer streslerini ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının kariyer stresi ölçeğinin geneli ve alt boyutlarından elde ettikleri puan ortalamaları hangi düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının kariyer stresi ölçeğinin geneli ve alt boyutlarından elde ettikleri puan ortalaması cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi ve bölüm değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının kariyer stresi yaşama nedenleri nelerdir?

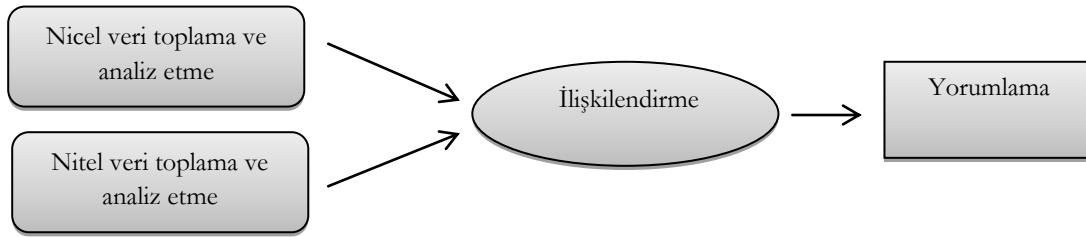
4. Öğretmen adaylarının mesleğin geleceğine ilişkin sahip oldukları düşünceler nelerdir ve mesleki açıdan beş yıl sonra kendilerini nerede görmekteyler?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın deseni, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Bu araştırmada, farklı yöntem ve tasarımlardan edinilen sonuçların birbirine yakınlığı veya birbirini desteklemesini sağlayan karma araştırma modellerinden yakınsayan paralel (eşzamanlı çeşitleme) desen kullanılmıştır (Giannaki, 2005; Creswell ve Plano Clark, 2011). Bu desende araştırmanın bir aşamasında nitel ve nicel veriler aynı zamanda toplanır. Genellikle yorumlama aşamasında iki yöntemin sonuçları birlikte ele alınır (Creswell, 2009). Araştırmanın akış şeması (Creswell ve Plano Clark, 2011) aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Akış Şeması (Yakınsayan Paralel Desen)

Yakınsayan paralel desende nicel ve nitel veriler birlikte toplanır, veri analizleri ayrı ayrı gerçekleştirilir ve genellikle tartışma ya da yorumlama bölümünde elde edilen veriler birleştirilir (Şekil 1). Ede edilen bulguların birbirleriyle tutarlılığı kontrol edilir ve birbirlerini destekleyici nitelikte olması beklenir.

Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı bahar yarıyılında, Kırıkkale Üniversite'sindeki Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde (Okulöncesi Öğretmenliği ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma) ve Spor Bilimleri Fakültesi'nin Öğretmenlik bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarından meydana gelmektedir. Araştırmanın evrenini Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (n=235), Okulöncesi Öğretmenliği (n=216) ve Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü öğrencileri (n=384) olmak üzere toplam 835 öğretmen adayından oluşmaktadır.

Yapılan literatür taramasında öğretmen adaylarının yaşamış oldukları kaygının nedenleri arasında sıklıkla atama sorunun ifade edildiği saptanmıştır (Altun ve Ateş, 2008; Eskici, 2016; Kalemoglu Varol, Erbaş ve Ünlü, 2014; Karataş ve Güleş, 2013; Sadıkoğlu, Hastürk ve Polat, 2018). Türkiye'de son beş yılda öğretmenlik branşlarına yapılan atamalar dikkate alınmış, atama açısından birbirine yakın olan gruplar örneklenebilir. Yaklaşık olarak öğretmenlik atama kontenjanlarının Okulöncesi öğretmenliği (x=2002), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (x=1605) ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (x=1605) ortalamalarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır. Bu amaçla atama sayıları birbirine yakın olan Okulöncesi Öğretmenliği (n=81), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (PDR) (n=83) ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (n=75) araştırmanın örnekleme dahil edilmiştir. Böylece mesleki gelecek kaygısının önemli nedenlerinden birisi olan öğretmenlik atama kontenjanları açısından öğretmen adaylarının yakın şartlara sahip olmaları kriteri dikkate alınmıştır. Çalışmaya katılanların 146'si (%61,1) kadın ve 93'ü (38,9) erkektir. Öğretmen adaylarının 69'u (%28,9) 1. sınıf, 77'si (%32,2) 2.sınıf, 61'i (%25,5) 3. sınıf ve 32'si (%13,4) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Nicel bölümde yer alan öğretmen adaylarının tümü araştırmanın nitel bölümüne de katılım sağlamıştır. Nicel bölümde öğretmen adaylarının mesleki kariyerlerine yönelik sahip oldukları kaygı durumu çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Nicel bulgular öğretmen adaylarının sahip oldukları kaygının nedenlerini ve mesleğe yönelik sahip oldukları düşünceleri belirlemede sınırlılığa sahip olacağı öngörüldüğünden, mesleki geleceğe ilişkin görüşler açık uçlu sorularla incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, “Kişisel Bilgi Formu”, “Kariyer Stresi Ölçeği” ve “Mesleki Geleceğe Yönelik Açık Uçlu Soru Formu” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya konu olan öğretmen adaylarının öğretmen yeterlik inançları hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan ‘Kişisel Bilgi Formu’ hazırlanmıştır. Bu form, katılımcı cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi gibi bağımsız değişkenleri içermektedir.

Kariyer Stresi Ölçeği (KSÖ): Bu çalışmada Choi ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen ve Özden & Sertel-Berk, (2017) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan “Kariyer Stres Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, toplam 20 maddeden ve 3 alt boyuttan (kariyer belirsizliği/bilgi eksikliği, iş bulma baskısı ve dışsal çatışma) oluşmakta olup yanıtlayıcılardan ifade edilen durumlara kendileriyle ilgili olarak ne düzeyde katıldıklarını “Hiç katılmıyorum (1)” ile “Tamamen katılıyorum (5)” arasında değişen 5’li Likert tipi bir ölçekte değerlendirmeleri istenmektedir. İç tutarlılık güvenilirliği için hesaplanan Cronbach Alfa katsayıları ise ölçeğin geneli için 0,94 ve test-tekrar test güvenilirliği için bu değer 0,81’dir.

Mevcut çalışma kapsamında ölçme aracının yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen değerler: $\chi^2/df=1,45$, RMSEA=0,06, GFI=0,85, AGFI=0,89, CFI=0,97, NFI=0,94, IFI=0,95 ve PNFI=0,84. Bu değerler üç boyutlu yapının mevcut çalışma grubu üzerinde de doğrulandığını göstermektedir. Ayrıca güvenilirlik analizi neticesinde iç güvenilirlik katsayısının “Kariyer Belirsizliği/Bilgi Eksikliği” için 0,86, “Dışsal Çatışma” boyutu için 0,82, “İş Bulma Baskısı” boyutu için 0,85 ve ölçeğin geneli için bu değer 0,90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonucunda ölçme aracının geçerli ve güvenilir bir ölçüm yapabildiği söylenebilir.

Mesleki Geleceğe Yönelik Açık Uçlu Soru Formu: Öğretmen adaylarının mesleklerinin geleceğine ilişkin sahip oldukları görüşler ve yaşadıkları kaygı durumu açık uçlu sorularla incelenmiştir. Açık uçlu sorular hazırlanırken, konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır (Dursun ve Karagün, 2012; Eryılmaz ve Mutlu, 2017; Güven ve Özdek, 2017; Karataş, Ardıç ve Oral, 2017; Özden ve Sertel-Berk, 2017; Şahin, 2011). Öğretmen adaylarının mesleki kariyer kaygı ve stresini inceleyen çalışmalar doğrultusunda; öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik kısa ve uzun vadedeki beklentileri, mesleğin geleceğine dair görüşleri ve herhangi bir kaygı yaşayıp yaşamadıkları konusunda açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Açık uçlu soru formunda yer alan sorular aşağıda verilmiştir.

1. Mesleğiniz ile ilgili genel düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
2. Bu mesleği seçmenizde etkili olan faktörler nelerdir?
3. Mesleğinizin geleceğine ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Geleceğe dair kaygı yaşıyor musunuz? Nedenleri ile açıklayınız.
4. Kendinizi mesleki açıdan beş yıl sonra ne yaparken hayal ediyorsunuz? (Kısa ve uzun vadeli amaçlarınızdan bahsediniz.)

Katılımcıların gönüllü katılımı doğrultusunda; araştırmanın amacı açıklanmış, katılım sağlamak isteyen öğretmen adaylarına veri toplama araçları uygulanmıştır. Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde nicel veri toplama aracı ve üçüncü bölümde açık uçlu soru formu yer almaktadır. Ölçme araçları eş zamanlı olarak katılımcılara verilmiştir. Nicel veri toplama aracının uygulanmasının ardından aynı gruba açık uçlu soru formları da uygulanarak, nicel veriler ile nitel verilerin araştırmanın problemine ortak çözüm üretebileceği öngörülmüştür. Katılımcılar açık uçlu soru formunda

yer alan soruları dikkate alarak mesleklerine ve mesleğin geleceğine dair sahip oldukları görüşleri yazılı olarak ifade etmişlerdir. Böylece çalışmanın hem nicel hem de nitel bölümünden elde edilen bulguların anlamlandırılması ve yorumlanması sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22 İstatistiksel Paket Programı ile Lisrel 8,8 Paket Programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde istatistikî yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma gibi “Betimsel istatistiksel analizler”, “Bağımsız gruplar t-testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi” ve “Pearson Korelasyon Analizi” kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına çarpıklık ve basıklık değerleri ve Levene testi sonuçları incelenerek karar verilmiştir (Büyükköztürk, 2008). Nitel bölümde elde edilen metinler ise içerik analizine tabi tutulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının kariyer streslerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; kariyer stresi ölçeğinden elde edilen puan ortalaması cinsiyet, yaş ve sınıf seviyesi değişkenine göre analize tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Kariyer Stresi Ölçeği Puan Dağılımları

Boyutlar	Madde Sayısı	N	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min,	Max,
Kariyer belirsizliği/Bilgi eksikliği	10	239	2,16	0,79	0,36	-0,51	1,00	4,50
Dışsal çatışma	4	239	1,99	0,91	0,71	-0,38	1,00	4,50
İş bulma baskısı	6	239	2,72	0,89	0,04	-0,53	1,00	5,00
Kariyer stresi ölçeği (Toplam)	20	239	2,29	0,69	0,20	-0,41	1,00	3,96

Tablo 1’deki bulgulara göre, öğretmen adaylarının kariyer stresi ölçeği puan ortalaması $2,29 \pm 0,20$ ’dir. Kariyer belirsizliği/Bilgi eksikliği alt boyutu puan ortalaması $2,16 \pm 0,79$, “Dışsal çatışma” boyutu puan ortalaması $1,99 \pm 0,99$ ve “İş bulma baskısı” boyutu puan ortalaması $2,72 \pm 0,89$ ’dur. Ölçme aracından alınabilecek en düşük (1) ve en yüksek puan (5) olduğu dikkate alındığında; öğretmen adaylarının yaşadıkları kariyer stresinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetine Göre Kariyer Stresi Ölçeği ve Alt Boyut Puan Ortalamalarına İlişkin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	Kadın (n=146)		Erkek (n=93)		t	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss		
Kariyer belirsizliği/ Bilgi eksikliği	2,22	0,79	2,06	0,78	1,460	0,146
Dışsal çatışma	1,91	0,87	2,11	0,96	-1,633	0,104
İş bulma baskısı	2,85	0,91	2,52	0,83	2,778	0,006*
Kariyer stresi ölçeği (Toplam)	2,33	0,67	2,23	0,73	-1,210	0,311

* $p < 0,05$

Tablo 2’de, öğretmen adaylarının ölçeğin geneli ve “Kariyer belirsizliği/ Bilgi eksikliği” ve “Dışsal çatışma” boyutlarında cinsiyet değişkenine göre farklılık saptanmamışken; “İş bulma baskısı” boyutunda kadın öğretmen adayların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bu durum kadın öğretmen adayların erkeklere nispeten daha fazla iş bulma baskısı yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 3. Öğretmen Adayları Kariyer Stresi İle Yaş Değişkeni Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığını Tespit Etmek Amacıyla Yapılan Korelasyon Testi Sonuçları

Boyutlar	N	Yaş	
		r	p
Kariyer belirsizliği/ Bilgi eksikliği	239	-0,217	0,001*
Dışsal çatışma	239	-0,080	0,218
İş bulma baskısı	239	-0,100	0,123
Kariyer stresi ölçeği (Toplam)	239	-0,160	0,013*

* $p < 0,05$

Tablo 3'e göre; öğretmen adaylarının kariyer stresi ölçeği puan ortalaması ile yaş değişkeni arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmen adaylarının yaş seviyesi ile kariyer stresi ölçeği puan ortalaması ve kariyer belirsizliği/bilgi eksikliği arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Bu durum yaş seviyesi arttıkça öğretmen adaylarının kariyer stresi ve kariyer belirsizliği/bilgi eksikliğinde azalma olduğu söylenebilir. Bu durum elde edilen mesleğe yönelik pedagojik bilgi-beceri, alan bilgisi açısından öğretmen adaylarının kazanımlara sahip olmaları yaşayabilecekleri kariyer stresinin azalmasına sebep olabilmektedir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Kariyer Stresi Puan Ortalaması Okudukları Sınıf Seviyesine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğinin Tespiti İçin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Sınıf Seviyesi	1 Sınıf (n=69)		2 Sınıf (n=77)		3 Sınıf (n=61)		4 Sınıf (n=32)		F	p	AF
	Ort,	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss			
Boyutlar											
Kariyer belirsizliği	2,37	0,67	2,14	0,84	2,12	0,80	1,79	0,74	4,23	0,00	*1-4
Dışsal çatışma	2,15	0,87	2,00	0,98	1,89	0,90	1,82	0,80	1,30	0,27	-
İş bulma baskısı	2,75	0,87	2,66	0,84	2,91	0,97	2,44	0,86	2,13	0,09	-
Kariyer stresi ölçeği (Toplam)	2,43	0,62	2,26	0,73	2,31	0,72	2,02	0,67	2,59	0,02	*1-4

* $p<0,05$

Tablo 4'deki bulgulara göre; "Kariyer belirsizliği" ve ölçeğin geneli hariç ölçeğin alt boyutları ile sınıf seviyesi arasında ilişki saptanmamıştır ($p<0,05$). "Kariyer belirsizliği" boyutunda ve ölçek genelinde 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının yaşadıkları kariyer belirsizliği 4. sınıftaki öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mesleki eğitimin başında olan öğretmen adaylarının yaşadıkları kariyer belirsizliği ve sahip oldukları kariyer stresinin diğer sınıflardaki öğretmen adaylarından daha fazla olduğu görülmüştür. Sınıf seviyesi arttıkça mesleğe ilişkin elde edilen kazanımların yaşanılan kariyer belirsizliği ve stresini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Okudukları Bölümlere Göre Kariyer Stresinin Farklılık Gösterip Göstermediğinin Tespiti İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi

Bölüm	1 (n=75)		2 (n=81)		3 (n=83)		F	p	AF
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	Ort.	Ss			
Boyutlar									
Kariyer belirsizliği	1,91	0,75	2,36	0,67	2,18	0,87	6,83	0,001*	2-1
Dışsal çatışma	1,85	0,86	2,00	0,90	2,11	0,96	1,66	0,192	-
İş bulma baskısı	2,47	0,86	2,88	0,83	2,79	0,94	4,50	0,012*	2-1
Kariyer stresi ölçeği (Toplam)	2,08	0,67	2,42	0,60	2,36	0,76	5,44	0,004*	2-1 3-1

* $p<0,05$ 1: Beden Eğitimi Öğretmeni, 2: Okul Öncesi Öğretmeni, 3: Rehberlik ve Psikolojik Danışman

Tablo 5, katılımcıların okudukları bölümlere göre; kariyer stres ölçeği puan ortalaması ($F_{2,238}=5,44$, $p<0,05$), kariyer belirsizliği ($F_{2,238}=6,83$, $p<0,05$) ve iş bulma baskısı ($F_{2,238}=4,50$, $p<0,05$) puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Okulöncesi öğretmen adaylarının yaşadıkları kariyer belirsizliği ve iş bulma baskısının beden eğitimi öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmen adayları ve okulöncesi öğretmen adaylarının kariyer stresi ölçeğinin genelinden elde ettikleri puan ortalamasının beden eğitimi öğretmen adaylarından daha fazla olduğu görülmüştür.

Nitel Bulgular

Karma araştırma yaklaşımı ile kurgulanan çalışmanın nicel bölümünde Okulöncesi ve Rehberlik ve psikolojik danışma bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının sahip oldukları kariyer stresinin beden eğitimi öğretmen adaylarından daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin geleceğine dair yaşadıkları kaygı durumu 3 kategoride incelenmiştir. Öğretmen adaylarının $f(40)$ 'i kaygı yaşadığını, $f(1)$ 'i bazen ve $f(34)$ 'ü ise kaygı yaşamadığını ifade etmiştir. Beden eğitimi öğretmen adaylarının meslekleri konusunda yaşadıkları kariyer kaygısının nedenleri başında Atanamama korkusunun $f(26)$ olduğu görülmektedir (Tablo 6). Yine atanamama korkusunun bir diğer göstergesi ise Beden eğitimi öğretmenliğine yeterli kadro verilmemesi

f(8) olarak belirtilmiştir. Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleğin gerektirdiği yeterlik konusunda ve mesleğe başladıkları ilk yıllarda öğrencilere yeterli olamayacaklarına dair inanca sahiplerdir. Sürekli değişen eğitim sistemi de mesleğin geleceğine ilişkin öğretmen adaylarında kaygıya yol açmaktadır. Ayrıca beden eğitimi öğretmen adayları emeklerinin karşılığını görememek konusunda da kaygıya sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Mesleğin Geleceğine İlişkin Kaygı Durumları ve Nedenleri

Görüşler	Frekans
Evet, kaygı yaşıyorum	f(40)
Bazen kaygı yaşıyorum	f(1)
Hayır, kaygı yaşamıyorum	f(34)
Toplam	f(75)
Kaygı Nedenleri	Frekans
Atanamama korkusu	f(26)
Beden eğitimi öğretmenliğine yeterli kadro verilmemesi	f(8)
Mesleki açıdan yeterli olamama	f(6)
Mesleğe yönelik olumsuz bakış açısının mesleği itibarsızlaştırması	f(5)
Mülakat sınavını geçememe korkusu	f(3)
Sürekli değişen eğitim sisteminin geleceğe dair belirsizliğe neden olması	f(3)
Emeğin karşılığını alamama	f(2)
Mezun sayısının fazla olması	f(2)
KPSS'den yeterli puan alamama	f(2)
Toplam	f(57)

Okulöncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin geleceğine dair yaşadıkları kaygı durumu 3 kategoride incelenmiştir. Öğretmen adaylarının f(40)'ı okulöncesi öğretmenliğinin geleceğine dair kaygı yaşadığını, f(2)'si bazen yaşadığını ve f(16)'sının bu konuda herhangi bir kaygı taşımadıklarını belirtmiştir (Tablo 7). Okulöncesi öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygının kaynağının farklılık gösterdiği saptanmıştır. Kaygı nedenleri arasında ilk sırayı “Atanamama/iş bulamama/işsiz kalma” almaktadır. Bunu okulöncesi öğretmeni olarak mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve donanıma yeterince sahip olamama izlemektedir. Sürekli değişen eğitim sistemi ve öğretmen atama koşulları öğretmen adaylarında mesleğe yönelik yaşanan kaygıya sebebiyet vermektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Mesleğin Geleceğine İlişkin Kaygı Durumları ve Nedenleri

Görüşler	Frekans
Evet, kaygı yaşıyorum	f(40)
Bazen kaygı yaşıyorum	f(2)
Hayır, kaygı yaşamıyorum	f(16)
Toplam	f(58)
Kaygı Nedenleri	Frekans
Atanamama korkusu/İş bulamama/İşsiz kalma	f(16)
Mesleki açıdan yeterli kaygısı yaşama	f(4)
Sürekli değişen eğitim sistemi	f(3)
Öğretmenliğe atama sınavında (KPSS) başarısız olma	f(2)
Öğrencilere örnek bir öğretmen olamama	f(2)
Toplam	f(27)

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencilerinin f(48)'i mesleğin geleceğine dair kaygı yaşadıklarını, f(3)'ü bazen kaygı duyduğunu ve f(21)'i ise bu konuda kaygı yaşamadıklarını belirtmiştir (Tablo 8). Bu öğrencilerin mesleğe ilişkin yaşadıkları kaygının dayanaklarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Rehberlik ve psikolojik danışma bölümü öğrencilerinin kaygı nedenlerinde en sık frekansa sahip olan durum Atanamama korkusu/İş bulamama/İşsiz kalma f(26)'dır. Bunu PDR alanına farklı bölümlerden istihdam sağlanması, Mesleğin statüsünün azalması f(5) takip etmektedir. İş alanlarının daralması, Mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve donanıma sahip olamama ve Meslekte yeterli kazanç elde edememe kaygısı f(4) ise üçüncü sırada yer alan nedenlerdir. Atama sayısındaki azalma da PDR öğrencilerinin yaşadıkları kaygı durumunu tetiklemektedir. Ayrıca PDR öğrencilerinin yaşadıkları kaygı nedenleri arasında Lisansüstü eğitime kabul edilmeme, Atama sayısının düşmesi, KPSS ve ALES'den yeterli puan alamama, PDR bölümünün giderek her üniversitede açılması, Sürekli değişen kanunlar/güncellemeler f(2) de yer almaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Öğretmen Adaylarının Mesleğe İlişkin Kaygı Durumları ve Nedenleri

Görüşler	Frekans
Evet, kaygı yaşıyorum	f(48)
Bazen kaygı yaşıyorum	f(3)
Hayır, kaygı yaşamıyorum	f(21)
Toplam	f(72)
Kaygı Nedenleri	Frekans
Atanamama korkusu/İş bulamama/İşsiz kalma	f(26)
İş alanına farklı bölümlerden istihdam sağlanması	f(5)
Mesleğe gereken saygının gösterilmemesi (Statüsünün azaltılması)	f(5)
İş alanının daralması	f(4)
Mesleğin gerektirdiği bilgi beceri ve donanıma sahip olamama	f(4)
Gelecekte mesleğin yeterli kazanç sağlamayacağı	f(4)
Lisansüstü eğitime kabul edilmeme	f(2)
Atama sayısının düşmesi	f(3)
KPSS ve ALES'den yeterli puan alamama	f(2)
PDR bölümünün giderek her üniversitede açılmasının istihdam sorununa neden olması	f(2)
Sürekli değişen kanunlar ve yapılan güncellemeler	f(2)
Toplam	f(59)

Farklı bölümlerde yer alan katılımcılara mesleklerinin geleceğine ilişkin görüşleri sorulduğunda farklı bakış açıları ileri sürdükleri tespit edilmiştir. Mesleklerin geleceğine dair öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Kendi Meslek Alanlarının Geleceği Hakkındaki Görüşleri

Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Görüşleri	Frekans
Mesleğin gelecekte önü kapalı olacaktır	9
Ücretli öğretmenlerin varlığı mesleğe olan talebi azaltacaktır	5
Olumsuz Görüşler	2
Formasyon alanların sayısı arttıkça istihdam sorunu yaşanacaktır	2
Okullarda beden eğitimi dersi kaldırılacaktır	2
Mesleğe verilen önem gittikçe azalacaktır	2
Toplam	f(20)
Beden eğitimi ve spor dersi örgün eğitimin vazgeçilmez bir parçası olduğu için önü açık olacaktır	4
Olumlu Görüşler	4
Sağlıklı bir toplum için beden eğitimi dersinin geleceği açık olacaktır	4
Obezite ile mücadelede beden eğitimi ve spor dersinin önemi artacaktır	4
Farklı istihdam alanlarına sahip olduğundan mesleğin geleceği açıktır	3
Mesleğin geleceği kişinin bireysel becerilerine bağlıdır	2
Toplam	f(17)
Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Görüşleri	Frekans
Okulöncesi öğretmenliği giderek önem kaybedecektir	2
Olumsuz Görüşler	2
Binlerce atanamayan ve mezun olacaktır	2
Toplam	f(4)
Mesleğin geleceği iyi olacaktır/önü açık	17
Olumlu Görüşler	3
İnsanlar okulöncesinin önemini gitgide fark edeceklerdir	3
Gelecekte ihtiyaçtan kaynaklı olarak tercih edilen meslek olacaktır	2
Toplam	f(22)
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Öğrencilerinin Görüşleri	Frekans
Gittikçe önü kapanan ve yok olan bir meslek olacaktır	15
Olumsuz Görüşler	6
Git gide her üniversitede bölüm açılması nitelikli eleman yetiştirmeyi engelleyecektir/Kalite düşecektir	6
Yeni bölümlerin açılması ve fazla sayıda öğrenci alımı istihdam sahasını sınırlandıracaktır	4
Kısa sürede meslekte yığılma meydana gelecektir	2
Çok sayıda alan dışı alımlar mesleği itibarsızlaştıracaktır	2
Çalışma alanlarımız kısıtlanacaktır	2
Toplam	f(31)
Çok farklı istihdam alanları olduğu için geleceği açık olacaktır	11
Olumlu Görüşler	3
Alım ve atamaların sonuçları mesleğe olumsuz yansımayaacaktır	3
Mesleğin bugünü de yarını da iyi olacaktır	2
Bireysel çaba ve oluşturulacak farkındalıkla mesleğin gerekliliği sağlanabilir	2
İnsanı merkeze alan bir meslek olduğundan geleceği olan meslek	2
Toplam	f(20)

Tablo 9'daki katılımcı görüşleri dikkate alındığında; öğretmenlik bölümlerinin her birinin geleceğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerin olduğu belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmen adayları formasyon

uygulaması ve ücretli öğretmenlerin varlığının öğretmen atamalarında problem yaratacağını, mesleğe olan ilginin azalacağına değinmişlerdir. Ayrıca beden eğitimi ve spor öğretmenliğine verilen önemin gittikçe azalacağı ve hatta okullarda beden eğitimi dersinin kaldırılabilmesine dair kaygıları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu durumun aksine; eğitim ve öğretim faaliyetlerinde beden eğitiminin eğitimin vazgeçilmez olması, sağlıklı bir toplumun temelinde hareketli bir yaşantının bulunması, son zamanlarda sağlıklı beslenme ve teknolojinin getirdiği bir takım ürünlerin kişiyi hareketsiz yaşam sürmeye itmesi sonucunda obezite ile mücadelede beden eğitiminin önemli rol oynadığı ileri sürülmüştür. Bu nedenle beden eğitiminin günümüzde ve gelecekte olması gereken bir ders olarak görüldüğü saptanmıştır.

Okulöncesi öğretmen adaylarının da mesleklerinin geleceğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri olduğu tespit edilmiştir. Bu görüşler genellikle olumlu yöndedir. İnsanların okulöncesi eğitimin önemini git gide daha iyi kavrayacaklarını, böylece gelecekte mesleğin tercih edilen bir alan olabileceğini belirttikleri saptanmıştır. Bir diğer öğretmenlik alanı olan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencilerinin mesleğin geleceğine ilişkin olumsuz görüşlerinin yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. Bu olumsuz görüşlerin temelinde bu bölümün farklı üniversitelerde açılması, farklı alanlardan mezun olan kişilerin bu alanda istihdam sağlaması, kalifiye elaman ihtiyacının karşılanmaması ve çalışma alanlarının giderek azalması etkili olmaktadır. Bu durumun aksine mesleğin geleceğinin iyi olacağını belirten katılımcıların sayısının da önemli derecede olduğu görülmektedir. Farklı istihdam alanlarına sahip olma, temelde çalışma alanının insan olması mesleğin geleceğinin önemli göstergeleri olarak katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Tablo 9'da sunulan mesleklerin geleceğine dair görüşler doğrultusunda öğretmen adaylarının kendilerini mesleki olarak kısa vadede (5 yıl) kendilerini nerede gördüklerinin saptanması, mesleğe ilişkin yaşadıkları kaygı durumuyla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Tablo 10'da öğretmen adaylarının kısa vadede mesleki açıdan kendilerini nerede gördükleri betimlenmiştir.

Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Kendilerini Gelecekte (5 yıl sonra) Mesleki Olarak Gördükleri Durum

Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Görüşleri		Frekans
Beş yıl sonra neredeyim?	MEB'de Beden eğitimi öğretmeni,	42
	Akademisyen,	6
	Kendi spor salonunu işleten bir antrenör	4
	Serbest bir meslekte/özel bir sektörde (İnşaat işçisi),	4
	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde antrenör,	3
	Polis,	2
	Doktora öğrencisi,	2
	KPSS'ye hazırlanırken,	2
	Kendi işimi kurmuş olacağım	2
	Anı yaşıyorum geleceği hayal edemiyorum	2
Toplam	f(67)	
Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Görüşleri		Frekans
Beş yıl sonra neredeyim?	MEB'de bir anaokulunda öğretmeni,	17
	Kendi okulöncesi kurumumda müdür/öğretmen,	4
	Atanamayan üniversite mağduru bir öğretmen,	3
	KPSS'ye hazırlanırken,	3
	Özel sektörde çalışırken,	2
	Anı yaşıyorum	2
Toplam	f(31)	
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Öğrencilerinin Görüşleri		Frekans
Beş yıl sonra neredeyim?	MEB'de Rehberlik ve Psikolojik Danışman,	18
	Kendi açtığım psikolojik danışma merkezinde,	6
	Anı yaşıyorum beş yıl sonrası göremiyorum,	5
	Lisansüstü eğitimde,	4
	Akademisyen,	3
	Asker ya da polis (Bunlar için okuyoruz!)	3
	*RAM'da psikolojik danışman,	3
	*STK'larda yardıma ihtiyacı olan bireylere hizmet sunarken,	2
	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çalışırken,	2
	Evde KPSS'ye hazırlanırken,	2
Klinik psikolog,	2	
Alanım dışında farklı bir meslekte çalışırken,	2	
Toplam	f(52)	

*RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi, STK: Sivil Toplum Kuruluşları

Tablo 10'a göre; katılımcıların mesleki olarak kendilerine beş yıl sonra farklı alanlarda hizmet verirken betimledikleri görülmektedir. Katılımcıların atanamama kaygısı nedeniyle farklı alternatifler ileri sürdükleri saptanmıştır. Beden eğitimi öğretmen adaylarının atanamama kaygısına rağmen, büyük çoğunluğu f(42), kendisini MEB'de beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapacağını ifade ettiği görülmektedir. Bu görüşü akademisyen olma f(6) beklentisi izlemektedir. Ayrıca MEB'e atanamama durumunda, kendi spor salonlarını açacaklarını f(4) ve başka mesleklere yöneleceklerini f(4) ileriye süren beden eğitimi öğretmen adaylarının olduğu görülmektedir. Bazısı f(3) Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nde antrenör olarak istihdam edebileceklerini belirtmiştir. Öğretmenlik mesleğinin dışında hayatını polis f(2) olarak idame ettirecek öğretmen adayları da mevcuttur. Mesleğin geleceğine dair olumsuz görüşe sahip olan adayların bazıları halen KPSS'ye hazırlanan f(2) bir pozisyonda kendilerinin mesleki geleceğini tahmin ettikleri görülmektedir.

Okulöncesi öğretmen adaylarının büyük bölümü f(17) gelecekte kendilerini MEB'de okulöncesi öğretmen olarak görmektedir. Bir kısmı ise f(4) kendi açtıkları okulöncesi kurumda müdür olarak istihdam edebileceklerini ileri sürmüştür. Bunun aksine halen atanamamış okulöncesi öğretmen olarak KPSS'ye hazırlanan mağdurlar olarak kendilerini ifade eden öğretmen adaylarının da olduğu görülmektedir. Ayrıca özel sektörde çalışma niyetinde olan ya da geleceğe dair henüz planları olmayan öğretmen adaylarının olduğu da çalışmada saptanmıştır.

Rehberlik ve psikolojik danışma bölümü öğrencileri kendilerini beş yıl sonra temelde MEB olmak üzere farklı alanlarda istihdam planladıkları görülmektedir. MEB'de Rehberlik öğretmeni olarak istihdam edebileceklerini ifade edenler ilk sırada yer almaktadır. Buna alternatif olarak kendilerinin açtıkları psikolojik danışma merkezinde f(6) görev sürdüreceği olanlar ikinci sırada yer almaktadır. Yine bu mesleği gelecekte yapacak olan katılımcıların mesleğin sağladığı bir diğer alternatif olan RAM'da istihdam f(3) sağlayabileceklerini ileri sürmüşlerdir. Bunun yanı sıra STK'da yardıma ihtiyacı olan bireylere rehberlik ve psikolojik danışma hizmet sunmak f(2) bir diğer alternatif olarak sunulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda istihdam f(2) da katılımcıların planları arasında yer almaktadır. Kendilerini beş yıl sonra akademik bir personel f(3) olarak gören öğrenciler de bulunmaktadır. Bunun için lisansüstü eğitimine devam ederken f(4), kendilerini hayal eden öğrenciler bulunmaktadır. Yine benzer alanda klinik psikolog alanında çalışmayı planlayan katılımcıların olduğu görülmektedir. Mesleğin dışında alternatiflere de yer verildiği görülmektedir. Asker ya da polis olmak f(3), alan dışında farklı bir meslekte çalışmak f(2) olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmen adaylarının kariyer stresi düzeyleri ve mesleklerinin geleceğine yönelik sahip oldukları görüşleri tespit etmek amacıyla karma araştırma yaklaşımı ile kurgulanan çalışmada; öğretmen adaylarının kariyer stresi ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamasının orta seviyede olduğu ($2,29 \pm 0,20$) saptanmıştır. Ölçeğin alt boyutları dikkate alındığında; "Kariyer belirsizliği/Bilgi eksikliği" boyutunda orta, "Dışsal çatışma" boyutunun düşük ve "İş bulma baskısı" boyutunda orta düzeyde ($2,72 \pm 0,89$) kaygı olduğu tespit edilmiştir. Bozdam (2008)'in beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerini incelediği çalışmada mesleki kaygının orta düzeyde olduğu bulguna ulaşmıştır. Gümrükçü Bilgici ve Deniz (2016)'in de öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada mesleki kaygının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının kariyer stresi cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Ancak ölçeğin alt boyutu olan "İş bulma baskısı" kadın öğretmen adaylarda erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Morton, Vesco, Williams ve Awender (1997)'in Kanada'da öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; kadınların geleceğe yönelik mesleki kaygılarının erkeklerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Dursun ve Karagün (2012) ve Bozdam ve Taşgın (2011)'in öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını inceledikleri çalışmada cinsiyet değişkeninin mesleki kaygıda etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Dilmaç (2010), Gümrükçü Bilgici ve Deniz (2016)'in de öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarda cinsiyet değişkeni ile mesleki kariyer arasında bir

ilişki elde edilmemiştir. Alpertonga, Ünsar ve Koldere Akın (2016)'ın beden eğitimi öğretmen adaylarının stres ve kaygı durumlarını ele aldıkları çalışmada; cinsiyetin yaşanan kaygı durumunda herhangi bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Doğan ve Çoban (2009) ve Çakmak ve Hevedablı (2005)'de öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerini ele aldıkları çalışma bulguları da benzerlik göstermektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğine yönelik yaşanan kariyer stresinin her iki grup için benzer olduğunu göstermekte olup, iki grup içinde mesleki kariyerin önemli olduğu şeklinde açıklanabilir. Gizir (2005)'in ODTÜ'de son sınıf öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin %27'sinin "iş bulma kaygısı" ve %18'inin "mesleğe yönelik bir iş bulamama" kaygısı taşıdıkları saptanmıştır.

Yaş değişkeni öğretmen adaylarının yaşadıkları kariyer belirsizliği ve kariyer stresini olumsuz şekilde etkilemektedir. Yaş seviyesi arttıkça öğretmen adaylarının yaşamış oldukları kariyer belirsizliği ve kariyer stresinde azalma meydana geldiğini çalışma bulguları ortaya koymuştur. Bu bulguyu sınıf seviyesi değişkeni de desteklemektedir. Birinci sınıf öğrencilerinin yaşadıkları kariyer stresi ve belirsizliğinin 4. Sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Her iki bulgu birlikte değerlendirildiğinde; öğretmen adayların öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği alan ve pedagojik bilgileri elde etmeleri, öğretmenlik mesleğine ilişkin deneyim kazanmalarının sahip oldukları kariyer stresini azalttığı söylenebilir. Araştırmanın nitel bulguları dikkate alındığında; her üç öğretmen grubu atama kaygısının yanı sıra "Mesleğin gerektirdiği bilgi beceri ve donanıma sahip olamama"dan kaynaklı stres yaşadıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen kazanım, mesleki olarak kendini yeterli hissetme ortaya çıkabilecek olumsuz durumlara karşı öğretmen adaylarının çözüm üretebilme ve farklı yaklaşımlar sergileyebilme becerisini geliştirecektir. Alanyazında bu bulgunun aksini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Bozdam (2008)'in çalışmasında yaş seviyesi arttıkça öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygı seviyesinde artış meydana geldiği belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre yaşadıkları kariyer stresinin farklılık gösterdiği mevcut çalışmada saptanmıştır. "Kariyer belirsizliği" ve "İş bulma baskısı" boyutlarında okulöncesi öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretmen adaylarından daha fazla kariyer belirsizliği ve iş bulma baskısı yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca okulöncesi ve rehberlik ve psikolojik danışma öğrencilerinin mesleğin geleceğine ilişkin yaşadıkları genel kariyer stresinin beden eğitimi öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerinin genelini kaygı yaşadıkları araştırmanın nitel bölümünde ortaya konulmuştur. Yaşadıkları kaygı nedenleri arasında mesleğe atanamama, yeterli kadro tahsisinin yapılmaması ve KPSS'den yeterli puanı alamama gelmektedir. Oysaki katılımcılar bölüm bazında değerlendirildiğinde; çalışmanın nicel bölümünde beden eğitimi öğretmen adaylarının kariyer stresi seviyesi okulöncesi ve PDR öğrencilerinden düşük çıksa da; çalışmanın nitel bölümünde onların çalışma ve istihdam konusunda kaygı taşıdıkları dikkat çekmektedir. Kaygı durumunun sebeplerinden birisi olarak ücretli öğretmenlerin varlığı ve formasyon alanların sayısındaki artışın toplamda mezun sayısını arttırmasıdır. Şahin (2011)'in öğretmen adaylarının istihdamı ve mesleki geleceklerini ilişkin görüşlerini incelediği çalışmada; katılımcıların ücretli öğretmenliğe karşı çıktıkları görülmüştür. Çalışmada; KPSS ve öğretmen atama kadroları göz önünde bulundurularak, öğretmen adaylarının %80'i mesleki geleceklerine ilişkin olumsuz düşünceler taşıdıklarını vurguladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların %27'si KPSS'ye geleceklerinin bağlı olduğunu, atama bekleyen çok sayıda öğretmen adayı bulunduğu, ancak atama sayısının mevcut durumu karşılayamadığını, bu durumun mesleki geleceğin belirsiz olmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Çalışmamız kapsamında da öğretmen adaylarının geleceklerini şekillendirmede mesleğe atanmanın önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu konuda da KPSS'nin aşılması gereken bir engel olduğu görülmektedir. Şahin (2011)'in çalışmasında öğretmen adayları bu sınavdan yeterli puan alamama durumunda mesleki geleceklerinin büyük oranda olamayacağını ve farklı bir iş yapmak zorunda kalabileceklerini vurguladıkları görülmüştür. Öyle ki katılımcılara "mesleki olarak kendinizi beş yıl sonra nerede görüyorsunuz?" sorusu yönelildiğinde; halen atanamamış ve KPSS'ye hazırlanmakta olacaklarını belirten öğretmen adaylarının olduğu saptanmıştır. Bu durum öğretmen adaylarının geleceğe dair yaşadıkları kaygının durumunu göstermektedir. Doğan ve Çoban (2009)'ın çalışmasında; öğretmen adaylarını iş bulma konusunda karamsar oldukları, bunun en büyük nedeninin ise KPSS'den alacakları puanın yetersiz olacağı

düşüncesinin olduğu belirtilmiştir. Kurt (2008)'un üniversite öğrencilerinin geleceğe ilişkin kaygı nedenlerini incelediği çalışmasında “Geleceğimden kaygılanıyorum” düşüncesine vurgu yapıldığı saptanmıştır. Ülkemizdeki mezun olan öğretmen adaylarının sayısı ve atamaları dikkate alındığında; öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygının kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Özellikle formasyon ile birlikte mezun öğretmen adaylarının sayısının artması, gelecekte işsiz mezun sayısının atmasına ve eğitici ve öğretici olarak yetişen öğretmen adaylarının da kendi meslekleri yerine farklı alanlarda iş bulma çabasını sergilemesine neden olabilmektedir. Katılımcılar atanamama durumunda baba mesleğini sürdürme, polis ya da asker olma, serbest meslekte istihdam sağlama gibi alternatifler ileri sürmüştür. Şahin (2011)'in çalışmasında öğretmen adaylarından birisi atanama durumunda ilkokul mezunu olan babası ile tır şoförlüğünü yapmak zorunda kalacağını, verdiği tüm emek ve gayretin boşa gideceğini belirttiği tespit edilmiştir. Benzer bulgu mevcut çalışmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarından birisi içinde geçerli olduğu saptanmıştır. Katılımcı atanamama durumunda inşaat işçisi olarak çalışacağını belirtmiştir. Bu nedenle üç farklı branştaki öğretmen adaylarının genelini geleceği noktasında devlet okullarında öğretmen olarak görev yapmalarının belirleyici olduğu saptanmıştır.

İstihdam alanı açısından katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde; PDR öğrencilerinin farklı istihdam alanlarına sahip olduklarını vurguladıkları görülmüştür. Benzer durum beden eğitimi öğretmen adayları için de geçerlidir. Öğretmen adayları mesleki geleceğe ilişkin alternatifler ileri sürmüşlerdir. PDR öğrencileri alanlarının insan psikolojisi olduğu için insanın olduğu her yerde kendilerine iş sahası oluşturabileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca her ne kadar atama sayılarında sıkıntı olsa ve fazla mezun sayısı olsa da, kişinin eğitim hayatı boyunca kendisini gerekli bilgi ve beceri ile donatması ve programın kazanımlarına sahip olması farklı iş alanlarının kendilerine sunulmasında avantaj olabileceğini belirttikleri görülmüştür.

Öğretmen adaylarının yaşadıkları kariyer stresinin orta seviyede olduğu ve mesleki geleceğe ilişkin kaygıya sahip oldukları çalışmada tespit edilmiştir. Mesleğe atanamama, atama bekleyen öğretmen adayının fazla olması, istihdam alanlarının giderek azalması, mesleki açıdan yeterli bilgi ve beceriye sahip olamama öğretmen adaylarının yaşadıkları kaygı nedenleri arasında yer almaktadır. Özellikle eğitim sisteminde yapılan kısa ve ani değişiklikler de öğretmen adaylarının geleceğe ilişkin beklentilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Atanamama durumunda, öğretmen adayları mesleğe ilişkin donanım elde etmede harcadıkları emeğin karşılığını alamamakta, farklı iş alanlarına ya da alternatif çözümlere yönelmek zorunda kalabilmektedir. Böylece kendi alanları için yetişmiş olan bireyler farklı alanlarda istihdam sağlayarak, hayallerini gerçekleştirme noktasında sınırlılık yaşamaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir.

1. Öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini geliştirici ve eksikliklerini gidermeye yönelik uygulamalara yer verilebilir.
2. Öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını giderecek rehberlik hizmetleri sunulabilir.
3. Çalışma araştırma problemi amacı doğrultusunda sadece üç farklı öğretmenlik branşı ile sınırlı tutulmuştur. Farklı öğretmenlik branşlarını kapsayan ve daha fazla sayıda örneklem grubu içeren çalışma tasarlanabilir.

KAYNAKLAR

- Alpertonga, H., Ünsar, A. S. ve Akın, Y. K. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin kaygı ve stres düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (32), 71-83.
- Altun, E. ve Ateş, A. (2008). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmen adaylarının sorunları ve geleceğe yönelik kaygıları. *İlköğretim Online*, 7(3), 680-692.
- Atmaca, H. (2013). Almanca, Fransızca ve İngilizce öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygıları. *Electronic Turkish Studies*, 8(10), 67-76.
- Bozdam, A. ve Taşgın, Ö. (2011). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(11), 44-53.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (9.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 91-101.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (Third Edit.). California: Sage Pub.
- Creswell, J.W. ve Plano Clark, V.L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage Pub.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kaygılarını Etkileyen Etmenler. *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Dilmaç, O. (2010). Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 24, 49-65.
- Doğan, T. ve Çoban, A.E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34 (153), 157-168.
- Dursun, S. ve Karagün, E.(2012). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 93-112.
- Eryılmaz, A. ve Mutlu, T. (2017). Yaşam boyu gelişim yaklaşımı perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9 (2), 227-249.
- Eskici, M. (2016). Öğretmen Adaylarının Atanamama Kaygılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 361-378.
- Giannakaki, M. S. (2005). Using mixed-methods to examine teachers' attitudes to educational change: the case of the skills for life strategy for improving adult literacy and numeracy skills in England. *Educational Research and Evaluation*, 11(4), 323-348.
- Gizir, C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 196-213.
- Gümrükçü Bilgici, B. ve Deniz, Ü. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5, 53.
- Güven, S. ve Dak, G. (2017). Öğretmen adaylarının Kamu Personel Seçme Sınavına (KPSS) ilişkin oluşturdukları görsel metaforlar. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 8(15), 2-16.
- Kalemoğlu-Varol, Y., Erbaş, M. K. ve Ünlü, H. (2014). Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını yordama gücü. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(2), 113-123.
- Karataş, S., & Güleş, H. (2013). Öğretmen atamalarında esas alınan merkezi sınavın (KPSS) öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(1), 102-119.
- Karataş, K., Arıç, T. ve Oral, B. (2017). Öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri ve geleceği: Metaforik bir analiz. *Electronic Turkish Studies*, 12(33), 291-312.
- Kim, S. K. (2003). Life stress in freshmen and adjustment to college. *Korean Journal of Youth Studies*, 10, 215-237.
- Kurt, G. (2008). Gri ilişki çözümlemesi ve ridit çözümlemesi kullanılarak üniversite öğrencilerinin çeşitli kaygılarının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış*, 14, 1-10.
- Morton, L.L., Vesco, R., Williams, N.H. ve Awender, M.A. (1997). Student teacher anxieties related to class management, pedagogy, evaluation, and staff relations. *British Journal of Educational Psychology*, 67, 69-89.
- Özden, K. ve Sertel Berk, Ö . (2017). Reliability and validity study of Turkish version of the Korean career stress inventory (KCSI). *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 37, 35-51.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem A yayınları.
- Sadıkoğlu, M., Hastürk, G. ve Oğuzhan, P. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 629-637.